

**T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN KÜLTÜRDİLBİLİMSEL AÇIDAN
İNCELENMESİ VE BU METİNLERİN KÜLTÜRDİLBİLİM
OLGULARI BAKIMINDAN YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Abdullah GÜNEŞ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN

Elazığ, 2021

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdilbilimsel Açıdan İncelenmesi ve Bu Metinlerin Kültürdilbilim Olguları Bakımından Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddî ve manevî desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2021

Abdullah GÜNEŞ

(imza)

ÖN SÖZ

Kültür, bir millete şahsiyet ve bütünlük kazandıran her şeyin biriktiği ortak bir hafızadır. Bu hafızanın yaratıcısı ve aktarıcısı olarak dil, milleti bir arada tutan bağların en kuvvetlisidir. Bu sebeple dil ve kültür, insan ve millet yaşamı için en kıymetli unsurların başında gelmektedir.

Bir millete ait maddî ve manevî kültür öğeleri, yazılı ve sözlü kaynaklarda dilsel kodlara bürünmüş bir halde yer alır. Bu dilsel kodlarda yer alan kültür öğeleri bir milletin dünya görüşünü ve kavramlar dünyasını yansıtmaya, gelecek nesillere aktarma ve bu yolla dil ve kültür ekseninde millî bir bilinç yaratma görevlerini üstlenir. Türkçe dersleri yazılı kaynaklardan olan ders kitapları aracılığıyla ana dili ve kültür öğretiminin sistematik bir şekilde gerçekleştirildiği en temel derslerdir. Türkçe ders kitaplarındaki metinler ise dilsel ve kültürel olguları barındırma ve aktarma bakımından önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışma, farklı yayınevlerince hazırlanan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültürdilbilim açısından incelenmesi ve bu metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Böylelikle Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının kullanım miktarları ile bu olguların yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri ortaya konulmuş ve sonuçlardan hareketle metinler, kültürdilbilim ile Türkçe dersinin ilgili kazanımları doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Tez konumun belirlenmesinde ve çalışmamın neticelenmesinde değerli yardımlarını esirgemeyen, çalışmam boyunca görüş ve tecrübelerinden faydalandığım saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN'a, fikirleriyle çalışmama ışık tutan Dr. Öğr. Gör. Olena KOZAN'a saygıyla teşekkür ediyorum. Tezin bu hale gelmesinde emekleri olan Fatma Nur DOĞAN'a ve Muzaffer EKİNCİ'ye de şükranlarımı arz ediyorum. Ayrıca eğitim sürecimin en başından beri her zaman yanımda olup desteklerini esirgemeyen aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

Abdullah GÜNEŞ

Elazığ, 2021

ÖZ

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdilbilimsel Açıdan İncelenmesi ve Bu Metinlerin Kültürdilbilim Olguları Bakımından Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Abdullah GÜNEŞ

Yüksek lisans Tezi

FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Elazığ, 2021, Sayfa: xxii+298

Kültür bir millete ait göstergeler bütünü, dil ise en önemli kültür göstergelerinden biridir. Günümüzde dilbilimsel analizler sayesinde ise dilde kültür görüngüleri hakkında önemli yargılara varılabilmektedir.

Kültürdilbilim 20. Yy'ın sonlarında, dilbilimin genç bir bilim dalı olarak ortaya çıkmış olup dilde kültür görüngülerini inceleyen ve dil birimleri vasıtasıyla bir milletin ortak birikimi olan kültüre erişmeyi amaçlayan bir disiplindir. Ana dili ve kültür öğretiminde Türkçe derslerinin ve bu derslerde kullanılan materyallerin önemli bir konumda olduğu düşünüldüğünde bu materyallerde kültürden yararlanma oranının ve şeklinin ortaya koyulması önemlidir.

Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır: Tarama modelinde betimsel bir yaklaşım benimsenerek gerçekleştirilen birinci aşamada doküman analizi yöntemi kullanılmış, ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 128 okuma metni kültürdilbilimsel açıdan incelenmiştir. Bu aşamada ilk olarak her ders kitabı için kelime hazinesi tespitine gidilmiştir. Ardından ders kitaplarındaki özel isimler anırtırma isim, olay ve metin olguları bakımından sınıflandırılmış; deyimler, atasözleri, alıntılar, konuşma dili öğeleri ünlem ve hitaplar, yabancı sözcükler ve ağız özellikleri tespit edilerek bu sözcük ve sözcük gruplarının toplam ve farklı sözcük içindeki yüzdeleri ve katsayıları belirlenmiştir. Bulgular ders kitapları, sınıf düzeyleri ve temalar boyutunda karşılaştırmalı olarak incelenmiş, Türkçe öğretimi ve kültürdilbilim bakımından değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri saptanmaya çalışılmıştır. Nitel türde olgubilimsel (fenomenolojik) desen ile yürütülen araştırmada, görüşme yöntemiyle

Şanlıurfa ilinde görev yapan 15 Türkçe öğretmeninin görüşüne başvurulmuştur. Veri toplamak amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilerek bilgisayar ortamında yazılı formata kavuşturulmuştur. Görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA 20 nitel veri analiz programına aktarılarak içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve böylece metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliğine dair Türkçe öğretmenlerinin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Hem ders kitaplarındaki metinlerin hem de öğretmen görüşlerinin analizi sonucunda metinlerin anırtırma isimler, deyimler, yabancı sözcükler, konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bakımından zengin olduğu ve yeterli görüldüğü; anırtırma metin ve olaylar, atasözleri, alıntılar ve ağız özellikleri bakımından ise zengin olmadığı ve artırılabilceğı tespit edilmiştir. Araştırma, dil ve kültür öğretiminde önemli bir yeri olan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültürel niteliğı hakkında bir çerçeve belirlemesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Kültür, Kültürdilbilim, Türkçe Öğretimi, Türkçe Ders Kitapları.

ABSTRACT

İnvestigation Of The Texts İn Middle School Turkish Textbooks İn Terms Of Cultural Linguistics And Teacher Opinions Regarding the Sufficiency of These Texts in Terms of Cultural Linguistics

Abdullah GÜNEŞ

Master Thesis

FIRAT UNIVERSITY
Institute of Educational Science

Department of Turkish and Social Sciences Education
Division of Turkish Education
2021, P: xxii+298

Culture is a set of indicators belonging to a nation and language is one of the most important cultural indicators. Today, through linguistic analysis, important judgments can be made about cultural phenomena in language.

Cultural linguistics emerged as a young science branch of linguistics at the end of the 20th century and is a discipline that examines cultural phenomena in language. In addition, cultural linguistics aims to reach the culture of a nation through language units. Considering that Turkish lessons and the materials used in these lessons have an important place in mother tongue and culture teaching, it is important to reveal the rate and way of benefiting from culture in these materials.

The research consists of two stages. The document analysis method was used in the first stage, which was realized by adopting a descriptive approach in the scanning model; 128 reading texts in 5, 6, 7 and 8th grade Turkish textbooks were examined in terms of cultural linguistics. At this stage, firstly, vocabulary was determined for each textbook. Then, proper names in the textbooks were classified in terms of connotative names, events and text facts; idioms, proverbs, quotations, spoken language elements, exclamation and address, foreign words and Anatolian dialects were determined and percentages and coefficients of these words and word groups in total and different words were determined. The findings were analyzed in terms of textbooks, grade levels and themes, and evaluated in terms of Turkish teaching and cultural linguistics.

In the second stage of the study, the opinions of teachers about the adequacy of the texts in Turkish textbooks in terms of cultural linguistics facts were tried to be determined. In the study conducted with a qualitative phenomenological (phenomenological) design, the opinions of 15 Turkish teachers working in the province of Şanlıurfa were consulted by interview method. In order to collect data, the interviews carried out using the semi-structured interview method were recorded with a voice recording device and converted to a written format in computer environment. The data obtained from the interviews were transferred to the MAXQDA 20 qualitative data analysis program and analyzed by content analysis method, and thus, the Turkish teachers' opinions on the adequacy of the texts in terms of cultural linguistics were tried to be determined.

As a result of the analysis of both textbooks and teachers' opinions, the texts were found to be rich and sufficient in terms of connotation names, idioms, foreign words, spoken language elements, exclamations and appeals; it was determined that it is not rich in terms of text and events, proverbs, quotations and Anatolian dialects and can be increased. The research is important in terms of determining a framework about the cultural quality of the texts in Turkish textbooks, which have an important place in language and culture teaching.

Key Words: Language, Culture, Cultural Linguistics, Teaching Turkish, Turkish Textbook.

İÇİNDEKİLER

O N A Y.....	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xix
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ.....	xxi
EKLER LİSTESİ.....	xxii
BİRİNCİ BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.2.1. Alt Amaçlar	4
1.2.1.1. Çalışmanın Doküman İncelemesine Yönelik Alt Amaçları	4
1.2.1.2. Çalışmanın Öğretmen Görüşlerine Yönelik Alt Amaçları	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Sayıtlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	
II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	9
2.1. Dil.....	9

2.2. Kültür	10
2.3. Dil ve Kültür İlişkisi	15
2.4. Dil, Kültür ve Eēitim	20
2.5. Ana Dili.....	22
2.5.1. Ana Dili Öğretimi.....	23
2.5.1.1. Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi.....	25
2.5.1.2. Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Ders Kitapları ve Metinler...	30
2.5.1.2.1. Ders Kitapları.....	30
2.5.1.2.2. Metinler	34
2.6. Sözcük ve Söz Varlığı.....	41
2.6.1. Sözcük	41
2.6.2. Söz Varlığı.....	44
2.6.2.1. Söz Varlığı- Sıklık İlişkisi	46
2.6.2.2. Söz Varlığı Öğeleri	47
2.6.2.2.1.Deyimler.....	47
2.6.2.2.2. Atasözleri	49
2.6.2.2.3. Kalıplaşmış Sözler	50
2.6.2.2.4. Anadolu Ağızları.....	51
2.6.2.2.5. Yabancı Sözcükler	52
2.7. Türkçe Öğretim Programında Söz Varlığı	53
2.8. Dilbilim	55
2.9. Kültürdilbilim.....	56
2.9.1.Batı Alan Yazınında Kültürdilbilim	57
2.9.2. Rus Alan Yazınında Kültürdilbilim	60
2.9.3. Kültürdilbilimin Temel Kavramları	65
2.9.3.1. Anıştırma Olgu	65

2.9.3.1.1. Anıştırma İsim.....	66
2.9.3.1.2. Anıştırma Olay	66
2.9.3.1.3. Anıştırma Metin	67
2.9.3.1.4. Anıştırma Söz.....	68
2.9.3.2. Konsept	68
2.9.4. Kültürdilbilimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi	70
2.9.4.1. Bilişsel dilbilim.....	70
2.9.4.2. Budundilbilim	71
2.9.4.3. Toplumdilbilim	72
2.9.4.4. Ruhdilbilim	72
2.9.4.5. Ülkedilbilim	73
2.9.4.6. Kültürel Antropoloji	73
2.10. İlgili Araştırmalar.....	74
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
III. YÖNTEM.....	77
3.1. Araştırma Modeli	77
3.2. Doküman İncelemeye Yönelik Çalışma Materyali	78
3.3. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Evren ve Örneklem.....	79
3.4. Veri Toplama Araçları	79
3.4.1. Doküman Taramaya Yönelik Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi	79
3.4.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	80
3.5. Veri Toplama Süreci	81
3.5.1. Doküman Taramaya Dayalı Verileri Toplama Süreci.....	81
3.5.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Verilerin Toplama Süreci	81
3.6. Verilerin Analizi	82

3.6.1. Doküman Taramaya Yönelik Verilerin Analizi	82
3.6.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Verilerin Analizi	83

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUMLAR..... 84

4.1. Yazılı Metinlerin İncelenmesi..... 84

4.1.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Genel Bulgular..... 84

4.1.1.1. Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular 84

4.1.1.1.1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anıştırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması..... 89

4.1.1.1.1.1. Anıştırma İsim..... 89

4.1.1.1.1.2. Anıştırma Olay 90

4.1.1.1.1.3. Anıştırma Metin 90

4.1.1.1.2. Anıştırma Söz..... 92

4.1.1.1.2.1. Atasözleri..... 92

4.1.1.1.2.2. Alıntılar 92

4.1.1.1.2.3. Deyimler 92

4.1.1.1.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Ögeleri 95

4.1.1.1.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış) 96

4.1.1.1.3.2. Ağız Özellikleri 96

4.1.1.1.3.3. Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar..... 97

4.1.1.1.4. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular 99

4.1.1.2. Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular 101

4.1.1.2.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anıştırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması.....	106
4.1.1.2.1.1. Anıştırma İsim.....	107
4.1.1.2.1.2. Anıştırma Olay	108
4.1.1.2.1.3. Anıştırma Metin	108
4.1.1.2.2. Anıştırma Söz.....	110
4.1.1.2.2.1. Atasözleri.....	110
4.1.1.2.2.2. Alıntılar	110
4.1.1.2.2.3. Deyimler	111
4.1.1.2.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri	115
4.1.1.2.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	115
4.1.1.2.3.2. Ağız Özellikleri	116
4.1.1.2.3.3. Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar.....	117
4.1.1.2.4. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular.....	119
4.1.1.3. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular	121
4.1.1.3.1. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anıştırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması.....	126
4.1.1.3.1.1. Anıştırma İsim.....	127
4.1.1.3.1.2. Anıştırma Olay	128
4.1.1.3.1.3. Anıştırma Metin	128
4.1.1.3.2. Anıştırma Söz.....	130
4.1.1.3.2.1. Atasözleri.....	130
4.1.1.3.2.2. Alıntılar	131
4.1.1.3.2.3. Deyimler	131
4.1.1.3.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri	135

4.1.1.3.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	135
4.1.1.3.3.2. Ağız Özellikleri	136
4.1.1.3.3.3. Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar.....	137
4.1.1.3.4. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	139
4.1.1.4. MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular	141
4.1.1.4.1 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anırtırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması.....	146
4.1.1.4.1.1. Anırtırma İsim	146
4.1.1.4.1.2. Anırtırma Olay	147
4.1.1.4.1.3. Anırtırma Metin	147
4.1.1.4.2. Anırtırma Söz.....	149
4.1.1.4.2.1. Atasözleri.....	149
4.1.1.4.2.2. Alıntılar	149
4.1.1.4.2.3. Deyimler	150
4.1.1.4.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri	155
4.1.1.4.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	155
4.1.1.4.3.2. Ağız Özellikleri	156
4.1.1.4.3.3. Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar.....	157
4.1.1.4.4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	160
4.1.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum.....	162
4.1.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürdilbilim Olgularının Niteliğinin Değerlendirilmesi	174

4.1.3. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Ögelerinin Niteliğinin Değerlendirilmesi	177
---	-----

4.1.4. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Niteliğinin ve İçeriğinin Kültürdilbilim Bakımından Değerlendirilmesi	179
--	-----

4.1.5. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlıklarının Niteliğinin Türkçe Dersi Öğretim Programlarının İlgili Söz Varlığı Kazanımları Bakımından Değerlendirilmesi	182
--	-----

4.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	185
---	-----

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	205
---	------------

5.1. Doküman İncelemesine Yönelik Tartışma ve Sonuç	205
---	-----

5.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç	214
---	-----

5.3. Öneriler	217
---------------------	-----

KAYNAKLAR	219
------------------------	------------

EKLER	232
--------------------	------------

İZİN BELGELERİ	289
-----------------------------	------------

ÖZ GEÇMİŞ	298
------------------------	------------

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1	Araştırma Evreninde Yer Alan Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Bilgiler	78
Tablo 2	Araştırma Evreninde yer Alan Türkçe Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler	79
Tablo 3	İncelenen Ders Kitapları ve Metin Sayısı	81
Tablo 4	Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini.....	85
Tablo 5	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular.....	86
Tablo 6	Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler ...	87
Tablo 7	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular.....	88
Tablo 8	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular.....	91
Tablo 9	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar.....	92
Tablo 10	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler	93
Tablo 11	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular	95
Tablo 12	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılışlarıyla).....	96
Tablo 13	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri	96
Tablo 14	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	97
Tablo 15	5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelere İlişkin Genel Bulgular	98
Tablo 16	Ekoyay Yayıncılık 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini	102
Tablo 17	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular.....	103
Tablo 18	Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler ...	103
Tablo 19	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular.....	106

Tablo 20	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular.....	109
Tablo 21	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri	110
Tablo 22	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar	111
Tablo 23	6.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler	112
Tablo 24	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular	114
Tablo 25	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış).....	115
Tablo 26	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri	116
Tablo 27	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	117
Tablo 28	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğelerine İlişkin Genel Bulgular	118
Tablo 29	Özgün Yayıncılık 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini.....	122
Tablo 30	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular.....	123
Tablo 31	Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler	123
Tablo 32	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular.....	126
Tablo 33	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular.....	129
Tablo 34	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri	130
Tablo 35	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar.....	131
Tablo 36	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler	132
Tablo 37	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular	134
Tablo 38	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler	135
Tablo 39	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri	136
Tablo 40	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	137

Tablo 41	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelerine İlişkin Genel Bulgular	138
Tablo 42	MEB Yayıncılık 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini.....	141
Tablo 43	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular.....	142
Tablo 44	MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler	143
Tablo 45	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular.....	145
Tablo 46	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anırtırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular.....	148
Tablo 47	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri	149
Tablo 48	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar.....	150
Tablo 49	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler	151
Tablo 50	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anırtırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular	154
Tablo 51	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orişinal Yazılış).....	156
Tablo 52	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri	157
Tablo 53	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar	158
Tablo 54	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelerine İlişkin Genel Bulgular	159
Tablo 55	Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Genel Verilerin Oranlaması	173
Tablo 56	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Söz Varlığı Ögelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliğı ile İlgili Görüşleri	185
Tablo 57	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Kültür Öğretimi Açısından Yeterliliğıyle İlgili Görüşleri.....	190
Tablo 58	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Evrensel Kültür Ögelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliğıyle İlgili Görüşleri	192
Tablo 59	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Millî Kültür Ögelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliğıyle İlgili Görüşleri	195

Tablo 60	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Öğrencilerin Dil Gelişimine Katkısı İlgili Görüşleri.....	197
Tablo 61	Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Ögelerinin Öğretimi Konusunda Kullanılan Kitap, Metin, Yöntem Vs. Değişkenlerin Etkililiği Hakkında Düşünceleri	200
Tablo 62	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerle İlgili Görüşleri	202

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Palmer'ın Kültürdilbilimin Ortaya Çıkışıyla İlgili Önerisi.....	59
Şekil 2	5.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımı	100
Şekil 3	6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımı	120
Şekil 4	7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımı	140
Şekil 5	8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımı	161
Şekil 6	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Sözcük Sayısının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı.....	162
Şekil 7	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Özel İsim Sayısının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı.....	163
Şekil 8	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma İsim Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	164
Şekil 9	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma Metin Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	165
Şekil 10	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma Olay Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	166
Şekil 11	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	167
Şekil 12	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Atasözlerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	168
Şekil 13	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Alıntıların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	169
Şekil 14	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Yabancı Sözcüklerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	170
Şekil 15	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Ağız Özelliklerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	171

Şekil 16	Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Dili Öğeleri, Ünlem ve Hitapların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı	172
Şekil 17	Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model.....	186
Şekil 18	Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültür Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model.....	190
Şekil 19	Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Evrensel Kültür Öğelerinin Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model	193
Şekil 20	Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Millî Kültür Öğelerinin Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model	195
Şekil 21	Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Öğrencilerin Dil Gelişimine Katkısına İlişkin Model	198
Şekil 22	Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerle İlgili Görüşlerine İlişkin Model.....	203

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
Ar.	: Arapça
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
f.	: Frekans
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
KDÖ	: Konuşma Dili Öğeleri
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TÜDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
vb.	: Ve Benzeri
yy.	: Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

Ek 1	Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler ..	232
Ek 2	Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler...	244
Ek 3	Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler	259
Ek 4	MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler	273
Ek 6	Anket İzni.....	291
Ek 7	Etik Kurul İzin Belgesi	292
Ek 8	Orijinallik Raporu	297

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli niteliği dile sahip olmasıdır. İnsan dil ve düşünce kavramlarının varlığına sahip olup bunun farkında olan ve düşüncesini dile ifade eden tek varlıktır. Nitekim “İnsan düşünen tek hayvan değildir. Ancak hayvan olmadığını bir tek o düşünür” (Picq, P. G., Sagart, L., Dehaene, G., & Lestienne, C. 2013: VII). İnsan, fıtratından gelen bu özellik sayesinde sürekli kendisini ve dünyayı algılamaya ve anlamaya çalışmıştır. Algıladığı ve zihninde anlamlandırdığı şeyleri ise dil aracılığıyla somut ve işitsel kodlara dönüştürmüştür. Bu kodlar sayesinde diğer insanlar arasında iletişimini sağlamış ve sosyalleşmiştir. Bireyler arasındaki bu kod ortaklığı zamanla onları bir araya getirmiş ve bir araya gelinmeyle beraber toplum denilen sistem oluşmuştur. Aynı toplumda belli bir süre yaşayıp ortak bir dile sahip bireyler yine dil aracılığıyla duygu ve düşünce ortaklığı anlamına gelen kültür denen yapıyı inşa etmişlerdir. Dil ve kültür ortaklığı sayesinde de bireyler birlikteliklerini devam ettirmekte; bir millet haline gelmekte ve oluşturdıkları kültürü dil aracılığıyla yeni nesillere aktarmaktadırlar.

Dil, insanların iletişim kurma amacıyla geliştirdikleri bir anlaşma aracıdır (Topbaş, 1998, s. 4). Ancak dil yalnızca insanlar arasında bir iletişim aracı olarak kabul edilemez. Dilin temelinde insanın yaratıcı gücü ve kültürünün tümü yatar (Tekeli, 2001, s. 205). Bu anlamda dil, millî kültürün temel ögesi; düşüncenin yaratıcısı ve aktarıcısı; milleti oluşturan bireylerin ortak yanı ve millî değerleri gelecek nesillere aktarma vasıtasıdır (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2004, s. 7). Dilin bildirişimi temin etmenin yanında kültürü aktararak milletlerin yaşatılmasında birçok önemli göreve sahip olması dilin önemine önem katmakta toplumları dile karşı daha duyarlı hale getirmektedir.

Her toplumu diğer toplumlardan ayıran kendine özgü bir dili vardır. Bu dil, genelde bireylerin ana dili olarak kabul edilir. Toplumu oluşturan her birey hayata bu dille başlar ve tüm yaşamı boyunca her şeyi bu dil çerçevesinden öğrenir. Bu yüzden ana dili hem toplumların hem de bireylerin en önemli kültür ögesidir.

Her ulusun varlığını korumasında ve kültürünü yüceltmesinde dilini yeni nesillere aktarmasının önemi büyüktür (Göğüş, 1971, s. 123). Her ulusun millî dil ve kültürü sayesinde canlı tuttuğu millî bilincin oluşturulması ve yeni kuşaklara aktarılması millî kültürün de aktarılmasını gerektirir. Bu da ancak ana dili öğretimiyle mümkündür (Özbay, 2010, s. 94). Toplum içinde bireyin ilkin annesinden ve yakın çevresinden gelişigüzel kültürlemlerle öğrendiği ana dili, yerini okullarda kasıtlı kültürlemeye bırakır. Okullarda amaç ise bu yolla bireye ana dilinin kurallarını ve doğru kullanımını öğretmektir (Demirel, 1999, s. 12). Ülkemizde bireylerin ana dilleri olan Türkçeyi keşfetmeleri ve etkin bir şekilde kullanabilmeleri için Türk millî eğitiminin amaç ve esaslarına paralel bir şekilde Türkçe dersi öğretim programı hazırlanmaktadır. Programda bireylerin temel dil becerilerini geliştirmek ve dil bilinçlerini artıracak şekilde dili en iyi biçimde kullanabilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (TÜDÖP, 2019, s. 7-8). Dilin öğrenilmesi ve kullanılması demek aynı zamanda kültürün de öğrenilmesi demektir. Çünkü dildeki her kelime ve her cümle kültürdeki bir göstergeye işaret etmektedir (Özbay, 2010, s. 123).

Ana dili ve kültür öğretimini kapsayan Türkçe dersleri, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede en çok kullanılan öğretim materyallerinden olan ders kitapları ve bu kitaplardaki metinler ile yürütülmektedir. Sevim'e göre (2014, s. 141) dil öğretiminde metinler, diğer kullanılan yöntem ve tekniklerin yanı sıra çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü metinler sözcüklerle örülür. Sözcükler ise bir milletin ortak bilincini, geçmişini, değerlerini ve dünyaya olan bakış açısını gösteren en anlamlı birimlerdir. Bu anlamda bu millî bilincin ve değerlerin çocuğa aktarılmasında ders kitapları için hazırlanan metinler hayati öneme sahiptir.

Kültürdilbilim bugün dil birimleri üzerinden milletin ortak hafızası olan kültürüne erişmeyi amaçlayan ve dil- kültür ilişkisinden kaynaklı olay ve durumları kendisine konu edinen bir disiplindir. Her millet duygu ve düşüncesini, tutumunu, hayat tarzını, dünyayı ele alış biçimini dildeki birimler aracılığıyla ifade eder ve dil birimleri bir nevi milletlerin kültürel kodlarını oluşturur. Dilin varlığı ise en iyi yazılı kaynaklarda muhafaza edilir. Nitekim Sever (2001, s. 15) bir dilin en yetkin kullanımının yazınsal metinlerde görüldüğünü, Kaplan da gerçek anlamda dili anlamak için konuşmaya ya da yazılı kaynaklara bakmak gerektiğini söylemektedir (1983, s. 46). Bir dilin en iyi kullanıldığı yer aynı zamanda kültürün de en iyi temsil edildiği yerdir. Dolayısıyla yazılı

kaynaklardaki dil birimleri üzerinden bir milletin kültürünü ortaya çıkarmak mümkündür. Yazılı kaynaklarda yer edinmiş kültürel yönü olan dilsel ifade ve söylemler ise kültürdilbilimin amacına varmasında büyük öneme sahiptir.

Araştırmada ortaya konulacak verilerden bazıları söz varlığı ile ilgilidir. Kitaplarda tespit edilecek bulgular arasında, kültürdilbilim olgularının içinde yer alan deyimler, atasözleri, ağız özellikleri, yabancı sözcükler, konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar gibi unsurlar dilin söz varlığı ile ilişkilidir. Söz varlığı, bir milletin şahsına ait dil- kültür kodlarının tümünün bir arada bulunduğu yerdir. Günay’a göre her dilin söz varlığı, içinde bulunduğu kültür ve uygarlık çerçevesinde biçimlenir ve sözcüklerin arka planlarında bir kültür dünyası yaşar (Günay, 2016, s. 199-207). Ders kitaplarının kültürdilbilimsel açıdan incelenmesine yönelik bu araştırmada esas alınan kültürdilbilim ve söz varlığı olguları hem Türkçenin hem de kültürün unsurlarıdır.

Dil ve kültürün yakın ilişkisi neticesinde, dilin hem kültürün belleği hem de kültürü genişletip zenginleştirmede en önemli araç konumunda olması, dil eğitiminin önemini açıkça ortaya koymaktadır. Nitelikli bir ana dili öğretimi ve bununla beraber kültür aktarımının gerçekleştirilmesi ise büyük ölçüde kullanılan yazılı ürünlerin niteliğine ve kalitesine bağlıdır. Ders kitapları ve metinler, Türkçe öğretiminin en önemli ve en çok tercih edilen kaynaklarından. Kültürdilbilim ise bugün yazılı ve sözlü ürünlerdeki dilsel birimler aracılığıyla bir milletin kültür olgularını tespit imkânı tanıyan bir disiplindir. Dolayısıyla Türkçe öğretiminde en etkili öğrenme aracı olarak kullanılan metinleri kültürdilbilimsel açıdan incelemek ve kültürdilbilim olgularının yeterliliğine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüş ve önerilerine başvurmak ana dili olarak Türkçe öğretiminde ders kitaplarındaki metinlerin niteliği hakkında bir yargıya varmamızı sağlayacaktır. Ayrıca yapılan değerlendirmeler bundan sonra hazırlanacak olan programların ve yeni ders kitaplarının işlevsel boyutuna ve verimliliğine katkı sağlayacaktır.

1.1. Araştırma Problemi

Milletler, birlik ve beraberliklerini korumak ve devam ettirmek için sahibi oldukları kültürlerini gelecek nesillere aktarmaya çalışırlar. Bir milletin kültürü demek o milletin şahsiyeti demektir. Kültür, millete şahsiyet kazandıran kültürel olgulardan meydana gelir. Dil ise o millete ait kültürel olguları içinde barındıran en büyük sistemdir. Varlığını

devam ettirmek isteyen her millet, dil aracılığıyla kültürünü yeni nesillere aşılmalı ve her ferdinde kültürü koruma, geliştirme ve aktarma gibi millî bir şuur oluşturmalıdır.

Öğretim süreçlerinde ana dili ve kültür öğretimi, Türkçe dersleri ve Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerle gerçekleştirilir. Metinlerdeki dilsel birimlerin özellikle kültür öğeleri açısından incelenmesi, ele alınması gereken öncelikli konulardan biridir.

Yazılı kaynaklardaki dil öğelerinden hareketle kültür durumlarının araştırılması konusunda ülkemizde genellikle söz varlığı incelemeleri yapılmıştır. Bunun yanı sıra kültürel öğelerin de incelendiği çalışmalar mevcuttur. Ancak yapılan araştırmalara bakıldığında ders kitaplarının kültürdilbilimsel açıdan incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu açıdan yapılacak bir çalışmanın kültürdilbilim alanına ve Türkçe öğretimine katkı sağlayacağı, metinlerin kültürdilbilim ve söz varlığı olguları açısından yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin de incelenmesiyle daha genel bir yargıya varılacağı öngörülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 2019- 2020 yılları arasında farklı yayınevlerince hazırlanan ortaokul 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kültürdilbilimsel açıdan incelemek ve ders kitaplarında yer alan kültürdilbilim olgularının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemektir. Ayrıca ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı öğelerinin niteliğini, içeriğini ve kullanımını ortaya koyup bu metinleri Türkçe dersi öğretim programının ilgili amaç ve kazanımları çerçevesinde değerlendirmektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

1.2.1.1. Çalışmanın Doküman İncelemesine Yönelik Alt Amaçları

1. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında metinlerin kelime hazineleri ne düzeydedir?
2. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında özel isimlerin kullanım düzeyi nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?
3. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında anırtırma isim unsurunun kullanım düzeyi nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?

4. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında anıştırma olay unsurunun kullanım düzeyi nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?
5. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında anıştırma metin unsurunun kullanım düzeyi nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?
6. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında anıştırma söz unsurlarının kullanım düzeyi nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?
7. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında diğerk söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının kullanımı nasıl ve ne sıklıkta olmuştur?
8. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ve kültürdilbilim olguları belirlenen sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ve kültürdilbilim olguları ders kitaplarındaki temalara göre farklılaşmakta mıdır?
10. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında kültürdilbilim olgularının niteliğı ne düzeydedir?
11. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında söz varlığı öğelerinin niteliğı ne düzeydedir?
12. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının niteliğı ve içeriğı kültürdilbilim bakımından nasıl değerdendirilebilir?
13. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlıkları Türkçe dersi öğretim programının ilgili söz varlığı kazanımları bakımından ne düzeydedir?

1.2.1.2. Çalışmanın Öğretmen Görüşlerine Yönelik Alt Amaçları

1. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı öğretimi konusundaki yeterliliğıne ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültür öğretimi açısından yeterliliğıne ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin millî kültür öğelerinin öğretimi açısından yeterliliğıne ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin evrensel kültür öğelerinin öğretimi açısından yeterliliğıne ilişkin görüşleri nelerdir?

5. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısıyla ilgili düşünceleri nelerdir?
6. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe derslerinde söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğretimi konusunda kullanılan kitap, metin, yöntem vb. değişkenlerin etkililiği hakkında düşünceleri nelerdir?
7. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili diğer görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bir dil, o dilin konuşulduğu toplumun kültürü içinde doğar, büyür ve gelişir. Bu da dil öğretiminde kültürden yararlanmayı zorunlu hale getirir. Bireylerin dili kültürleri bağlamında öğrenmeleri, ana dili öğretiminde kültürün tüm unsurlarından bilhassa da millî şuura katkısı yüksek unsurlarından istifade edilmesini gerektirir. Nesillere kültür aktarımının gerçekleşebilmesi ise bu unsurların sistematik bir şekilde sunulmasına bağlıdır. Bu içeriği sağlayacak ortam ve araçlar, Türkçe dersleri ve bu derslerde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerdir.

Türkçe dersleri ana dili aracılığıyla kültür aktarımının hedeflendiği derslerdir. Millî, manevî, tarihî, kültürel, sosyal ve ahlâki değerlerine önem veren bireylerin yetiştirilmesi ve böylece millî duygu ve düşüncelerinin sağlamlaştırılması Türkçe öğretim programının hedefleri arasındadır (TÜDÖP, 2019, s. 7). Türkçe ders kitaplarındaki metinler kültürel nitelikleri inceleme ve betimleme bakımından geniş imkanlara sahiptir. Din, tarih, toplum, sanat, edebiyat, mitoloji, sinema, müzik ve söz varlığı gibi çeşitli kültürel olguların ders kitaplarındaki metinlerde ne derecede yer aldığı önemlidir.

Araştırma Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kültürdilbilimsel olguların hem niteliğinin hem de niceliğinin ortaya konulması açısından önemlidir. Araştırma kapsamında kültür aktarımında önemli rol oynayan söz varlığı öğelerinin de kültürdilbilim öğeleriyle beraber değerlendirilmesi ve bu öğelerin yeterliliğine ilişkin değerlendirmelerin öğretmen görüşleriyle desteklenmesi; Türkçe öğretimine, Türkçe öğretiminde kullanılan araç ve gereçlerin niteliğine, ders kitabı yazarlarına ve Türkçe dersinin ilgili kazanımlarının hedeflerine ulaşma düzeyinin belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

Yapılacak olan incelemelerin kültürdilbilim çerçevesinde, Türkçe ve kültür öğretiminde daha çok araştırma yapılmasına ortam yaratacağı beklentisi, çalışmanın bir diğer önem taşıyan yönüdür.

1.4. Sayıtlar

1. Metinleri çözümlemede kullanılan kültürdilbilimsel yöntemlerin metinlerin kültürdilbilimselliğini yansıtacak nitelikte olduğu,
2. Veri toplama aracı olarak geliştirilen yarı- yapılandırılmış görüşme kılavuzunun Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliği ile ilgili görüşlerini tespit edecek nitelikte olduğu,
3. Türkçe öğretmenleriyle yapılan yüz yüze görüşmelerde sorulan sorulara verilen cevapların öğretmenlerin samimi ve gerçek düşüncelerini yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Millî Eğitim Bakanlığınca 2019- 2020 eğitim- öğretim yılında Şanlıurfa ilinde okutulmak üzere farklı yayınevlerince hazırlanan Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları,
2. Ders kitabındaki metinlerde aranan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularından; anıştırma isim, metin ve olay olguları, deyimler, atasözleri, alıntılar, yabancı sözcükler, ağız özellikleri ve konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitaplar,
3. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Şanlıurfa ilinde görev yapan 15 Türkçe öğretmeni ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Anıştırma Olgusu: Kültürdilbilim araştırma alanına giren ve kültürdilbilimsel çözümlemelerde ele alınan olgulardır. Genellikle bir sözcüğün veya nesnenin bir kültürde tekrar etmesiyle oluşurlar. Kendi içerisinde anıştırma metin, anıştırma olay, anıştırma

isim ve anıştırma söz olarak dörde ayrılırlar (Karaulov, s. 2010'dan Akt. Kozan, 2012, s. 125).

Anıştırma İsim: Anıştırma isim, toplumdaki bireylerin çoğunluğu tarafından bilinen ve anıştırma metin veya olay niteliği taşıyan yapılarla ilişkilendirilen '*özel isim*' olarak adlandırılır (Krasnıh, 2002'den Akt. Kozan, 2014a, s. 109).

Anıştırma Metin: Anıştırma metin, anıştırmalık teriminin ortaya çıkmasını sağlayan; birey için duygu ve bilgi değeri olan; bireyin içinde bulunduğu toplum ve çevre tarafından çok iyi bilinen ve dilsel ifadelerde sıklıkla yer bulan metinler olarak tanımlanır (Karaulov, 2010'dan Akt. Kozan, 2012, s. 125).

Anıştırma Olay: Anıştırma olay; bireyde belli çağrışımlar uyandıran ve toplumdaki çoğu kişi tarafından bilinen örnek veya kalıp olay olarak tanımlanabilir (Krasnıh, 2002'den Akt. Kozan, 2014a, s. 108).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil

İletişim kurabilme insana ait en büyük özelliklerden biridir. Dil, insan yığınlarını iletişim yoluyla anlamlı birliklere dönüştürmede ve bu birliği nesiller boyu devam ettirmede en gelişmiş araçtır. Dilin insan varlığını bu kadar yakından ilgilendirmesi üzerinde çeşitli tanımların yapılmasını sağlamıştır.

Banguoğlu (1974, s. 9) dili, insanların isteklerini ifade etmek için kullandıkları bir “sesli işaretler sistemi” olarak tanımlarken Dilâçar (1978, s. 10) dili, toplum arasında konuşma, anlaşma ve yazışma aracı olarak kullanılan sistem diye ifade etmiştir.

Kavramı biraz daha açan Ergin ise; “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessese” (Ergin, 1988, s. 7) demiştir.

Kıran (1996, s. 58) dilin dil olmasını sağlayan şeyin bir sistem oluşu ve bunun bir yapı gibi işlemesi olduğunu söylemiş, Sapir (2004, s. 7) de dili, gönüllü olarak üretilen semboller sistemi aracılığıyla fikirleri, duyguları ve istekleri iletmek için kurulan, tamamen insani ve içgüdüsel olmayan bir yöntem olarak tanımlamıştır.

Yapılan tanımlarda dil, en basit haliyle insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan ve belli kuralları olan bir sistem olarak tarif edilmektedir. Ancak dil bu özelliğinin yanı sıra ilişki kurduğu kavramlar itibarıyla de çok yönlü, gelişkin bir olgudur. Öyle ki Vardar dil, kimi bakımlardan evrensel, kimi bakımlardan ise belli şartlara bağlı özgül nitelikler taşıyan ve çok farklı görünümüne sunan bir gerçekliktir demektedir (Vardar, 1982, s. 9). Aksan’a göre de dil demek sadece insanın konuşabildiği ve düşüncelerini aktarabildiği bir düzen demek değildir. Dil denen düzen “insanın gözü, beyni; düşüncesi ve ruhudur”. Nasıl ki insan beyninin çözölemeyen, açık bir şekilde ortaya konulamayan gizli yönleri varsa dilin de aynı şekilde birçok yönü vardır (Aksan, 1999, s. 13). Bu görüşler nihayetinde denilebilir ki dil, insana özgü iletişimde en gelişkin ifade aracı, farklı

kavramlarla da yakın ilişkiye girebilmesinden ötürü yapı itibarıyla çok yönlü, doğal, canlı ve en etkili iletişim aracıdır.

2.2. Kültür

Kültür sözcüğü Türkçemize Batı dillerinde yer alan ve Latince'de 'tarım' anlamına gelen 'culture', 'cultura' kavramından geçmiştir. Latince'deki culture kelimesinin kökü 'colere' kelimesinden türemiştir. Colere ise Latince'de 'ekip biçmek' ve 'sürmek' anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla buradan türeyen 'culture' sözcüğü 'ekin' anlamına gelmekte ve kültür kavramı, tarım gibi özünde ekip biçilen ve geliştirilen bir değer olarak anlaşılmaktadır (Günay, 2016, s. 25).

Kültürün kavramsal çerçevesinin çok geniş olması, üzerinde birçok farklı tanımın yapılmasına neden olmuştur. Güvenç, sadece 1952'de yayımlanan bir antolojide kültürün 164 farklı tanımının tartışıldığını söylemektedir (Güvenç, 1979, s. 95). Üstelik bu kadar çok tanımın varlığı, kültürün tanımlanamayacağını bile düşündürmüştür (Kongar, 1982, s. 16). Kültürün ilk çağlardan beri insanların üzerinde durduğu bir olgu olduğunu düşünen Yalçın'a göre kültür her ne kadar 19.yy'da ortaya atılan bir kavram da olsa henüz temeli net bir şekilde tanımlanamayan bir öze sahiptir (Yalçın, 2002, s. 11).

Kültürün ilk açık ve kapsamlı tanımlamasını Edward Brunnet Tylor yapmıştır. E. Brunnet Tylor, 1871'de 'Primitive Culture' adlı eserinde kültürü, "kişinin toplumun bir üyesi olarak elde ettiği sanat, hukuk, bilgi, inanç, ahlâk, adalet ve diğer tüm yetenek ve alışkanlıkların oluşturduğu karmaşık bir bütün" olarak ifade etmiştir (Tylor, 1871, s. 1). Ancak Güvenç, Taylor'un tanımının kültür kuramının ana düşüncesini dile getirmekte olduğunu fakat yine de kültür kavramını tam anlamıyla yansıtmadığını düşünmektedir (Güvenç, 1979, s. 103).

Kültür her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın her şeyden önce doğrudan insan varlığıyla ilgilidir ve insani olguların başında gelmektedir. Bu yüzden Aoyagi (1970, s. 25) kültürü, insanların yaşam biçimi olarak tanımlamışken Eliot (1981, s. 37) kültüre, bir hayat tarzı demiştir. Kaplan ise kültür kavramını, bir toplumda tabiat haricinde insan eliyle ve diliyle yapılmış her şey olarak tanımlamıştır (Kaplan, 2001, s. 27).

Kültür insanî olduğu kadar aynı zamanda toplumsaldır. Çünkü kültürün varlığı insana ve insanların bir araya gelmesine bağlıdır. Bu yüzden kültürün toplumsal bir bağlamda irdelenmesi gerekir. Nitekim Eliot da kültürün öncelikle toplumla ilişkisi

bakımından incelenmesi gerektiğini söyler (Eliot, 1981, s. 11). Toplum, ulus, cemiyet, millet veya topluluk gibi daha birçok farklı isimle adlandırabileceğimiz insan gruplarının tümü ortaklaşa kabul edilen bazı değer ve kurallar çerçevesinde bir arada yaşamayı sürdürmektedir. Kültürü, bu değer ve kurallar sisteminin var oluşuna bağlayan Yalçın'a göre kültürün oluşması için öncelikle insanların belirli bir tarih aralığında bir arada yaşamaları gerekir. Daha sonra bir arada yaşayan insanlar yapıları gereği sosyal ilişkiler kurarlar ve bu sosyal ilişkilerini kurallara çevirirler. Bu kurallar zamanla gelenek ve alışkanlıklara evrilir. Bir arada yaşama devam ettikçe de kültür oluşmaya başlar (Yalçın, 2002, s. 11).

Toplum temelli bir kültür, yapı olarak da çok yönlüdür. Kültürü iç içe geçmiş yapılar bütünü olarak gören Haviland'a göre kültürel yapı tümleşiktir. Kültürü oluşturan parçalar ve yapıların her birinin kendine özgü nitelikleri olduğu kabul edilir. Ancak bu yapı ve parçalar arasında kesin bir sınır belirlemek zordur. O yüzden kültür incelenirken bu yapılar tümleşik olarak görülür ve her bir yapı geniş bir bağlamda ele alınır. Eğer konuya daha genel bakılırsa bir toplumun kültürel özelliklerinin üç sınıfa ayrılabilmesi mümkündür. Bunlar; toplumsal yapı, alt yapı ve üst yapıdır. Toplumsal yapı toplum üyelerinin bir arada olmak için uyması gereken kurallar, haklar, ilişkiler, yükümlülükler kısacası toplumsal düzenlemelerin örüntüsüdür. Kültürün bir diğer boyutu olan alt yapı ise toplumun fizyolojik ihtiyaçlarını ifade eder. Geçim yöntemleri ve maddî donatımların hepsi bu boyutta yer alır. Kültürün son boyutu olan üst yapı da toplumu bir arada tutan dünya görüşü, inançlar, değerler ve ideolojiden meydana gelir. Üst yapının öğeleri toplumdaki bireylerin düşüncelerini yapılandırmalarını, yaşamı anlamlandırmalarını ve ona yön vermelerini sağlar. Sürekli etkileşim içerisinde olan bu üç yapı kültürel sistemi oluşturur. Tüm bu özellikler değerlendirildiğinde kültür, bir toplumun bireylerinin paylaştığı ortak bir öge ve bireylerin davranışlarını yaratan ve davranışlarına yansıyan görüş, değer ve algılar bütünüdür(Haviland vd. 2008, s.103- 117)

Kültürün hem insanla hem de toplumla çok yakın bir ilişkiye sahip olması bu kavramın farklı şekillerde ve çeşitli bağlamlarda tanımlanmasını sağlamıştır. Ancak kültürün tanımındaki bu zenginlik aynı zamanda kültüre ait ortak bir tanımın da ortaya çıkmasını engellemiştir.

Kültürü öne çıkan bazı özellikleriyle ele alan Güvenç'e göre kültür değişen, öğrenilen, ihtiyaçları karşılayan, toplumsal, tarihi ve sürekli, bütünleştirici ve olması gereken idealleştirilmiş kurallar sistemidir (1979, s. 103-107).

Tural, kültürün toplumla beraber meydana gelen bir yaşam biçimi olduğuna ve bu biçimin toplumdaki bireylere aidiyetlik duygusu salınladığına dikkat çekerek kültürü şöyle tanımlamaktadır: Kültür; tarihi açıdan varlık ehli olan bir insan topluluğunun, zaman içinde meydana getirdiğı, daha iyi, doğru, güzel, faydalı, akli, insani, ahlâki, konforlu, ekonomik, huzurlu ve güvenli olarak benimsenen değer, davranış, norm ve sosyal denetim kontrol unsurlarının oluşturduğu ve bu yolla aidiyet duygusu sağlayan bir hayat tarzıdır (Tural, 1991, 14). İnsanların bir araya gelmesi ortak duygulardan hareketle olur. Ortak duygular ise insanlar arasında bir birliktelik ve aitlik duygusu geliştirir. Toplumların millet haline gelmelerinde birlik ve beraberlik duygusunun gelişkin olması önemlidir. Çünkü milletin fertlerinin kültürün oluşturduğu bu anlam ve değerlere sarılmasıyla toplumun devamlılığı sağlanmaktadır.

Kellas'a göre millet tarih, kültür ve ortak bir atadan gelen bağlarla birbirine bağlı olduğunu hisseden insan topluluğunu ifade etmektedir (1991, s. 2). Bu bağlamda kültür, toplumdaki ortak değerlerin ve unsurların bir oluşumu olmanın yanında milleti bir arada tutan önemli bir bağ olarak görülmektedir.

Kültürü geçmiş ve güncel boyutuyla inceleyen Ünalın'a göre (2012, s. 172) bir milletin geçmişe dair maddî ve manevî öğelerinin toplamına; bugüne dair ise bir milleti oluşturan bireylerin tümünün duyuş, düşünüş ve davranış birliğı içerisinde olmasına kültür denir.

Göçer, kültürü bir ulusun yüzyıllar süren zaman zarfında oluşturduğu yaşam tarzlarının kodlarını barındıran bir hafızaya benzetmektedir. Ona göre bu hafızanın içindeki tutum, algı, ilgi ve davranışlarla ortaya çıkan yaşam biçimi ile maddî ve manevî değerler nesilden nesile aktarılagelen kültürü oluşturmaktadır (Göçer, 2012, s. 50).

Kültür olgusuna daha millî bir şekilde yaklaşan Stepanov'a göre kültür; "insanı diğer insanların yaşam tarzlarından ayıran kendi adetlerinin tüm ölçütleridir" (Alimjanova, 2016, s. 10). Stepanov'un yanı sıra Maslova'nın kültürün açıklanmasına yönelik yaptığı farklı yaklaşımları sınıflandıran Alimjanova'nın kendi sınıflandırmasında yer alan kültüre ait özelliklerden bazıları şunlardır:

- Kültür, bir topluluk içerisindeki bireylerin ortak kabul ettikleri davranışların ürünüdür.

- Kültür, insanlar tarafından oluşturulan toplumsal bilginin saklanıp aktarıldığı bir sistemdir.

- Kültür, toplumun manevî yaşantısının ürünüdür.
- Kültür, insana mahsus olan ve insanın gereksinimlerini karşılayan bir araçtır.
- Kültür, insan yaşamını düzenleyen kurallar bütünüdür.
- Kültür, metinlerin toplamıdır.
- Kültür, milletlere özgü tüm simgelerin oluşturduğu dünyadır.
- Kültür, tüm dünyadaki insanların ortak düşüncelerini yansıtan göstergeler sistemidir (Alimjanova, 2016, s. 10- 13).

Güncel Türkçe Sözlük'te ise (TDK, 2020) kültür, ‘‘Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve manevî değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin’’ olarak ifade edilmiştir.

Yapılan tüm tanımlar itibarıyla kültür kısaca, insan ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıkmış, bir milletin kendine has yaşam biçimine dair olup aktarılabilen ortak davranış ve düşünceler, maddî- manevî değerler, kurallar ve simgeler bütünü anlamına gelmektedir. O halde bu bütünde kültür niteliği gösteren içeriklere ve kültür kavramının i ini dolduran ögelerin ne olduğuna da değinmek gerekir.

Kaplan’a göre insanoğlu diğer hayvanlardan olarak doğanın kendisine verdiği ile yetinmez onu kendi emrinde kullanır ve değiştirir. Bunun sonucunda meydana getirdiği maddî ve manevî her şey kültürün kavramsal alanını oluşturur. Musiki, dans, resim, mimari gibi bütün güzel sanatlar ile eşya, yiyecek, elbise, silah gibi tüm araç ve gereçler kültür sahasına girer. Türk milletinin kültürel değerlerini sınıflandıran Kaplan bu sınıflandırmasında dil, edebiyat, tarih, plastik sanatlar, din ve musiki gibi unsurları önemli kültürel değerler olarak nitelendirir (2001, s. 10 ve 30).

Kültürü maddî ve manevî kültür olarak ikiye ayıran Kongar da insan elinden çıkma tüm araç ve gereçlerin maddî kültürü oluşturduğunu, insanın yarattığı tüm kurallar, anlamlar ve değerlerin ise manevî kültürü oluşturduğunu söyler (1982, s. 16). Turan ise kültürün içeriğini ‘‘Bir toplumda geçerli olan ve gelenek halinde devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, inanç, sanat ve yaşayış ögelerinin tümü’’ olarak ifade eder (1990, s.

45). Kültür özellikle dil olmak üzere sanatı, geleneği, inancı, alışverişi, politik yapıları ve evlilik kurallarını kapsar. Kültür jest, tutum, duygusal tavırlar da dâhil olmak üzere benzer şekilde üreme, beslenme, dinlenme gibi insanda kültürel bir görünüme bürünen biyolojik işlevleri de kapsar (Bourse, 2009, s. 46).

Kültürün içinde bulunan ve kültürü oluşturan birçok unsuru da etkilediği düşünülen önemli kavramlardan biri de dindir. Eliot, ‘‘kültür aslında, herhangi bir toplumun dininin vücut bulmuş bir şeklidir’’ der. Ona göre bir halkın doğumdan  l me, sabahtan akşama kadar ve hatta uykuda bile sahip olduğu inancı bir bakıma ‘bütün bir yaşama biçimi’ olarak görülebilir ve bu yaşam biçimine kültür denilebilir (Eliot, 1981, s. 22-23). Bu da din kavramının kültürü oluşturan güçlü bir etmen olduğunu gösterir. Kaplan, Bulgarlar’ın 11. Yüzyıldan  nce Türk iken daha sonraları Slav ve Hristiyan kültürü etkisi altında kalarak, millî kimliklerini yitirdiklerini, Çin’de büyük bir devlet kuran Tabgaçlar’ın da Budizm’i kabul ettikten sonra yok olduklarını s yer (2001, s. 31). Bu bağlamda din aynı zamanda bir milletin ayakta durmasını ve millî bilincin diri tutulmasını sağlayan önemli kültür unsurlarındandır. Bu doğrultuda milletlerin mensubu oldukları dini sahiplenmeleri ve dine ait kültür olgularını, kavramları yaşatmaları kültürün devamlılığı için önem arz etmektedir.

Kültür kavramının çok kapsamlı olduğunu ve insanı ilgilendiren her şeyin kültür olarak anlaşılabileceğini söylemenin yanlış olmayacağını düşünen Günay’a göre (2016, s. 25 ve 115) kültür, insan tarafından geliştirilen ve her neslin sırayla öğrendiği geleneksel davranışlar bütünüdür. Kültür, tabiatın ve Tanrı’nın yarattıklarının yanında insanın yarattıklarının tümüdür. Dolayısıyla insanlığı ilgilendiren yapı, kurum ve kuruluşlar, devlet ve şehir yaşamı, düşünce ve ekonomik yaşam, iletişim, ahlâk, gelenek ve görenekler, bilgi, hukuk, alışkanlıklar, topluma ait somut ve soyut olgular, dünya görüşü, değerler dizgesi, inançlar, insanın yetenekleri, sanat değerleri, günlük yaşamda kullanılan her türlü araç ve gereç, günlük, bayağı, saçma veya olağanüstü kabul edilen her olgu, beceriler, davranışlar, ahlâk, beden dili, eğlence biçimi, yaşam tarzı, teknoloji kullanımı, nezaket kuralları, değerlendirme biçimleri, düşünce, duygu, beklenti, eylem, varoluş vb. her şey kültür kavramına girmektedir.

Kültüre ve kültürün içeriğine yönelik yapılan tüm bu yorumlar ilk başta ifade edilen kültürün tek bir tanıma sığdırılamayacak kadar engin bir kavram olduğu gerçeğini kuvvetlendirmektedir. Ancak her ne kadar her düşünür kültürü ve kültürün içeriğini kendi

penceresinden ifade etmeye çalışsa da tüm ifadelerin önemli bir ortak noktası olduğu görülmüştür. Bu ortak nokta insan varlığının kendisidir. Kültür insani bir değerdir ve insanın içinde olduğu her şey her hücrelerine kadar kültürü anıştırmaktadır. Bu doğrultuda odak noktasında insanın bulunduğu bir kültür kavramı, insana ait tüm bilgilerin toplamı olarak da ifade edilebilir.

2.3. Dil ve Kültür İlişkisi

Dil ve kültürün ilişkisi tarih boyunca insanların hep ilgisini çeken bir konu olmuş ve bu ilişki farklı açılardan defalarca sorgulanmıştır. Dil ve kültür ilişkisinin niteliği nedir? Dil ve kültür birbirinden bağımsız mıdır? Dil mi kültürün yoksa kültür mü dilin ürünüdür? Bu ve buna benzer birçok soru çeşitli bilim dallarınca ele alınmış ve irdelenmiştir.

Dilin kültürle olan ilişkisi iç içe geçmiş, çok boyutlu, karmaşık bir ilişkidir. Yalçın'a göre dil, kültürün var olmasını ve taşınmasını sağlayan unsurların başında gelir. Ancak dil, sadece kültürü taşıyan bir unsur değil, kültürü yaratma yapısı henüz çözülememiş, oksijen kadar soyut ve bir o kadar da onsuz yapamayacağımız bir unsurdur (2002, s. 15). Dil ve kültürün ilişkisinin karmaşıklığını anlatmak için Günay da Philipp Blanchett'ten yaptığı alıntıda şöyle der: *'Dil, kendisi dilin içinde yer alan bir kültürün içinde var olur'* (Akt. Günay, 2016, s. 147). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere dil- kültür ilişkisinin tam manasıyla kavranması için bu ilişkinin boyutları ve dilin kültür, kültürün de dil üzerindeki yeri iyice irdelenmelidir.

Dil, her şeyden önce insanlar arasında bildirişimi mümkün kılan bir vasıta. Dilin insanlar arasında bildirişimi temin etmesi ve böylece insanları düzensiz kitleler olmaktan kurtarıp toplumlara dönüştürmesi toplumdaki bireyler arasında bir duygu, dil ve düşünce ortaklığı meydana getirmiştir. Dilin aktarım boyutu aracılığıyla devam eden bu ortaklıkla toplumlar millete dönüşmüştür. Bu bağlamda kültür, dil merkezli bir ortaklık olup bir milletin bununla meydana getirdiği maddî ve manevî ürünlerin hepsi olarak tanımlanabilir.

Dil ve kültür ilişkisindeki en önemli konulardan biri şüphesiz dilin kültürü var ettiği düşüncesidir. Bu ilişki hakkındaki en yalın anlatımlardan birini yapan Öner'e göre (1995, s. 42) insan var olanları düşünerek zihnine kazandırır. Ardından bunları yine dili ile dışarıya aktarır. İnsan bu bildirişim olanağına sahip olmayan bir varlık olsaydı bilgilerin

birikimi ve gelişimi de olmazdı. Dolayısıyla kültür de olmazdı. O halde dil kültürün ön şartıdır ve kültürden önce gelir.

Dil, kültürün önceliği olduğu kadar kültürün bir ürünü olarak da ele alınmıştır. Claude Levi-Strauss'a göre dili bir kültür ürünü olarak ele alırsanız; dil, içinde yaşadığı toplumun kültürünü yansıtan ve ayrıca kültürün parçası olan bir ögedir. Ancak bu ifade tek başına yeterli değildir. Dili, kültürün bir koşulu olarak da ele alabilirsiniz. Bunu da iki şekilde yaparsınız: Birincisi art zamanlı olarak, çünkü birey ait olduğu grubun kültürünü dil aracılığıyla edinir; örneğin konuşma edimiyle çocuğu eğitiriz, kelimeler aracılığıyla azarlar ya da överiz. Daha kuramsal bir bakış açısıyla baktığınızda ise, kültür ve dilin yapı açısından benzerlik göstermeleri halinde dil, kültürün koşuludur denebilir (Levi Strauss, 2012, s. 106-107).

Dilin kültürle olan ilgisinin temelinde dilin düşünceyle olan ilgisi yatmaktadır. Kaplan'a göre "Dil, duygu ve düşüncenin adeta kalıbıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesle aktarılır" (1983, s.186). Humboldt insanın düşünmesinin olanağının ancak dil olduğunu, bundan dolayı da dilde üstünlüğü sağlayamayan bir ulusun düşüncelerinin dar, kapalı ve sınırlı kaldığını söylemektedir. Bu durum ise bütün kültürü etkilemektedir. O halde kültür ve dil birbirinden ayıramaz ve birlikte gelişir. Birinde üstünlüğü olan bir ulusun, diğerinde de üstün olması da kaçınılmazdır (Akarsu, 1998, s.88). Tüm bunlarla beraber dilin kültürü oluşturma ve şekillendirmedeki rolü de düşünüldüğünde eksik, yozlaşmış veya temeli çürük olan bir dilin sağlam bir kültür oluşturmada ne kadar yetersiz kalacağı da açık ve net bir şekilde görülmektedir. Bu anlamda kültüre verilen önem, dile verilen önemle aynı olmalıdır. Milletlerin dilin kültürle olan münasebetindeki bu boyutu iyice anlayıp benimsemeleri ve buna göre dile gereken hassasiyeti göstermeleri gerekmektedir.

Dil ve kültürün ilişkisi hakkında yapılan yorumların temelinde insanların bir araya gelerek bir topluluk oluşturmaları yatmaktadır. Bu yüzden dilin kültürle olan ilişkisinin niteliği kadar toplum temelli bir dil- kültür ilişkisinin niteliğinin de ortaya konulması önem arz etmektedir. Çünkü dil ve kültürün temel çıkış noktası toplumdur.

Günay, dil ve toplum ilişkisi hakkında her toplumun bir dili, dili olan her toplumun da bir kültürü vardır ve dili olup da kültürü olmayan herhangi bir topluluk yoktur demektedir. Aynı şekilde kültürün varlığı toplumsal yaşamın devamlılığına bağlıdır.

Toplumun devamlılığını sağlayan ise ortak değerlerdir. Kültür, toplumun yaratıp paylaştığı bu ortak değerler ve bilgi dizgesidir. Bu değerler dizgesinin en önemli bileşeni ise dildir (Günay, 2016, s. 11 ve 189). Bu noktadan bakıldığında dil- kültür ve toplum, biri bir diğerinden ayrılamayacak kadar sıkı bir bağlılık içinde olan ve devamlı etkileşim içerisinde olabilen bir mekanizmanın olgularıdır.

Yalçın (2002, s. 28-29) da felsefecilerin görüşünden hareketle toplumun kültürle olan bağını ortaya koyarken kültürün yapı itibarıyla 3 temel dayanak üzerine kurulu olduğunu söylemektedir. Bu dayanaklardan biri insanların belli bir zaman diliminde bir araya gelerek yaşamalarıdır. Bir araya gelen insanlar birbirleriyle sosyal ilişkiler kurmakta ve zamanla bu ilişkiler kurallara dönüşmektedir. Kurallar da bir bütün olarak alışkanlıkları ve gelenekselleşmeyi doğurmaktadır. İşte bu yaşama birlikteliği devam ettikçe de topluluğu oluşturan insanları bir arada tutan kültür dediğimiz öz değer meydana gelmektedir. Kültürün bir diğer dayanağı ise dildir. Çünkü dil iletişim, anlaşma, yardımlaşma ve paylaşmanın temel unsurudur. Bu yüzden kültürün oluşması için öncelikle dilin oluşması gerekmektedir. Bu bağlamda dil, kültürün ana yapı taşı ve insanların bir arada kalmasını sağlayan büyük bir güçtür. Nitekim topluluklar dil ile bir araya gelmekte, dil vasıtasıyla bir kültür kurmakta ve yine dil vasıtasıyla bu kültürü yeni kuşaklara aktarmaktadırlar. O halde dil, var olmanın ve varlığını sürdürebilmenin de en temel şartıdır.

Dilin kültürle ve toplumla olan ilişkisi bununla da sınırlı değildir. Sapir, dilin yaşamımızın dokusu olan kültürden ayrı olmadığını söylemektedir (2004, s. 222). Bu açıdan bakıldığında dil aynı zamanda kültürü meydana getiren her türlü unsurla da iç içedir. Öyle ki Akarsu'ya göre de toplumda dilden bağımsız ve ayrı sayılabilecek hiçbir alan yoktur. Toplumdaki edebiyat, sanat, felsefe, teknik ile bütün kültür, düşünce, töre ve görenekler hep dille ilişkilidirler ve dilden bağımsız sayılamazlar (Akarsu, 1998, s. 88-89). Dilin toplumla beraber kültürü de oluşturduğu ve toplumun her boyutunda izi olduğu anlaşılmaktadır. O halde toplum ve kültürle bu denli bir bağlılık içinde olan dili, kültürel bir öge olarak görmek gayet tabiidir.

Dil- kültür ilişkisi; dilin kültürle olan bütünlüğü ve kültürden ayrı olmadığını anlatan bazı eğretilmelerde de yer bulmuştur. Dil ve kültür hakkında oluşturulan eğretilmelerden bazıları şöyledir:

- Dil, kültürün aynasıdır. Bu aynadan bir dile bakılarak ait olduğu kültür görülebilir.

- Dil ve kültürün ilişkisi bir buzdağına benzer. Buzdağının görünen kısmı dildir ve içinde kültürden parçalar bulundurulur. Görünmeyen kısım ise kültürün kendisidir.
- Kültür kan, dil ise vücuttur. İkisi birlikte canlı bir varlığı meydana getirir. Kansız bir vücut veya vücutsuz bir kan hali hiçbir şey ifade etmemektedir. Kültür ve dil kısaca, bir bütünün birbirinden tamamen farklı iki formudur (Jiang, 2000, s. 328-329).
- Kültür bir su ise dil onu dağıtan şebekedir (Göçer, 2012, s. 54).

Dilin kültürle olan ilişkisindeki en mühim boyutlardan biri de dilin kültürü aktarma sıfatına sahip olmasıdır. Kültür unsurları, dilin bu aktarım gücü sayesinde varlığını sürdürebilmektedir. Turan'a göre (1990, s. 45) kültür, tekrardan öğrenebilen ve aktarılması gereken toplumsal ve tarihsel bir miras olması nedeniyle kültür öğelerinin öğrenilmesinde ve yeni kuşaklara aktarılmasında dile ihtiyaç vardır. Bu anlamda dil, kültürü oluşturan bir öge olmanın yanında onu elde etmenin de aracıdır. Akarsu'ya göre geleneklerin kapsadığı töre ve göreneklerin geçmiş kuşaklardan alınıp yeni kuşaklara aktarılması dil sayesinde olur (Akarsu, 1998, s. 88-89). Günay (2016, s. 22) da dili, toplum ile kültür arasındaki köprü olarak görmekte dilin kültürü, kültürel değerleri ve geçmişini oluşturma, koruma ve aktarmada etkili bir işleve sahip olduğunu söylemektedir.

Kültür, bir milletin dünyayı anlamlandırdığı olgu ve kavramlardan meydana gelir. Dil ise bir milletin olgularını anlamlandırmasını sağlayan bir araçtır. Bir milletin özünün canlı tutulması anlam yüklediği kavramları, dünya görüşünü, yaşama bakış, düşünce ve yaşayış tarzlarını gelecekteki bireylere aktarması ile mümkündür. Bu aktarımda en önemli şey yine dilin kendisidir. Ünalın'a göre (2012, s. 17) toplumların yaşama tarzını topyekün şekillendiren, ifade eden ve gelecek kuşaklara aktararak sürekliliğini sağlayan dildir. Milletin büyüklüğü ve devletin bekasının sağlanması dil ile olur. Dil, ferdin sosyalleşmesi ve toplumun millileşmesi sürecini geliştiren, hazırlayan ve hızlandıran sosyal bir varlıktır.

Kültür düşünceler, davranışlar, değerler, normlar ve tutumlar gibi bir topluma özgü olabilecek her şeyi içine alan genel bir dizgedir. Her birey doğduğu an itibarıyla bu dizgenin içinde doğar ve gelişir. Bireyin bu dizgeden ayrı gelişmesini düşünmek imkânsızdır. Özbay'a göre bir toplumun çoğunluğunda kabul gören, istenilen, inanılan ve beğenilen davranış şekilleri o toplumun değerlerini; toplumda yaşayan insanların neyi, nasıl ve ne zaman yapmaları gerektiğini bildiren kurallar ise o toplumun normlarını

oluşturur. Norm, değer ve sosyal kontrol unsurları bir milletin kültürünü yansıtır ve bu unsurların nesilden nesile aktarılması dil sayesinde olur (2002, s. 121). Toplum içerisinde gelişimini belli bir düzeye kadar tamamlayan bireyin belli bir kişiliğe erişmesi için içinde bulunduğu rolünü yerine getirmesi ve kültürüne uygun hareket etmesi beklenir. Birey bu görevini yerine getirirken aynı zamanda topluma ait ortak olguları da kullanır. Topluma ait bu ortak olguların önemli bir kısmını norm ve değer gibi sosyal kontrol unsurları oluşturur. Bireyin görevini eksiksiz yerine getirmesindeki en önemli kültürel olgu ise bildirişimini de sağlayan dilidir. Dolayısıyla bireylerin özgün ve tutarlı bir kişilik oluşturmaları, toplumun ortak kültüründen yararlanmaları ve bu ortaklığa katkıda bulunmaları dil aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu anlamda dil-kültür ilişkisinde dil, toplumdaki bireyler için kültürel bir kişilik yaratıcısıdır.

Cüceloğlu'na göre kişilik demek “bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi” demektir (Cüceloğlu, 2006, s. 404). Araştırmacılara göre kişiliğin yarısını kalıtsallık, diğer yarısını ise çevresel etmenler oluşturmaktadır (Magnavita, 2016, s. 172). Bu anlamda bireylerin kişiliğinin, içinde geliştikleri çevrenin ve toplumun kültüründen etkilenmesi (Özsoy ve Yıldız, 2013, s. 6) ve belirli bir kültürün, belirli bir kişilik oluşturmaya beklenebilir (Kneller, 1977, s. 269).

Dilin kültürle olan etkileşiminde önem ifade eden bir diğer yön ise dilin kültürü yansıtmasıdır. Bu noktada şüphesiz dili kültür örgüsü içinde inceleyen ve dili insanın özü olarak ele alan ilk düşünür olan Humboldt'un görüşleri çok önemlidir. Humboldt'a göre ulus, dili belli bir biçimde inşa eden ve oluşturan insan kitlesine denir. Böylece dille ulus birbirinden ayrılmayacak bir şekilde birbirine bağlanır. O halde bir ulusun karakterini en net biçimde ortaya koyan şey o ulusun dilidir (Akarsu, 1998, s. 20 ve 58). Dilin kültürü temsil etme gücünün yüksekliği, dilin incelenmesiyle kültüre erişilebileceği fikrini vermiştir.

Aksan'a (1979, s. 13) göre bir toplumun diline yansıyan o toplumun pek çok özellikleri, bilim, teknik ve sanata katkıları, gelenekleri, yaşayışı, dünya görüşü, yaşam felsefesi ve inançları o toplumun dilinden izlenebilir. Açıkgöz'e (1996, s. 7) göre dilin tarihi, yazılı veya sözlü gelenekte yatar. Akyavaş (1996, s. 12-13) da bir milletin ruhu dildir ve milletin kültür ve uygarlık geçmişi o dilin kelime hazinesinde yatar der. Dolayısıyla dil aracılığıyla o ulusun kültürü ve dünya görüşü ortaya çıkarılabilir (Turan,

1990, s. 45) ve tarihsel geçmiş görülebilir (Günay, 2016, s. 158). Dil yaşam biçimini, dünyayı algılamayı ve düşünce biçimini yansıtan ve kültürün şekil verdiği kurgusal bir sistemdir (Yücel, 2017, s. 348). Kültürle şekillenen bir dilde savaşlar, devrimler, anlaşmalar, gelenek ve görenekler, alışverişler, dünyayı algılama biçimleri, kavramları adlandırma şekilleri, sanat, edebiyat, müzik gibi kültüre ait birçok olay ve olgu bulunabilir.

Dili bir kültür hazinesi olarak gören Zeynep Korkmaz, Türk dilinin de her dil gibi tarihin derinliklerinden bugüne dek varlığını sürdüren bütün yazılı ve sözlü değerlerini, yani bilim, felsefe, sanat, edebiyat ve düşünce ürünlerini daima dil hazinesine aktardığını söylemektedir. Bu açıdan bir ulusun, toplumun veya kavmin dili o ulusun, o toplumun kültür varlığının aynasına benzer demektedir (Korkmaz, 2011, s. XIV).

Tüm ifadelerden anlaşılacağı üzere dil, toplumu ve kültürünü kurma, geliştirme, yaşatma, devam ettirme ile kültürü yansıtma ve aktarma görevlerinde önemli roller üstlenen çok yönlü bir olgudur. Dilin bu kıymetli konumu aynı zamanda kültürle olan ilişkisinin de yadsınamayacak boyuttaki gerçekliğini ortaya koymaktadır. Dil hem eşzamanlı olarak kültürü yansıtmakta hem de kültürden etkilenip kültürü etkilemektedir.

Her milletin bir dili ve dille var olan bir kültürü vardır. Dil, millet ve kültür ilişkisinde dil milletin kültürünün en önemli göstergesi olarak o millete ait bilgileri içinde barındıran da bir haznedir. Bu haznedeki bilgiler, o ulusa ait gelenek ve görenekler, tarihi olaylar, isimler, kavramlar, edebiyat, din, sanat, dünyayı kavrama biçimleri veya bütün bunların da toplamı olan kültürdür. Bu anlamda kültür bir toplumun kimliği, toplumlara özgü nitelikleri içinde barındıran ulusal bir mozaiktir. Bu mozaığe en büyük referans da şüphesiz dildir.

2.4. Dil, Kültür ve Eğitim

Göğüş (1993, s. 4) dil, kültür ve eğitim ilişkisi hakkında şunları söyler:

“Eğitimle kültürün ilişkisi, üzerinde durulmayacak kadar aşikâr. Herkes bunu kabul etmektedir. Eğitimle kültürü kazanıyoruz, kültürü eğitim süreciyle kazanıyoruz. Fakat bu ilişkide bize yardımcı olan dildir. Konuşma dilimizdir, yazı dilimizdir. Dil olmasa ne eğitim alabiliriz ne kültür kazanabiliriz ne de kültürümüzü yenileyebiliriz. Öyleyse eğitim ve kültür hayatımızdaki verimimiz ve başarımız dilimize gösterdiğimiz özen, oradaki yeteneğimizle orantılıdır.”

Her millet varlığını korumayı ve sürdürmeyi amaç edinir. Kültür, bir milletin kendisidir ve bir milletin varlığını sürdürmesi, kültürünü gelecek kuşaklara aktarmasıyla mümkündür. Dil, bir millete kültürünü aktararak koruma ve yaşatma imkânı veren en önemli araçtır. Yeni kuşaklara dilin dolayısıyla da kültürün öğretilmesi için ise eğitim gereklidir.

Eğitimin birinci işlevi kültür birikiminin ve devamlılığının sağlanmasıdır. Eğitim aracılığıyla her nesil kendisinden önceki kültür birikimini devralır, katkılarda da bulunarak devam ettirir ve bir sonraki nesle devreder. Kültür bir millete özgü değerler ve hayat tarzı olarak tarif edildiğinde eğitim, millet hayatının devamlılığında önemli bir işleve sahiptir (Güngör, 1991, s.57).

Sinanoğlu'na göre ise eğitimin iki amacı vardır:

1. İnsanı kendine ve topluma değer katacak seviyeye getirmek
2. Bir ulusun geçmişi ve geleceği arasında dayanıklı köprüler kurarak, geçmişine yaslanan ve geleceğe hazırlanan gençler yetiştirmek (Sinanoğlu, 1996, s. 2).

Kültür, bir milletin geçmişinden gelip geleceğine uzanan millî değerler yığıdır. Birey doğumundan itibaren bu yığın içinde serpilip gelişmekte bütün maddî ve manevî beslenmesini bu yığından istifade ederek gerçekleştirmektedir. Bireye bu konuda en yardımcı olan şey bizzat sahip olduğu dilidir. Aksan'a (1979, s.13) göre dil, kuşaktan kuşağa aktarılacak bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlamakta, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası haline getirmektedir. Dilin özünden uzaklaşması, kültürün kesintiye uğrayıp gelecek nesillere aktarılmasının engellenmesine zemin hazırlamaktadır (Bulut, 2013, s. 562). Bu noktada eğitim, kültürün öğrenilip anlaşılmasını, kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır (Artun, 2000, s.160). Böylece bir milletin devamlılığının korunmasında eğitim, kültür ile toplum arasında önemli bir aracı konumda bulunmaktadır.

Kültür bir toplumun yapısını oluşturan tüm unsurların bir bütünü olarak öğrenilebilir bir yapıya sahiptir. Nitekim Haviland kültürü, bir toplumun bireylerinin paylaşım anlamlı davranışlar üretmelerini sağlayan, biyolojik olarak edinilmeyen, aksine öğrenilebilen görüşler ve değerler bütünü olarak ifade etmektedir (Haviland, 2008, s. 102). Benzer şekilde Kottak da insanlığa özgü olan kültürü, kültürlenme yoluyla aktarılan geleneksel davranış ve inançlar olarak ifade etmekte ve kültürü insanın öğrenme kapasitesine bağlı

olan bir yapı olarak görmektedir (Kottak, 2015, s. 37). O halde kültür, biyolojik bir yolla kuşaklara aktarılan bir olgu değildir. Sert'e göre kültür, davranışların asli unsurlarından biridir. Bireyin içinde büyüüp yaşadığı toplumun sahip olduğu gelenek, görenek ve kültür insan davranışının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Sert, 2008). O halde toplumda bu kadar hayati bir etkisi olan bir olgunun sürekliliği için yeni kuşaklara aktarılması ve devredilmesi mecburidir. Tezcan (1996, s. 66) bu devralmanın o toplumun değerlerinin ve toplumsal normlarının (yapılması istenen ve istenmeyen) öğretilmesi yoluyla gerçekleştiğini söyler. Devretme araçlarını ise dil, deneyim ve bilgi olarak gösterir. Birey, örgün ya da yaygın eğitimle bilgi alımını dil aracılığıyla öğrenir.

Kültürün doğru bir şekilde aktarılmasında yaygın eğitimin katkıları önemli olsa da bu süreçte en büyük görev örgün eğitime düşmektedir. Örgün eğitimin gerçekleştirildiği en temel kurum ise okuldur. Çelikten'e göre (2006, s. 271) toplumsal kültürün kuşaktan kuşağa aktarılması okulun evrensel amaçlarındandır. Güvenç, 20-25'li yaşlarda azalma gösterdiği düşünülen kültürlenme sürecinin doğumdan başlayıp hayat boyu süren bir süreç olduğunu söylemektedir (Güvenç, 1997, s. 51). Bu açıdan bakıldığında kültür öğretiminin, uzun vadede düşünülmesi ve eğitim sistemlerinin her kademesinde yer bulması önemlidir.

Eğitim, dil aracılığıyla gerçekleştirilir. Eğitimde dil öğrenimi gerçekleşirken bireyler, dili salt bir biçimde değil dilin ait olduğu kültürün düşünce yapısıyla beraber öğrenirler. Dolayısıyla dille aşılana bir kültür demek aynı zamanda bireylerin hayata bakış açılarının ve kişiliklerinin kültür doğrultusunda şekillendirilmesi demektir. Eğitim sistemlerinde ve okullarda kültür bilinci bireylere ne kadar sağlam bir şekilde verilirse, bireyler geleceği anlamak için geçmişini bilmenin önemini daha iyi kavrayacak, gelişen millî şuurla birlikte millet olma bilincine daha çok katkıda bulunacaklardır.

2.5. Ana Dili

Her toplumun kendine özgü dünyayı anlama ve kavrama biçimi vardır. Ana dili, toplumların anlama ve kavrama biçimlerini yansıtan ve toplumdan topluma değişiklik gösteren dildir.

Ana dili, insanın içinde yaşadığı topluma özgü olan; her açıdan beslendiği, bir şeyler katmayı denediği temel, günlük dildir (Uygur, 1994, s. 19). Ana dili bireyin toplumuyla olan bağlantısını sağlayan ve hayatı boyunca devamlı etkileşimde olduğu dildir.

Kuşaktan kuşağa aktararak gelen bir toplumsal kurum olan ana dili, büyümekte olan çocuğun kendisini içinde bulduğu, hem ses yönüyle hem de zihinde, evreni belli bir biçime katan bir düşünce dizgesiyle, farklı bir anlama ve anlatma yolu olarak genellikle başka toplumların dilinden ayrı olan dildir (Aksan, 1998, s. 230).

Özbay ve Melanlıoğlu'na (2008, s. 31) göre ana dili, insanların öğrendikleri ilk dildir. Korkut ve Ayırır (2016, s. 246) ile Oymak (2012, s. 16) ise ana dilini, bireyin kendisini en rahat ifade ettiği dil olarak tanımlamaktadır.

Oruç (2016, s. 281-283) yapılmış tüm tanımlardan hareketle ‘‘ana dili’’ tanımlarını tek başına ele almanın yeterli olmayacağı kanısına varmıştır. Oruç ‘a göre ana dili, etnik kökenin dili; ilk edinilen dil; içinde yaşanılan toplumun veya sosyal çevrenin dili; kişinin en hâkim olduğu ve kendini en iyi ifade ettiği dil olması sebebiyle dört başat özelliğe sahiptir. Belirlediği bu dört başat özelliğin yanı sıra Oruç, özellikle çok kültürlü topluluklardaki ana dili kavramının değerlendirilmesinde bu dört ölçütün mutlaka bir arada alınması gerektiğini söylemektedir.

2.5.1. Ana Dili Öğretimi

Son yıllarda teknolojiye, eğitimde, dilde, sosyal ve kültürel alanda ortaya çıkan gelişmeler dilin toplum hayatındaki yerini ve önemini artırmıştır. Dil, ana dili ve bunların öğretimi bugün toplumların en çok önem verdiği konuların başında gelmektedir.

21. Yy ‘bilgi ve iletişim çağı’ olarak kabul edilir. Dilin ise bilgi ve iletişimle doğrudan bir ilgisi vardır. Çünkü dil bilginin algılanması, taşınması ve depolanmasında hayati bir görev üstlenir. Bu da dil eğitiminin önemini artırır. Dil öğretimi modern toplumların yapı taşı olarak kabul edilir. Çünkü dil ve dil öğretimi sadece kuramsal anlamda dil öğretimini ilgilendiren bir konu değil, toplum hayatının bütün unsurlarını yakından ilgilendiren, toplumların ekonomik, sosyal, siyasal düzenleriyle doğrudan ilişkisi olan bir konudur. Bu yüzden dil öğretiminin hayatın her safhasında birinci derecede öneme sahip olduğu bilinmelidir (Yalçın, 2002, s. 13-19).

Bilindiği üzere ana dili birey tarafından doğal bir akış içerisinde herhangi bir çaba göstermeksizin edinilir. Edinilen dil, belli bir yaşa gelindiğinde ise yerini dil öğretimine bırakır. Dil öğretimi, belli bir program ve plan dâhilinde koordineli bir şekilde yürütülen bir süreçtir ve bu sürecin amacı edinilen dili doğru ve güzel bir şekilde kullanmak, bireyler arasındaki iletişimi sağlıklı bir hale getirmek ve bireyin ana diline karşı olan

bilincini artırmaktır. Sinan (2006, s. 2) da bu konu hakkında ‘‘ Ana dili bilinci ve sevgisi aynı ulus içerisinde yaşayan insanlar arasında ortak bir düşünce sistemi, evreni birlikte anlama ve kavrama yeteneği kazandırır. Bu da aynı ulus içerisindeki insanlar arasındaki bağı kuvvetlendirir’’ diyerek bu bilincin millet olma bilincine katkıda bulunduğuna dikkat çeker. Yalçın da ana dili eğitiminin, eğitim içinde en önemli yere sahip olan unsurlardan biri olduğunu ve bir ülkenin ana dilinin bireylere öğretilmesinin sadece eğitim bilimi açısından değil neredeyse toplum hayatının her unsuru (sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik vb.) açısından önemli olduğunu dile getirir. Bu yüzden de ana dili eğitiminin diğer öğretilmesi gereken unsurlardan büyük farkı olduğunu belirtir (Yalçın, 1996, s. 24).

Dilin toplum hayatıyla olan ilişkisi düşünüldüğünde ana dili, içinde bulunduğu toplumun özelliklerinden ayrı tutulamaz. Bir toplumun şahsına ait tüm özellikleri ise o toplumun kültürünü oluşturur. Aksan’a göre dil, bir toplumun en başta gelen kültür ögesidir. Ana dili ise o ulusu ulus yapan en güçlü ögedir. Toplumun bir üyesi olarak toplumla olan bütün ilişkilerimiz anadili aracılığıyla sağlanır ama biz de ancak anadilimizle bir toplumun parçası oluruz (Aksan, 1979, s. 82). Bu anlamda dil öğretimi sadece basit anlamda bir dil öğretimi değil aynı zamanda toplumun sahip olduğu kültürel kimliğin de öğretimidir. Bu kimlik bireyin ana dilini edindiği andan itibaren hayatın tüm safhasında sahip olduğu duygu, düşünce ve dünya görüşüne etki etmekte ve toplum kimliği bağlamında bireye kişisel bir kimlik kazandırmaktadır. Korkut’a göre Labov, yaptığı çalışmalarla toplumsal ve uzamsal bir dilsel niteliğin kimlik oluşturmada rolü olduğunu kanıtlamıştır. Dolayısıyla bir kimsenin kullandığı dil, kimliğinin en önemli unsurunu oluşturmaktadır (Korkut, 2016, s. 266- 267). Birey, ana diline ne kadar hâkim olursa dünyayı algılama ve anlama biçimi de o derece iyi olacaktır. Bununla beraber ana dili eksik olan birey de dünyayı aynı orantıda eksik ve yetersiz bir şekilde algılayacaktır.

İnsan, toplum ve kültür bağlamında önem arz eden ana dili konusu toplumumuzda geçmişten günümüze kadar gerektiği gibi ele alınmamış, önemsenmemiş ve üzerinde durulmamıştır. Hâlbuki ana dilimize saygı gösterilmesi bir vatandaşlık borcu olduğu kadar, çağın ihtiyaçlarına ayak uydurarak medeni toplumlar seviyesine ulaşmamız için de gereklidir (Mengi, 1987, s. 40). Çağdaş eğitimde ana dili öğretimi, bireyin kültür bilincine erişmesi, millî bir kimlik ve kişilik geliştirmesi, sosyalleşmesi ve bu bağlamda kendini doğru ve tam olarak ifade edebilmesi için toplumun refahı adına hayati bir öneme sahiptir.

2.5.1.1. Ana Dili Olarak Türkçe Öğretimi

Ülkemizde Türkçe dersleri ana dili eğitiminin yapıldığı temel derslerdir. Göğüş, Türkçe eğitimi, ana dili eğitiminin en önemli evresidir der. Çünkü çocuklar bu eğitimi aldıkları yaşlarda, en temel bilgileri öğrenmekte ve öğrendiklerini de zihinlerine kelimelerle yerleşmektedir. Denilebilir ki çocukların ilk sözcük dağarcıkları da bu yaşlarda oluşmaktadır. Dolayısıyla bu dönemde sözcüklerin anlamı ve dilin kullanımı ne kadar doğru olursa insan, yaşamında anadilini de o kadar iyi kullanır (Göğüş, 1993, s. 6).

Türkçenin geçmişi eski ve köklüdür. Bu nedenle de Türkçenin ana dili olarak öğretiminin tarihi uzun bir geçmişe dayanır.

Göğüş, İslam öncesi Türk uygarlıklarında eğitimin örgün bir sistem içerisinde değil yaygın bir şekilde yürütüldüğünü ve yeni nesillerin ana dilini okulda değil toplum içinde öğrendiğini söylemektedir (Göğüş, 1971, s. 123). Akyüz ise Türklerin Müslüman olmadan önce eriştikleri kültür ve uygarlık düzeyini, bu dönemde örgün eğitim kurumlarının varlığına kesin bir delil olarak yorumlamakta ancak bu konuda net bir bilginin olmadığına işaret etmektedir (Akyüz, 2012, s. 5). Göğüş, İslamiyet'in kabul edilmesiyle eğitimin medreselerde devam ettiğini ancak bu kurumlarda Türkçenin bir öğretim konusu olarak ele alınmadığını söylemektedir. Türkçenin halk için öğrenim gerektirmeden anlaşılan bir dil olması, bilim dili olmaması ve Arapçanın dilde ve edebiyatta tercih edilen dil olması Türkçenin öğretim konusu olarak ele alınmamasının nedenlerindendir. 15.yy ile beraber öğretim dili Türkçeye dönüşmüş olsa da uzun bir süre medreselerden kalan geleneğin etkisinden çıkılamamıştır. Tanzimat dönemiyle beraber halka bilgi vermek amacıyla dilde sadeleşmeye gidilmesi toplum ve devlet kademelerinde dile verilen önemin artmasını sağlamış ve Türkçenin öğretilmesi gerektiği inancını doğurmuştur. Cumhuriyet döneminde ise değişen politika ile beraber ulusal dile verilen önem artmış ve bu önem Türkçenin öğretimine de yansımıştır (Göğüş, 1971, s. 123- 140). Süregelen zamanlarda Türk eğitim tarihinde en ciddi devinimlerin yapıldığı dönem ise şüphesiz 1923'ten sonraki dönemdir. Akyüz 'e göre bu dönemde toplumun içinde bulunduğu koşullar dikkate alınarak eğitimde ciddi anlamda kalkınmalar gerçekleştirilmiştir. Tevhid-i Tedrisat'ın yürürlüğe konulması, yeni harflerin kabul edilmesi ve eğitimde laikleşme ve demokratikleşme yönünde önemli adımların atılması bu önemin örnekleri olarak görülebilir (Akyüz, 2012, s. 327-328). Cumhuriyet dönemiyle

beraber laik ve demokratik bir ulus devleti haline gelme çabaları, yapılan Harf Devrimi ve Dil Devrimi ile desteklenmiştir. Bu anlamda siyasi ve kültürel değişimler ülkenin konuştuğu ana dili de etkilemiştir. Türkçe, değişen politika ve yapılan devrimlerle beraber yavaş yavaş üzerinde durulması gereken bir konu olarak görülmüş ve zamanla eğitim ve bilim dili olarak da kabul edilmiştir. Tüm bu gelişmeler ve değişimler ülkenin eğitim politikasını dolayısıyla da öğretim programlarını etkilemiştir.

Ana dili öğretimi, ülkeler tarafından dilin yapısı ve doğası göz önünde bulundurularak programların amaç ve hedefleri, öğretim araç ve gereçleri ile belli bir yöntem ve yaklaşım kullanılarak yürütülen ciddi bir süreçtir. Ancak dil öğretiminde kültürün de konumu unutulmamalıdır. Uyar'a göre (2007, s. 21-22) bir dilin öğretiminde o dilin konuşulduğu kültürünün de öğretilmesi mecburidir. Çünkü dil öğretimi aynı zamanda bir kültür öğretimidir. Dilde yer alan her türdeki yapı ile anlam arasındaki ilişkide kültürel bir boyut mevcuttur. Dolayısıyla bireyin dile olan hâkimiyeti arttıkça, mensubu olduğu milletin kültürüne de hâkimiyeti artacaktır.

Dil öğretiminde insanlara doğru iletişim kurabilme yetisi kazandırarak ait oldukları toplumun kültürünü gelecek kuşaklara ve farklı toplumlara aktarmak temel alınır (Demir ve Açık, 2011, s. 53). Bu da dil öğretimiyle beraber kültür öğretiminin de gerçekleştiğini ortaya koyar. Bu durum ise Türkçe dersinin önemine önem katar. Çünkü Yalçın'a göre (2002, s. 11) Türkçe dersi dil ve kültürle iç içe yaşayan bir derstir. Bu açıdan, ana dili eğitiminin gerçekleştirildiği Türkçe dersleri, kültür aktarımını sağlamada son derece önemlidir (Melanlıoğlu, 2008, s. 66).

Ana dili öğretimini üstlenen Türkçe dersleri, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programındaki amaçlar çerçevesinde yürütülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın bağlı olduğu 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları'nda, eğitimin kültürel boyutları ile ilgili ifadeler şunlardır:

“Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek. ” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Aynı bölümün 10. maddesinde ise şu açıklamaya yer verilmiştir:

“Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Millî ahlâk ve millî kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir. Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu 3 maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığı’nca gereken tedbirler alınır.” (Millî Eğitim Temel Kanunu, 1973).

Kanunda belirtilen amaca göre millî kültürüne ve değerlerine bağlı olan, bunları koruyup geliştiren ve devletine karşı sorumluluğunun bilincinde olan bireylerin yetiştirilmesi gerekir. Bunun yanı sıra kanunda esas alınan maddeye göre Türk eğitim sistemine bağlı olarak hazırlanacak olan ders programlarında Atatürk milliyetçiliğinin esas alındığı vurgulanmakta, millî kültür ve ahlâkın evrensel kültür içinde kaybolmadan korunması ve öğretilmesi önemsenmektedir. Ayrıca kanunda dil de millî birlik ve bütünlüğün temel unsuru olarak görülmekte ve kültür gibi onun da özüne sadık kalınarak öğretilmesi gerektiği belirtilmektedir.

İlgili maddelerde belirtilen ilke ve amaçlara uygun olarak hazırlanan ve 2019 yılında yayımlanan TUDÖP’ün genel amaçlar bölümünde yer alan maddeler ise şunlardır:

1. Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
2. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
3. Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
4. Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
5. Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
7. Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
8. Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
9. Millî, manevî, ahlâki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,

10. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır’’ (TÜDÖP, 2019, s. 8).

Bilgiyi kullanmak ve üretmek, kendini geliştirmek ve ifade etmek, başkalarıyla iletişim kurmak, yeni nesillere kültürü aktarmak, zihnimizi etkili ve verimli kullanmak için dil gereklidir (Güneş, 2017, s. 1). Özbay ve Melanlıoğlu’na göre dil, zihinsel gelişimin belirtkesi, anlamanın da aracıdır. Dil, sosyal ve bilişsel gelişimde önemli bir yere sahiptir. Sosyal becerilerin başında gelen iletişimin gerçekleşmesi dilin gelişimine bağlıdır (2008, s. 31). Türkçe dersleri konuşma, yazma, okuma ve dinleme olmak üzere dört temel beceri üzerine kurulmuş işlevsel bir derstir (Kara, 2011, s. 21). Özdemir’e (1972, s.16) göre okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi dört temel dil becerisini geliştirmek için yapılan çalışmalar ise amaç olarak tek bir noktada toplanır: Öğrencilere ana dilleri olan Türkçeyi ustaca kullanabilme yetisi kazandırmak. Ana dili eğitimi doğrudan dil becerileriyle ilişkilendiren Oymak da ana dili eğitimi, dil becerilerinin farkında olmak ve bu becerileri yetkin bir şekilde kullanmak amacıyla yürütülen bir süreçtir demektedir (Oymak, 2012, s. 32). Bu görüşler de Türkçe eğitiminin çoğunlukla bireyin ana dili hâkimiyetini ve dil becerilerini geliştirmeye dayalı olduğunu göstermektedir.

TÜDÖP’le belirtilen amaçlar dikkate alındığında Türkçe dersinin amaçlarının çoğunlukla öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye dayalı olduğu görülmektedir. Dil becerilerinin yanı sıra programda, öğrencileri kültürel yönden donatarak ve onların söz varlıklarını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine eriştirmenin de amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda hem TÜDÖP’te hem Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yeni nesillere kültür aktarımının gerçekleştirilmesine dair ortak ifadelere yer verildiği söylenebilir.

Alan yazın taramasında ana dili olarak Türkçe öğretiminde en başta dört temel dil becerisi olmak üzere çeşitli yönlerden ciddi miktarlarda araştırma örneklerine rastlanmıştır. Ancak ana dili olarak Türkçe öğretiminin kültür bağlamında ele alındığı çalışma sayısının az miktarda olduğu görülmüştür. Hâlbuki kültürden bağımsız bir dil öğreniminin gerçekleşmesini düşünmek bilimsel gerçekliklerle örtüşmemektedir. Çünkü dil asli kaynağını kültürden almakta ve kültürde var olan her şey de dilde ortaya çıkmaktadır. Nitekim Günay, kültürün de dil gibi öğretilen ve öğrenilebilen bir olgu olduğunu söylemekte ve dilin kültürün içinde yer almasından dolayı bir topluma veya kültüre ait dil öğrenildiğinde aynı zamanda o dilin kültürünün de öğrenildiğini ifade

etmektedir (2016, s.11). Dolayısıyla bir dili benimsemek, bir dilde yetkinleşmek aynı zamanda o dil göstergesinin ait olduğu göstergeler bütününi yani kültürü öğrenmek ve onda yetkinleşmek demektir. Bu nedenle dil eğitiminde ve dil becerilerinin gelişiminde kültürün önemine ılık tutmak aynı zamanda kültürün ana dili öğretimi ile olan münasebetini de ortaya koyacaktır.

Dile ait bütün inceliklerin ve güzelliklerin öğretildiği, dil becerilerinin geliştirildiği, dili bilinçli kullanma yetisinin kazandırıldığı Türkçe derslerinin kültürümüzün tanınmasında, öneminin anlaşılmasında, muhafaza edilmesinde, geleceğe aktarılmasında ve bireylerin kültürel değerlerini önemsemelerinin sağlanıp milli duygu ve düşüncelerinin kuvvetlendirilmesinde oldukça önemli bir görevi vardır. Çünkü kültürün anlaşılması ve aktarılması ancak dil aracılığıyla ve dilden hareket etmekle mümkündür. Benzer şekilde dilin net bir şekilde anlaşılması için de doğru bir kültür aktarımının yapılması gerekmektedir. Bunların tümüyle beraber becerileri gelişmiş bireylerin de programda belirtilen diğer amaçlara daha kolay ulaşabilmesi sağlanmaktadır.

2.5.1.2. Ana Dili Olarak Türkçe Öğretiminde Ders Kitapları ve Metinler

2.5.1.2.1. Ders Kitapları

Ülkemizde ana dili eğitimi Türkçe dersleriyle yapılmaktadır. Türkçe ders kitapları ise Türkçe öğretiminin en başat materyallerinden biri olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla Türkçe ders kitaplarından Türkçe öğretim programının amaçlarına ve programda hedeflenen kazanımlara uygun ve ulaşabilecek nitelikte olması beklenmektedir.

Teknolojik alandaki gelişmeler eğitim ve öğretim sürecinde her ne kadar ders kitabının önemini azaltıyor gibi görünse de bu sürecin planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesi için ders kitapları hala geçerli ve güncel önemini korumaktadır (Özkan, 2010, s. 1126). Özbay, Türkçe ders kitaplarından yararlanma durumunu, öğretmen görüşlerine göre incelediği bir araştırmada Türkçe öğretmenlerinin yüksek oranda (%94,4) öncelikli olarak ders kitabından yararlandıklarını tespit etmiştir (Özbay, 2010, s. 111).

Eğitim- öğretim ortamında bilgi aktarımını daha etkili bir hale getirmek, verimi artırmak ve öğrencilerin duyuşsal ve bilişsel gelişimine katkı sağlamak amacıyla yazılı materyallerden yararlanılmaktadır (Demirel, Kökçü ve Akbaba, 2018, s. 227). Ders kitapları eğitim ve öğretimde temel kaynak olarak kullanılan, öğretim programının ilke ve esasları çerçevesinde hazırlanan, öğrencinin gelişim ve beceri düzeyine uygun zengin metinlerden oluşan ve içerdği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir (Çeçen ve Çiftçi, 2007, s. 39). Ülkemizde de eğitim ve öğretim sürecinin vazgeçilmezlerinden biri olan ders kitapları, öğretim süresince öğretim programıyla tayin edilen amaç ve kazanımları gerçekleştirmek ve öğrenciyi hedeflenen bilgi ve beceri düzeyine getirmek amacıyla belirli bir plan ve program dâhilinde hazırlanmaktadır.

Bir ulusun refahı, birlik ve bütünlüğü, gelişmesi ve değişmesi yeni kuşaklarına kültürünü öğretmesiyle mümkündür. Kültür aktarımı ise eğitim ve ana dille sağlanır. Ana dili öğretimi de Türkçe dersleriyle gerçekleştirilir. “Bireyin, ana dilini bilinçli bir şekilde kullanmasını sağlayan Türkçe dersinde en çok kullanılan materyal ders kitabıdır” (Güftâ ve Kan, 2011, s. 241). Eğitimde ders kitaplarının başat materyaller olarak kullanılması, bu kitapların niteliklerinin belirlenmesinde çok daha duyarlı olunmasını gerekli kılar.

Hem ana dili hem de kültür öğretiminde önemli görevi olan Türkçe derslerinin ve bu derslerde kullanılan Türkçe ders kitaplarının niteliği ve içeriği eğitim-öğretim programlarınca belirlenmektedir. MEB'in 28409 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımladığı "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde ders kitaplarının taşınması gereken bu nitelikler maddelerle belirlenmiştir. Belirlenen maddeler şöyledir:

Ders kitapları;

- a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) Bilimsel hata içermez.
- c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.
- ç) Reklam niteliğinde ögeler içermez.
- d) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- e) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır (MEB, 2012).

Yönergenin 8. maddesinde ise ders kitaplarının içeriğinin hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle belirtilmiştir:

- 1) Dersin eğitim ve öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir.
- 2) Dersin özelliğine göre ünite, bölüm, tema ve konular arasında hacim bakımından eğitim ve öğretim programının içeriğine uygun bir denge kurulur (MEB, 2012)

Yönergede ders kitaplarının dil, anlatım ve üslubu ile ilgili yer alan ifadeler ise şöyledir:

- 1) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.
- 2) Konuların işlenişinde öğrencinin seviyesine ve gelişim özelliklerine uygun olarak doğru, anlaşılır, yalın bir dil ve anlatım kullanılır.
- 3) Dilin kullanımında, Türk Dil Kurumunun güncel Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır (MEB, 2012)

Ders kitaplarının niteliğiyle ilgili, yönergede yer verilen hükümler bunlardır. Bu hükümlerde ders kitaplarının hazırlanmasında ilgili dersin eğitim- öğretim programında amaçlanan kazanımların esas alınması; dersin programının içeriğine uygun olarak ünite, bölüm, tema ve konular arasındaki hacmin dengede tutulması; görsel ve içeriğin tasarımında, konuların işlenişinde öğrenci seviyesinin ve gelişim özelliklerinin dikkate alınarak anlaşılabilir, yoğun olmayan bir dil kullanılması; doğru, güzel ve etkili bir Türkçenin kullanılması ve dilin kullanımında TDK'nin esas alınması gibi hususlara değinilmiştir. Yönergede kültüre veya kültürün aktarımına dair herhangi bir maddeye yer verilmemiştir. Ancak yönergenin hazırlanmasında Millî Eğitim Kanunu'nun (Millî

Eğitim Temel Kanunu, 1973) 52. maddesinin esas alındığı belirtilmiştir. 52. Maddeye göre eğitim araç ve gereçleri (ders kitapları) millî eğitimin genel amaçlarının gerçekleşmesine faydalı olacak araç ve gereçlerdir. Millî eğitimin ilk amacı da eğitimin doğrudan kültürel boyutuyla ilgilidir.

TTKB'nin 26/08/2019 tarihinde yayımladığı '*Ders Kitapları Hakkında Merak Edilenler*' adlı broşürde ise ders kitaplarının hazırlanma amaçlarında öğretim programındaki amaçların esas alındığı belirtilmiş ve ders kitaplarının kültürel yönü ile ilgili "Ders kitapları evrensel kültürün yanı sıra öğrenciye toplumunun değerlerini ve kültürünü kazandırır" (TTKB, 2019) ifadesine yer verilmiştir. Bu ifadede ise evrensel ve millî kültür ve değerlerin ders kitapları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmasının önemsendiği anlaşılmaktadır. Bu türden bir kültürün ve değerlerin kazandırılması da ancak ders kitaplarının kültürel unsurlar bakımından yeterli bir donanıma sahip olmasıyla mümkündür.

Ders kitaplarının nitelikleri, hazırlanma esasları ve kültürel boyutu ile ilgili, yönerge, kanun ve yayınlarda bu hükümlere yer verilmiştir. Tüm bu hükümlerden çıkarılacak sonuç, eğitim ve öğretimde ders kitaplarının hazırlanmasında, millî eğitimin genel amaçları başta olmak üzere ilgili dersin öğretim programındaki amaç ve kazanımların esas alındığıdır. Genel amaçlar da dikkate alındığında daha net bir şekilde anlaşılabilecek sonuç ise tüm dersler genelinde özellikle Türkçe ders kitaplarının niteliğinin çok daha önemli bir yerde olduğudur. Çünkü Türkçe dersleri hem ana dili öğretiminin hem ana dili aracılığıyla kültür öğretiminin sağlandığı en temel derslerdir.

Dilin içinde yaşadığı kültür, her şeyiyle dilde anlatım olanağı bulduğundan ana dili öğretimi yapılırken aynı zamanda paralel bir şekilde kültür aktarımı da gerçekleştirilir. Ders kitapları sadece eğitim-öğretim görevini yerine getiren araçlar olmakla kalmayıp aynı zamanda toplumların tarihlerini ve kültürlerini aktarma görevini üstlenen araçlardır (Bulut ve Orhan, 2012, s. 302). Dolayısıyla böyle bir görevi olduğu bilinen Türkçe ders kitaplarında bireylerin kültürü edinmelerini sağlamak için kültürü en iyi şekilde yansıtan kültürel unsurları da öğretmek gerekir. Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gerçekleşebilen bu öğretim zamanla eğitim sisteminden geçen bireylerin diline ve yaşantısına etki etmektedir. Çünkü bireyin kültürel unsurları kullanabilmesi ancak o unsurları daha önce görmüş olmasına bağlıdır (Pıllav ve Yazıcı, 2015, s. 110).

Dil ve kültürün hem toplum hem toplumun bireyleri üzerindeki etkisi düşünüldüğünde bireyleri kültürel anlamda teçhiz etmek ve topluma kazandırmak için en temel yolun sağlam bir dil eğitimi olduğu görülmektedir. Türkçe derslerinde de bireyi dil becerilerine hâkim kılarak başarılı olma amaçlanır. Bu da Türkçe öğretiminde dil becerilerinin önemini ön plana çıkarır.

Ders kitapları, dört temel dil becerisini geliştirmede metinlerden kaynaklı önemli bir işleve sahiptir (Çeçen ve Çiftçi, 2007, s. 39). Türkçe eğitimi büyük oranda kitaplara ve yazılı metinlere dayanır. Çünkü okumanın ve inceleyerek yazmanın temel gereci kitaplardır. Öğretim etkinliklerinde, her ne kadar birçok farklı araç- gereç geliştirilse de bugün kitabın yerine geçebilecek başka bir eğitim gereci bulunamamıştır. Kitap, amacı ve aracı dil olan Türkçe eğitimi için diğer ortamlarla mukayese edilemeyecek derecede önemli ve gerekli bir araçtır. Kitaplarla aktarılan seçkin yazı örnekleri, öğrencilere ana dillerinin dayandığı kuralları sezmede, sezgileri davranışlara dönüştürmede ve kuralları alışkanlık haline getirmede yardımcı olur. Ayrıca öğretmenler için öğrencilere ders verme, onlara rehber olma ve öğretim süreçlerinin etkinlik ve kalitesini artırma çalışmalarında önemli kolaylıklar sağlar (Aşlıoğlu, 1993, s. 178). Türkçe dersleri, dilin inceliklerini ve zenginliklerini öğretirken dil becerilerini geliştiren ve kültür aktarımı işlevini üstlenen en temel derslerdir. Ders kitapları ise aktarılabilecek birçok dil ve kültür ögesini en iyi şekilde barındıran yazılı kaynaklardır. Türkçe derslerinin temelde dört temel dil becerisini ve bu becerilerle birlikte dil ve kültür hâkimiyetini geliştirmeye dayandığı düşünüldüğünde ise ders kitaplarının ne kadar önem arz ettiği gayet açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencinin birlikte en sık temas halinde oldukları araç ve gereçler şüphesiz ders kitaplarıdır. Bu manada bu sürecin başarılı olmasında ve hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesinde ders kitaplarının rolü ve niteliğinin önemi yadsınamaz. Bununla beraber ana dili ve kültür öğretiminin Türkçe dersleriyle sağlandığı göz önüne alınırsa, eğitimin hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve dildeki kültürel öğelerin öğrencilere aktarılmasında Türkçe dersinin ve ders kitaplarının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Türkçe ders kitaplarının içeriğini oluşturan en önemli kısım metinlerdir. Metinler, ders kitaplarının niteliğini belirleyen unsurlardır (Delican ve Temizyürek, 2016, s. 843). Dolayısıyla Türkçe öğretiminin önemli bir bölümünü oluşturan Türkçe ders

kitaplarındaki metinlerden; öğretim programına, hedeflenen amaç ve kazanımlara, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına, sınıf düzeylerine, sosyal ve zihinsel dil becerilerinin gelişimine uygun olması beklenir.

2.5.1.2.2. Metinler

Metinler kısaca, belli bir bütünlüğe sahip olan kelime veya kelime gruplarından meydana gelmiş anlamlı yapılardır. Türkçe öğretiminde öğrencilerin zihinsel, sosyal ve dil becerilerini geliştirmek için metinlerden yararlanılır. Ancak metinlerin Türkçe öğretiminde beceri geliştirmenin yanı sıra ayrı bir önem ve gereği vardır. Kültür öğretimi ve kültürel olguların aktarılmasında metinler, Türkçe öğretimi için özel bir yere sahiptir.

Alan yazında metnin ne olduğu ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Metin, genel olarak tümcelerden meydana gelen bir bütün şeklinde ifade edilmektedir.

Metin, belli bir amaç doğrultusunda ve bağdaşıklık ve tutarlılık ilkeleri çerçevesinde bir araya getirilmiş tümce dizilerinden oluşan, başı ve sonu belli, sözlü ya da yazılı ürün olarak açıklanabilir (Onursal, 2003, s. 6). Güneş'e göre ise metinler bilgi, düşünce ve duyguların mantıklı ve belirli bir düzen içerisinde, dil bilgisi kurallarına uygun olarak yerleştirildiği anlamlı yapılardır (2017, s. 249-250).

Metin ile ilgili yapılan tanımların çoğu doğru olmakla beraber tek yönlüdür. Örneğin kimi tanımlamalarda metin, sadece belli bir düzende sıraya dizilmiş dilsel gösterge ve tümceler bütünü olarak ifade edilirken kimi tanımlamalarda ise metin tek bir koşula bağlı olarak açıklanmıştır. Bu türden yaklaşımlar da metnin yüzey yapısıyla sınırlandırılmasından dolayı yetersiz kalmıştır (Uzun, 1995, s. 18). Dilsel çözümlemelerde sadece tümcenin incelenmesinin yetersiz olacağı ve metnin tümcelerin de ötesinde bir özelliğe sahip olduğu anlaşıncaya metin ile ilgili ifadelerde 'tümce üstü' niteliklere yer verilmeye başlanmıştır.

Metnin tümcenin ötesinde bir birim veya tümceler dizisi olarak tanımlanması da yetersiz kalır çünkü bu da metnin iletişim özelliğinin göz ardı edilmesine neden olur (Beaugrande, 1985'den Akt. Dilidüzgün, 2008, s. 23). Akbayır'a (2007, s. 219) göre metin, iletişim niteliği taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür; başı ve sonu olan dilsel belirtkelerin arka arkaya geldiği anlamlı yapıdır.

Metnin tümce ötesinde bir yapıya ve iletişim işlevine sahip olmasının yanı sıra bağlam özelliği de vardır. Çünkü iletişim ortamındaki her metin kullanıldığı bağlam

içerisinde anlam kazanmaktadır. Bu noktada bağlam, metnin derin yapısının anlaşılmasında önem arz etmektedir. Örneğin ‘iyi’ kelimesi hem ‘kötü’ kelimesinin zıt anlamlısı olarak hem de ‘hasta’ sözcüğüne karşılık olarak kullanılmış olabilir. Bu kelimenin hangi manada kullanıldığı bağlamına bakılarak anlaşılır (Dilidüzgün, 2008, s. 152).

Metinler farklı seviyelerdeki iletişimin dille sağlandığı ve dilin somutlaştırıldığı araçlardır. Dil, seslerden oluşmaktadır. Dilin seslerden harflere, kelimelere, cümlelere ve paragraflara dönüştüğü yer ise metinlerdir. Harflerden paragrafa kadar olan dil öğelerinin her biri belli bir anlam birliğiyle bir araya gelmekte ve metnin anlam bütünlüğüne hizmet edip metnin tamamıyla birlikte bir anlam ve değer kazanmaktadır (Güneş, 2013, s. 2). Ayrıca metinler sadece kelime ve cümlelerden oluşan dilsel yapılar değildir. Bu nedenle metnin anlamına erişmek için sadece kelime veya tümcelerın anlamını bilmek yeterli gelmeyebilir. Metni anlamlandırmak için o metnin içinde yazıldığı kültürel yapıyı da göz önünde bulundurmak gerekir (Günay, 2016, s. 222-223).

Yapılan tüm tanımlardan hareketle metin, tümcenin üstünde bir anlamı olan, iletişimsel ve bağlamsal yönlü, sözlü veya yazılı şekilde üretilmiş dil göstergelerinden meydana gelen anlamlı bir bütündür. Ayrıca metinler dille oluşturulmuş yapılar olmaları hasebiyle biçimsel yönlerinin yanı sıra arka planlarında da yoğun bir duygu ve değer örgüsü barındırabilen kaynaklardır.

Dil eğitiminde ve öğretiminde, çeşitli becerileri kazandırmak amacıyla metinlerden yararlanılır.

Ana dili öğretimi kişiye ilk önce yazılı kaynaklardan istifade etme ve bunları başkalarıyla paylaşma becerisi kazandırmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, Türkçe öğretiminin hedefi, yazılı kültürle etkileşim kurabilen, düşünen duyarlı insan yetiştirmek olmalıdır. Türkçe öğretiminin gerçekleştirilmesinde ve amaçlanan davranışların kazandırılmasında öğretimin başlıca aracı ise metinler olmalıdır (Sever, 2001, s. 15). Türkçe dersinde metinler iskelet görevi görmektedir. Yani Türkçe dersinin ayakta kalabilmesi, nitelikli metinlere bağlıdır (Solak ve Yaylı, 2009, s. 446).

Metinler, dil öğretiminin en önemli ve temel aracıdır. Öğrencilerin dil, zihinsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesinde metinler önemli bir yere sahiptir. Bu hususta yapılan türlü araştırmalarla, metinlerin nasıl seçilip işleneceği, hangi metinlerin öğrencilerin dil

becerilerini geliştirmede en uygun olacağı üzerinde önemle durulmaktadır (Güneş, 2013, s. 2).

Dil ve kùltür öğretimi ulusların millî birlik ve bütünlüklerini korumak maksadıyla kendi öz iradeleri çerçevesinde gerçekleştirdikleri bir durumdur. Ülkemizde dil, kùltür ve bunların öğretim süreçleri büyük oranda Türkçe dersleriyle gerçekleştirilmekte ve yazılı kaynaklar bu süreçlerin en önemli paydasını oluşturmaktadır. Türkçe ders kitaplarındaki metinler bir milletin sahip olduğu sanat, müzik, sinema, estetik, değer, duygu, inanç, söz varlığı gibi tüm maddî – manevî kùltürel olgularını barındıran ve bu olgular aracılığıyla kùltür aktarımının gerçekleştirilmesini sağlayan yazılı kaynaklardır.

Türkçe öğretiminin büyük oranda metne dayanması (Duman, 2003, s. 51) ve metinlerin kùltür aktarımında önemli bir yere sahip olması (Kan, 2010, s. 1) metinlerde aranan temel niteliklerin belirlenmesini zarurî hale getirmiştir.

Ders kitaplarının içerikleri, dil, anlatım ve üslupları ile uygunluğu hakkında MEB'in Talim ve Terbiye Kurulunca hazırlattığı “Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları” adlı yayında ders kitaplarındaki metinlerin dilsel ve kùltürel içeriğine yönelik yer alan ifadeler şunlardır:

- Ana dilde iletişim yetkinliği kazandırmalıdır.
- Kùltürel farkındalık ve ifade yetkinliği kazandırmalıdır.
- Öğrencilerin seviyelerine uygun ve söz varlıklarını zenginleştirmeye yönelik bir dil kullanılmalıdır.
- Türkçe, yazı dili standartlarına uygun olarak doğru ve özenli kullanılmalıdır.
- Cümle yapıları öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olmalıdır.
- Metinler dil ve anlatım kurallarına uygun olmalıdır.
- Kullanılan dil (söz varlığı, ifade tarzı, terminoloji, yabancı sözcük vb.) öğrenci seviyesine uygun olmalıdır.
- Kullanılan dilde gereksiz terimler, argo, jargon ve yöresel kullanımlar olmamalıdır.
- Türkçesi bulunan ve dilimize henüz yerleşmemiş yabancı sözcükler kullanılmamalıdır (TTKB, 2019).

Bu maddelerden anlaşılacağı üzere değerlendirilme ve kabul aşamasında, tüm düzeydeki ders kitaplarının bütün öğelerinin (içerik, dil, anlatım ve üslup) öğrencilerin yaş ve sınıf seviyesine, söz varlıklarını zenginleştirip kavramsal yönden gelişmelerine uygun nitelikte olmasına ve öğrencilere kùltürel farkındalık ve ifade hâkimiyeti kazandırmasına dikkat edilmektedir. Ayrıca ders kitaplarının dilde yerleşikliği olmayan

yabancı sözcükleri, argo, jargon ve yöresel söyleyişleri de barındırmaması gerekmektedir. Bu da tüm ders kitapları genelinde Türkçe ders kitaplarının yerini çok daha özel kılmaktadır. Çünkü söz varlığını geliştirmek ve bireylerin millî, manevî, sosyal, tarihi, ahlâki ve kültürel yönü olan değerleri önemsemelerini sağlayıp millî duygu ve düşüncelerini sağlamlaştırmak (TÜDÖP, 2019, s.8) Türkçe dersinin amaçları arasında yer almaktadır.

TÜDÖP'te (2019, s. 17) ise ders kitaplarındaki metinlerde olması gereken niteliklere yer verildiği bölümde metinlerin dilsel ve kültürel niteliği ile ilgili şu ifadeler yer verilmiştir:

1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.
2. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.
3. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
4. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken özelliklere bakıldığında kabul görmüş yazarlardan olma kaydıyla türünün en iyi örneklerinden seçilmiş, edebî, kültürel ve estetik değeri olan eserler ile Türk kültürünün yaygınlaştığı bölgelerden eserlerin yer aldığı metinlere yer verilmesi gerektiği dikkat çekmiştir. Dünya edebiyatından seçilecek metinlerin niteliği üzerinde durulduğu ve yazarların eserlerinde kullandıkları dönemsel söyleyişlerin ya da yazarın kendi söyleyiş özelliklerinden kaynaklı ifadelerin orijinalliğinin korunması üzerinde durulduğu görülmüştür. Ayrıca bu tür söyleyişlerin öğretim amaçlı olarak kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Türkçe derslerinde materyal olarak kullanılan edebiyat eserleri sayesinde kültür, en canlı bir biçimde öğrencilere sunulur (Melanlıoğlu, 2008, s. 6). Eğitim materyali olan ders kitapları oluşturulurken içeriğini oluşturan edebî metinler tür, kaynak, tema, şair ve yazar tercihi açısından kültürel değerlerin aktarılmasında önem arz eder (Bulut ve Orhan, 2012, s. 302). Bu anlamda edebiyat zevkini tatmaktan mahrum kalan öğrencilerin dili öğrenebilmeleri ve kendilerini sözlü veya yazılı ifade edebilmeleri mümkün olmamakla beraber, en azından güçtür (Tuncer, 2011, s. 902). Bir toplumda dili en iyi işleyen

yazarların oluşturdukları edebi eserler aynı zamanda dille beraber kùltürün de işlendiğini gösterir ve kùltürün önemli göstergesi sayılır. Bu bağlamda öğrencilerde dil bilinci ve sevgisi oluştırmada, kùltürü aktarmada, onları tarihi şahsiyetlerle buluştırmada edebi eserler önemli bir yere sahiptir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin programda belirtilen nitelikler haricinde, niteliğine ilişkin bazı görüşler şöyle belirtilmiştir:

Metinlerin öğrencilerin programda belirlenen hedeflere ulaşılmasına araç olan; öğrencileri dönem, tür ve dil niteliğiyle ve edebî şahsiyetle buluştıran ve onlarda okuma zevki ve alışkanlığı geliştiren vazgeçilemeyecek araçlar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Altay, 2000, s. 48).

Aytaş’a (2001, s. 59) göre ise Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken bazı özellikler şunlardır:

Metinlerde ana dilini geliştiren ve destekleyen unsurlara yer verilmelidir. Bu unsurlar eğitim bilimine uygun olarak, öğrencilerin düşünme ve değerlendirme güçlerini artıracak nitelikte olmalıdır.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, öğrencide öğrenme arzusu uyandıracak, bir başka deyişle ana dilinin güzel örneklerinden yola çıkarak öğrencinin dil ve anlatım yeteneğini geliştirecek nitelikte olmasına özenilmelidir.

Öz (2001, s. 277) ise Türkçe ders kitaplarındaki okuma parçalarında olması gereken nitelikleri şöyle sıralar:

Türkçe ders kitaplarındaki okuma parçalarında aile, millet, yurt, insanlık, doğa ve yaşama sevgisini, yardımlaşmayı, kahramanlığı, özveri duygusunu, nezaketi, halka saygıyı ve güzel olan şeylere karşı ilgiyi aşılayan ve sosyal hayatımızı, devrimlerimizi sevdirmeye çalışan konulara yer verilmelidir.

Türkçe ders kitaplarına seçilecek parçaların her yönden sınıf düzeyine uygunluğu için sistemli bir çaba gösterilmeli özellikle konuların dikkatle seçilip belli bir sıra içinde verilmesine dikkat edilmelidir.

Metinlerde kullanılan dilin sade ve doğal olmasına önem verilmelidir. Bu hususların göz önünde bulundurularak, okuma parçalarının öğrenciler tarafından kolay ve rahat bir şekilde okunması ve anlaşılması olanağı hazırlanmalıdır.

Ders kitaplarındaki parçaların yazılışında ve seçiminde öğrencilerin dil yönünden özelliklerinin yanı sıra yaşa bağlı olarak değişebilen ilgileri göz önüne bulundurulmalı, konuların ele alınışı ve ifade biçiminde onların deneyim ve ihtiyaçları esas alınmalıdır.

Metinler kültürel kimlik kazandırma sürecinde ferdi etkileyen, ona bilgi ve davranış kazandıran en önemli araçlardan biridir. İyi bir Türkçe eğitimi ve sağlıklı bir kültür aktarımı için ders kitaplarına seçilecek metinlerde çok dikkatli olunmalıdır (Duman, 2002, s. 148)

Türkçe dersindeki metinler; öğrencinin kendisini ifade etme gücü olan, beklenti ve ihtiyaçlarını karşılayabilen, hayâli olmayan, kültür değerlerini taşıyan, öğrenciye toplum hayatını tanıtan, milletini ve millî değerlerini kazandırarak evrensel değerlerin kazandırılmasına yardımcı olması beklenmektedir. Metinler dil bilinci ve sevgisi ile dil becerilerini kazandıran, öğrencinin kelime hazinesini geliştiren, sosyal ve duygu gelişimini destekleyen, ahlâkını geliştiren, üretici ve eleştirci düşünme becerisini öğreten, olumlu kişilik örnekleriyle öğrencinin kişilik gelişimine sağlayan ve temel yaşam alanları ile ilgili tecrübeler kazanmasına yardımcı olmalıdır (Özden, 2012, s. 75).

Metinlerde aranması gereken temel özelliklerden biri ilgi ve ihtiyaca uygunluk iken bir diğeri de tür ve tema açısından zenginlik olmalıdır. Metinler aracılığıyla öğrenciden dilin tadına varması ses, kelime veya söz dizimi bakımından dil kullanımının en güzel örnekleriyle karşılaşp dili en iyi şekilde edinmesi beklenir (Çeçen ve Çiftçi, 2007, s. 40). Kültürün doğrudan dile yansıdığı düşünülürse bir dilin en güzel kullanımlarının da doğrudan kültürü işaret ettiği fikrine ulaşılabilir. Dolayısıyla metinlerde dil ne kadar güzel bir şekilde öğretilir ve işlenirse kültür de aynı güzellikte işlenir, öğretilir ve öğrenilir. Ayrıca dilin ve kültürün en güzel inceliklerinin ve unsurlarının yazınsal metinlerde yer alması, öğrencilerin bu unsurları içselleştirmesini ve dillerini zenginleştirmesini sağlayacaktır.

Tüm bu ifadelerden anlaşılacağı üzere derste kullanılacak metinler ilk önce hedef kitlenin seviyesine ve Türkçe eğitimi dersinin amaç ve kazanımlarına uygun olmalıdır. Bununla beraber metinlerin günlük yaşamda kullanılan dilden canlı, sade ve etkili örnekleri vermesi, öğrencide edebi ve estetik değer oluşturacak şekilde edebi bir yön taşıması, kültürel unsurları barındırıp kültürü yansıtmayı ve öğrencide millî bir şuur meydana getirmesi gerekir. Bu niteliğe erişemeyen metinler, ders kitaplarının estetik yönden zayıf kalmasına, edebiyat ve kültür tarihimiz için önem arz eden isim, eser ve

olayların ders kitaplarında yeteri kadar yer bulamamasına ve bununla beraber bireyin dili zengin ve incelikli bir biçimde kullanamamasına, kültürüne karşı farkındalık ve aidiyet duygusu geliştirememesine, karakterini de bu zayıf ve eksik bir anlayış üzerine inşa etmesine ve dünyaya bu temelden bakmasına neden olacaktır.

TÜDÖP'te (2019, s. 15-16) metin sayıları ve türleriyle ilgili açıklamalar bölümünde her sınıf düzeyinde sekiz tema bulunması öngörülmüştür. Bu temalar içerisinde Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler ve Millî Kültürümüz temalarının tüm sınıf düzeylerinde zorunlu olarak yer alması kararlaştırılmıştır. Geriye kalan beş tema ise Sanat, Okuma Kültürü, Birey ve Toplum, Çocuk Dünyası, Bilim ve Teknoloji, Duygular, İletişim, Kişisel Gelişim, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekân, Doğa ve Evren, Vatandaşlık, Hak ve Özgürlükler temalarından seçilmek üzere ders kitabı yazarlarının seçim imtiyazına bırakılmıştır. Temaların her birinde üçü okuma metni, biri serbest okuma metni ve biri de dinleme/izleme metni olmak üzere toplamda 5 metnin bulunmasına karar verilmiştir. Metinler hikâye, bilgilendirici ve şiir türünden olma kaydıyla üç temel biçim etrafında toplanmış, metin türlerinin temalara dağılımının kararı ise yine ders kitabı yazarlarına bırakılmıştır.

Temalara ilişkin konuların önerildiği bölümde her sınıf seviyesinde işlenmesi zorunlu tutulan ‘‘Millî Mücadele ve Atatürk’’ temasında; ‘‘15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.’’(TÜDÖP, 2019, s. 15) şeklinde işlenebilir konu önerilerine yer verilmiştir.

Diğer bir zorunlu tema olan ‘‘Millî Kültürümüz’’ temasında ise ‘‘aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.’’ (TÜDÖP, 2019, s. 15) şeklinde konu önerilerine yer verildiği görülmüştür.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan konular ve verilmek istenen ana fikir, öğrencilerin seviyelerine, kültür özelliklerine, ahlâki ve millî değerlere, çağdaş yaşama ve toplumsal kurallara, insan ve doğa sevgisine, demokratik düşünceyi geliştirmeye ve öğrencinin eleştirel düşünme ve yaratıcılık vb. becerilerini geliştirmeye uygun olmalıdır (Yılar, 2016, s.782). Bu konular itibarıyla Türkçe ders kitaplarında işlenen metinlerin

çoğunlukla Türk kültüründen olmak üzere, kültüre ait çeşitli unsurları içerecek nitelikte olmasına önem verildiği ve bu konulara sahip metinlerle daha başarılı ve amaçlara uygun bir Türkçe öğretiminin gerçekleştirileceği düşünüldüğü görülmüştür. Bu yönüyle değerlendirildiğinde ders kitapları, Türk kültürünü aktarma ve yaşatma, kültürel belleği inşa etme, millî kimlik ve kültür bilinci oluşturmada metinlerden kaynaklı büyük bir öneme sahiptir.

Zorunlu tutulan ‘‘Erdemler’’ temasında bakıldığında ise ‘‘ahlâk, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.’’ konu önerilerine yer verilmiştir. Bu temadaki konu önerilerinin daha çok değerler kültürü ile alakalı olduğu görülmüştür.

Türkçe dersleri için hazırlanacak metinlerde yukarıda belirtilen ölçütlere uyulması halinde öğrencilerin zihinsel, kültürel, sosyal ve dilsel becerilerinin gelişimi hedeflenen seviyede büyük ölçüde sağlanacağı düşünülmektedir. Metinlerin kullanılarak dil, ana dili ve bunların öğretimiyle gerçekleştirilen kültür öğretimi sayesinde ise bireylerin millî bilinç ve duyarlılıklarının geliştirilmesi, birlik ve bütünlüğün korunması, toplumsal değişme ve gelişmenin önünün açılması sağlanır. Bu anlamda Türkçe derslerindeki metinlerin görünümü ve niteliği etkili ve verimli bir dil ve kültür eğitiminin gerçekleşip gerçekleşmediğini belirlemede önem arz etmektedir.

2.6. Sözcük ve Söz Varlığı

2.6.1. Sözcük

İnsan, evrene dair algıladığı varlıkları dille ifade etmeye çalışır. Sözcükler bu ifade etme ihtiyacından doğan anlamlı dil birimleridir.

Vardar (2002, s. 106) dili, ‘göstergeler dizgesi’ olarak tanımlarken Dilidüzgün bu göstergenin bir ses imgesi (gösteren) ve anlam imgesinden (gösterilen) meydana geldiğini söyler (Dilidüzgün, 2014, s. 235). Haviland da dili, ses ve işaretlerin belirli kurallara göre bir araya getirilmesiyle oluşturulan simgelere dayalı iletişim sistemi olarak tarif eder ve dil, bu sistemi paylaşan herkes tarafından daha önceden konulmuş anlamlar çerçevesinde, anlaşılabilen seslerden oluşmaktadır der (Haviland vd. 2008, s. 210). Bu açıdan

bakıldığında dil anlaşılabilir olgu, olay ve durumların seslerle ifade edildiği simgeler bütünüdür. Bu bütünün en önemli birimi ise şüphesiz sözcüklerdir.

Güncel Türkçe Sözlük'te (TDK, 2020) sözcük kavramı 'kelime', kelime ise ''anamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük'' olarak tanımlanmıştır.

Birçok tanımı olsa da, sözcüğün üzerinde uzlaşılan bir tanım söz konusu değildir. Ancak sözcük kavramına yapılan tanımlar şekilsel, anlamsal ve hem şekilsel hem de anlamsal yönden yapılmış tanımlar olarak gruplandırılabilir. Baş'a göre (2011, s. 34-42) kelimeye sadece *şekil* açısından bakılırsa kelime sayısı doğal olarak büyümektedir. Çünkü bu bakış açısında, iki boşluk arasındaki her şey kelimedir. Bu da eş sesli sözcüklerin anlamında ve sözcüklerin bir ismi mi yoksa fiili mi karşıladığının anlaşılmasında belirsizliklere yol açmaktadır. Ayrıca şekilsel bir bakışta çekim eklerinin çıkarılmaması aynı kökten türeyen ve başka bir anlam kazanmayan birçok kelimeye ayrı bir kelimeymiş gibi muamele edilmesine neden olmaktadır. Sadece *anlam* temelli bir bakış ise edat ve bağlaçların kelime olarak kabul edilmemesine yol açmaktadır. Bu anlamda kelimenin *taban* biçimiyle kabul edilmesi önemli problemlerin önüne geçilmesini sağlayacaktır.

Taban, ''kelime kök ve gövdelerinin çekim eki almamış yalın hali'' olarak tanımlanır. Kelime hazinesi araştırmalarında kelimeye ''çekim ekleri çıkarıldığında, anlam ve biçimin kesiştiği ilk nokta'' denilerek bir sınır çizilebilir. Bu kesişme kimi zaman kelime kökünde, kimi zaman kelime gövdesinde bazen de kelime tabanında meydana gelebilmektedir. Dolayısıyla taban hem kökte hem gövde de gerçekleşebileceği gibi birleşik yapılar biçiminde de karşımıza çıkabilir (Kurudayıoğlu ve Karadağ, 2005, s. 305).

Kelimelerin yapısı kadar bir toplumda iletişimin ve uzlaşımın kelimelerle sağlanması ve bunun da neticesinde kelimelerin kültürün önemli bir noktasında bulunması bu kavramın önemini artırmaktadır.

Ortak bir geçmişe, kültüre ve dile sahip insanlar bir araya gelerek toplumları oluşturur. Toplumdaki bireyler arasında iletişimi mümkün kılan ve toplumun kültür düzeyini yansıtan en net unsur dil iken, sözcükler ise dili temsil eden en temel iletme ve anlatma birimleridir. Dildeki birimler aracılığıyla dil, insan yığınlarını ruhsal ve duygusal anlamda birbirine kenetleyerek millet adı verilen sosyal kurumlara dönüştürür. Millet kavramını Günday (1996, s. 49) tarih içinde toplumların değişme, gelişme ve öğrenme

safhalarında geçerek ulaştıkları en olgun ve en yetkin seviye olarak tanımlar. Birinci 'ye göre ise millet, aynı dili konuşan, aynı kelimelerle aynı duyguları hisseden insanların oluşturduğu varlıktır (1996, s. 14). Bu ifadelerden millet kavramının insan topluluklarının bir araya gelerek sağladıkları üstün bir merteye anlamına geldiği ve bu mertebenin oluşmasında ortak bir dil aracılığıyla aynı duygu değerlerinin yüklü olduğu kelimelerin kullanılmasının önemli olduğu anlaşılmaktadır.

İnsanlar yazılanları, söylenenleri ve birbirlerini anlamada, duygu ve düşüncelerini aktarmada sözcüklere ihtiyaç duyarlar. İletişim ise bir dildeki sözcüklerin doğru zamanda ve yerde kullanılmasıyla gerçekleşir. Bunun içindir ki kelimeleri günlük hayattaki iletişimin yapı taşı olarak gören Karatay (2007, s. 143) da kelimelerin, günlük hayatta sözlü ve yazılı iletişimin vazgeçilmezleri olup insanın düşünce boyutunu çevreleyen simgelerin yerini tuttuğunu söyler. Dünyadaki varlıklar insanların zihinlerinde sembolik göstergeler olarak yer alır ve varlıkların sembolleştirilme işlemi de sözcüklerle yapılır. Bu anlamda dilin temel yapı taşları olan sözcükler, dış dünyanın algılanmasını kolaylaştırmanın yanı sıra insanın düşünme becerilerinin de yaratıcısıdır. İnsanlar tüm düşünme faaliyetlerini dış dünyadaki varlıkların sembolik hali olan sözcüklerle gerçekleştirmektedir. İnsanda sözcüksüz bir varlık alanı düşünülemez (Yalçın ve Özek, 2006, s. 130).

Sözcükler düşünmenin, algılamanın, anlamanın ve yorumlamanın temel birimleridir. Dış dünyaya ait düşünme, düşünce yoluyla zihinde bir kavram oluşturma ve her bir kavramı sözcükle ifade etme, anlama- anlatma becerilerini şekillendirmede sözcüklerin önemli bir işleve sahip olduğunu gösterir. Bu da bireyi dilsel becerilere ve yeterli bir sözcük dağarcığına hâkim kılmanın nitelikli bir sözcük öğretimiyle mümkün olduğunu kanıtlamaktadır.

Özbay ve Melanlıoğlu (2008) yaptıkları araştırmada öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesinde yaş ve ilgi düzeyi, hangi kelimelerin hangi yöntemle öğretileceği, kelimelerin bağlam içerisinde verilmesi, sınıf düzeyine uygun kelimelerden oluşan metinlere yer verilmesi gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Dört temel dil becerisinin aktif bir şekilde kullanımı ile sözcük dağarcığının zengin olması arasında yakın bir ilişki mevcuttur (Karatay, s. 2007, s. 143). Kelime hazinesinin zenginliği ile duygu düşünce zenginliği arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu söyleyen

Çeçen (2007, s. 116) anlatımda etkinliğin metinlerde kullanılan söz, söz öbekleri ve kelimelerle sıkı bir ilişkisi olduğunu da söylemektedir. Kelime hazinesi geniş olan bireylerin kavramsal yönü de aynı oranda gelişmekte, kavramsal açıdan yetersiz kalan bireylerin anlama ve anlatma becerileri gelişmemektedir. Bu anlamda Türkçe ders kitaplarında öğrencilerin kavramsal alanını geliştirecek yeterli derecede kelime ve kelime gruplarına yer verilmelidir.

Bir milletin bir araya gelmesinde etkili olan dil birimleri aynı zamanda o milletin ortak kültürüyle de sıkı bir ilişkiye sahiptir. Dili oluşturan sözcükler ile o dili kullanan toplum arasındaki ilişkiye değinen Aksan (1979, s. 67) kimi zaman bir tek sözcüğün bile dilin en ufak birimi olarak bir ulusun inançları, bireylerin kendi aralarındaki davranış ve ilişkileri, gelenekleri, maddî ve manevî kültürü hakkında fikir verebileceğini söylemektedir. Karahan'a (1996, s. 28) göre de yaşam tarzı, değer yargıları ve inançlar kelimelerde hayat bulur.

Dildeki birimlerin bir toplumu ve kültürünü yaratma ve yansıtmadaki önemi açıkça görülmektedir. Bir toplumun ve kültürünün dil ile yaratılması demek toplumun sahip olduğu tüm özelliklerin dilde var olabileceği anlamına gelmektedir. Dilin büyük bir çoğunluğunun sözcüklerden meydana geldiği düşünülürse sözcüklerin incelenmesi ile topluma ait birçok özelliğin de ortaya çıkarılabileceği anlaşılmaktadır.

2.6.2. Söz Varlığı

Söz varlığı kavramı Türkçede söz hazinesi, sözcük dağarcığı, kelime serveti ya da kelime hazinesi gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bu değişkenliğin gerçekleştiği bazı ifadeler şöyle incelenebilir:

Güncel Türkçe Sözlük'te (TDK, 2020) söz varlığı, ‘söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler’ gibi kavramlarla aynı anlamda kullanılarak ‘bir dildeki sözlerin bütünü’ olarak ifade edilmektedir. Bu noktada söz varlığına karşılık olarak kullanılan bu kavramları açmak gerekir.

Sözcük dağarcığını Vardar (1998, s. 190) bireyce kullanılan kelimelerin tümü olarak; Göçer (2015, s. 50) bir bireyin kazandığı ve zihninde yer alan sözcüklerin tümü olarak tanımlar. Karatay ise sözcük dağarcığının sadece kelimeleri değil öğrencilerin öğrenme ortamlarında karşılaştıkları atasözleri, deyimler gibi kelime gruplarını da kapsadığını

belirtir (2014, s. 143). Bu da bireyin öğrenme yaşantısı neticesinde hafızasında bir araya gelen birikimini ifade etmektedir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008, s. 33).

Karatay alan yazında kelime hazinesinin yerine sözcük dağarcığı gibi ifadelerin kullanımının yaygın olduğunu ve ikisinin de aynı anlama geldiğini belirtir (2007, s. 142). Korkmaz (1992, s. 100) kelime hazinesini ‘‘bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı’’ olarak ifade eder. Aynı şekilde Kurudayıoğlu ve Karadağ (2006, s. 336) da kelime olarak kabul edilen tüm dil birimleri kelime hazinesini oluşturur demektedir.

Tanımlardan hareketle kelime hazinesi veya sözcük dağarcığının dile ya da bireyin dil kullanımına ait kelimelerin tümünü karşıladığı anlaşılmaktadır.

Baş’a (2010, s. 140) göre kelime veya sözcük kavramı ile oluşturulan ‘‘kelime serveti, kelime dağarcığı, sözcük varlığı, sözcük dağarcığı, sözcük serveti, sözcük gömüsü, vokabüler, kelime kadrosu’’ gibi tüm terimler zaten kelime hazinesi anlamına gelmektedir. O halde kelime hazinesi ile söz varlığı arasındaki fark nedir? Söz varlığı tüm bu terimlerin bir üst boyutu; kelime hazinesi de dâhil olmak üzere dil içerisinde kelime olarak nitelendirilen tüm birimleri içeren bir kavramdır.

Aksan’a (2018, s. 15) göre söz varlığı denildiğinde akla sadece o dildeki sözcükler değil, deyimler, kalıp sözler, kalıplaşmış sözler, atasözleri, terimler ve çeşitli anlatım biçimleri gelir.

Söz varlığı, bir milletin düşünsel faaliyetlerince oluşturulmuş, millî kültürün en iyi temsil edildiği dil birimlerinin yer aldığı bir dünyadır. Bu zengin dünyanın içinde toplumun maddî ve manevî öğelerini, yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, farklı toplumlarla olan ilişkilerini görmek mümkündür. Aksan, ‘‘söz varlığı, sadece bir dilde birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddî ve manevî kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir.’’ der (Aksan, 2018, s. 15).

Dil, onu konuşan milletin hayat tarzının, en geniş manada kültürünün, dünya görüşünün, tarih sahnesinde geçirdiği çeşitli dönemlerin ve başka toplumlarla olan ilişkilerinin yansıtıcısıdır. Fakat tüm bunların yanında her dilin kendine özgü bir ‘‘dünyayı anlayış ve anlatış biçimi’’ vardır. Bu biçim de dilin söz varlığının, anlam bakımından incelenmesiyle ortaya çıkarılabilir (Ünalın, 2012, s. 5). Günay’a göre Türkçe’nin söz varlığına bakarak hangi yüzyılda hangi şartlar içinde olduğu, ne gibi

değişiklere maruz kaldığı, hangi dönemde hangi kavramlara önem verildiği ve hangi milletler ile etkileşime geçildiği belirlenebilir. Türkçe, bin yıllık Türk geçmişinin belki de en güvenilir belleğidir ve Türkler kültürel varlıklarını aramak istiyorlarsa dillerine bakmalıdır (2016, s. 97). Neticede diller kültürel birikimlerin canlı ve en önemli göstergeleridirler. Türkçe de Türklerin kültürel birikimlerinin en canlı tanığıdır ve Türk dilinin söz varlığının incelenmesiyle Türk kültürüne ulaşmak mümkündür.

2.6.2.1. Söz Varlığı- Sıklık İlişkisi

Her dilde kimi sözcükler diğer öğelerden daha sık kullanılır. Sıklık, sözcükbilimde bir dildeki sözcüklerin öteki sözcüklere oranla daha sık ya da daha seyrek kullanılmasına denir. Farklı gereksinimlere cevap veren anadili ve yabancı dil sözlüklerinin hazırlanmasında ve okumaya henüz yeni başlamış, ilkokulun ilk sınıflarındaki öğrencilere veya yabancı dil öğrenmeye başlayanlara ilk aşamada hangi sözcüklerin öğretilmesi gerektiğinin ve hangi sıraya göre dilin sözcüklerinin tanıtılması gerektiğinin saptanmasında dildeki öğelerin sıklıklarının bilinmesi gerekmektedir. Belli metinlerden hareketle, oldukça geniş tutulan bu metinlerde hangi sözcüklerin daha yüksek sayıda geçtiğinin saptanması yoluyla elde edilen sıklık dizgeleri özellikle dilbilimci ve eğitim bilimcilerin yararlandıkları kaynaklardır (Aksan, 1982, s.22). Bu anlamda sıklık, kısaca bir metinde sözcüklerin kullanım oranlarının belirlenmesidir. Sıklık dizgeleriyle bir dile ait hangi kelimelerin daha sık kullanıldığı, hangi kelimelerin öncelikli olarak öğretildiği hakkında bilgi sağlanır.

Aksan'a (1979, s. 65-66) göre "Bir dildeki kavramlar, çeşitli atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler incelenir, ilgili oldukları kavram alanlarına göre öbekleştirilirse kimi alanlardaki öğelerin kabarık olduğu, öbürlerine oranla fazlalık gösterdiği göze çarpar. Dikkat edilirse bu kabarık öbekler, dili konuşan ulusun tarih boyunca en çok ilgilendiği, yaşayışında büyük yer tutan kavramlara ve konulara aittir." Bir toplumun ilgili olduğu tüm kavramlar o toplumun kültürü hakkında bilgi verir. Çünkü dil, tarihin ve kültürün en canlı tanığıdır. Dilde ifade bulan kavramlar o kültürün bir ifadesidir.

Bir dildeki kelimelerin sayısı dile ilişkin yargılarda en sık kullanılan kısımların başında gelir (Günay, 2016, s. 186). Söz varlıklarının da metinlerde kullanım biçimleri ve sıklıkları önemlidir. Çünkü metinlerin dilden dolayısıyla da kültürden ne derece yararlandığı konusunda bilgi vermektedir. Örneğin atasözleri, deyimler ve özdeyişler gibi

dil ile ilgili kültür öğelerinin kullanım sıklığı dil ve kültür bilinci hakkında; yabancı sözcüklerin kullanımı dilin diğer kültürlerle olan ilişkisi hakkında; ağız özellikleri, konuşma dil öğeleri, ünlemler ve hitaplar gibi diğer söz varlığı öğelerinin kullanımı dil ve kültür çeşitliliği hakkında bilgi sağlamaktadır. Bundan dolayı söz varlıklarının kullanım sıklıkları Türkçe derslerinin ana dili öğretimindeki hedeflerinin yanı sıra kültür öğretimi ve kültür aktarımı hedefleriyle de yakından ilgilidir.

2.6.2.2. Söz Varlığı Öğeleri

Aksan, dilin söz varlığının bir bölümünü temel söz varlığı veya çekirdek sözcükler olarak adlandırır (Aksan, 1982, s. 19).

Temel söz varlığının sınırlarının çizilmesinde insanın odak noktası olarak alınmasını doğru bulan Aksan, başta insan organları olmak üzere onun en doğal ihtiyaçlarını karşılayan yemek, içmek, uyumak, gelmek, gitmek gibi kavramları, akrabalık adlarını, sayıları ve insana ait maddî ve manevî kültür alanına giren çeşitli kavramları temel söz varlığı içerisinde sayar. Maddî ve manevî kültür kavramlarını ise şöyle açıklar: Bilim dilinde *flora* ve *fauna* adı altında toplanan çeşitli kavramlar maddî kültüre girer. Flora, insanın çevresinde bulunan, onun yaşamıyla yakından ilgisi bulunan ve beslenmesini sağlayan buğday, mısır, pirinç gibi kavramları içerir. Fauna ise özellikle tarım ve hayvancılıkta insanlara yarar sağlayan hayvanları gösterir. Din, kutsallığı olan kişi ve kavramlar, gelenek ve göreneklerle ilgili olan kelimeler ise manevî kültür alanını oluşturur (Aksan, 2018, s. 34-35).

Araştırmanın sınırlılığı gereği bu bölümde söz varlığını oluşturan unsurlardan; deyimler, atasözleri, kalıplaşmış sözler, yabancı sözcükler ve ağız özelliklerine ait açıklamalara yer verilmiştir.

2.6.2.2.1.Deyimler

Deyimler bir toplumun kültür dünyasının yükünü üzerinde taşıyan en önemli söz varlıklarından biridir.

Deyim kavramına karşılık olarak Türkçede geçmişte darbimesel, ta'bir ve ıstılah kelimeleri kullanılmıştır. Darbimesel kelimesi her ne kadar atasözlerini karşılayan bir terim olsa da Osmanlıca 'da uzun bir süre deyim yerine kullanılır. Cumhuriyet dönemine

gelindiğinde ise deyim kavramı yerine ta'bir kelimesi kullanılmaya başlanır. 1935 yılında Türk Dili Araştırma Kurulu tarafından yayınlanan bir kılavuzda ta'bir kelimesi yerine deyim kelimesinin teklif edilmesiyle deyim kavramı dile zamanla yerleşir (Sinan, 2015, s. 17).

Dilçin'e (1978, s. 29) göre deyimler çoğunlukla gerçek anlamlarından ayrı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım biçimine sahip kalıplaşmış sözcük birlikleridir. Aksan'a (1982, s. 37) göre deyim, 'belli bir kavramı, duyguyu veya durumu ifade etmek için birden çok sözcüğün bir arada, nadiren de tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan ögelerdir.' Hatipoğlu'na (1988, s. 221) göre ise deyim, anlatımda gücü sağlamak adına az da olsa mantık dışına kayan, kimi sözcüklerinin değişmediği kimlerininse çekime girerek değiştiği kalıplardır. Korkmaz (1992, s. 43) da deyimlerin mecaz anlamına dikkat çekerek çekici anlatım niteliğine sahip olduklarını ifade etmektedir.

Deyimler toplumların kabul ettiği duygu ve düşüncelerin ifade bulduğu ve anlatımda kolaylık sağlayan kalıplaşmış sözlerdir. Atasözlerinden farklı olarak deyimler, cümle içerisinde kullanılabilen, kavramları çekici bir anlatımla ifade eden ve belli bir dile özgü olup başka dillerde sözdizimsel karşılıkları bulunmayan kalıplaşmış ifadelerdir (Karabağ ve Coşan, 2000, s. 1).

Deyimlerin belli bir dilsel toplumun eşsiz duygu ve düşünce kalıpları olmaları ve kullanım esnasında gerçek anlamlarından uzaklaşarak cazibeli bir söyleyişe bürünmeleri tanımlardaki deyim kavramına yönelik ortak özelliklerdir. Deyimlerin kavramsal niteliklerinin yanı sıra belli biçimsel özellikleri de vardır.

Deyimler, yapı itibarıyla şu özelliklere sahiptir:

a. Sözdizimleri bozulamaz. Bir deyimdeki sözcükler başka sözcüklerle değiştirilemez.

b. En az iki sözcükten meydana gelirler. Kuruluş bakımından da ikiye ayrılabilirler:

- Sözcük öbeği şeklinde kurulanlar: *Ağır başlı, eli bayraklı, içli dışlı...*
- Tümce şeklinde kurulanlar: *İncir çekirdeğini dolduramaz, dostlar alışverişte görsün...*

c. Kalıplaşma özelliği gösterirler. Deyimlerdeki sözcükler birbiriyle ekli veya eksiz bir şekilde kalıplaşırlar. Masterla biten deyimlerde kullanım sırasında farklı şekil, zaman ve şahıs eki alan deyim yapıları ile bunların yanında belli bir fiil çekimi ile kalıplaşmış deyimler mevcuttur (Aksoy, 1993, s. 23; Sinan, 2015, s. 84).

2.6.2.2.2. Atasözleri

Dilde yerleşikliği ve devamlılığı olan bir diğer gözlemlenebilir dil birimi de atasözleridir. Atasözleri toplumun omurgasını oluşturan ortak kültürel olguların sınırlı sayıda dil birimiyle ifade edildiği ve genelde toplumca benimsenen davranışların telkin edildiği kalıplaşmış sözlerdir.

Atasözleri, bir toplumun dünya görüşünü, değer yargılarını ve uzun yıllar boyunca edinilmiş yaşam boyu tecrübelerini içeren özlü sözlerdir. Atasözleri incelendiğinde o toplumun dünya görüşü, insana değer verme biçimleri ve hangi kural ve ilkeleri benimsediği rahatlıkla anlaşılabilir (Çotuksöken, 1981, s.9).

Atasözleri, toplumların dil hazinelerinde önemli yer tutan ve toplumun kabul ettiği duygu ve düşüncelerin ifade edildiği kalıplaşmış sözlerdir. Atasözleri cümle yapısında olup genellikle öğüt ve uyarı içeriklidirler. Bu nedenle de kısa ve özlüdürler. Hayatın her alanında sıkça kullanılan atasözleri konuşma dilinde önemli görevler yerine getirirler. Anlatımda kıvraklık, basitlik ve kolay anlaşılabilirlik atasözlerinin en önemli özelliğidir (Karabağ ve Coşan, 2000, s.1).

Toplumlar gördükleri, düşündükleri, hissettikleri, kavradıkları ve ifade edebildikleri her şeyi dillerine yüklerler. Bu anlamda diller, toplumların bellek kartlarıdır. Atasözleri ise bu belleğin önemli bir kümesini oluşturan kültür unsurlarıdır.

Aksoy (1993, s. 3-6) atasözlerinin özelliklerini biçimsel ve kavramsal olarak ikiye ayırır. Atasözlerinin biçimsel özelliklerini kısa ve özlü olan, çoğu bir iki cümleden oluşan, genellikle geniş zaman kipinin kullanıldığı kimi zaman (öğüt olan atasözlerinde) ise emir kipinin kullanıldığı kalıplaşmış sözler olarak sıralar. Atasözlerinin kavramsal özelliklerini ise şöyle sıralar:

- 1) Sosyal olayların meydana gelme şekillerini -uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak- tarafsızca bildiren atasözleri: “*Araba kırılınca yol gösteren çok olur.*” gibi.
- 2) Doğa olaylarının oluşum şekillerini belirten atasözleri: “*Zemheride kar yağmadan kan yağması iyi.*” gibi.
- 3) Toplumsal olayların oluşum şekillerini bildirirken bundan ders almamızı (açıkça söylemeyip dolayısıyla) hatırlatan atasözleri: “*Ağlamayan çocuğa meme vermezler.*” gibi...

- 4) Denemelere ya da mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlâk dersi ve öğüt veren atasözleri: “*Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar.*” gibi...
- 5) Birtakım gerçekler, felsefeler, bilgece düşünceler bildirerek (dolayısıyla) yol gösteren atasözleri: “*Korkunun ecele faydası yoktur.*” gibi...
- 6) Töre ve gelenekleri anlatan atasözleri: “*Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var.*” gibi.
- 7) Bazı inanışları anlatan atasözleri: “*Akacak kan damarda durmaz.*” gibi.

Buradan da anlaşılacağı üzere atasözleri hem toplumsal hem manevî hem de felsefi bir yönü olan kısa, net ve öz bir biçimde ifade edilen kalıplaşmış sözlerdir.

Atasözlerine, kültür- dil ve iletişim olgularının kesişim noktasında oluşup toplumun çeşitli konularda doğru ve uygun gördüğü düşünce ve davranış kodlarının özetlendiği ve yansıtıldığı toplumsal ürünler denilebilir. Atasözlerinin ortak toplumsal ve kültürel değerler dizisine yönelik referanslar taşıdığı kabul edilir. Dolayısıyla bir toplumun iletişimsel yönden anlamsal dokusunu görebilmek için o toplumun atasözlerinin incelenmesi gerekir (Bekiroğlu, 2014, s. 81- 82).

Atasözleri ait oldukları milletin dünya görüşünü, millî kültürünü, dili kullanma gücünü, yüzyıllar boyunca yaşadıkları tecrübelerini gösteren ve düşünce ve duyguların zaman içerisinde işlenmesiyle oluşan dil- kültür öğeleridir. Bu bakımdan atasözleri, bir milletin ortak hafızasına erişmedeki en önemli dil ve kültür kodlarıdır. Ayrıca atasözlerinin yol göstermesi, öğüt vermesi atasözlerinin dil ve kültür öğretimindeki önemine önem katmaktadır.

2.6.2.2.3. Kalıplaşmış Sözler

Kalıplaşmış sözler, deyim ve atasözlerinden farklı olarak anonim olmayıp toplum tarafından benimsenen veya önder olarak görülen kişilerin tecrübelerini, dünya görüşlerini ifade ettikleri, kısa ve özlü söz kalıplarıdır.

Örneğin Kanuni’ye ait “*Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi*” dizesi, Osmanlı tarihindeki bir olaydan mütevellit “*Vermeyince mabut, neylesin Mahmut*” sözü, yine bir olayı gösteren “*Atı alan Üsküdar’ı geçti*” ifadesi dilimizdeki kalıplaşmış sözlerdir (Ünalın, 2012, s. 121).

2.6.2.2.4. Anadolu Ağızları

Anadolu ağızları Türk kültür ve tarihini yansıtmaya bakımından söz varlığının zengin kaynaklara sahip öğelerinden biridir. Anadolu coğrafyasında konuşulan Türk dilinin ve kültürünün tarihi seyri, değişimi ve gelişimi Anadolu ağızlarında yer bulmuştur.

Anadolu ağızlarının temel nitelikleri şöyle sıralanabilir:

1. Anadolu ağızları standart dile nazaran daha geniş bir söz varlığına sahip olmakla beraber sadece ortak dildeki ağız değişimlerinin bir kenara bırakılmasıyla bile 90.000 civarında bir söz varlığı haznesine sahiptir.

Ortak dilde yabancı kökenli karşılığı bulunan sebze, meyve ve bitki gibi kimi nesne adları Anadolu'nun farklı yerlerinde Türkçedeki türetme, birleştirme veya deyim aktarması yolları kullanılarak farklı sözcüklerle karşılanmaktadır. Örneğin yabancı kökenli '*havuç*' sözcüğü için Diyarbakır civarında *yerkökü*; Bilecik ve Sivas civarında *yerebatan*; Eskişehir civarında *barnak*; İzmir civarında ise *sivirtme* sözcüğü kullanılmaktadır. Yine '*domates*' sözcüğü için Bilecik civarında *tombalak*; Konya civarında *kızıl eğlim*; Diyarbakır civarında *fırenk patlıcanı* sözcüğü kullanılmaktadır. Örnekleri çoğaltmak gerekirse patates için *kartol*, *hazmuz*, *patalak*, *gucur*, *höngül*; '*lahana*' için ise *dürme*, *dal*, *dahat* ve *feren* sözcükleri kullanılmaktadır.

2. Anadolu ağızlarında Türkçedeki türetme ve birleştirme kurallarından ve standart dilde kullanımı yaygın olmayan bazı biçimbirimlerden yararlanılarak doğa ve insan ile ilgili pek çok türetilmiş sözcük bulunmaktadır.

Soyut-somut, yerli- yabancı kavramlar ile doğaya özgü birçok sözcük, ağızlara özgü türetme yolları ve farklı yöntemler kullanılarak karşılanmıştır. Örneğin Arapça kökenli '*kibrit*' sözcüğüne karşılık farklı köklerden türetilen *sürtme*, *sürgüç*, *yanarca*, *yakar*, *çalacak*; *mangal* için *közlük*; *kiler* için *azıklık*; *pervane* için *dönceç* sözcükleri kullanılmıştır. Doğa ile ilgili sözcüklere örnek vermek gerekirse *kestane* için *karakabuk*; *yarasa* için *karanlıkkuşu* sözcükleri kullanılmıştır. Veya soyut kavramlar ile ilgili '*bir yerde yabancılık çekmemek*' anlamında '*evsinmek*' sözcüğü, '*aniden duyulan sevinç*' anlamında '*sevindirik*' sözcüğü kullanılmıştır.

3. Anadolu ağızları eski dönem ve lehçelerden kalma birçok öğeye sahiptir.

Örneğin Uygur döneminden kalan ve '*yarar*' anlamında kullanılan '*asıg*' veya '*asıgsız*' sözcüğü; '*iftira etmek*' anlamında kullanılan '*çasut*' sözcüğü; Eski Hintçe

kökenli ‘*biber*’ yerine *isot* sözcüğü ve 11. Yüzyılda kullanılan ‘*kösmek*’ sözcüğü bunlara örnektir. Bu ve buna benzer daha birçok örnek Anadolu’nun çeşitli yerlerinde, çeşitli şekillerde halen varlığını sürdürmektedir.

4. Anadolu ağızları bir bölümü yine eski dönem ve lehçelere ait, bir bölümü ise yörelerin kendilerine özgü söyleyişlerine ait, ortak dilde bulunmayan ve zengin anlatımı olan deyim, atasözü ve kalıp sözlere de sahiptir. Örneğin *boğazı kısa, ayağı cıvık, donyağı dolması* bugün Anadolu ağızlarında rastlanan deyimlerdir. Veya ‘*Gönül düştü kediye, kedi döndü dıya.*’ Malatya, Konya, Çankırı civarına, ‘*Çocuğu babanın akçasıyla ananın bohçası okutur.*’ Niğde yöresine özgü ve sadece yerel söyleyişlerde rastlanan atasözleridir. Ayrıca ağız özelliklerinde deyim aktarması, somutlaştırma yoluyla oluşturulmuş anlatımlara çokça rastlanmaktadır.

5. Anadolu ağızları özellikle yakın komşu kültürlerden alınmış ve bir kısmı Türkçenin ses özelliklerine uyarlanmış yabancı sözcüklere de sahiptir. Örneğin Arapça kökenli olup çeşitli türdeki ağaçlardan elde edilen çubuk anlamına gelen *galyün* sözcüğü *galloy, kallen* şeklinde; yine Arapça’da ‘*bir şeyin etrafını çevirme*’ anlamına gelen *hiyât* sözcüğü *hayat, heyat, hayatlık* şeklinde; *ahlat* sözcüğü *ahladı, ahlal* şeklinde bugün Anadolu’nun çeşitli yörelerinde farklı biçimlerde yaşatılmaktadır (Aksan, 2018, s. 229-246).

Görüldüğü üzere Anadolu ağızları da deyimler, kalıplaşmış sözler ve atasözleri gibi bir dilin, bir toplumun kültürünü ve tarihini canlı bir şekilde içinde barındıran zengin içerikli söz varlıklarıdır. Bu anlamda dil için çok büyük önemi olan bu söz varlıklarının tespit edilip yaşatılması önemsenmeli ve standart dil içerisinde kaybolup gitmesi engellenmelidir.

2.6.2.2.5. Yabancı Sözcükler

Toplumlar sahip oldukları dillerini kullanarak farklı toplumlarla iletişime geçerler. Bu iletişim sonucunda da sosyal, kültürel ve toplumsal alanlarında çeşitli değişiklikler yaşarlar. En önemli kültür boyutu olarak dil, şüphesiz bu değişikliğin en çok yaşandığı alanlardan biridir.

Aksan (2018, s. 37) bir dilin yabancı dillerle olan etkileşimden meydana gelen dilsel değişimleri iki kısımda incelemiştir. Bunlar:

1) Yerleşmiş Yabancı Sözcükler: Girdiği dilin ses kural ve eğilimlerine uyarak o dilde yerleşiklik kazanmış sözcüklere denir. Örneğin *duvar* (Far. *divar*), *sandık* (Ar. *sanduk*) gibi...

2) Yerleşmemiş Yabancı Sözcükler: Girdiği dilin ses kural ve eğilimlerine tabi olmayıp yabancılığını belli eden öğelerdir. *Oksijen* ve *devalüasyon* gibi...

Türkçe konuşulduğu coğrafi alan itibarıyla, tarih boyunca çeşitli millet ve toplulukların dilleriyle sıkı iletişimde olmuş bir dildir. Nitekim Türkçenin tarihi gelişimine bakılırsa değişen koşul ve dönemlere göre ilkin Arapça ve Farsça daha sonraları ise Fransızcanın etkisi altında kaldığı görülür. Her ne kadar ülkemizde yapılan dil çalışmalarıyla bu etkilerin olumsuz yönleri ortadan kaldırılmaya çalışılsa da bugün bir dünya dili olarak kabul edilen İngilizce yoğun bir şekilde Türkçeyi etkilemeye devam etmektedir. Aksan'a (2018, s. 143) göre İkinci Dünya Savaşı ile birlikte İngilizcenin tüm dünyaya hızla yayılması; batı dilleriyle olan ilişkilerde ön plana çıkması; zamanla eğitim ve öğretimde öncelik kazanması ve sinema, radyo ve televizyonun yaygınlaşması son zamanlarda yaşanan bu olumsuz etkinin sebepleridir. Bu tür dış sebeplerin haricinde Aksan (2005, s. 18) ana dili bilincinden mahrum kalmış kişilerin dili özensiz kullanma biçimleri, İngilizceye eğitim ve öğretimde ağırlık verilip bu dille eğitim yapılmasının da Türkçenin söz varlığını olumsuz etkilediğini söylemektedir.

Toplumların etkileşimi sonucunda dile yabancı sözcüklerin girmesi gayet doğaldır. Ancak dile giren yabancı sözcük sayısının dilin öz kullanım alanlarını, kurallarını ve özellikle de söz varlığını tehdit edip işgal edecek boyutlara ulaşması dil için çok sakıncalı bir durum oluşturmaktadır. Kaplan, yabancı tesirlerin kimi zaman bir milletin şahsiyetini değiştirebileceğini söyleyerek bu tehlikeye dikkat çekmektedir (Kaplan, 2001, s. 26). Nitekim dil, bir milleti bir araya getirip bütünleştiren ve tüm fertlere millî bilinci aşıl原因an şahsi, kültürel bir değerdir. Böyle bir değerın önemsenmemesi yeni kuşakların dil ve kültür bilincine erişememelerine neden olmaktadır. Bu noktada dilin canlı ve gelişkin bir varlık olduğu da göz önünde bulundurularak dile temas eden yabancı etkenlerin niceliğini ve niteliğinin ne olduğu bilinmelidir.

2.7. Türkçe Öğretim Programında Söz Varlığı

Dilin söz varlığı, insan düşünce ve duygularının derinliğinden çıkmış toplumsal etkileşiminin varlığı olarak değerini korumuş bir öze ve o dil konuşurları için duygusal

bir anlama sahiptir. İnsanlar ana dillerini öğrenirken o dilin sahip olduğu değerleri, duyguları duymak, hissetmek ve yaşamak isterler (Karadüz, 2009, s. 644). Tüm bu duygu, değer, düşünüş niteliklerini taşımasıyla sözcükler, söz varlığı bakımından büyük bir önem taşır.

Öğrencilerin dinleme, okuma becerileri ile konuşma, yazma becerileri söz varlığının zenginliğine bağlıdır (Sever, 2000, s. 13, Aktr: Uyar, 2012, s. 8). Özarslan da benzer konuda düşüncelerini şöyle ifade eder: Bireyin dile hâkim olması kelimeler arasındaki anlam yakınlığına veya ayrılığına, deyimlere, kalıp ifadelerle tanıdık olmasıyla mümkündür. Bunları bilmeyen ve aktif bir şekilde kullanmayanlardan kültür dilini öğrenmeleri beklenemez (Özarslan, 1996, s. 54).

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile ifade edilen Türk millî eğitiminin genel amaç ve ilkelerine paralel olarak hazırlanan TUDÖP'ün (2019, s. 8) özel amaçlarında söz varlığı ile ilgili olarak öğrencilerin “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının” hedeflendiği belirtilmiştir. Programda söz varlığı ile ilgili kazanımlara 5, 6, 7 ve 8. sınıf için okuma kazanımları altında ayrı bir başlık açılarak yer verilmiştir. Bu kazanımlarda doğrudan söz varlığı ile ilgili olan ve tüm sınıflarda ortak olan kazanımlar şunlardır:

- ***Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder,***
 - a. Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.
 - b. Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaya teşvik edilir
- ***Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler*** (TUDÖP, 2019).

Söz varlığı ile ilgili kazanımlar sadece bununla da sınırlı değildir. Programda tüm düzeylerdeki yazma becerisi kazanımları altında söz varlığı ile ilişkilendirilebilecek kazanımlar şunlardır:

- ***Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır,***
- ***Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır*** (TUDÖP, 2019).

Konuşma becerisi kazanımları altında doğrudan söz varlığı başlığı altında herhangi bir kazanıma yer verilme de söz varlığı ile ilişkilendirilebilecek kazanımlar şunlardır:

- ***Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır*** (TUDÖP, 2019).

2019 Türkçe dersi öğretim programında söz varlığı ile ilgili kazanımlar incelendiğinde okuma becerileri alanında, öğrencilerin söz varlıklarından olan deyim ve

atasözlerinin farkına varmaları, kelime ve kelime gruplarını bağlamdan yola çıkarak öğrenmeleri ve bu yolla söz varlıklarını geliştirmelerinin amaçlandığı görülmüştür. Yazma alanında deyim, atasözü ve özdeyiş kullanarak yazılarını zenginleştirmelerinin bunun yanı sıra konuşma alanında da dilde yerleşikliği olmayan yabancı sözcükler yerine Türkçe sözcükleri tercih etmelerinin kazandırılmak istendiği görülmüştür.

2.8. Dilbilim

İnsan konuşan bir varlık, dil ise insana bu imkânı veren araçtır. Dilbilim genel anlamda dili, insan varlığının tüm faaliyetlerinin merkezinde gören ve dil üzerinden insanı keşfetmeye çalışan bir insan bilimidir.

Dilbilimin kökenleri 2000 yıl öncesinde Hindistan'da yapılan çalışmalara kadar dayanmaktadır. 16. ve 18.yy. arasında yapılan coğrafi keşifler sonucunda yeni dillerin keşfedilmesi ile dil araştırmalarının kapsamı genişlemiştir. 19. yy'da ise dilbilimciler dilleri karşılaştırarak, kurallar ve ilkeler oluşturarak dillerin sistemlerini anlamaya çalışmışlar ve bu sayede dil çalışmalarına büyük katkılarda bulunmuşlardır. 20. yy'a gelindiğinde çalışmalar büyümüş ve dil oluşumunun arkasındaki yapıyı açığa çıkarmada kayda değer ilerlemeler yaşanmıştır. Alandaki diğer araştırmacıların da aynı bulgulara ulaşması sonucunda dil, bir bilim haline gelmiştir.

Aksan'a (1979, s. 24) göre dilbilim, araştırma konusu dilin tüm genel ve özel nitelikleri ile dil olayları olan, dilin ortak ya da tek özelliklerini inceleyen, konusunun birçok bilim dalıyla ilişkili ve geçişme halinde bulunduğu, geniş çerçeveli bir bilim dalıdır. Haviland'a (2008, s. 218-219) göre dilbilim kısaca, dilin tüm boyutlarının belli bir yöntemle incelenmesine denir.

Dil, çeşitli yönleriyle birçok bilim dalının inceleme alanına girer. Vardar'a göre dil sorunlarıyla ilgilenen her bilim dalı ve inceleme türü, var olan dil gerçekliğinin herhangi bir yönüne kendi açısından bakar, olgular kitlesine amacına uygun bir şekilde bu kitleyi aydınlatacak ve açığa çıkaracak kavramlar aracılığıyla yaklaşır. Dilbilim, dile olan bakış açısı ve dili inceleme yöntemleriyle diğer bilim dallarından ayrılır (1982, s. 15-28).

Dil, kültür ve insan birbiriyle en yakın temas halinde olan varlıklardır. Dilin insan ve kültürle olan bu yoğun ve karmaşık ilişkisi, disiplinleri dili bir kültür öznesi olarak ele almaya itmiştir. Kıran, günümüzde dilbilimin bilimsel ve kültürel düzlemde son derece önemli bir yeri olduğunu söylemektedir (1996, s. 277). Vardar' a (1982, s. 120) göre

zaman içerisinde dil üzerinde yapılan kimi uygulamalı çalışmalar giderek alanda bağımsızlık kazanmış ve karma nitelikte özerk disiplinler ortaya çıkmıştır. Toplumsal yapılar, kültürel özellikler, dil kullanımında ortaya çıkan anlıksal süreçler, toplum, kültür, birey ve düşünce gibi konular ise bu disiplinlerin ortak noktasını oluşturmaktadır.

Kültür ve dil toplumsal bir yapı içinde değer işlev kazanmaktadır. Bu nedenle toplum-dil ve kültür ilişkisinin incelendiği bilim dallarının sayısı da oldukça fazladır. Ayrıca bu bilim dallarının çoğu toplum bilimleri ve insanlık bilimleri ailesinin üyesi olup bu aile oldukça geniş bir ailedir. Bu anlamda dil ve kültür çeşitli bilim dallarınca beraber, aynı veya başka kavramlarla ele alınmıştır. Bu bilim dallarından bazıları şunlardır: Dilbilim, insanbilim, toplumbilim, toplumdilbilim, uzambilim, budunbilim, budundilbilim, ruhbilim, ruhdilbilim, bilişsel dilbilim, lehçebilim, edimbilim, dilbilimsel insanbilim, kültür göstergebilimi, yapısal insanbilim, kültürel insanbilim, kültür araştırmaları, dil toplumbilimi. Bu bilim dalları ve daha sayılabilecek birçok alan doğrudan veya dolaylı olarak dil veya kültür konusuyla ilgilenmişlerdir (Günay, 2016, s. 107-114). Ayrıca bunlara ek olarak toplumsal lehçebilim, deyimbilim, anlambilim, sözcükbilim, üslupbilim ve çeviri kuramı gibi dilbilimle ilişkisi olan disiplinler de farklı açılardan kültür incelemeleri yapmaktadır (Kozan, 2014, s. 23).

Dil ve kültür incelemesi yapan bir diğer bilim dalı da kültürdilbilimdir. 20. Yy'ın son yıllarında ortaya çıkan ve son zamanlarda ülkemizde de adını sıkça duyduğumuz kültürdilbilim, canlı iletişim süreçlerinde yer alan dil ve kültürü incelemekle dilbilimin diğer dallarından ayrılmaktadır.

2.9. Kültürdilbilim

Kültürdilbilim, 20. yüzyılın sonlarında dilbilimsel disiplinlerin ortak noktasında oluşan ve temel problemini dil ve kültür arasındaki etkileşimler üzerine kuran bir bilim dalıdır. Dünyada kültürdilbilimle ilgili yapılmış çalışmalar Batı alan yazını ve Rus alan yazını olmak üzere iki farklı ekseninde gelişmiştir. Her iki alanda da kültürdilbilimle ilgili kayda değer çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde ise kültürdilbilim henüz yeni yeni gelişmekte olup, bu alanda yapılmış ender sayıda çalışmalara rastlanmaktadır. Bu çalışmada kültürdilbilim alanı aydınlatılırken hem Batı hem Rus alan yazınından faydalanılmıştır. Çalışmada Batı alan yazınındaki kültürdilbilimi aydınlatmak için

özellikle Farzad Sharifian'ın çalışmaları kaynak olarak kullanılırken Rus alan yazınında ise ülkemizdeki kültürdilbilim ile ilgili yapılmış kaynaklara başvurulmuştur.

Özellikle Olena Kozan önderliğinde yapılan çalışmalar ülkemizde kültürdilbilim alanı için başucu kaynaklardandır. Olena Kozan editörlüğünde 2014'te yayımlanan ve kültürdilbilimle ilgili çeşitli makale çevirilerinin yer aldığı "Kültürdilbilim: Temel Kavramlar ve Sorunlar" eseri, 2012 yılında Olena Kozan tarafından yapılan " Rus ve Türk Gazetelerindeki Haber Başlıklarının Kültürdilbilimsel Çözümlemesi" adlı yüksek lisans tezi ile yine 2016 yılında Olena Kozan ve Canan Paşalıoğlu editörlüğünde yayımlanan Prof. Dr. G. M. Alimjanova'nın "Karşılaştırmalı Kültürdilbilim: Dil- Kültür- İnsan" kitapları bu alandaki sayılı temel kaynaklardandır. Bunların yanı sıra ülkemizde kültürdilbilimle ilgili yapılan tez ve makaleler de bu çalışma için kaynak olarak görülmüştür.

2.9.1.Batı Alan Yazınında Kültürdilbilim

Batı alan yazınında kültürdilbilimin kuramsal çerçevesi Palmer'ın 1996 yılında yayımladığı "Toward a Theory of Cultural Linguistics" adlı eseriyle oluşturulur. Palmer'ın ardından kültürdilbilim Sharifian başta olmak üzere diğer araştırmacıların da katkılarıyla geliştirilir.

Sharifian, kültür ve dil ile ilgili yapılmış çalışmaları kapsamlı ve tarihi geçmişiyile ele aldığı "The Routledge Handbook of Language And Culture" adlı eserinde kültürdilbilimin doğuşu, kavramsal alanları hakkında geniş bilgilere yer verir.

Kültür ve dil üzerine yapılmış çalışmaların tarihi en azından 18.yy'a kadar dayanır. Wilhelm Von Humboldt (1767–1835), Franz Boas (1858 –1942), Edward Sapir (1884–1939) ve Benjamin Whorf (1897–1941) dil, kültür ve düşünce arasındaki ilişkiyi vurgulayan, tanınmış, öncü kişiliklerdir (Sharifian, 2015, s. 3). W. Humboldt millî bilincin, ruhun ve dünya görüşünün dile yansıdığını "Dünyayı dilimizin yarattığı biçimde görüyoruz" ifadesiyle savunmuştur (Aliferinko, 2010'dan Akt. Kozan, 2012, s.1). Alman bilgini Weisgerber, Humboldt'un görüşünü geliştirerek ona katkılarda bulunmuş ve dili "dünyayı söze dönüştürme olayı" olarak düşünerek insanların bir dil ara-dünya arasında yaşadığını kabul etmiştir (Aksan, 1979, s. 71). Sapir ve Whorf ise sonradan Sapir- Whorf Varsayımı olarak anılan savlarında anadilinin bireylerin dünyaya bakış açılarını ve dünya görüşlerini etkilediğini savunmuşlardır (Vardar, 2002, s. 164). Ayrıca bu düşüncede ana

dili, kültürü şekillendiren bir sistem olarak görülmüştür (Demirci, 2016, s. 44). Temelde Humboldt'un görüşleriyle başlayan bu düşünceler zamanla dilbilimde kabul görmüş ancak dil ve kültürün tanımlanmasındaki zorluk ile bu iki kavramın karmaşıklığı dil ve kültür üzerine çalışan bir alt disiplinin gelişmesini sağlamıştır.

Kültürdilbilim terimi, muhtemelen ilk kez bilişsel dilbilimin kurucularından olan Ronald Langacker tarafından kültürel bilgi ile dilbilgisi arasındaki ilişkiyi vurguladığı bir bildiride kullanılmıştır. Langacker bu bildirisinde "bilişsel dilbilimin gelişmesinin, kültürdilbilime dönüşün habercisi olduğunu" iddia etmiştir (Sharifian, 2015, s. 473).

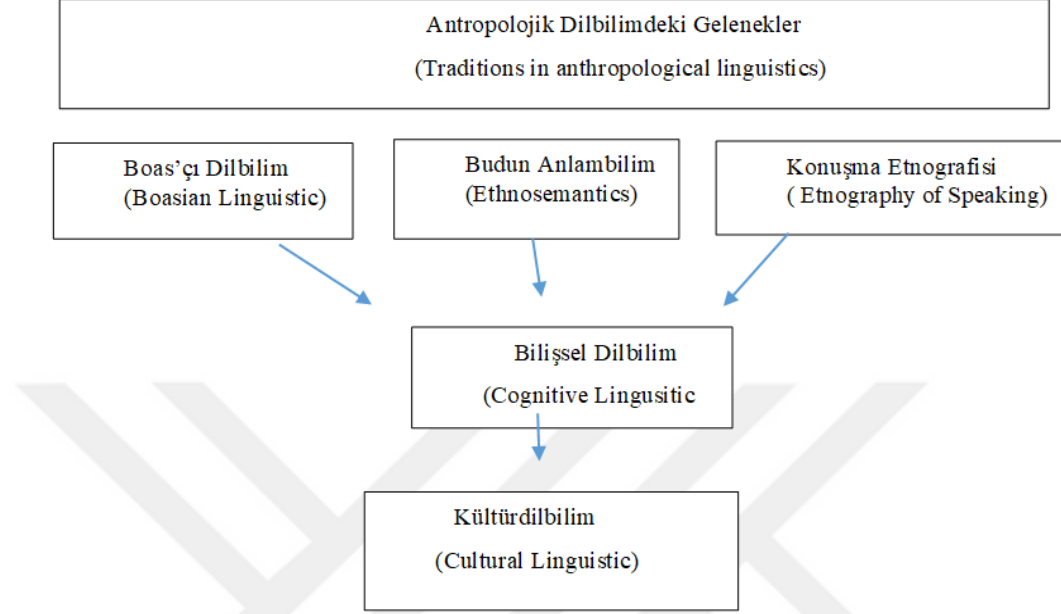
Langacker, anlamı kavramsallaştırma olarak tanımlanırken, bilişin tüm seviyelerde hem somutlaştığını hem de kültürel olarak gömülü olduğunu iddia etmekteydi. Ancak Langacker'ın dilin kavramsal düzeyini biçimlendirmede kültürün rolü ve kültürün kavramsallaştırma sistemi olarak dilin tüm seviyelerindeki etkisi pratikte açık ve yeterli bir şekilde ele alınmamıştı. Ta ki dilbilimci antropolog Gary B. Palmer'ın "Toward a Theory of Cultural Linguistics (1996)" adlı kitabını yayımlamasına kadar. Palmer bu kitabında bilişsel dilbilimin doğrudan kültür ve dil çalışmasına uygulanabileceğini iddia etmiştir. Palmer'ın iddiasının merkezinde ise "*dil, imgelere dayalı sözel sembollerin oyunudur ve bu imgeler kültürel olarak yapılandırılmıştır*" görüşü yatmaktadır ve Palmer, kültürel olarak yapılandırılmış bu imgelerin anlatıyı, dilbilgisini, figüratif dili, semantiği ve hatta fonolojiyi bile yönettiğini savunmuştur. Sharifian ise bu noktada kendisinin Palmer'ın imge terimi yerine kavramsallaştırma [konseptleştirme (conceptualization)¹] terimini tercih ettiğini söylemektedir (Sharifian, 2015, s. 473-474).

Sharifian'a (2015, s. 473-474) göre Palmer, önerisinde antropolojik dilbilimde bulunan üç geleneksel yaklaşımı, bilişsel dilbilim alanında yapılan araştırmalara dayanmaya çağırır. Bu anlamda Palmer, kültürdilbilimle ilgili önerisini aşağıdaki tabloda şöyle ifade eder:

¹ Bu kavram Erdoğan Boz'un "*Kültürdilbilimsel Sözlük ve Türkçe Kültürdilbilimsel Sözlükler Üzerine*" adlı makalesinden alınmıştır.

Şekil 1

Palmer'ın Kültürdilbilimin Ortaya Çıkışıyla İlgili Önerisi

Boas'çı dilbilim, dili insanların yaşam tarzlarının ve kültürünün yansıması olarak görür ve dil- kültür ilişkilerini inceler. Etnosemantik, farklı alanlara ait kavramların farklı kültürlerde sınıflandırılma ve organize edilme yollarını araştırır. Konuşma etnografyası, kültürel anlamda ayırt edici olan konuşma yöntem ve tarzlarını ve genel anlamdaki iletişimi inceler (Sharifian, 2015, s. 475). Bilişsel dilbilim ise dile, insan zihninin işleyişi açısından yaklaşan bir disiplindir (Ufuk, 2018, s.27).

Kültürdilbilim dil, kültür ve kavramsallaştırma arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaya çalışan multidisipliner bir araştırma alanıdır. Multidisipliner kökeni ile dilbilimin bir alt dalı olan kültürdilbilim, net bir şekilde, insan dillerinin özelliklerinin içine kodlanan, bu dillerle iletilen ve kültürel bir temeli olan kavramsallaştırmayı konu alır. Kültürdilbilimde anlam olarak kavramsallaştırma üzerindeki asıl odak, merkezietini bilişsel dilbilime borçludur (Sharifian, 2015, s. 473- 475).

Görüldüğü üzere Batı alan yazınındaki kültürdilbilim antropolojik bir paradigma içerisinde gelişmiş olup bilişsel dilbilimin bir alt dalı olarak görülmektedir. Bu nedenle kültürdilbilim araştırmaları bu alan yazınında daha çok bilişsel çerçevede yapılmaktadır. Kültürdilbilimdeki konsept araştırmaları bu çerçeveye örnektir.

2.9.2. Rus Alan Yazınında Kültürdilbilim

Batı alan yazınında gelişen kültürdilbilime karşılık Rus alan yazınındaki kültürdilbilimle ilgili farklı görüşler söz konusudur. Rus alan yazınındaki kültürdilbilimin ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında Kozan, Batıda gelişen yapısalcılıkla üretici dilbilgisi yaklaşımının Rus dilbiliminde yaygınlaşmadığını ve henüz dünyada antropolojik ve bilişsel devrim başlamadan çok daha önce Rus dilbiliminin dil- düşünce- kültür ilişkisi hakkında bilgiler biriktirdiğini söylemekte ve kültürdilbilimin dünyada ve Rus dilbiliminde gelişimi hakkında şu bilgileri vermektedir:

Dil ve kültür etkileşim sorunları üzerine odaklanan kültürdilbilim, 20. yy'ın sonlarında disiplinler arası bir alan olarak ortaya çıkmıştır. Kültürdilbilimin temelleri ise W.Humboldt'un 18.yy'da yaptığı çalışmalara dayanmaktadır (Kozan, 2014a, s. 1). Akarsu'ya göre Humboldt, dili kültürel bağlam içinde ve insanbilimsel açıdan inceleyen ilk kişidir. Ayrıca dili insanın özü olarak ele alan ilk düşünür de Humboldt'tur (Akarsu, 1998, s. 20). Humboldt'un 18.yy'da dil ve kültür ile ilgili ortaya attığı fikirler 19.yy'da K. Fossler, İ. A. Boduen de Courtaine, F. İ. Buslayev, Grimm Kardeşler, A. A. Potebnya, L. Weisberger gibi düşünürlerce geliştirilmiştir. 19.yy'ın sonlarında, 20.yy'ın başlarında W. Humboldt'un düşünceleri ayrıca Amerika'da E. Sapir, U. D. Whitney, F. Boas, D. U. Powell ve B. L. Whorf tarafından da ele alınmıştır. Ancak dil ve düşünce üzerindeki çalışmalarıyla tanınan Amerikalı antropolog Edward Sapir ve Whorf'un temelde '*dilin düşünceyi etkilediği*' savı sert bir şekilde eleştirilmiş ve zamanla unutulmuştur. 20.yy'ın ortalarında yapısalcılık yaklaşımı ve bu yaklaşımla gelişen üretici dilbilgisi yaklaşımının ortaya çıkmasıyla da dil- kültür etkileşimi ile ilgili konular uzun bir süre arka plana itilmiştir. Dil- kültür etkileşimi ile ilgili konular 20. yy'da antropolojik paradigmanın ortaya çıkmasıyla tekrar dünya gündemine gelebilmiştir (Kozan, 2014a, s. 1; Luçinina, 2014, s. 28).

Rus alan yazınına dönecek olursak Kozan'a (2014a, s. 2) göre Rus dilbiliminde diğer ülkelerden farklı olarak üretici dilbilgisi ve yapısalcılık yaklaşımı yaygınlaşmamıştır. Rus dilbiliminde 19. yy. ile beraber insan odaklı yaklaşımların temeli atılmaya başlanmış ve A. A. Potebnya, A. A. Şahmatov, D. A. Boduen de Courtaine, N. V. Kruşevskiy gibi düşünürler dil-kültür etkileşimlerini incelemişlerdir. Bu incelemelerle beraber dil-düşünce ilişkisi hakkında çeşitli varsayımlar öne sürülmüştür. 19.yy'da dil- düşünce ve kültürün beraber ele alınıp incelendiği çalışmalar, 20. yy'da L. S. Vıgotskiy, L. V. Şçerba,

A. R. Luriya, N. D. Jınkin, A.A. Leontyev gibi düşünürlerin katkılarıyla geliştirilmiştir. Örneğin L. S. Vıgotsky anlamı düşünceden sözcüğe giden yol olarak betimlemiş ve düşünceye “sözün damladığı bulut” demiştir. Bu düşünceler Rus ruhdilbiliminin temelini oluşturmuş ve bilişsel dilbilimin de başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. L.S. Vıgotsky’nin yanı sıra L. V. Şcerba 1974’te kaleme aldığı bir eserinde ‘söz’, ‘söz yapısı’ ve ‘dil dizgesi’ kavramlarını tanıtmış ve günümüzde bilişsel dilbilim tarafından ele alınan zihinsel sözlük kuramının temelini atmıştır. Görüldüğü üzere yapısalcılık akımından uzak kalan Rus dilbilimi dünyada henüz antropolojik paradigma ve bilişsel devrim başlamadan önce dil ve kültür hakkında bilgiler biriktirmiştir.

Dil ve kültür konusunun dünyada yeniden gündeme gelmesi ancak 20.yy’ın ortalarında Amerika’da D. Hymes tarafından dilbilimsel antropolojinin kuramsal ve yöntembilimsel esaslarının geliştirilmesiyle mümkün olmuştur (Luçinina, 2014, s. 28). Antropolojik yaklaşımda, dil olguları toplumsal, ruhsal ve kültürel süreçleri açısından değerlendirilir (Kozan, 2014a, s. 2-3). Antropolojik yaklaşım; Fiziksel Antropoloji, Dilbilimsel Antropoloji, Kültürel Antropoloji ve Arkeoloji olmak üzere dört ana bölüme ayrılır. Fiziksel antropoloji insanı biyolojik bir organizma olarak ele alıp evrim, primat, büyüme ve gelişim, adaptasyon meselelerini inceler. Dilbilimsel antropoloji insan dillerini, insanların iletişimi nasıl kurduklarını ve dış dünyayı nasıl anlamlandırdıklarını inceler. Arkeoloji, insan davranışlarını betimlemek maksadıyla maddî kalıntıları, kültürel antropoloji ise insana ait davranış, düşünce ve duygulardaki alışlagelmiş kalıpları inceler (Haviland, 2008, s. 59-68).

20. yy’ın sonlarında antropolojik paradigmanın dünya biliminin gündemine yerleşmesiyle dil- kültür etkileşimine odaklanan disiplinlerarası alanlar gelişmeye başlamıştır. Bu alanların dil ve kültür hakkındaki ortak noktası dil ve kültürün bilgiyi biriktirme, aktarma ve koruma kodlarına sahip gösterge sistemleri olarak görülmesidir. Bu görüşlere göre dil, kültürü korumakta ve taşımakta, kültür de dili etkilemekte ve dile yansımaktadır. Bu fikirler doğrultusunda Rus dilbiliminde bilişsel ve kültürbilimsel adlı iki yaklaşım geliştirilmiştir. Bilişsel yaklaşımda kültürün yansıdığı dil ile bilinç etkileşimi ele alınırken kültürbilimsel yaklaşımda ise odak noktalarının değişkenlik gösterdiği ‘budunbilim’, ‘ülkedilbilim’ ve ‘kültürdilbilim’ adında üç bilim dalı ortaya çıkmıştır (Kozan, 2014a, s. 2-3)

20. yy'da hem Rus hem de Batı alan yazınındaki dil uzmanlarının dilbilimde yaptığı çalışmalar neticesinde dil- kültür ilişkisinin sadece bir ilişki olmaktan öte daha yoğun karmaşık bir ilişkiye sahip olduğu anlaşılmış ve 20.yy'ın sonunda çeşitli disiplinler ortaya çıkmıştır. Kültürdilbilim de bu disiplinlerden biridir ve dilbilimin diğer alanlarından bağımsız sayılabilecek bir alan değildir. Ancak kültürdilbilim her ne kadar diğer alanlardan bağımsız olmasa da kendi içinde özgün bir alandır. Amirova'ya (2014, s. 25) göre kültürdilbilim amaç, görev, yöntem ve incelediği nesne bakımından özgün, disiplinlerarası bir bilim dalıdır.

V. A. Maslova'ya göre kültürdilbilim, dilbilim ve kültürbilimin kesişiminde oluşan ve halk kültürünün dilsel boyutta açığa çıkan yansımaları irdeleyen bilim dalıdır. Kültürü oluşturma, geliştirme, koruma ve aktarmada dilin işlevlerinin tespit edilmesine imkân tanıyan kültürdilbilim; canlı bir dilde ortaya çıkan, dilsel süreçler içerisinde maddî ve manevî kültürü yansıtan sosyal bir bilimdir (Alimjanova, 2016, s. 28).

V. Krasnıh'a göre kültürdilbilim, "kültürün dilde ve söylemde yerleşmesini, yansımaları ve kendini göstermesini inceleyen bir disiplindir" (Grinko, 2014, s. 12).

V. Teliya'nın kültürdilbilim ile ilgili tanımı şudur: "kültürdilbilim, millî dilde yansıyan ve dilsel süreçlerde kendisini gösteren maddî kültürü ve halkın dünya bakışını inceleyen bilimsel alandır" (Kozan, 2014a, s. 5).

Vorobyev'e göre dilsel iletişimde yansıtılan ve toplumun kültür değerleri üzerinden temel alan toplumun var olma şekilleri veya bütün bunların da toplamı olan dil- dünya görüşü, kültürdilbilimin konusunu oluşturur. Dil ve kültürün karşılıklı irtibatları ile etkileşimi ve bu etkileşimin sistemli bir bütünlükte incelenmesi kültürdilbilimin araştırma alanını oluşturur (Luçinina, 2014, s. 30).

Yapılmış tanımlardan hareketle kültürdilbilimin üzerinde uzlaşılmış bir tanımdan bahsetmek oldukça güçtür. Maslova dört ekolün varlığından bahsetmektedir. Bunlar; farklı dönem ve milletlere ait metinler aracılığıyla kültürel konseptlerin incelenmesini amaçlayan Arutyunova ekolü; farklı zamanlara ait kültür değişmezlerinin betimlenmesini amaçlayan Stepanov ekolü; canlı dil taşıyıcısının zihinsel ve dilsel düşünce durumundan hareketle deyimlerin kültürdilbilimsel çözümlenmesini amaçlayan Teliya ekolü ve Şaklein ile Vorobyev'in ülkedilbilim fikrinin kültürdilbilim doğrultusunda gelişmesiyle oluşan ekolüdür (Bogdanoviç, 2014, s. 42).

Kültürdilbilim, genel anlamda kültür ve dille ilgili göstergeleri inceler. Kültürel özelliği olan dil birimleri kültürdilbilimin konusunu oluşturur. Bu anlamda bir toplumun dil aracılığıyla yarattığı ve dünya görüşünü (ahlâk, gelenek ve görenekler, değerler, alışkanlıklar, topluma ait somut ve soyut olgular, sanat, bilim, inanç, edebiyat, din, mitoloji, söz varlıkları, deyimler, atasözleri, kalıplaşmış sözler vb.) yansıtan her şey kültürdilbilimin inceleme alanına girer.

Kültürdilbilimin konusu ve inceleme alanı ile ilgili bilgilerden hareketle kültürdilbilimin belirlediğimiz bazı genel amaçları ise şunlardır:

- Dil- kültür ilişkisini incelemek,
- Çağdaş, millî- kültürel bilinç ile bu bilincin dile yansımaları bağlamında dil- kültür etkileşimini incelemek ve tanımlamak,
- Farklı toplumların kültürlerini, kültürel, millî psikolojik ve mitolojik eğilimlerini ve eşzamanlı yaşam tarzlarını ortaya çıkarmak,
- Dilin özüyle dıştaki yüzey yapısı arasında bağlantıyı sağlayan dil birimlerindeki kültürel alanı açığa çıkarmak,
- Dilin; kültür, kültürün yapısı ve insanoğlunun onayladığı davranışlar ve yaptığı tercihler arasındaki etkileşimi incelemek,
- Dil açısından kültürün ifade edilme yöntemlerini belirlemek,
- Dilsel birimlerdeki kültür olgularını ortaya çıkarmak,
- Kültürdilbilimsel sözlükler oluşturmak,
- Kültür olgularının dilde yansıma yöntemleri ve araçlarını belirlemek,
- Dil birimleri aracılığıyla kültür değişmezlerini tespit etmek,
- Dil- kültür etkileşiminin sistemini belirlemek,
- Canlı ve gerçek iletişim süreçlerini ve bu süreçlerdeki halkın dünyaya bakış açısı ile dil öğeleri arasındaki ilişkileri incelemek,
- Kültürün nasıl yansıdığı, korunduğu ve aktarıldığını belirlemek,
- Hedef dil ve kültür taşıyıcısının algılayabileceği düzeyde, dil birimlerinin ulusal kültür açısından anlam taşıyan öğelerinin anlaşılmasını sağlamak,
- Dil öğretimi için gerekli olan dil birimlerinin anlamının ortaya çıkartılması amacıyla öğretim yöntemleri oluşturmak,
- Millî dünya görüşünü incelemek (Mentalitenin karakteristik özelliklerini ortaya koymak),

- Dilin konseptküresini belirlemek (Alimjanova, 2016, s. 32-40; Kozan, 2014a, s. 2-5; Grinko, 2014, s.12-15).

Kültürdilbilim her ne kadar farklı amaçlara sahipmiş gibi görünse de tüm amaçların ortak bir yönü vardır, o da kültüre ulaşmak ve onu açığa çıkarmaktır. Dil ise kültürdilbilimin amacına ulaşmasında ona kaynaklık eden en önemli araçtır. Kültürdilbilim için dil, kültürün bir parçası, yansıması ve somutlaşmış halidir. Aracı dil, amacı kültür olan bir kültürdilbilimde dile yansıma potansiyeli olan her kültür ögesi açığa çıkarılmayı hak eden bir yapıya sahip olarak görülmektedir.

Kültürdilbilim, tarihin derinliklerine uzanan köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen gelişimini henüz tamamlamamış bir bilim dalıdır. Luçinina kültürdilbilimin kuramsal ve yöntemsel yönünün günümüzde hala gelişim aşamasında olduğunu söyler (2014, s. 31). Bu nedenle kültürdilbilim, sınırları keskin bir şekilde çizilecek bir alan değildir.

Kültürdilbilimde dil birimlerinin incelenmesine yönelik çeşitli araştırma yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak kullanılan araştırma yöntemleri hakkında ortaya konan görüşlerde farklılıklar söz konusudur. Grinko'ya göre kültürdilbilimin diğer bilimlerin kesişim noktasında oluşması ve oluşma evresini yeni tamamlamış bir bilim dalı olması nedeniyle dilbilim, kültürbilim, ruhdilbilim, toplumbilim, halkbilim gibi disiplinlerde kullanılan yöntemlerden yararlanır. Kullanılan bu yöntemler birbirini tamamlamakta ve hem kuramsal hem de deneysel araştırmaların yapılmasına imkân tanımaktadır (2014, s.13).

Her ne kadar araştırmacılar kültürdilbilimin amaçlarında, inceleme yöntemlerinde ve konusunda çeşitli görüşler ortaya koysalar da Luçinina'ya (2014, s. 31) göre kültürdilbilimsel çözümlemede dil ve kültürün birlikte ele alınması gerektiği bu konudaki tek ortak görüştür. Ancak bu ortak görüşün yanı sıra kültürdilbilimin konusu, kuramsal ve yöntemsel temeli ve diğer bilim dalları içerisindeki konumu hakkında araştırmacılar arasında ortak bir görüş bulunmamaktadır. Ayrıca Alimjanova'ya (2016, s. 5) göre kültürdilbilimin kavramları üzerinde de araştırmacıların ortak bir görüşü yoktur.

Kültürdilbilimin sınırlarının net çizilmemiş olması, yeni ortaya çıkan bir bilim dalı olması ve halen gelişmeye devam etmesi bu alanda bazı eksikliklere sebebiyet verse de günümüzde kültürdilbilim hem konusu hem inceleme alanı bakımından birçok araştırmacının ilgi odağı olmaya devam etmektedir. Hem Rus hem Batı alan yazınındaki

kültürdilbilime konu, amaç, yöntem ve kuramsal çerçeve açısından bakıldığında bu bilim dalının dünyada dil ve kültür ile ilgili yapılan araştırmalara referans bir bilim dalı olma yönünde hızla ilerlediği görülmektedir.

2.9.3. Kültürdilbilimin Temel Kavramları

Kültürdilbilimde konsept, anıştırma olgu, yan anlam, özdil, stereotip, kültürel alan, dilsel kimlik ve boşluk önemli kavramlardır. Çalışmanın sınırlılığı gereği bu bölümde anıştırma olgu kavramları üzerinde durulmuş kültürdilbilimin diğer önemli kavramlarına da kısaca değinilmiştir.

2.9.3.1. Anıştırma Olgu

Kültürdilbilimin başlıca kavramlarından olan ‘anıştırma’, Güncel Sözlük’te (TDK, 2020) ‘anıştırmak işi, ima veya telmih’ anlamlarında kullanılmaktadır. İngilizce’de ‘*precedent (önceki)*’ kelimesinden çevrilen ‘anıştırma’, bir ismin veya o isimle bağlantısı olan bir olgunun kullanımda tekrar edilmesi veya ilk kullanıldığı durumla ilişkilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Anıştırma ilk defa Yu. N. Karaulov’un çalışmalarında ‘anıştırma metin’ şeklinde kullanılmıştır. Karaulov söz konusu çalışmasında anıştırma metni, “bilgi ve duygu değerine sahip olmasından ötürü önem ifade eden, birçok kişinin bildiği ve sıklıkla kullandığı metin” olarak tanımlanmıştır (Dujeva, 2014, s. 101).

Toplumlar belli bir süre bir arada yaşarken iletişimi dengede tutmak ve ortak bağı korumak amacıyla dili kullanarak kavramlara aynı duyguyu anıştıracak ifadeler yüklerler. Bu ifadeler insanlara birlik ve beraberlik duygularını hissettirir ve topluluğun devamını sağlar. Anıştırma sıfatı alan olgu veya nesneler de dil toplulukları için bir duygu ve değer ifade etmektedir. Bu anlamda anıştırmalıklar bir milletin kültürel hafızasına erişmede, millî kültürünün ve dünya görüşünün eğilimlerini belirlemede büyük ölçüde veri sağlayan kaynaklardır. Ayrıca yeni nesillerin millî kültürlerini bilme ve anlamalarında anıştırmalıkların yeri ve önemi büyüktür.

Kültürdilbilim araştırmalarında anıştırma metin terimi haricinde ‘anıştırma isim’, ‘anıştırma söz’, ‘anıştırma olay’ ve ‘anıştırma olgu’ terimleri de geliştirilmiştir (Dujeva, 2014, s. 101).

2.9.3.1.1. Anıştırma İsim

Anıştırma olguların en kapsamlı ögesi olan anıştırma isim kısaca, aynı dil konuşurlarının benzer şekilde algıladığı belli bir anlam ve duygu değeri olan özel isimlerdir.

V. V. Krasnıh'a göre anıştırma isimler belli bir yapıya sahiptirler. Bu yapı ayırt edici belirtilerin oluşturduğu değişmez bir çekirdekten ve kalıcı belirtilerin oluşturduğu bir dış yapıdan meydana gelir. Ayırt edici belirtiler, nesneyi diğer nesnelerden ayıran birtakım öğelerden oluşan karma bir dizgedir. Kalıcı belirtiler ise anıştırma isim ile yakından ilişkisi olan ancak bilinmesi zorunlu olmayan belirtilerdir (Dujeva, 2014, s. 102- 103). Anıştırma isimlerin kullanım esnasında sahip olduğu ayırt edici belirtilerle ön plana çıktığını söyleyen Biryukova anıştırma isimlerin bir ya da birden fazla kültürel öge içerebileceğini belirtir (2014, s. 109).

Anıştırma isimler yakın kullanım alanından uzaklaşıp sosyal yan anlamları kazanmayla oluşan önemli bir kültürel içeriğe de sahiptir. Bu sosyal yan anlamlar çağrışım uyandıran imgesel bileşen ve duygu-değer bileşeni içermekte ve bu isimlerde toplanmaktadır (Dujeva, 2014, s. 102).

Bu anlamda Osman Bey (Osmanlının kurucusu), Fatih Sultan Mehmet (İstanbul'un fethini gerçekleştiren Osmanlı padişahı), Piri Reis, Nasreddin Hoca, Mimar Sinan, Prof. Dr. Fuat Köprülü gibi geçmişle yakından ilgisi olan ve toplumun bilincinde belirli özellikleri ile ön plana çıkabilen özel isimler ve sıfatlar kullanıldıkları bağlamda anıştırma isim olarak tanımlanabilirler.

2.9.3.1.2. Anıştırma Olay

Anıştırma olay olguları, kısaca bir dil topluluğunun kültüründe anlam ifade eden olaylara atıfta bulunan dil göstergeleridir. Gudkov'a göre içinde birtakım yan anlamlar barındıran ve bu yan anlamların ayırt edici özelliklerinin dil topluluğundaki bireylerin bilişsel alanında yer aldığı '*ideal*', '*kalıp*' olaylara anıştırma olay denir (Gudkov'dan Akt. Dujaeva, 2014, s. 102).

Anıştırma olay, belli çağrışımlar uyandıran örnek bir olay, toplumdaki çoğu kişinin bildiği, duygu ve değer potansiyeline sahip olay veya olaylar zinciridir. Anıştırma olaylar

diğer anıştırma olgular gibi toplum hakkında bilgi sağlayan en önemli kaynaklardır (Kozan, 2012, s.127).

Anıştırma olaylar, toplumdaki çoğu kişinin bellediği ve toplumların tarihsel geçmişinde iz bırakmış hadiseleri anımsatan dil birimleri olarak ifade edilebilir. Bu nedenle anıştırma olaylar toplumların kültürel ve tarihi geçmişleriyle ilgili önemli bilgiler barındırırlar. *Malazgirt Zaferi, 1453, Mohaç, Sakarya, Çanakkale Savaşı vb.* Türk kültür ve tarihinde önemli hadiselerle atıfta bulunan anıştırma olaylara örnek olarak gösterilebilirken ‘*Güller Savaşı*’, ‘*II. Dünya Savaşı*’, ‘*Bing- Bang*’ gibi örnekler evrensel kültürdeki anıştırma olaylara örnek olarak gösterilebilir.

2.9.3.1.3. Anıştırma Metin

Önemli kültürel içeriğe sahip anıştırmalıklardan biri de anıştırma metinlerdir. Bilindiği üzere metinler kendilerini oluşturan öğelerin toplamından daha fazla bir anlam ifade eder. Bu anlamda metinler, metin üstü özellikleriyle belli bir duygu ve değeri çağrıştırırlar.

Karaulov anıştırma metni bireyüstü nitelikte, bilgi, duygu ve değeri açısından önem ifade eden, çoğu kişinin bildiği ve sıklıkla kullandığı metin olarak tanımlamıştır. Ayrıca Karaulov, yazar ve kahraman isimleri, alıntılar ve dil dışı öğelerle aktarılan metinlerin de anıştırma metin niteliği taşıdığını söylemiştir. Bunun yanı sıra anıştırma metin, metin bileşenlerinin toplamının metnin bilişsel anlamıyla aynı olmadığı karma bir göstergedir ve edebi eserler, şarkı, fıkra ve reklam metinleri, siyasi metinler vs. anıştırma metin niteliği taşımaktadır (Karaulov’dan Akt. Kozan, 2014a, s. 109). Bu anlamda Türk kültüründeki *Kutadgu Bilig, Divan-ı Lügatit Türk, Leyla ve Mecnun, Su Kasidesi, Nutuk* gibi önemli edebi eserler ile metin özelliği gösteren yapıları anıştıran ifadeler anıştırma metinlere örnek olarak gösterilebilir.

Anıştırma metinler döneme ve kültüre ait olma göstergesiyle bilinirler (Karaulov, 2010’dan Akt. Kozan, 2012, s. 125-126). Böylece anıştırma metinler, millî kültürün temelinde yer alan ‘örnek metin’ sıfatı taşırlar. Toplum içinde devamlı olarak bu örnek metinlere başvurulur. Bu bağlamda anıştırma metinlerin bilinmesi toplumun kültürel hafızasına erişim açısından son derece önemlidir. Millî kültürün sınırları ve eğilimleri büyük ölçüde anıştırma metinlerce belirlenmektedir (Kozan, 2012, s.126).

2.9.3.1.4. Anıştırma Söz

Anıştırma olgular kategorisinin bir diğer önemli bileşeni de anıştırma sözlerdir. Dujeva'ya göre düşünsel ve sözel faaliyetler vasıtasıyla oluşturulan ve her kullanımda tekrar yapılandırılabilen ürünler olan anıştırma sözler, içinde yüklem barındırabilme ve kendine yetebilme kapasitesine sahip birim; gösterge bileşenleri ile gösterge anlamının eşit olmadığı bir gösterge olarak ifade edilir (2014, s. 109). Atasözleri, deyimler ve alıntılar anıştırma söz kategorisinde yer alan önemli göstergelerdir (Krasnıh, 2002'den Akt. Kozan, 2012, s. 127).

2.9.3.2. Konsept

Konsept, bilişsel dilbilim ve kültürdilbilim araştırmalarında adı sıkça duyulan bir kavramdır. Her iki bilim dalının da önemli kavramlarından olan konsept, içeriği bakımından farklılık gösterir.

Tüm ekol ve akımların da kullandığı kültürdilbilimin önemli bir kavramı olan konsept, “belirli kültürel çağrışımları yoğunlaştırılmış bir biçimde yansıtan zihinsel oluşumdur” (Grinko, 2014, s.14). Rus dilbiliminde konsept kavramı ilk kez Askoldov tarafından yazılan bir makalede düşünce sürecinde benzer türdeki nesnelerin belirsiz çoğunluğunun yerine geçen zihinsel oluşum olarak tanımlanmasıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonraları Askoldov'un fikirleri Lihaçev tarafından geliştirilmiştir. Lihaçev'e göre konsept, bir milletin bilincinde yansıtılan, kaynaklarda kaydedilen bireysel anlam oluşumlarıdır. Ayrıca Lihaçev diğer terimler yerine ‘konseptküresi’ terimin öne sürerek dilin konseptlerinin o dilin konseptküresini oluşturduğunu söyler. Ona göre bir milletin kültürünün zenginliği konseptküresinin zenginliği ile doğru orantılıdır (Kozan, 2012, s. 115).

Özellikle bilişsel dilbilim ve kültürdilbilimde *konsept* kavramının yaygın kullanım alanına sahip olduğuna dikkat çeken Kozan'a göre konsept, bilişsel dilbilimde frame, senaryo, şema formunda oluşan anlamların yapılandırılma vasıtasıdır (Kozan, 2012, s. 114). Bilişsel dilbilimde konseptler dile getirilebilen, yani dilin herhangi bir aracıyla ifade edilebilen özelliğe sahiptir. Konseptler, dünyaya ait bilgileri barındıran ve sınıflandıran sistemin birimleridir. Konseptlerle aktarılan bilgiler kendini dilde gösterilebilir. Ayrıca bu bilgilerin bir kısmı insan zihninde imge, resim ve şema biçiminde de ortaya çıkabilir

(Svetonosova, 2014, s. 62). Bu bağlamda bilişsel dilbilim, bilişsel konsepti; kültürdilbilim ise kültürdilbilimsel ya da kültür konseptlerini ele almaktadır. Kültürdilbilime göre konsept; '*kültürel- zihinsel-dilsel*' bir oluşum, insan zihninde yer alan kültürel bir gösterge ve kültür sayesinde insan bilincinde karşılık bulabilmiş kavramlar, bilgiler ve çağrışımlar yumağıdır (Alimjanova, 2016, s. 48-49). Kültürdilbilimdeki konseptin bilişsel dilbilimden farkı, içinde değerler sistemini yansıtan öğeleri barındırabilmesidir (Kozan, 2012, s. 114).

Konseptler kültüre ait oluşumlar olduklarından dolayı konsept kavramı ile kültür arasında doğrudan bir bağ olduğu söylenebilir. Kültürdilbilimsel açıdan incelendiklerinde konseptlerin toplumların dünya görüşüne yönelik çıkarımlar yapmayı sağlayacak zihinsel birimler oldukları açıktır.

Kültürdilbilimdeki bir diğer önemli kavram da *özülgü* kavramıdır. Mosiyenko'ya göre (2014, s. 89) özülgü bir milletin tarihine, yaşam tarzına ve kültürüne özgü olan, başka milletlerde bulunmayan nesne, kavram ve olgudur. Özülgü nesne, kavram ve olgu olarak belirtilmesinin yanı sıra deyim, atasözü ve kalıplaşmış söz öbekleri olarak da tanımlanır. Boz'a göre (2016, s. 292) özülgü asıl olarak çeviribilim alanının bir terimi olsa da bugün özellikle bilişsel dilbilim ve kültürdilbilim alanlarında da konu edilmektedir. Ancak özülgü tanımlarının bir kısmının farklı olması bir kısmının da içeriğinin geniş tutulması üzerinde uzlaşmış bir tanım yapılamamasına, özülgü tasniflerinin kiminin daha dar tutulması kiminin ise daha çok ayrıntılı hazırlanması tasnifinde de birlik olunamamasına sebep olmuştur.

Hem kavramın tanımlanmasında hem de sınıflandırılmasında ortak bir görüş olmamasına rağmen özülgü, bugün kültürdilbilimin gözde kavramlarından biri olarak görülmekte ve kültürdilbilimle yapılacak özülgü çalışmalarının dil ve kültür tarihinin aydınlatılmasında önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kültür yan anlamı veya yan anlam, nesnenin ya da olgunun aktarıldığı kavramın toplumda uyandırdığı değerler olarak Apresyan tarafından tanımlanır ve Apresyan, kültür yan anlamının dilin farklı seviyelerinde (deyimler, atasözleri, mecazi anlamlar, eğretilmeler, benzetmeler, türeme sözcükler) kendini gösterebileceğini söyler. T.V.Matveeva, D.V.Arnold gibi kimi araştırmacılar kültür yan anlamının bileşenlerinden (üslupbilimsel, yoğunluk, kültür, duygusal ve değersel) söz eder. Arnold, bu bileşenlerin

tümünün yan anlamda olabileceğini ve bağımsız olarak kendini gösterebileceğini öne sürer (Kozan, 2012, s. 114).

Dil-dünya görüşü, “bir dil topluluğunun günlük bilincinde oluşmuş ve dilde yansıtılmış dünya ile ilgili bilgilerin tümü, dünya ile ilgili bilgilerin sınıflandırılma yöntemidir” (Sobol, 2014, s. 50).

Yukarıda değinilen kavramlar haricinde kültürdilbilimde adı geçen diğer kavramlar şunlardır: Kültürel tutumlar, kültür kodu, kültür dünya görüşü, millî dil dünya görüşü, öz dil ve yan anlam.

2.9.4. Kültürdilbilimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi

Kültürdilbilim diğer disiplinlerle beraber gelişen ve temelini birden fazla disipline borçlu olan bir bilim dalıdır. Kültürdilbilimin diğer disiplinlerle olan bu sıkı ilişkisi konumunun tam olarak belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda kültürdilbilim ile dilbilimin diğer dalları arasındaki benzer veya farklı yönlerin irdelenmesi kültürdilbilimin konumunun aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

2.9.4.1. Bilişsel dilbilim

Kültürdilbilimin tarihsel süreci hakkında verdiğimiz bilgilerden hareketle 20.yy’ın başlarında hâkim olan yapısalcılık anlayışının terk edilerek bunun yerine insan odaklı yaklaşıma geçildiği söylenebilir. Bu yaklaşım çerçevesinde zaman içerisinde çeşitli disiplinler ortaya çıkmıştır. Bilişsel dilbilim de bu disiplinlerden biridir.

Genel dilbilim çalışmalarının dillerin yapısı ve diller arasındaki benzerliği konu edindiği bilinmektedir. Bu anlamda genel dilbilim çalışmaları iki eksen üzerine kuruludur. Birinci eksende Martin, Battier ve Melchuk yer alır. Bu bilim adamları anlamdan sese giden bir yol izleyen adbilimsel modelleri benimserler. İkinci eksende Comrie, Lazard ve Seiler yer alır. Bu bilim adamları ise diller arasındaki çeşitliliği ve dillerin benzer özelliklerini incelerler. Bu noktada bilişsel dilbilim ise bu iki eksene ek olarak *değer*, *dil becerisi*, *zihin* ve *beyin* ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır (Korkut ve Ayırır, 2016, s. 225-226).

Alimjanova’ya (2016, s. 47-49) göre kültürdilbilim ve bilişsel dilbilim yöntem, bütünlükçü yaklaşım gütmeye, dil-insan ilişkisini ele alma ve konsept incelemesi yapma

bakımından ortaklık gösterirler. Bilişsel dilbilim dil-düşünce arasındaki ilişkiyi; insanın düşünsel faaliyetinin dilde ve konuşma eyleminde nasıl yansıdığını, konsept (şema, çerçeve ve senaryo) oluşumlarını, sözcük ve söz öbeklerinin anlamlarını inceler. Bunun yanı sıra bilişsel dilbilim insanın dünyayı nasıl algıladığı, dünyayla ilgili hangi bilgilerin veriye dönüştüğünü ve zihinsel boşlukların nasıl meydana geldiği ile ilgilenir. Kültürdilbilim ise insan kültürüne ve kültür içindeki diline odaklanır.

2.9.4.2. Budundilbilim

Budundilbilim, dil-kültür ilişkisini ele alır. Budundilbilimde dil, farklı dillere sahip toplulukların kültürel farklılıklarının göstergesi olarak değerlendirilir (Vardar, 1982, s. 121-122). Bu anlamda budundilbilimsel araştırmalar, dili toplumsal ve kültürel yaşam bütünlüğü olan ilişkiler içinde inceler. Budundilbilimin bazı çalışma konuları; sözcükçe, diller, çokdillilik, dilsel ödünçleme, yabancı dillerin yaşamları ve kültürleri, düşünbilim, dünya görüşü, inançlar ve diğer toplumsal değerler, çok dilli toplumlarda dil kullanımı, dille budunsal yapı, toplumsal sınıf ve ilişkilerdir (Günay, 2016, s. 146 -152).

Batı alan yazınında budunbilim veya budundilbilim çalışmalarının temellerinin W. Humboldt'a dayandığı ve bu çalışmaların daha sonra E.Sapir, F.Boas B. Whorf gibi dilbilimci antropologlar tarafından geliştirildiği bilinmektedir. Rus alan yazınında budundilbilim, kültürdilbilimin temeli olarak görülürken (Alimjanova, 2016, s. 37) Maslova, bu iki bilim dalının birbirinden farklı olduğunu savunur (Grinko, 2014, s. 11).

Kültürdilbilim ve budundilbilim dil-kültür ilişkisini konu edinir. Bu yüzden kültürdilbilim ele aldığı bazı konular itibarıyla budundilbilim ile kesişir. Ancak bu iki disiplinin birleşik mi ayrık mı ele alınması gerektiği konusunda ortak bir görüş bulunmaz (Alimjanova, 2016, s. 41- 42).

Kültürdilbilim ve budundilbilimin ayrıldıkları noktalardan bazıları şunlardır:

- Budundilbilim, dil kültür ilişkisini parça bütün; kültürdilbilim dil- kültür ilişkisini her türlü bağlamda bir bütün şeklinde inceler.
- Budundilbilim, dil- kültür ilişkisini; etno kültürel, etno- psikolojik, dilsel etmenler arasındaki ilişkileri; kültürel içeriği, mitolojiyi ve toplumsal psikolojiyi inceler. Kültürdilbilim ise dil-kültür ilişkisini; farklı dillerin kültürdilbilimsel farklılıklarını, toplumların gündelik yaşamları ile kültürel özelliklerini ve dildeki kültürel değerleri bütünsel bir açıdan inceler.

- Budundilbilim art zamanlı yönelime sahiptir. Kültürdilbilim eş zamanlı yönelime sahiptir.
- Budundilbilimde amaç budunbilimsel sözlükler oluşturmaktır. (Alimjanova, 2016, s. 42; Kozan, 2014a, s. 3; Gluşetskaya, 2014, s. 35)

2.9.4.3. Toplumdilbilim

Dilbilim ve toplumbilimin kesişim noktasında oluşan toplumdilbilim dilsel çeşitliliği, kültür ve ekonomi gibi toplumsal çeşitliliği inceler. Toplumdilbilim genel anlamda toplumsal sınıflar dil kullanımında nasıl ve neden farklılaşır sorusunun cevabını arar ve dilsel topluluklardaki hangi yasa veya toplumsal değerlerin hangi türde toplumsal davranışları etkilediğini bulmayı amaçlar. Bu anlamda toplumdilbilim dil incelemelerini toplumsal ve kültürel bağlamda yapar. Bu da toplumdilbilimin konu yelpazesini oldukça genişletir. Toplumdilbilimin bazı çalışma konuları; cinsiyet ve dil, iki dillilik, deyimlerin farklılıkları, dilin hâkimiyeti, toplumdaki dilin kullanımı ve işlevleri, söylem çözümlemesi, toplumsal tabakalara özgü dil kullanımları, farklı yaş gruplarına özgü dil özellikleri, grupların kendi aralarında geliştirdikleri özel dil kullanımları, dilsel planlama, aile, arkadaş, akraba grupları içindeki dil kullanımlarıdır (Günay, 2016, s. 156-157).

Toplumdilbilim, dilin biçimsel boyutunun dışında, toplumlarda farklılaşan dil kullanımlarını ve belli bir dil içindeki çelişkileri aydınlatmaya çalışır ve iletişim durumlarıyla ilgilenir (Kıran, 1996, s. 134). Kültür ise dil ve toplumun zorunlu bir parçasıdır. Alimjanova'ya (2016, s. 44) göre dolayısıyla dil- kültür ilişkisi de doğrudan toplumdilbilimin ilgilendiği bir konu olmaktadır. Ancak toplumdilbilim, günümüzdeki gelişmeleri incelemekte, kültürdilbilim ise manevî kültür bağlamında tarihsel ve çağdaş dil olgularını incelemektedir.

2.9.4.4. Ruhdilbilim

Dilbilim ile ruhbilimin kesişme noktasında oluşan ruhdilbilim (Vardar, 1982, s. 122) dilin doğası ile belli bir dil konuşurlarının dili kullanımındaki doğası ve süreciyle ilgilenen ve araştırma konusu insanların nasıl anladıkları ve nasıl ürettikleri üzerine olan bilim dalıdır (Oymak, 2012, s. 45-46).

Ruhdilbilim, bilişsel ruhbilimin bir dalıdır ve dil yetisinin bilişsel temelleri ile ilgilenir. Bu yönüyle ruhdilbilim, bireylerin zihinsel süreçleri ile dil yetisi arasındaki ilişkiyi inceler. Ruhdilbilimin amacı ise bu incelemeyi yaparak dilin işlevsel yapısını ortaya koymaktır (Korkut ve Ayırır, 2016, s. 238).

Dili insan ruhunun bir yansıması olarak kabul eden ruhdilbilim, insanın iç dünyasını dilbilim çerçevesinden benzer yöntemlerle ele alması bakımından kültürdilbilimle ortak noktaya sahiptir (Alimjanova, 2016, s. 45).

2.9.4.5. Ülkedilbilim

Temel amacı yabancı dil konuşurlarının ne anlatmak istediğini en net manasıyla ortaya koymak ve kültürlerarası iletişimi sağlamak olan ülkedilbilim, yabancı dil öğretimiyle ilişkili olan ve öğretilen dilin ülkesi hakkında bilgiler veren bir alandır.

Ülkedilbilim de kültürdilbilim gibi dil- kültür problemini ele alır. Ülkedilbilimde dil sadece iletişimi sağlayan bir araç değil, aynı zamanda ülke veya milletlerin kültürel bilgilerinin kaynağıdır (Alimjanova, 2016, s. 39). Dolayısıyla dili incelemek aynı zamanda ülkelere ait kültürel bilgileri incelemek demektir.

Kültürdilbilimi ülkedilbilimden farklı kılan bazı özellikler şunlardır:

- Kültürdilbilim, ülkeler ile ilgilenmez.
- Kültürdilbilim, dil öğretmeyi amaçlamaz.
- Kültürdilbilim, dil- kültür etkileşimini bütün olarak inceler.
- Kültürdilbilim, kültürle şekillenen ve canlı iletişim süreçlerinde yer alan millî biçimleri konu alır.

- Kültürdilbilimsel incelemenin konusu doğrudan maddî ve manevî kültürdür.
- Kültürdilbilim, uygar yaşamın kültürel değerler sistemine, gerçeklerin tarafsızca yorumlanmasına ve kültürel yaşamın farklı alanlarına ait bilgilere odaklanır (Alimjanova, 2016, s. 39- 40).

2.9.4.6. Kültürel Antropoloji

Antropoloji, geçmişten günümüze kadar dünyada yaşamış ve hala yaşayan insan topluluklarının incelenmesidir (Haviland vd., 2008, s. 52). Kültürel antropoloji ise insana ait kültürün gelişim süreçlerini inceleyen oldukça kapsamlı bir bilim dalıdır.

Kültürdilbilim ise antropolojiden farklı olarak doğrudan kültürü esas konu olarak ele alır (Alimjanova, 2016, s. 42-43).

Kültür, kültürdilbilim için anahtar bir kavramdır (Alimjanova, 2016, s. 43) ve kültürdilbilimin temel malzemesidir. Kültür insana ait bir olgu olduğu için aynı zamanda insanı merkez alan antropolojinin de konusu olmaktadır. Ancak antropoloji kültürü insanmerkezci bir yaklaşım çerçevesinde incelerken kültürdilbilim kültürü doğrudan kültür merkezli bir yaklaşımla inceler. Bu nedenle bu iki bilim dalı her ne kadar aynı gibi görünse de aslında amaçlar ve odak noktaları bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır.

2.10. İlgili Araştırmalar

Yapılan alan yazın taramasında ana dili olarak Türkçe öğretiminde Türkçe ders kitaplarının kültürel bağlamda incelendiği çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmüştür. İlgili çalışmaların bir kısmında kültür öğeleri olarak söz varlığı öğeleri de incelenmiştir. Hem kültür hem söz varlığı öğelerinin bir arada incelendiği çalışma sayısı ise oldukça azdır. Literatürde ders kitaplarının kültürdilbilimsel açıdan incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Matan (2004) yaptığı çalışmada ilköğretim 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında kültürel öğelerin örneklenme oranlarını ve bu öğelerin öğrencilere nasıl aktarıldığını tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda ders kitaplarının kültürü örneklemede ve aktarmada yetersiz kaldığı belirlenmiştir.

Uyar (2007) yaptığı çalışmada Türkçe öğretiminde kültür aktarımını gerekli kılan etmenleri ve kültürel kimlik gelişiminde Türkçe öğretiminin nasıl bir katkı sağlayacağını araştırmış, Millî Eğitimin Temel Kanununu, İlköğretim Kurumları Yönetmeliğini ve Türkçe müfredat programlarını kültür aktarımı açısından değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda kültür aktarımının en iyi şekilde yapılabilecek ve kültürel kimlik gelişimine en önemli seviyede katkı sağlayacak dersin Türkçe olduğu belirlenmiştir. Ayrıca dil, din, plastik ve el sanatları, değerler ve normlar, tarihi şuur, edebiyat, müzik ve mimarinin Türkçe dersleri aracılığıyla aktarılması gereken unsurlar olduğu belirlenmiştir.

Kan (2010) yaptığı çalışmada MEB yayınlarından çıkmış 7.sınıf Türkçe ders kitabını kültür öğeleri bakımından incelemiştir. Araştırma sonucuna göre ders kitaplarında din, spor, tarih, giyim, kuşam, sanat, yiyecek, içecek ve beslenme, vatan ve evrensel değerler, örf ve âdetler, aile ve akrabalık ilişkileri ile ilgili kültür öğelerine yer verilmiştir. Ayrıca

ders kitaplarında dil ile ilgili kültür öğelerinden atasözlerine, deyimlere, özdeyişlere, ikilemelere, yansımalara ve ağız özelliklerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu öğelerden deyim ve mecazi ifadelerin ders kitaplarında çokça kullanıldığı, atasözü ve yansıma sözcüklerin ise az kullanıldığı belirlenmiştir.

Güven (2013) yaptığı makale çalışmasında 8. sınıf Türkçe ders kitabında Türk dili ile ilgili kültür öğelerine yer verilme durumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda ders kitabında deyimlere, atasözlerine, özdeyişlere, yansıma sözcüklere, ikilemelere, mecazlı ifadeler ve ağız özelliklerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Okur (2013) yaptığı makale çalışmasında Türkçe ders kitaplarında millî kültür ve folklorun aktarılma durumunu incelemiştir. Araştırma sonucunda, Türkçe ders kitaplarında azımsanmayacak derecede millî kültür ve folklor öğelerine yer verildiği fakat yayınevlerinin farklı tutumlarından dolayı bunun yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Kimi yayınevleri, serbest okuma metinleriyle metin sayısını fazla tutarken kimileri de millî kültür teması haricinde diğer temalarda da kültür ve folklor öğelerini barındıran metinlere yer vermiştir. Ayrıca bazı alt kültür konuları (örneğin edebiyat-folklor-müzik) bazı sınıflarda yoğun işlenirken bazılarının (örneğin özel günler ve gelenekler) da yok denecek kadar az sayıda işlendiği saptanmıştır. Sonuç olarak Türkçe ders kitaplarında kültür ve folklor içerikli metinlere daha çok yer verilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Kırkeseli (2017) yaptığı çalışmada 8. sınıf Türkçe ders kitabını kültürel öğeler açısından değerlendirmiştir. Çalışmada sadece şiir ve okuma metinleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitabında birçok temaya ait kültür kodlarının iyi derecede yer aldığı tespit edilmiştir.

Bayram ve Elban (2017) yaptıkları makale çalışmasında Türkçe ders kitaplarındaki millî kimliğe ilişkin unsurları incelemiştir. Araştırma sonucunda millî kimlik unsurlarından millî liderler, vatanseverlik, folklorik unsurlar, tarihi şahsiyetler ve vatandaşlık unsurlarının ders kitaplarında yoğun bir şekilde vurgulandığı belirlenmiştir.

Akın (2018) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki kültürel unsurları, ‘Millî Kültür’ teması çerçevesinde incelemiştir. Araştırma sonucunda ders kitaplarındaki ‘Millî Kültür’ temasının çoğunlukla folklorik ve dil içerikli kültürel öğelerden oluştuğu, dil içerikli kültürel unsurlardan deyimlere ağırlıklı olarak yer verildiği, bunun yanı sıra oluşturulan diğer sekiz kategoride ders kitaplarının yetersiz kaldığı tespit edilmiştir.

Ayrıca programda yer verilen ‘Millî Kültür’ temasında işlenecek konu önerileriyle ders kitaplarında işlenen konuların tutarlılık göstermediği belirlenmiştir.

Güliden (2019) yaptığı çalışmada hem Türkçe dersi öğretim programlarını hem de Türkçe ders kitaplarını, kültür aktarımı çerçevesinde SOKÜM(Somut Olmayan Kültürel Miras) öğeleri bakımından incelemiş ve karşılaştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; ders kitaplarında SOKÜM öğelerinden en çok sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurundan, en az ise doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar unsurundan yararlanılmıştır. Sözlü gelenekler ve anlatımlar unsurundan çokça yararlanmasında dil ile ilgili kültür öğelerinin önemli etkisi olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ders kitaplarının bazı SOKÜM öğelerinden yararlanma durumunda ciddi farklılıklar olduğu ve bu ders kitaplarındaki temalarda bu öğelerin kullanılma oranında dikkat çeken farklılıklar olduğu belirlenmiştir.

Gülbüz (2019) yaptığı çalışmada Türkçe ders kitaplarını SOKÜM unsurları açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda ders kitaplarında sözlü gelenekler ve anlatım unsurlarına, el sanatları geleneği ve gösteri sanatlarına, toplumsal uygulamalara, ritüeller ve şöenlere, doğa ve evrenle ilgili uygulama unsurlarına yer verildiği, bu unsurlardan insan hazineleri/geleneğin ustaları adlı SOKÜM unsurunun ise sadece bir kitapta yer aldığı tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Araştırmada Türkçe öğretiminde kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültürdilbilimsel açıdan incelenmesi ve bu metinlerde yer alan kültürdilbilimsel olguların yeterliliğine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında 2019-2020 yılları arasında Şanlıurfa ilindeki ortaokullarda MEB tarafından okutulan ve farklı yayınevlerince hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki 128 metin kültürdilbilimsel açıdan incelenmiştir. İncelenen her ders kitabında 8 tema ve her temada 4'ü okuma metni, 1'i dinleme metni olmak üzere 5 metin bulunmaktadır. Dinleme metinleri ders kitaplarında birebir yer almadığından incelemeye dâhil edilmemiştir.

Araştırma kapsamında Şanlıurfa ilinde görev yapan 15 Türkçe öğretmenin görüşüne de başvurulmuştur. Nitel desende yüz yüze görüşmelerin yapıldığı çalışmada Türkçe öğretmenlerinden metinlerin kültür öğretimi bakımından yeterliliği, metinlerde kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının bulunma durumu ile bu olguların dil gelişimine etkisi, kitap, metin ve yöntem gibi değişkenlerin kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının öğretimindeki etkisi ve ders kitaplarındaki evrensel ve millî kültür öğelerinin boyutu hakkındaki görüşleri alınmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Tarama modelinde betimsel bir yaklaşımın benimsendiği bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Tarama araştırmaları bir konuya veya olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklemeler üzerinde yapılan araştırmalardır” (Büyüköztürk vd. 2018, s. 177). Doküman incelemesi, araştırmada amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 140). Çözümlemelerde ise içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi metin veya metinler kümesinde yer alan belli kelimelerin

veya kavramların varlığını tespit etmeye yönelik yapılmaktadır (Büyüköztürk vd. 2018, s. 259). Tanımlardan yola çıkarak ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler kültürdilbilimsel açıdan incelenmiş ve metinlerdeki kültürdilbilim ve söz varlığı olguları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın ikinci kısmında Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliğine ilişkin Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın bu kısmı nitel türde olgubilimsel (fenomenolojik) desen ile yürütülmüş, birebir görüşme yöntemiyle öğretmen görüşleri alınmıştır. Görüşme yöntemi katılımcıların yaşadıkları dünyayı yorumlamalarına ve çeşitli durumları kendi bakış açılarıyla açıklamalarına imkân tanıyan bir yöntemdir (Cohen vd., 2007, s. 349). Bu yöntem aracılığıyla deneyim, tutum, düşünce, niyet, yorum, zihinsel algı ve tepkiler gibi gözlenemeyen durumlara bir anlam verilmeye çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 93). Bu şekilde Türkçe öğretmenlerinin düşünce, tutum, deneyim ve yorumlarından yola çıkarak metinlerin kültürdilbilim olguları açısından yeterliliğine ulaşmak amaçlanmıştır.

3.2. Doküman İncelemeye Yönelik Çalışma Materyali

Bu araştırmada çalışma materyali 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca ortaokullarda Türkçe ders kitabı olarak kabul edilen 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarına ait bilgiler şöyledir:

Tablo 1

Araştırma Evreninde Yer Alan Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Bilgiler

Ders Kitabı	Yayıncı	Yazarlar
5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Anıttepe Yayıncılık	Şule Çapraz Baran Elif Diren
6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Ekoyay Yayıncılık	Tuncay Demirel
7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Özgün Yayıncılık	Hilal Erkal Mehmet Erkal
8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	MEB Yayıncılık	Hilal Eselioğlu Sıdıka Set Ayşe Yücel

3.3. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Türkiye’deki ortaokul düzeyinde eğitim veren okullarda çalışan Türkçe öğretmenleridir. Çalışmada tüm evrene ulaşmak mümkün olmadığından ulaşılabilirlik maddesi gözetilerek Şanlıurfa ilindeki devlet okullarında aktif olarak çalışan Türkçe öğretmenleri çalışmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden tipik durum örneklemeyle oluşturulmuştur. Bu kapsamda 15 Türkçe öğretmeni ile görüşülmüştür. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine inceleme yapılmasına imkân tanıyan bir yöntemdir. Tipik durum örnekleme ise araştırmanın problemiyle ilgili olarak evrende bulunan çok sayıdaki durumdan tipik bir durumun belirlenip bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektirir (Büyüköztürk vd. 2018, s. 93-94). Örneklem uygun bir şekilde yapılan çalışma yeni verilerin gelmemesiyle beraber sonlandırılmıştır. Araştırma evrenindeki Türkçe öğretmenlerine ait bilgiler Tablo 2’de şöyle gösterilmiştir:

Tablo 2

Araştırma Evreninde Yer Alan Türkçe Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	Kadın	7
	Erkek	8
Eğitim Durumu	Lisans	14
	Yüksek Lisans	1
	Doktora	-
Hizmet Süresi	1-5 yıl	4
	6-10 yıl	7
	11-15 yıl	3
	16-20 yıl	-
	21+ yıl	1

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Doküman Taramaya Yönelik Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırmada dört farklı yayınevinin hazırlamış olduğu Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Çalışmaya bu kitaplarda yer alan okuma metinleri ile serbest okuma

metinleri dâhil edilmiştir. Dinleme metinleri ders kitaplarında mevcut olmadığından çalışmaya alınmamıştır.

Ders kitaplarında yer alan metinler kültürdilbilim olguları açısından incelenmiştir. Veriler toplanırken Kozan'ın (2014b) ‘‘ Rus ve Türk Gazetelerindeki Haber Başlıklarının Kültürdilbilimsel Çözümlemesi’’ adlı eserinde kullandığı anıştırma olgular kategorisinden yararlanılmıştır. Kozan'ın anıştırma olgular kategorisinde anıştırma isim, anıştırma olay, anıştırma metin olguları ile anıştırma söz olgularından deyimler, atasözleri ve alıntılar vardır. Anıştırma olgular kategorisine ek olarak diğer kategorilerdeki olgular incelenmiş ve araştırmada diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri başlığı altında kültürdilbilim ve söz varlığı öğelerinden yabancı sözcükler, ağız özellikleri, konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar ele alınmıştır.

3.4.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Çalışmada 7 sorudan meydana gelen bir görüşme kılavuzu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Görüşme kılavuzu üzerinden katılımcıların bilgi, inanış, düşünce ve davranışları hakkında derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılmıştır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018, s. 158). Görüşme kılavuzunda nitel araştırmanın doğasına uygun bir şekilde sınırlayıcı, yönlendirici, tek soru içerisinde birden fazla soru içeren, cevabı kısa veya tek olan sorulara yer vermekten kaçınılmış; doğru ve yerinde tespitlerin elde edilebilmesi amacıyla yoruma açık ve anlaşılabilir sorular kullanılmıştır. Bu anlamda görüşme yarı yapılandırılmış görüşme formatında gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında soruların yoruma açıklığı göz önünde bulundurularak alternatif sorular hazırlanmış ve bunlar alt sorular şeklinde katılımcılara yöneltilmiştir. Görüşme kılavuzunda her madde bağımsız bir olguyu ölçmeye yöneliktir. Maddelerin geliştirilme sürecinde alan yazına bağlı kalınarak çeşitli ölçütler belirlenmiş ve bu ölçütlerden görüşme kılavuzunun bir taslağı oluşturulmuştur. Geliştirilen taslak, içerik ve kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla Fırat Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında görev yapan ilgili öğretim üyelerinin görüş ve önerilerine sunulmuştur. Ayrıca 3 Türkçe öğretmeniyle pilot uygulama yapılarak da görüşme soruları denenmiş, alınan dönütler doğrultusunda görüşme kılavuzundaki maddeler düzenlenmiş ve görüşme kılavuzuna son şekli verilmiştir.

3.5. Veri Toplama Süreci

3.5.1. Doküman Taramaya Dayalı Verileri Toplama Süreci

Bu araştırmanın temel veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2019- 2020 eğitim-öğretim yılı için ortaokullarda okutulmak amacıyla yayımlanan ve farklı yayınevlerince hazırlanan dört ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada yer alan ders kitapları toplamda 96 okuma metni ile 32 serbest okuma metninden oluşmaktadır. İncelenen ders kitapları, yayınevleri ve metin sayılarına ilişkin bilgiler şöyledir:

Tablo 3

İncelenen Ders Kitapları ve Metin Sayısı

Ders Kitabı	Metin Sayısı
Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	32
Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	32
Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	32
Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevi 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	32
Toplam	128

3.5.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Verilerin Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan yöntem görüşme yöntemidir. Görüşme yöntemi, araştırma konusu hakkında bilgi toplamak için genelde yüz yüze gerçekleştirilen bir süreçtir. Görüşme sürecinin sekteye uğramasını engellemek ve görüşme sonuçlarını ileriki aşamada da değerlendirebilmek için ise en iyi yöntem verilerin fiziki araçlarla kayıt altına alınmasıdır (Karasar, 2012, s. 165-172). Bu görüş doğrultusunda katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde veri güvenirliliğini sağlamak ve veri kaybını önlemek amacıyla görüşmeye dâhil olan 15 öğretmenden ses kaydı alınmıştır. Veri toplama süreci bitince ses kaydı ile elde edilen veriler bilgisayara aktarılıp yazılı düzene geçirilmiştir. Gözlem ve görüşme yöntemlerinin kullanıldığı nitel araştırmalarda verilerin geçerliği ve güvenirliliği için araştırmanın inandırıcılığı, aktarılabilirliği ve tutarlılığı oldukça önemlidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018, s. 167- 168). Bu bağlamda katılımcılara çalışma süreci hakkında kapsamlı bilgi verilerek çalışmanın "aktarılabilirliği", yazılı ortama aktarılan veriler katılımcılara kontrol ettirilerek çalışmanın "teyit edilebilirliği ve inandırıcılığı", tablo altlarında katılımcı görüşlerine yer verilerek de yine çalışmanın "inandırıcılığı" sağlanmaya çalışılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

3.6.1. Doküman Taramaya Yönelik Verilerin Analizi

Wolcott nitel veri analizinin betimleme, analiz ve yorumlama şeklinde üç yaklaşımdan oluştuğunu söyler. İlk yaklaşım olan ‘betimleme’, araştırmanın problemiyle ilgili verilerin özgün forma bağlı kalınarak okuyucuya sunulduğu yaklaşımdır. Sunulan verileri daha iyi görebilmek için verilerin ilişkisel yönlerinin ortaya çıkarıldığı ikinci yaklaşım ise ‘sistemik analiz’ yaklaşımıdır. Son yaklaşım olan ‘yorumlama’ yaklaşımı ise araştırmacının elde ettiği bulgulara kendi yorumlarını eklediği yaklaşımdır (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 156-157). Bu çalışmada esas alınan yaklaşımlar bunlardır.

Veri analizi yaklaşımları doğrultusunda araştırmanın betimsel kısmında, ele alınan ilgili Türkçe ders kitabı hakkında bilgiler verilmiştir. Böylece ders kitaplarının genel bir izlenim ortaya konmuştur. Çözümleme aşamasında doküman tarama yöntemi elde edilen veriler yine nitel bir analiz yöntemi olan içerik analizi ile çözümlenmiştir. ‘İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistemik, yenilenebilir bir teknik olarak tanımlanır’ (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018, s. 259). İçerik analizi yaklaşımıyla öncelikle ders kitaplarındaki metinlerde yer alan sözcükler her bir yayınevi için ayrı ayrı belirlenmiş ve sözcüklerin sıklığı ortaya konmuştur. Ders kitaplarının kelime hazinelerinin ortaya konmasının ardından elde edilen veriler belirlenen kültürdilbilim olguları kategorisine göre anıştırma isim, anıştırma metin, anıştırma olay, anıştırma söz ve diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri altında sınıflandırılmış ve ayrı ayrı frekans analizleri yapılmıştır. Son aşamada elde edilen tüm veriler, sınıf düzeyleri ve temalar açısından karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma yapılırken grafik ve tablolardan yararlanılmıştır. Tüm bu ölçütler neticesinde elde edilen veriler yorumlama aşamasında kültürdilbilim ve Türkçe öğretim programının sahip olduğu özellikler açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca veriler sınıf düzeyleri ve temalar nezdinde değerlendirilip programın ilgili kazanımlarıyla da ilişkilendirilmiş, ders kitaplarındaki metinlerin kültürdilbilimsel niteliğine ilişkin bazı genellemelere varılmaya çalışılmıştır.

Çalışma boyunca inceleme ve çözümlemelerde Olena Kozan’ın ‘‘Kültürdilbilim: Temel Kavramlar ve Sorunlar’’, Ahmet Turan Sinan’ın ‘‘Türkçenin Deyim Varlığı’’,

Ömer Asım Aksoy'un ' *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* ' eseri ile Güncel Türkçe Sözlük esas alınmıştır.

3.6.2. Öğretmen Görüşlerini Belirlemeye Yönelik Verilerin Analizi

Görüşme kılavuzu yardımıyla yarı yapılandırılmış bir biçimde birebir görüşmeler yapılarak toplanan veriler, içerik ve betimsel analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımına göre elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. İçerik analizinde yapılan temel işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı bir şekilde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 158- 162). Araştırmanın ilk aşamasında elde edilen veriler önce kodlanmıştır. Kodlama süreci, görsel veya metin verilerini küçük bilgi kategorilerinde toplamayı, bir araştırmada kullanılan farklı veri tabanlarından gelen kod için kanıt aramayı ve sonra koda bir etiket vermeyi içermektedir (Creswell, 2013, s. 184). Kodlanan veriler ikinci aşamada kategorize edilip temalaştırılmıştır. Ortaya çıkan kodlara ilişkin öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çözümlenen veriler, MAXQDA 20 kullanılarak görselleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kültürdilbilim açısından incelenmesiyle elde edilen bulgu ve yorumlara ve metinlerdeki kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Yazılı Metinlerin İncelenmesi

4.1.1. *Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Genel Bulgular*

Ders kitaplarındaki kültürdilbilim olgularına yönelik bulguların yer aldığı bu bölümde ilk olarak 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan temel sözcükler, özel isimler, anıştırma olgular ve diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olgularına ait genel bulgulara yer verilmiştir. Ardından tüm ders kitaplarına ait bulguların sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması ortaya konmuş ve yorumlanmıştır. Bulguların sunumunda tablo ve grafiklerden yararlanılmıştır.

4.1.1.1. *Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular*

Anıttepe Yayınları tarafından hazırlanan 5.sınıf ders kitabında 8 tema ve her bir temada 3 okuma metni bir de serbest metin olmak üzere toplamda 24 okuma metni ile 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Birey ve Toplum, Doğa ve Evren, Millî Mücadele ve Atatürk, Sağlık ve Spor, Erdemler, Millî Kültürümüz, Bilim ve Teknoloji ve Vatandaşlık temaları bu kitapta yer alan temalardır.

Bu bölümde Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabına ait söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının niteliği ve niceliği ortaya konmuştur. Tez çalışmasının

amaçlarında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının tespitine yönelik bulguların niteliğini ve niceliğini daha genel bir bağlamda sunmak için ilk olarak Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcükler incelenmiştir.

Anıttepe Yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki sözcüklerin ilgili sıklık analiz programıyla analiz edilmesiyle elde edilen bulgular şu şekildedir:

Tablo 4

Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini

Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f
bir	273	yap-	48	son	31	kent	22
ol-	210	insan	47	gör-	29	Furkan	21
da /de (bağlaç)	166	söyle-	45	kurt	29	sistem	21
ve	166	çık-	44	arkadaş	28	yaşa-	21
bu	152	biz	43	büyük	28	artık	20
o	128	daha	43	düşman	28	balon	20
ben	111	al-	42	geç-	28	bile	20
de-	87	ev	42	iç	27	önce	20
çok	76	kal-	42	birlik	26	sor-	20
et-	76	şey	41	bura	26	dede	19
için	75	Karagöz	40	oğlan	26	karşı	19
ne	71	kendi	39	bil-	25	nasıl	19
gel-	70	ver-	39	üzeri	25	ara	18
var	69	yer	39	yok	25	boğa	18
mi /mı/mu /mü	65	sen	38	yol	25	evet	18
git-	61	ama	37	böyle	24	hiç	18
gün	59	değil	35	dur-	24	iyi	18
sonra	58	ile	35	siz	24	küçük	18
efendim	55	başla-	34	yan	24	park	18
çocuk	53	Hacivat	34	zaman	24	anne	17
her	51	baba	33	en	23	ayak	17
diye	49	kadar	33	ulaşım	23	baş	17
iste-	49	bak-	32	adam	22	biraz	17
gibi	48	öyle	31	hep	22	dal	17

*Tablonun tamamı Ek-5 'tedir.

Anıttepe yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan sözcüklerin analiziyle elde edilen bulguların yer aldığı Tablo 4'e bakıldığında 5.sınıf Türkçe ders kitabında

‘ ‘bir’’ sözcüğünün en çok tekrar eden sözcük olduğu görülmektedir. ‘ ‘Bir’’ sözcüğünü sırasıyla ‘ ‘ol- ’ fiili ve ‘ ‘de/ da’’ bağlaçları izlemektedir.

Anıttepe Yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temel sözcükler incelendiğinde toplam ve farklı temel sözcük sayılarına ait veriler şu şekildedir:

Tablo 5

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Sözcük Katsayısı
Anıttepe Yayıncılık			
5. Sınıf	10494	2391	0,22

Tablo 5’te elde edilen bulgulardan hareketle toplam ve farklı temel sözcük sayıları incelendiğinde Anıttepe yayıncılığa ait 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 2391’i farklı olmak üzere toplamda 10494 temel sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük hesaplamalarında önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Sözcük katsayısı, bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı sözcük kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tablo 5’te de görüldüğü gibi 5. sınıf Türkçe ders kitabında farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayısı 0,22’dir.

Türkçe ders kitaplarındaki kültürdilbilim olgularını ortaya koymak amacıyla incelenen temel sözcüklere ve bu sözcüklere ait genel bulgulara yer verildikten sonra aynı amaçla 5.Sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimlerin kullanımı incelenmiştir.

Anıttepe Yayıncılık 5. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen özel isimler şu şekildedir:

Tablo 6

Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
Karagöz	40	Mehmetçikler	2	Erenler	1
Hacivat	34	Muzaffer	2	Fevzi Çakmak	1
Furkan	21	Mümin Dede	2	Feyza teyze	1
Sitki Bey	15	Münevver Hanım	2	FOMA(Fear of Missing Out)	1
Anadolu	14	Oğuz	2	Gemlik	1
Şahin Bey	14	Silistre Kalesi	2	Güney Pasifik Adaları	1
Antep	13	Süleyman	2	Isparta	1
Okland	13	Türkçe	2	İngilizce	1
Sinan Bey	13	Türkiye	2	İsmet İnönü	1
Allah	12	Türkler	2	Japonya	1
Hasan Ağabey	10	Yüzbaşı Hakkı Bey	2	Joseph	1
Ömer	9	1853-1856 Kırım Savaşı	1	Kobe	1
Zekiye	9	Acil Servis	1	Kocatepe	1
Geyik Ana	8	Adana	1	Konya	1
Münevver Teyze	8	Afyon	1	Küçük Joseph	1
Pastör	8	Ahiler	1	Küçük Joseph Maister	1
Abdullah Çavuş	7	Ahilik	1	Louis (Luis) Pastör	1
Issık Gölü	7	Akdeniz	1	Maraş	1
Ercan	6	Akşehir	1	Mardin	1
Fransızlar	6	Akyarlar	1	Musul	1
Kilis	6	Akyol Polis Karakolu	1	Nasrettin Hoca	1
Kocabaş	6	Alman Yarbay Geehl (Geel)	1	Okland Adası	1
Nusrat	6	Amerika	1	Osmanlı	1
İngilizler	5	Amerikan	1	Osmanlılar	1
İslam Bey	5	Antepi Şahin Bey	1	Pelin	1
Mustafa Kemal	5	Arap Seyyahı İbni Batuta	1	Rize	1
Dirse Han	4	Avrupa	1	Rus	1
Fransız	4	Baba Evi	1	Said Ercan	1
Howard (Havırt)	4	Bağdat	1	Sakarya Savaşı	1
İzmir	4	Başkomutan Gazi Mustafa Kemal	1	Seve Boğazı	1
Joseph Maister (Jozef Meystır)	4	Batı	1	Seyahatname	1
Kırgız	4	Beyaz Gemi	1	Seyyah İbni Batuta	1
Maori	4	Bilge	1	Silistre	1
Türk	4	Birinci Dünya Savaşı	1	Sina	1
Adem	3	Boğaç Han	1	Şevki Ağabey	1
Ahi	3	Boğaç	1	Şevki	1
Bayındır Han	3	Bulgaristan	1	Tophaneli Yüzbaşı Hakkı Bey	1
Dede Korkut (Dedem Korkut)	3	Bursa	1	Toroslar	1
Elif	3	Cengiz Aytmatov	1	Tuna Irmağı	1
Elifçik	3	Cevat Bey	1	Uluslararası Sosyal Medya Derneği (USMED) Yönetim Kurulu Başkanı	1
Hafız Nazım Bey	3	Çanakkale	1	Uluslararası Standart Süreli Yayın Dergi Numarası	1
Hakkı Bey	3	Denizli	1	Urfa	1
Nusrat Gemisi	3	Devan Port (Divin Port)	1	Uzun Şevki	1
Tanrı	3	Doktor Howard	1	Van	1
Yunan	3	Doktor Howard Kelly	1	Wellington (Veligtın)	1
Boynuzlu Geyik Ana	2	Dumlupınar	1	Yeni Zelanda	1
Gazi Mustafa Kemal	2	Dumlupınar Savaşı	1	Yunanlılar	1
ISSN(Uluslar Arası Standart Süreli Yayın Numarası)	2	Edirne	1		
İbni Batuta	2	Enesay	1		
İngiliz	2	Erenköy Koyu	1		

Tablo 6’da yer alan özel isimlere ait bulgular incelendiğinde 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan isimlerden en çok tekrar eden özel isim ‘Karagöz’dür. ‘Karagöz’ özel ismini ‘Hacivat’ ve ‘Furkan’ isimleri takip etmektedir.

Anıttepe Yayıncılığa ait 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimler incelendiğinde toplam ve farklı özel isim sayıları ile ilgili elde edilen veriler şu şekildedir:

Tablo 7

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Özel İsim Katsayısı
Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf	10494	2391	483	147	%4,6	%6,1	0,30

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam özel isim sayısı 483 iken farklı özel isim sayısı 147’dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Özel isim katsayısı, bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı özel isim kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tablo 7’de de görüldüğü gibi 5.sınıf Türkçe ders kitabında farklı özel isim sayısının toplam özel isim sayısına bölünmesiyle elde edilen özel isim katsayısı 0,30’dur.

Toplam özel isim sayısının toplam sözcük sayısı içerisindeki oranı %4,6 iken farklı özel isim sayısının farklı sözcük sayısı içerisindeki oranı %6,1’dir.

Anıttepe yayıncılık 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler ile özel isimlerin farklı değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra bu isimlerin kültürdilbilim olguları açısından incelenmesine gidilmiştir.

Aşağıda 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimlerin kültürdilbilim olguları açısından sınıflandırılması verilmiştir.

4.1.1.1.1. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anıştırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması

Bu bölümde Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler öncelikle anıştırma isim, olay, metin ve söz olguları kategorilerine ve alt başlıklarına göre sınıflandırılmış, ardından her bir olgu için frekans ve oranlar tablolarla ifade edilmiştir.

4.1.1.1.1.1. Anıştırma İsim

5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma isimler, ‘Kültür/Sanat’, ‘Toplum/Yönetim’, ‘Mitoloji/Din’ gibi başlıklara göre sınıflandırılmıştır. Anıştırma isimler incelendiğinde elde edilen veriler şunlardır:

Kültür/ Sanat

Kültür/Sanat başlığı altında ‘Karagöz’, ‘Hacivat’, ‘Arap Seyyahı İbni Batuta / Seyyah İbni Batuta/ İbni Batuta’, ‘Nasrettin Hoca’, ‘Cengiz Aytmatov’, ‘Mehmetçikler’, ‘Ahi’, ‘Ahiler’, ‘Ahilik’, ‘Erenler’, ‘Said Ercan’, ‘Anadolu’, ‘Dirse Han’, ‘Bayındır Han’, ‘Boğaç/ Boğaç Han’, ‘Louis (Luis) Pastör/ Pastör’, ‘Joseph Maister/ Küçük Joseph Maister’, ‘Dr. Howard/ Dr.Howard Kelly’ gibi 24’ü farklı 129 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Toplum/Yönetim

Toplum/Yönetim başlığı altında ‘Alman Yarbay Geehl (Geel)’, ‘Hafız Nazım Bey’, ‘Cevat Bey’, ‘Hakkı Bey’, ‘Tophaneli Yüzbaşı Hakkı Bey/ Yüzbaşı Hakkı Bey’, ‘Başkomutan Gazi Mustafa Kemal/ Gazi Mustafa Kemal/ Mustafa Kemal’, ‘Fevzi Çakmak’, ‘İsmet İnönü’, ‘Osmanlılar’, ‘Osmanlı’, ‘Oğuz’, ‘Şahin Bey/ Antepli Şahin Bey’ gibi 16’sı farklı olmak üzere 45 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Mitoloji/ Din

Mitoloji/ Din başlığı altında ‘Allah’, ‘Tanrı’, ‘Dede Korkut (Dedem Korkut)’ ve ‘Boynuzlu Geyik Ana/ Geyik Ana’ gibi 5’i farklı olmak üzere toplamda 28 anıştırma isim tespit edilmiştir.

4.1.1.1.1.2. Anıştırma Olay

Anıştırma Olay kategorisinde ‘*Sakarya Savaşı*’, ‘*1853-1856 Kırım Savaşı*’, ‘*Birinci Dünya Savaşı*’, ‘*Dumlupınar (Savaşı)*’, ‘*Nusrat/ Nusrat Gemisi*’ gibi 5’i Türk kökenli, 1’i Dünya kökenli 6’sı farklı, 13 anıştırma olay tespit edilmiştir.

4.1.1.1.1.3. Anıştırma Metin

‘*Anıştırma Metin*’ kategorisi ‘*Edebiyat Anıştırmaları*’, ‘*Mitoloji/Din Anıştırmaları*’, ‘*Sinema/Program Anıştırmaları*’, ‘*Şarkı Anıştırmaları*’ olmak üzere dört alt başlık altında incelenmiştir.

Edebiyat Anıştırmaları

Edebiyat anıştırmaları başlığı altında ‘*Seyahatname*’ ve ‘*Beyaz Gemi*’ olmak üzere 2’si farklı toplamda 2 anıştırma metin tespit edilmiştir. Anıştırmaların her ikisi de Türk kültürü kökenlidir.

Mitoloji/Din Anıştırmaları

Mitoloji/ Din anıştırmaları başlığı altında 5.Sınıf Türkçe ders kitabında Türk ve Dünya kültürüne ait mitolojik veya dini anıştırmalar aranmış ancak herhangi bir anıştırmaya rastlanmamıştır.

Şarkı Anıştırmaları

Şarkı anıştırmaları başlığı altında 5.sınıf Türkçe ders kitabında şarkı, türkü vb. anıştırmalar aranmış ancak herhangi bir anıştırmaya rastlanmamıştır.

Sinema/Program Anıştırmaları

Sinema/Program anıştırmaları başlığı altında 5.sınıf Türkçe ders kitabında ‘*Amerikan(filmleri)*’, ‘*Baba Evi*’ adlı televizyon dizisi ile ‘*Şevki ağabey/ Şevki/ Uzun Şevki*’, ‘*Bilge*’ gibi dizi karakterleri olmak üzere 6’sı farklı, toplamda 6 anıştırma tespit edilmiştir. Bu başlıkta tespit edilen anıştırmaların 5’i Türk kültürü kökenli iken biri evrensel kültür kökenlidir.

Anıttepe Yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma isim, metin ve olay olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma olgu sayıları ile ilgili elde edilen veriler şu şekildedir:

Tablo 8

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Anıştırma Olgu Sayısı	Farklı Anıştırma Olgu Sayısı	Toplam Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Farklı Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Olgu Katsayısı
Anıştırma İsim	202	45	%41	%31	0,22
Anıştırma Metin	7	7	%1	%4	1
Anıştırma Olay	13	6	%2	%4	0,46

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam anıştırma isim sayısı 202 iken farklı anıştırma isim sayısı 45, toplam anıştırma metin sayısı 7 iken, farklı anıştırma metin sayısı 7’dir. Toplam anıştırma olay sayısı 13 iken, farklı anıştırma olay sayısı ise 6’dır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 8’de de görüldüğü gibi 5.sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; anıştırma isim katsayısı 0,22, anıştırma metin katsayısı 1, anıştırma olay katsayısı 0,46’dır.

Anıştırma isim sayısının toplam sözcük içerisindeki oranı kadar özel isim sayısı içerisindeki oranı da önemlidir. Tablo 8’den elde edilen bulgulara bakıldığında anıştırma isim sayısının toplam özel isim sayısı içindeki oranı %41 iken anıştırma metin sayısının oranı %1, anıştırma olay sayısının oranı ise %2’dır. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının toplam özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %44’tür.

Farklı anıştırma isim sayısının farklı özel isim sayısı içindeki oranı %31 iken, anıştırma metin sayısının oranı %4, anıştırma olay sayısının oranı ise %4’tür. Farklı anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının farklı özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %39’dur.

Anıştırma isim, metin ve olay olguları ve bu olguların çeşitli değişkenlere göre oranları tespit edildikten sonra 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma söz olguları tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1.2. Anıştırma Söz

Anıttepe Yayıncılık 5.Sınıf Türkçe ders kitabında rastlanan anıştırma sözler söz varlığı öğelerinden ‘Atasözleri’, ‘Alıntılar’ ve ‘Deyimler’ olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.1.1.1.2.1. Atasözleri

Atasözleri başlığı altında 5.sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir atasözüne rastlanılmamıştır.

4.1.1.1.2.2. Alıntılar

Alıntılar başlığı altında 5.Sınıf Türkçe ders kitabında geçen alıntılar ve yazarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 9

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar

Alıntılar	f	Yazarları
“Tanrı, güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada dünyanın en güzel insanları, en temiz giyimli halkı yaşar; en nefis yemekler pişirilir. Tanrı’nın yarattıkları içinde en şefkatli, en konuksever halk Anadolu’dadır.”	1	Seyyah İbn Battuta
“Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!”	1	Mustafa Kemal Atatürk
Genel Toplam	2	

Tablo 9 ‘da yer alan alıntılara ait bulgular incelendiğinde 5.sınıf Türkçe ders kitabında 2 alıntının kullanıldığı tespit edilmiştir. Alıntılardan biri Mustafa Kemal Atatürk’e ait iken diğeri Seyyah İbn Battuta’ya aittir.

4.1.1.1.2.3. Deyimler

Deyimler başlığı altında 5.sınıf Türkçe ders kitabında geçen deyimler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 10*5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler*

Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
Güle güle (güle güleee)	11	Adam ol-	1	Çekip git-	1	Hesabını bil-	1	Ödü patla-	1
Arada sırada	9	Adam yerine koy-	1	Çileden çıkar-	1	Hoşnut et-	1	Önüne (önümüze) dikil-	1
Kıyamet mi kop-	8	Adı kal-	1	Dalga geç-	1	Hüngür hüngür ağla-	1	Peşine düş-	1
İşe yara-	5	Adım at-	1	Demir al-	1	İçine (içimize) sinme-	1	Punduna getir-	1
İzin ver-	5	Adım başı	1	Der demez	1	İkide bir	1	Sabaha karşı	1
Kendi kendine	5	Adımlarını sıklaştır-	1	Dert yan-	1	İleri gelen(ileri gelenler)	1	Saçına (sakalına) ak düş-	1
Söz ver-	5	Ağzını ara-	1	Dikkat (dikkatini) çek-	1	İlgi gör-	1	Sahne ol-	1
Aklına gel-	4	Anlata anlata bitireme-	1	Dili çözül-	1	İmza ver-	1	Seni gidi seni	1
Fark et-	4	Arayıp tara-	1	Dilinden anla-	1	İster istemez	1	Sıkı sıkıya	1
Ortaya çık-	4	Aslına bak-	1	Donup kal-	1	İşi ters git-	1	Sır ver-	1
Yerine getir-	4	Aşağı yukarı	1	Dünyaya gel-	1	İşinden ol-	1	Sokağa at-	1
Değer ver-	3	Ateşe ver-	1	El değ-	1	İşini (işimizi) gör-	1	Sokaklara dökül-	1
Elinden kurtul-	3	Azdan az	1	El işi	1	Kafayı tak-	1	Soluk soluğa	1
Gözü takıl-	3	Bal kabağı	1	Elde kal-	1	Kala kala	1	Sözünü kes-	1
Haber al-	3	Bardağı taşırın son damla	1	Eli silah tut-	1	Kapı kapı dolaş-	1	Takılıp kal-	1
Haber ver-	3	Bas bas bağır-	1	Elimde değil	1	Kara kara düşün-	1	Taklidini yap-	1
İmza top-	3	Baskın yap-	1	Elinden geleni yap-	1	Kardeş kavgası	1	Tehlike atlat-	1
Karşılık ver-	3	Baş başa kal-	1	Erkek kılığına gir-	1	Karşısına al-	1	Temel at- (temeli atılmak)	1
Sık sık	3	Baş ucu	1	Eziyet et-	1	Kendi başına	1	Tepesi üstü	1
Adı geç-	2	Başına gel-	1	Fark edil-	1	Kendini toparla-	1	Ter ter tepin-	1
Ayakta dur-	2	Başından geç-	1	Farkına var-	1	Kıymet bil-	1	Üstüne yürü-	1
Buyruk ver-	2	Beti benzi sol-	1	Farkında ol-	1	Kibarlık budalası	1	Üzerinde dur-	1
Canını kurtar-	2	Bir araya getir-	1	Fırsat ver-	1	Kilit vur-	1	Üzerine al-	1
Canını yak-	2	Bir ayağı çukurda (olmak)	1	Geç kal-	1	Kim bilir?	1	Yakışık alma-	1
Dile getir-	2	Bir çırpıda	1	Geri dön-	1	Kimi kimsesi yok	1	Yanı sıra	1
Elden git-	2	Bir dediğini iki etme-	1	Göz alabildiğine	1	Köpeği ol-	1	Yardıma koş-	1

Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
Galeyana gel-	2	Bir deri bir kemik kal-	1	Göz at-	1	Kulaklarına inanama-	1	Yer al-	1
Göz göze gel-	2	Bir sürü	1	Göz kulak ol-	1	Kulaklarında çınla-	1	Yer tut-	1
Gözden kaybol-	2	Bir türlü	1	Göz yum-	1	Kuyruğa gir-	1	Yerle bir ol-	1
Gücü kalma-	2	Birbirine gir-	1	Gözleri büyü-	1	Mal et-	1	Yol aç-	1
Hak et-	2	Boğazı düğümlen-	1	Gözlerinden yaş(yaşlar) boşan-	1	Manevra yap-	1	Yola düş-	1
Hayatına gir-	2	Boncuk boncuk terle-	1	Gözlerine inanama-	1	Mektep medrese gör-	1	Yola koyul-	1
Hemen hemen	2	Boş yere	1	Gözünü (gözlerini) ayırma-	1	Meydana gel-	1	Yollara düş-	1
İçinden geçir-	2	Boşa git-	1	Gözünün (gözlerinin) önüne gel-	1	Nam sal-	1	Yollarda komak	1
Kusura bak-	2	Boy ver-	1	Göz yaşlarını tutama-	1	Nazar değ-	1	Yolunu gözle-	1
Saygı duy-	2	Boydan boya	1	Gurur duy-	1	Ne buyrulur?	1	Yüreği at-	1
Sinirine dokun-	2	Boyun eğ-	1	Güm güm at-	1	Ne denli	1	Yüz ver-	1
Son hızla	2	Canı sıkıl-	1	Haberdar et-	1	Ne diye	1	Yüzüne (nasıl) bak-	1
Umrunda değil	2	Canından bıkm-	1	Hakkından gel-	1	Ne kadar	1	Zifiri karanlık	1
(Her) işe burnunu sok-	1	Canla başla	1	Haklı çık-	1	Ne olur	1	Zoruna git-	1
Ablukaya al-	1	Cepheden cepheye koş-	1	Haklı ol-	1	Ne pahasına olursa olsun	1		
Acı (acılar) ver-	1	Cesaretini topla-	1	Hal böyle olunca (iken)	1	Ne var ki	1		
Aç gez-	1	Cevap ver-	1	Halt (filan) karıştır-	1	Ne varsa	1		
Ad bırak-	1	Çare (çaresini) bul-	1	Hastalığa yakalan-	1	Ne yalan söyleyeyim	1		
Ad koy-	1	Çaresiz kal-	1	Hayatını kurtar-	1	Nefes nefese kal-	1		
Ad ver-	1	Çatık kaş	1	Her ne kadar	1	Neme lazım	1		

Tablo 10’da yer alan deyimlere ait bulgular incelendiğinde 5.sınıf Türkçe ders kitabında 224’ ü farklı olmak üzere toplamda 313 deyim kullanıldığı tespit edilmiştir. Deyimler içerisinde en çok tekrar eden deyim ‘*Güle güle*’ deyimidir. ‘*Güle güle*’ deyimini ‘*Arada sırada*’ ve ‘*Kıyamet mi kopar?*’ deyimleri takip etmektedir.

Anıttepe yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma söz olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma söz sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 11*5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular*

Anıştırma Söz	Toplam Anıştırma Söz Sayısı	Farklı Anıştırma Söz Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Katsayısı	Söz
Deyim	313	224	%2,9	%9	0,71	
Atasözü	-	-	-	-	-	
Alıntı	2	2	%0.01	%0.08	1	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam deyim sayısı 313 iken farklı deyim sayısı 224, toplam alıntı sayısı 2 iken farklı alıntı sayısı 2’dir. 5.sınıf Türkçe ders kitabında atasözü ise kullanılmamıştır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 5.sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; deyim katsayısı 0,71, alıntı katsayısı ise 1’dir.

Toplam deyim sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %2,9’luk bir oran ifade ederken farklı deyim sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %9’luk bir oran ifade etmektedir. Toplam alıntı/ özdeyiş sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0.01’lik bir oran ifade ederken farklı alıntı/ özdeyiş sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,08’lik bir oran ifade etmektedir.

5.sınıf Türkçe ders kitabında geçen anıştırma söz olguları ve bu olguların çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri

Bu bölümde 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri ‘Yabancı Sözcükler (Orişinal Yazılış)’ ve ‘Ağız özellikleri’, ‘Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar’ başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

4.1.1.1.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

Yabancı Sözcükler başlığı altında 5.Sınıf Türkçe ders kitabında geçen deyimler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 12

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılışlarıyla)

	Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	f
1.	Howard	5
2.	Joseph Maister	5
3.	Maori	4
4.	Joseph	2
5.	Bye!	1
6.	Howard Kelly	1
7.	Wellington	1
8.	Geehl	1
9.	Devan Port	1
10.	Louis	1
	Genel Toplam	22

Tablo 12’de görüldüğü üzere 5.sınıf Türkçe ders kitabında orijinal yazılışlarıyla 10’u farklı olmak üzere toplamda 22 yabancı sözcük kullanılmıştır. Yabancı sözcüklerde orijinal yazılışlarıyla en çok tekrar eden sözcükler ‘Howard’ ve ‘Joseph Maister’ özel isimleridir.

4.1.1.1.3.2. Ağız Özellikleri

Ağız özellikleri başlığı altında 5.sınıf Türkçe ders kitabında geçen ağız özelliği gösteren örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 13

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız özellikleri

	Ağız Özellikleri	f
1.	Çıtlık (-ın)	3
2.	İyce (-den)	2
3.	Gayrı	2
4.	Ko-	2
5.	Tıpışla-	1
6.	Yed-	1
	Genel Toplam	11

Tablo 13'te de görüldüğü üzere 5. Sınıf Türkçe ders kitabında 5'i farklı olmak üzere toplamda ağız özelliği gösteren 9 kullanım tespit edilmiştir. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime 'çıtılık' kelimesidir. 'Çıtılık' kelimesini 'ıyceden' ve 'gayrı' kelimeleri takip etmektedir.

4.1.1.1.3.3. Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar

Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar başlığı altında 5. Sınıf Türkçe ders kitabında geçen konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 14

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar

	Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	f
1.	Efendim	54
2.	Amca	10
3.	A	9
4.	Teyze	8
5.	Haydi	6
6.	Oğlum	6
7.	Yavrum	3
8.	Aferin	2
9.	Aman	2
10.	Evlat (-dım)	2
11.	İmdat!	2
12.	Kardeş	2
13.	Ya!	2
14.	Yoo...	1
15.	Ağabey	1
16.	Ahh!	1
17.	Aman ha!	1
18.	Ay	1
19.	Bacım	1
20.	Bak hele!	1
21.	Dah	1
22.	Dahha	1
23.	Eee	1
24.	Eh	1
25.	Ey!	1
26.	Güle güleee	1
27.	Ha	1
28.	Hadi	1
29.	İki gözüm	1
30.	İleri!	1
31.	Kızım	1
32.	Mımmnın	1
33.	Ohhh!	1
34.	Ooooh!	1
35.	Sübhaneallah!	1
36.	Ufaklık	1
37.	Vay	1
38.	Vay be!	1
39.	Yaa	1
	Genel Toplam	134

Tablo 14’te görüldüğü üzere 5.sınıf Türkçe ders kitabında 39’u farklı olmak üzere toplamda 134 konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap kullanılmıştır. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime ‘Efendim’ adlı seslenme sözüdür. ‘Efendim’ sözünü ‘Amca’ adlı seslenme sözü takip etmektedir.

Anıttepe Yayıncılığa ait 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri incelendiğinde bu ögelerin toplam ve farklı sayılarına ilişkin elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 15

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelere İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Farklı Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Katsayısı
Yabancı Sözcükler	22	10	%0,2	%0,3	0,45
Ağız özellikleri	11	6	%0,1	%0,2	0,54
Konuşma Dili Ögeleri, Ünlem ve Hitaplar	134	39	%1,2	%1,6	0,29

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam yabancı isim sayısı 22 iken farklı yabancı isim sayısı 10, toplam Anadolu ağzı sayısı 11 iken, farklı Anadolu ağzı sayısı 6’dır. Toplam konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı 134 iken, farklı konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı ise 39’ dur.

Sözcük hesaplamalarında önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 5.sınıf Türkçe ders

kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; yabancı isim katsayısı 0,45, Anadolu ağzı katsayısı 0,54 ve konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap katsayısı ise 0,29 'dur.

Toplam yabancı sözcük sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,2'lik bir oran ifade ederken farklı yabancı sözcük sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,3'lük bir oran ifade etmektedir. Toplam Anadolu ağzı sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,1'lik bir oran ifade ederken farklı Anadolu ağzı sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,2'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %1,2'lik bir oran ifade ederken farklı konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %1,6'lık bir oran ifade etmektedir.

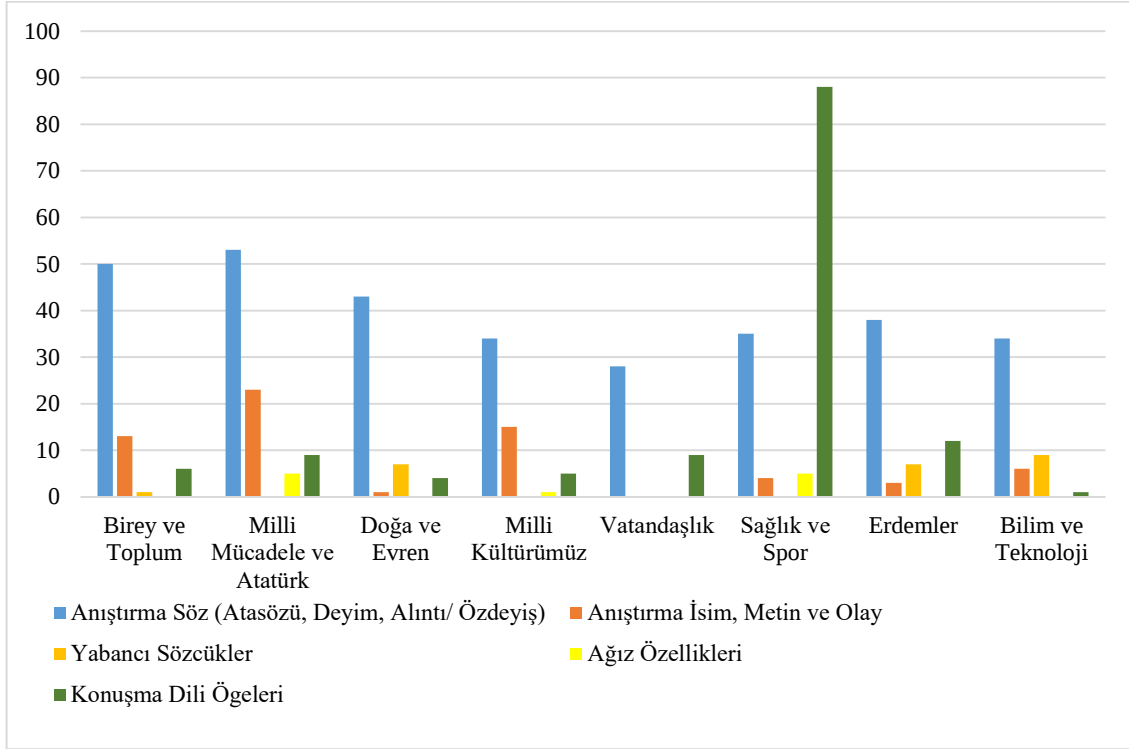
5.Sınıf Türkçe ders kitabında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri ve bu ögelerin çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra kültürdilbilim ve söz varlığı ögelerinin Türkçe ders kitabındaki temalara göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla temalar ile ilgili olgular arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1.4. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ile tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri arasındaki sayısal ilişki ortaya konmuştur. 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı ögelerinin temalara göre dağılımı aşağıdaki şekilde şöyle gösterilebilir:

Şekil 2

5.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımı

Şekil 2’de elde edilen bulgulara göre 5.sınıf Türkçe ders kitabında anırtırma söz bakımından en zengin tema ‘*Millî Mücadele ve Atatürk*’ temasıdır. Anırtırma söz sayısının zenginliği bakımından ‘*Millî Mücadele ve Atatürk*’ temasını sırasıyla ‘*Birey ve Toplum*’ ile ‘*Doğa ve Evren*’ temaları takip etmektedir. Anırtırma isim, metin ve olay olguları bakımından en zengin tema ise ‘*Millî Mücadele ve Atatürk*’ temasıdır. ‘*Millî Mücadele ve Atatürk*’ temasını sırasıyla ‘*Millî Kültürümüz*’ ile ‘*Birey ve Toplum*’ temaları takip etmektedir. Vatandaşlık teması bu kategorideki en zayıf temadır.

Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri açısından bakılacak olursa; Ağız özelliği gösteren örneklerin sayısı bakımından en zengin temalar ‘*Millî Mücadele ve Atatürk*’ ile ‘*Sağlık ve Spor*’ temalarıdır. Konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bakımından en zengin tema ‘*Sağlık ve Spor*’ temasıdır. Yabancı sözcüklerin en çok yer aldığı tema ise ‘*Bilim ve Teknoloji*’ temasıdır.

5.Sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının toplamı bakımından en zengin tema ‘*Sağlık ve Spor*’ temasıdır. ‘*Sağlık ve Spor*’ temasını

‘Birey ve Toplum’ ve ‘Millî Mücadele ve Atatürk’ teması izlemektedir. İlgili olguların sayısı bakımından en fakir tema ise ‘Vatandaşlık’ temasıdır.

4.1.1.2. Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular

Ekoyay Yayınları tarafından hazırlanan 6. sınıf ders kitabında 8 tema ve her bir temada 3 okuma metni bir de serbest metin olmak üzere toplamda 24 okuma metni ile 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Doğa ve Evren, Millî Mücadele ve Atatürk, Çocuk Dünyası, Erdemler, Millî Kültürümüz, Bilim ve Teknoloji, Sanat ve Vatandaşlık temaları bu kitapta yer alan temalardır.

Bu bölümde Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabına ait söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının niteliği ve niceliği ortaya konmuştur. Bulguları daha genel bir bağlamda sunmak için ilk olarak Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcükler incelenmiştir.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki sözcüklerin ilgili sıklık analiz programıyla analiz edilmesiyle elde edilen bulgular şöyle gösterilmiştir:

Tablo 16*Ekoyay Yayıncılık 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini*

Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f
bir	431	bak-	51	kız	38	hep	29
ol-	232	insan	50	yap-	38	iki	29
de / da (bağlaç)	229	Karagöz	48	iste-	37	şey	29
bu	222	daha	47	kal-	37	toprak	29
o	166	git-	47	ev	36	biri	28
ve	130	için	47	üzeri	35	doğru	28
de-	118	Arşimet	46	diye	34	ya	28
gel-	110	kendi-	46	her	34	böyle	27
ben	109	sonra	46	ipek	34	dön-	27
mı / mi / mu? / mü)	99	el	44	siz	34	dünya	27
ne	97	kim	43	baş	33	söyle-	27
gör-	74	çık-	42	dur-	33	yok	27
çok	71	bil-	41	al-	32	yol	27
yer	68	geç-	41	kadar	32	ad	26
gibi	67	Hacivat	41	tut-	32	Bin-	26
var	67	değil	40	çalış-	31	söz	26
biz	66	güzel	40	en	31	Düş Robotu	25
inan-	65	iç	40	halk	31	işte	25
et-	62	ki (bağlaç)	40	yan	31	ye-	25
ama	58	su	40	bul-	30	adam	23
çocuk	58	zaman	40	kuş	30	büyük	23
başla-	57	meşe	39	son	30	film	23
sen	55	ver-	39	ağaç	29	hiç	23
gün	52	yıl	39	asker	29	iş	23

*Tablonun tamamı Ek-6 'dadır.

Ekoyay yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcüklerin analiz edilmesiyle elde edilen bulguların yer aldığı tabloya bakıldığında 6.sınıf Türkçe ders kitabında “bir” sözcüğünün en çok tekrar eden sözcük olduğu görülmektedir. “Bir” sözcüğünü sırasıyla “ol-” ve “de/ da “ bağlaçları izlemektedir.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temel sözcükler incelendiğinde toplam ve farklı temel sözcük sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 17

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Sözcük Katsayısı
Ekoyay Yayınılık 6. Sınıf	13426	2960	0,22

Tablo 17’de elde edilen bulgulardan hareketle toplam ve farklı temel sözcük sayıları incelendiğinde Ekoyay yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 2960’ı farklı olmak üzere toplamda 13426 temel sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük hesaplamalarında önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Sözcük katsayısı, bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı sözcük kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 6. Sınıf Türkçe ders kitabında farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayısı 0,22’dir.

Türkçe ders kitaplarındaki kültürdilbilim olgularını ortaya koymak amacıyla incelenen temel sözcüklerin ardından aynı amaçla 6.sınıf Türkçe ders kitabında özel isimlerin kullanımı incelenmiştir.

Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen özel isimler şunlardır:

Tablo 18

Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
1. Karagöz	48	Tekincik	2	James Cook (Ceymis Kuk)	1
2. Arşimet	46	Terkos	2	Jean Valjean (jan Valjan)	1
3. Hacivat	41	Turgut	2	Kabapelit	1
4. İpek	34	Türkçe	2	Kâbe	1
5. Düş Robotu	25	Türkiye	2	Kaman	1
6. Anadolu	13	Türkler	2	Kanlıca	1
7. Allah	11	Ulusal Kurtuluş Savaşı	2	Kara Annem	1
8. Sultan	11	Ulusal Salma Buyrukları	2	Karadeniz	1
9. İlker	9	Ümit Burnu	2	Kayseri	1
10. Sultan Orhan	9	15 Temmuz 2016	1	Keçiören	1
11. Türk	8	15 Temmuz Şehitler Köprüsü	1	Kızıldeniz	1
12. ASIMO	7	Advanced Step in Innovative Mobility	1	Konya	1
13. II. Hieron	7	Afyonkarahisar	1	Kurtuluş Savaşı	1

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
14 Kara Memiş	7	Alexander von Humboldt (Aleksandır von Humbolt)	1	Kutup Yıldızı	1
15 Avrupa	6	Ali	1	Kuzey Amerika	1
16 Lafonten	6	Amerika	1	Küsteri	1
17 Nao Humanoid (Nao Hüminoid)	6	Amundsen	1	Malta	1
18 Şeyh Küsteri	6	Anadolu Manzaraları	1	Manisa	1
19 Kismet	5	Anadolu Yakası	1	Mansur	1
20 QRIO (Kuriyo)	5	Arapça	1	Marco Polo (Marko Polo)	1
21 Ankara	4	Arşimet Yasası	1	Massachusetts (Mesaşusets) Teknoloji Enstitüsü	1
22 Aygar Dağı	4	Asya	1	Medine	1
23 Bey	4	Asya ve Afrika Kıtaları	1	Mehmet	1
24 Dünya	4	Avrupa Birliği	1	Mekke	1
25 İsmayıl	4	Avrupa Yakası	1	Melih Cevdet	1
26 Kral	4	Aydın	1	Mert	1
27 Kral Midas	4	Aygar	1	Murat	1
28 Midas	4	Bahama Adaları	1	Mustafa Kamal	1
29 Mustafa Kemal Paşa	4	Bartolomeu Dias (Bartolomeyu Diyas)	1	Nasrettin Hoca	1
30 Sakarya	4	Başkomutan Mustafa Kemal Paşa	1	Nazilli Basma Fabrikası	1
31 Tekin	4	Boğaz	1	Norveçli	1
32 Vikingler	4	Büyük Okyanus	1	Orta Anadolu	1
33 Yunanlılar	4	Cahit Zarifoğlu	1	Ömer Hayyam	1
34 Afrika	3	Charles Darwin (Çarls Darwin)	1	Pamir Dağları	1
35 Ağustos Böceği	3	Christopher Colombus (Kıristofır Kolombus)	1	Psikopos Digne (Dinye)	1
36 Akdeniz	3	Çukur	1	Ptolemaios (Batlamyus)	1
37 Almanya	3	Deriner	1	Quest for Curiosity	1
38 Çin	3	Devrek bastonu	1	Roald Amundsen (Roald Amundsen)	1
39 Hindistan	3	Dilfeza	1	Robert	1
40 İbn Battuta	3	Doğu ve Batı Afrika	1	Robert Falcon Scott (Rabırt Falkın Sıkıat)	1
41 İlk Çağ	3	Dr. Cynthia Breazeal (Sintiya Bireyzıl)	1	Robert Peary (Rabırt Piri)	1
42 İpek Yolu	3	Düş Bilgisayarı	1	Robocup	1
43 Japonya	3	Edremit	1	Robotcup	1
44 Mustafa Kemal	3	Edremitli	1	Roma Kumandanı Marcellus	1
45 Sayın Kral	3	Ege	1	Romalılar	1
46 Siraküza	3	Ekvator	1	Sakarya Irmağı	1
47 ABD	2	Eratosthenes (Eratostenes)	1	Samsun	1

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
48 Akdeniz Bölgesi	2	Eski Yunan Çağı	1	Sefiller	1
49 Akdenizli	2	Eskişehir	1	Serap	1
50 Atlas Okyanusu	2	Eskişehir- Kütahya	1	Siraküza Kralı II. Hieron	1
51 Avrupalı	2	Etienne Gaspard Robert (Etiyen Gaspar Robert)	1	Siraküzalı	1
52 Aydede	2	Ferdinand Magellan (Ferdinand Macellan),	1	Sivrihisar Ovası	1
53 Boğaziçi Köprüsü	2	Ferhat	1	Sofular	1
54 Çanakkale	2	Fransa	1	Sultan Camisi	1
55 Çinliler	2	Gazlı Göl	1	Taşlıçukur	1
56 Çoruh	2	Gobi Çölü	1	Tophane	1
57 Deniz	2	Grönland	1	TSK	1
58 Eski Mısırlılar	2	Güneş	1	Tuna	1
59 Eski Yunanlılar	2	Güney Amerika	1	Türk Hava Yolları	1
60 Fenikeliler	2	Hacıkadın Deresi	1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	1
61 Güney Kutbu	2	Hâlik	1	Ulu Camii	1
62 İcub	2	Hasan	1	Ulusal Kurtuluş	1
63 İspanya	2	Hattat Emin Barın	1	Vasco da Gama(Vasko dö Gama)	1
64 İspanyol	2	Hayali Tayfun	1	Veysel	1
65 İstanbul	2	Haymana	1	Victor Hugo (Viktor Hügo)	1
66 Kral Hieron (Hiyeron)	2	Hızır Aleyhisselam	1	Yemen	1
67 Kuzey Kutbu	2	Hikmet Birand	1	Yeşilköy	1
68 Magellan	2	Hint Okyanusu	1	Yiğit	1
69 Maşallah	2	İç Anadolu	1	Yunan	1
70 Nazilli	2	İl Emniyet Müdürü	1	Yunus Emre	1
71 Partner Humanoid (Partnır Hüminoid)	2	İmamların Meşe	1	Yuri Gagarin (Yuri Gagarin)	1
72 Portekizli	2	İngiliz	1		
73 Sadi	2	İngilizce	1		
74 Sayın Arşimet	2	İzlanda	1		
75 Şebnem	2	İzmir	1		

Tablo 18’deki özel isimlere ait bulgular incelendiğinde 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan isimlerden en çok tekrar eden özel isim ‘‘Karagöz’’dür. ‘‘Karagöz’’ özel ismini ‘‘Hacivat’’ ve ‘Arşimet’ isimleri takip etmektedir.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimler incelendiğinde toplam ve farklı özel isim sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 19

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Özel İsim Katsayısı
Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf	13426	2960	614	221	%4	%7,4	0,35

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam özel isim sayısı 614 iken farklı özel isim sayısı 221’dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Özel isim katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı özel isim kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 19’da görüldüğü gibi 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklı özel isim sayısının toplam özel isim sayısına bölünmesiyle elde edilen özel isim katsayısı 0,35’tir.

Toplam özel isim sayısının toplam sözcük sayısı içerisindeki oranı %4 iken farklı özel isim sayısının farklı sözcük sayısı içerisindeki oranı %7,4’ tür.

Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler ve özel isimlerin farklı değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra bu isimlerin kültürdilbilim olguları açısından incelenmesine gidilmiştir.

Aşağıda 6.Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimlerin kültürdilbilim olguları açısından sınıflandırılması verilmiştir.

4.1.1.2.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anırtırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması

Bu bölümde Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler öncelikle anırtırma isim, olay, metin ve söz olguları kategorilerine ve alt başlıklarına göre sınıflandırılmış ve niteliği ve niceliği ortaya konmuştur. Her bir olgu için frekans ve oranları tablolarla ifade edilmiştir.

4.1.1.2.1.1. Anıştırma İsim

6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma isimler, ‘Kültür/Sanat’ , ‘Toplum/Yönetim’ , ‘Mitoloji/Din’ gibi başlıklara göre sınıflandırılmıştır. Anıştırma isimler incelendiğinde elde edilen veriler şunlardır:

Kültür/ Sanat

Kültür/Sanat başlığı altında incelenen anıştırma isimler ‘Karagöz’ , ‘Hacivat’ , ‘Hayali Tayfun’ , ‘Şeyh Küşteri/ Küşteri’ , ‘Ömer Hayyam’ , ‘Türkiye Büyük Millet Meclisi’ , ‘Anadolu’ , ‘Melih Cevdet (Anday)’ , ‘(Aşık) Veysel’ , ‘Nasrettin Hoca’ , ‘Hikmet Birand’ , ‘Lafonten’ , ‘Cahit Zarifoğlu’ , ‘Hattat Emin Barın’ , ‘Kâbe’ , ‘Sultan Camisi’ , ‘Ulu Cami’ , ‘15 Temmuz Şehitler Köprüsü’ , ‘Victor Hugo’ , ‘Arşimet/ Sayın Arşimet’ , ‘Etienne Gaspard Robert/Robert’ , ‘Eratosthenes’ , ‘Ptolemaios’ , ‘Marco Polo’ , ‘İbn Battuta’ , ‘Bartolomeu Dias’ , ‘Christopher Columbus’ , ‘Vasco da Gama’ , ‘Ferdinand Magellan / Magellan’ , ‘James Cook’ , ‘Alexander von Humbolt’ , ‘Charles Darwin’ , ‘Robert Peary’ , ‘Roald Amundsen/ Amundsen’ , ‘Robert Falcon Scott’ , ‘Yuri Gagarin’ , ‘Jean Valjann’ , ‘Psikopos Digne’ , ‘Eski Mısırlılar’ , ‘Eski Yunanlılar’ , ‘Fenikeliler’ , ‘Romalılar’ , ‘Vikinger’ , ‘TSK’ , ‘Çoruh’ , ‘Deriner’ , ‘Terkos’ , ‘Bahama Adaları’ , ‘Ümit Burnu’ , ‘İpek Yolu’ , ‘Yeşilköy’ , ‘Tuna’ , ‘Gazlı Göl’ , ‘Boğaziçi Köprüsü’ , ‘ASIMO’ , ‘Dr. Cynthia Breazeal’ , ‘Kanlıca’ , ‘Kismet’ , ‘QRIO’ , ‘Robotcup(proje)’ gibi 65’i farklı olmak üzere 249 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Toplum/ Yönetim

Toplum/ Yönetim başlığı altında ‘Mustafa Kamal/ Mustafa Kemal/Mustafa Kemal Paşa/ Başkomutan Mustafa Kemal Paşa’ , ‘Sultan Orhan/ Sultan’ , ‘Roma Kumandanı Marcellus’ , ‘II. Hieron/ Kral Hieron/ Siraküza Kralı II. Hieron’ , ‘Kral Midas/ Midas’ gibi 12’si farklı olmak üzere 49 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Mitoloji/ Din

Mitoloji/ Din başlığı altında ‘Aydede’ , ‘Allah’ , ‘Hızır Aleyhisselam’ , ‘Sadi(Şirazi)’ , ‘Yunus Emre’ ve ‘İsa’ olmak üzere 6’sı farklı, 18 mitolojik veya dini anıştırma isim tespit edilmiştir.

4.1.1.2.1.2. Anıştırma Olay

Anıştırma Olay kategorisinde '15 Temmuz 2016', 'Yemen', 'Kurtuluş Savaşı', 'Ulusal Kurtuluş Savaşı/ Ulusal Kurtuluş', 'Çanakkale (savaş)', 'Ulusal Salma Buyrukları' gibi Türk tarihine ait 7'si farklı, 10 anıştırma olay tespit edilmiştir. Anıştırma olayların tümü Türk kültürü kökenlidir.

4.1.1.2.1.3. Anıştırma Metin

'Anıştırma Metin' kategorisi, 'Edebiyat Anıştırmaları', 'Mitoloji/Din Anıştırmaları', 'Sinema/Animasyon/Program Anıştırmaları', 'Şarkı Anıştırmaları' olmak üzere dört alt başlık altında incelenmiştir.

'Edebiyat Anıştırmaları',

Edebiyat anıştırmalarına başlığı altında '*Sefiller*' ve '*Anadolu Manzaraları*' olmak üzere 2'si farklı, 2 metin anıştırması tespit edilmiştir. Edebiyat anıştırmalarının biri Dünya kültürüne ait iken biri Türk kültürüne aittir.

'Mitoloji/Din Anıştırmaları'

Mitoloji/ Din anıştırmaları başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında mitolojik veya dini herhangi bir anıştırma metne rastlanmamıştır.

'Şarkı Anıştırmaları'

Şarkı anıştırmaları başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir şarkı anıştırmasına rastlanmamıştır.

'Sinema/Animasyon/Program Anıştırmaları',

Sinema/Animasyon/Program anıştırmaları başlığı altında sadece 'Robocup' adında uluslararası düzenlenen bir yarışma programı anıştırmasına rastlanmıştır.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma isim, metin ve olay olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma olgu sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 20

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Anıştırma Olgu Sayısı	Farklı Anıştırma Olgu Sayısı	Toplam Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Farklı Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Olgu Katsayısı
Anıştırma İsim	316	83	%51	%37	0,26
Anıştırma Metin	3	3	%0,4	%1	1
Anıştırma Olay	10	7	%1,6	%3	0,7

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam anıştırma isim sayısı 316 iken farklı anıştırma isim sayısı 83, toplam anıştırma metin sayısı 3 iken, farklı anıştırma metin sayısı 3'tür. Toplam anıştırma olay sayısı 10 iken, farklı anıştırma olay sayısı ise 7'dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; anıştırma isim katsayısı 0,26, anıştırma metin katsayısı 1, anıştırma olay katsayısı 0,7'dir.

Toplam anıştırma isim sayısının toplam özel isim sayısı içindeki oranı %51 iken, anıştırma olay sayısının oranı %1,6, anıştırma metin sayısının oranı ise %0,4'tür. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının toplam özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %53'tür.

Farklı anıştırma isim sayısının farklı özel isim sayısı içindeki oranı %37 iken, anıştırma olay sayısının oranı %3, anıştırma metin sayısının oranı ise %1'dir. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının farklı özel isim sayısı içerisindeki oranının ise %41'dir.

Anıştırma isim, metin ve olay olguları ve bu olguların çeşitli değişkenlere göre oranları tespit edildikten sonra 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma söz olguları tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.2.2. Anıştırma Söz

Ekoyay Yayıncılık 6.sınıf Türkçe ders kitabında rastlanan anıştırma sözler ‘Atasözleri’, ‘Alıntılar’ ve ‘Deyimler’ olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.1.1.2.2.1. Atasözleri

Atasözleri başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen atasözleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 21

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri

Atasözleri	f
“İyilik et, denize at; balık bilmezse Hâlik bilir.”	1
Genel Toplam	1

Tablo 21’de yer alan atasözlerine ait bulgular incelendiğinde 6.sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan toplam atasözü sayısının 1 olduğu görülmüştür.

4.1.1.2.2.2. Alıntılar

Alıntılar başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen alıntılar ve yazarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 22*6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar*

Alıntılar	f	Yazarları
1 “Peki, efendiler!” , “Başkomutanlığı kabul ediyorum. Halktan çok şey isteyeceğim, vermeyen olmayacak. Milleti bir imeceye çağıracağım ki gelmeyen olmayacak. Ne istersem yapılacak, ne söylersem yerine getirilecek.” “Boynu bükük ulusumuzu tutsak etmek isteyen düşmanları yüzde yüz yeneceğimize olan inan ve güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada, bu tam inancımı yüksek kurulunuza karşı, bütün ulusa karşı ve bütün dünyaya karşı ilan ederim.”	2	Mustafa Kemal Atatürk
2 “O sabah ezan sesi gelmedi camimizden / Korktum bütün insanlar, bütün insanlık adına.”	1	Cahit Zarifoğlu
3 “Dürüş, kazan, ye, yedir; Bir gönül ele getir. Yüz Kâbe’den yeğrekdir. Bir gönül ziyareti.”	1	Yunus Emre
4 “En doğrusu dosta düşmana iyilik etmen; İyilik seven kötülük edemez zaten. Dostuna kötülük ettin mi düşmanın olur; Düşmanınca dostun olur iyilik edersen.”	1	Ömer Hayyam
5 “Gel benim şair tabiatım çık ortaya.” , “Gel benim renk sevgim, biçim sevgim, çekidüzen gayretim, örgü muhabbetim. Allah rızası için el ele verin, imdadıma koşun, gelin de hep birlikte pamuğun iplik oluşunu anlatalım. Ne doğan güneş bu kadar güzel olabilir ne Kanlıca’da mehtap ne adaların kütür kütür suyu ne dağlar ne rüzgâr.”	1	Melih Cevdet Anday
6 “İnsanlar, yaşadıkları yere benzerler.”	1	Edip Cansever
7 “Bana yeterince sağlam bir dayanakla yeterince uzun ve sağlam kaldıraç verin, dünyayı bile yerinden oynatabilirim.”	1	Arşimet
Genel Toplam	8	

Tabloda yer alan alıntılara ait bulgular incelendiğinde 6.sınıf Türkçe ders kitabında Atatürk’ e ait 2, Cahit Zarifoğlu, Yunus Emre, Ömer Hayyam, Arşimet, Melih Cevdet Anday ve Edip Cansever’e ait de birer olmak üzere toplamda 8 alıntının kullanıldığı tespit edilmiştir.

4.1.1.2.2.3. Deyimler

Deyimler başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen deyimler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 23*6.Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler*

Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
1) Bir yandan	7	Alıcı gözle bak-	1	Çaresiz kal-	1	Güle oynaya	1	Özür dile-	1
2) Kendinden geç-	6	Alım satım	1	Çılgılık bas-	1	Haber al-	1	Rol al-	1
3) El salla-	4	Allah'ın günü	1	Çın çın öt-	1	Haklı ol-	1	Rol oyna-	1
4) Fark et-	4	Ara sıra	1	Çil yavrusu gibi dağıl-	1	Hâl al-	1	Sabrı taş-	1
5) İşe yara-	4	Araya gir-	1	Çile çek-	1	Halt et-	1	Sağa sola	1
6) Bir türlü	3	Araya karış-	1	Çilesi dol-	1	Hasret git-	1	Sahip çık-	1
7) Can ver-	3	Ardı arkası kesilme-	1	Çocuk oyuncağı	1	Hasret kal-	1	Sapına kadar	1
8) Gökyüzüne (göğe) ser çek-	3	Arka arkaya	1	Çoluk çocuk	1	Hele hele	1	Saygı duy-	1
9) Göz kırp-	3	Arka ver-	1	Dal budak sal-	1	Huzur ver-	1	Sefasını sür-	1
10) Haber ver-	3	Arslan ağzı	1	Dere tepe düz git-	1	Hürmet göster-	1	Sesini çıkarma-	1
11) Ne denli	3	Arttıkça art-	1	Derli toplu	1	İğneli beşik	1	Seyre dal-	1
12) Sökün et-	3	Aşağıdan al-	1	Derman ara-	1	İki büklüm	1	Sık sık	1
13) Tek başına	3	Ayak bas-	1	Dil dök-	1	İleri sür-	1	Sıkıntı çek-	1
14) Yelken aç-	3	Ayaklarına kara sular in-	1	Dile getir-	1	İmdatına (imdadına) koş-	1	Sırtını yere getireme-	1
15) Yol al-	3	Az bulunur	1	Diz boyu	1	İş (işler) becer-	1	Sofrayı kur-	1
16) Bağdaş kur-	2	Az gitmek uz git-	1	Dize gel-	1	İş al-	1	Soluğu kapısında al-	1
17) Bir başına	2	Azat et-	1	Dizinin (dizlerinin) bağı çözül-	1	İşi iş	1	Soluğu kesil-	1
18) Bir sürü	2	Bağrına taş bas-	1	Dolup taş-	1	İşini bitir-	1	Suluk al-	1
19) Birer ikişer	2	Bak yediği naneye	1	Donup kal-	1	İyiden iyiye	1	Sonunu getir- (getirememek)	1
20) Boynu bükük	2	Ballandıra ballandıra (ballandırarak) anlat-	1	Dünyaya ilan et-	1	İzin ver-	1	Söküp at-	1
21) Gece gündüz	2	Baş başa ver-	1	Dünyayı yerinden oynat-	1	Kafaya tak-	1	Sözü 'a getir-	1
22) Gelip geç-	2	Baş kaldır-	1	Eciş bücüş	1	Kahkahayı bas-	1	Sözünü kes-	1
23) Göz at-	2	Başa gel-	1	El birliği	1	Kahrını çek-	1	Su al-	1
24) Gün geç-	2	Başı boş (başıboş)	1	El ele ver-	1	Kalbi çarp-	1	Sürçülisan et-	1
25) Gün gel-	2	Başına bir hal gel-	1	El koy-	1	Kan dök-	1	Sürü sepet	1
26) Günlerden bir gün	2	Başına dert aç-	1	Elde et-	1	Kana kana	1	Şeytan çekici	1
27) Gütün birinde	2	Başına dolan-	1	Elden ne gelir	1	Karın tokluğuna	1	Şeytanın bacağı kır-	1
28) Hemen hemen	2	Başına gel-	1	Ele avuca sığma-	1	Karşı karşıya kal-	1	Şüpheye düş-	1
29) İş tut-	2	Başına üşmek (üşüşmek)	1	Eline düş-	1	Karşısına dikil-	1	Tadına var-	1
30) İşine bak!	2	Başından geç-	1	Eline geç-	1	Kaşları çat-	1	Tehlike atlat-	1
31) Kanaat getir-	2	Baştan ayağa	1	Elini (bile) sürme-	1	Kendi başına (başlarına)	1	Tepeden tırnağa kadar	1

Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
32) Karşısına çık-	2	Belli başlı	1	Er (ya da) geç	1	Kendi kendine	1	Tuzağa düş-	1
33) Karşı ko(y)-	2	Bıyığını bur-	1	Farkına var-	1	Kendini bir yerde bul-	1	Tuzak kur-	1
34) Kaşla göz arasında	2	Bileği bükülme-	1	Fırsat kolla-	1	Kıs kıs gül-	1	Uçsuz bucaksız	1
35) Kendine gel-	2	Bir araya gel-	1	Film oynat-	1	Koç yiğit	1	Ufacık tefecik	1
36) Kısır döngü	2	Bir arpa boyu yol al-	1	Fülüühahmere muhtaç (olmak)	1	Koluna gir-	1	Umutsuzluğa kapıl-	1
37) Kim bilir	2	Bir bir anlat-	1	Gece gündüz demeden	1	Konu komşu	1	Uykuya dal-	1
38) Ne çıkar?, Ne (mi) çıkar?	2	Bir düşüncedir al-	1	Geç kal-	1	Kuş uçmaz kervan geçmez	1	Uzun boylu	1
39) Ne dersin?	2	Bir kalemde*	1	Gem vur-	1	Kuyruğa gir-	1	Ümide kapıl-	1
40) Ne olur	2	Bir kıyamettir kop-	1	Geri çevir-	1	Küçük gör-	1	Üstüne (üstlerine) yürü-	1
41) Olsa olsa	2	Bir varmış bir yokmuş	1	Geri kalma-	1	Laf anla-	1	Üstüne ... titremek	1
42) Ortaya çık-	2	Bir zamanlar	1	Gönül al-	1	Laf işit-	1	Üstüne üstüne git-	1
43) Öne sür-	2	Birinden biri	1	Gönül ver-	1	Lakırtı et-	1	Vakit kazan-	1
44) Önüne düş-	2	Birlik ol-	1	Gönüle gir-	1	Meydan oku-	1	Yan gelip yat-	1
45) Önüne kat-	2	Boy at-	1	Görmüş geçirmiş	1	Nam al-	1	Yanıp yakıl-	1
46) Ses çıkar-	2	Boy ölçüş-	1	Göz al-	1	Ne ise	1	Yara sar-	1
47) Söz al-	2	Boylu boyunca	1	Göz alıcı	1	Ne iyi	1	Yaraya merhem ol-	1
48) Sürüp git-	2	Boyun eğ-	1	Göz altına al-	1	Ne mümkün	1	Yarım kal-	1
49) Tadına doyma-	2	Bozuk para	1	Göze (gözüne) iliş-	1	Ne olur?	1	Yer al-	1
50) Üst baş	2	Böylesine can kurban	1	Göze al-	1	Ne var ki	1	Yerinden oyna-	1
51) Yüzüne bak-	2	Bütün bütün	1	Gözleri yaşar-	1	Ne yapıp edip	1	Yerine koy-	1
52) Acı duy-	1	Can acısı	1	Gözlerine inanama-	1	Nefesi kesil-	1	Yol göster-	1
53) Aç biilaç	1	Can bağışla-	1	Gözüm görmesin!	1	Neme lazım	1	Yola koyul-	1
54) Adam ol-	1	Can bul-	1	Gözümün nuru	1	Not al-	1	Yollara düş-	1
55) Ağzında dağıl-	1	Can evinden vur-	1	Gözüne kestir-	1	Olan biten	1	Yuva kur-	1
56) Ağzından çık-	1	Can gel-	1	Gözünü ... dik-	1	Ortaya koy-	1	Yüreği çarp-	1
57) Akıp git-	1	Canı sıkıl-	1	Gözyaşlarını tutama-	1	Otuz iki dişine trampet (keman) çaldır-	1	Yüz çevir-	1
58) Aklında kal-	1	Canını ver-	1	Gururunu okşa-	1	Öğüt al-	1	Yüzüne kan gel-	1
59) Aklını başından al-	1	Canını yak-	1	Gücü yet-	1	Öğüt ver-	1	Zaman zaman	1
60) Aklını kaçır-	1	Çalmadık kapı bırakma- (kalmamak)	1	Güle güle	1	Önüne çık-	1		

Tablo 23'te yer alan deyimlere ait bulgular incelendiğinde 6.sınıf Türkçe ders kitabında 299'u farklı olmak üzere toplamda 375 deyim kullanıldığı tespit edilmiştir.

Deyimler içerisinde en çok tekrar eden deyim ‘Bir yandan ‘ deyimidir. ‘Bir yandan’ deyimini ‘Kendinden geç-’ ve ‘El sallı-’ deyimleri takip etmektedir.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki anırtırma söz olguları incelendiğinde toplam ve farklı anırtırma söz sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 24

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anırtırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Anırtırma Söz Sayısı	Farklı Anırtırma Söz Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Anırtırma Olgu Katsayısı
Deyimler	375	299	%2	%10	0,79
Atasözleri	1	1	%0,01	%0,03	1
Alıntı	8	8	%0,05	%0,2	1

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anırtırma söz olguları incelendiğinde; toplam deyim sayısı 374 iken farklı deyim sayısı 299, toplam atasözü sayısı 1 iken farklı atasözü sayısı 1, toplam alıntı sayısı 8 iken farklı alıntı sayısı da 8’dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anırtırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anırtırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 24’te de görüldüğü gibi 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklı anırtırma söz sayısı, toplam anırtırma söz sayısına bölündüğünde; deyim katsayısı 0,79, atasözü katsayısı 1, alıntı katsayısı ise 1’dir.

Toplam deyim sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %2,7’lik bir oran ifade ederken farklı deyim sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %10’luk bir oran ifade etmektedir. Toplam atasözü sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,01’lik bir oran ifade ederken farklı atasözü sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,03’lük bir oran ifade etmektedir. Toplam alıntı sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,05’lik bir oran ifade ederken farklı alıntı sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,2’lik bir oran ifade etmektedir.

6. sınıf Türkçe ders kitabında geçen anırtırma söz olguları ve çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.2.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri

Bu bölümde 5.sınıf Türkçe ders kitabında geçen diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri ‘Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)’ ve ‘Ağız özellikleri’ başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

4.1.1.2.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış) başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen yabancı Sözcükler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 25

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

	Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	f
1.	Il. Hieron	8
2.	Nao Humanoid	6
3.	Magellan	2
4.	İcub	2
5.	Hieron	2
6.	Partner Humanoid	2
7.	James Cook	1
8.	Jean Valjean	1
9.	Advanced Step in Innovative Mobility	1
10.	Alexander von Humboldt	1
11.	Roald Amundsen	1
12.	Amundsen	1
13.	Marco Polo	1
14.	Massachusetts	1
15.	Bartolomeu Dias	1
16.	Charles Darwin	1
17.	Christopher Columbus	1
18.	Psikopos Digne	1
19.	Ptolemaios	1
20.	Quest for Curiosity	1
21.	Robert Falcon Scott	1
22.	Robert Peary	1
23.	Dr. Cynthia Breazeal	1
24.	Robocup	1
25.	Robotcup	1
26.	Eratosthenes	1
27.	Etienne Gaspard Robert	1
28.	Robert	1
29.	Marcellus	1
30.	Ferdinand Magellan	1
31.	Vasco da Gama	1
32.	Victor Hugo	1
33.	Yuri Gagarin	1
	Genel Toplam	49

Tabloda görüldüğü üzere 6. sınıf Türkçe ders kitabında orijinal yazılışlarıyla 33'ü farklı 49 yabancı sözcük tespit edilmiştir. En çok tekrar eden yabancı sözcük '*Il. Hieron*' dur. '*Il. Hieron*' sözcüğünü '*Nao Humanoid*' sözcüğü takip etmektedir.

4.1.1.2.3.2. Ağız Özellikleri

Ağız özellikleri başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen ağız özelliği gösteren örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 26

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri

Ağız Özellikleri	f
1. İsmayıl	4
2. İlen	2
3. Bacım	1
4. Bıcılğan	1
5. Çaputlar	1
6. Çedik	1
7. Dürüş	1
8. Gökçek	1
9. Karda-	1
10. Kımraş-	1
11. Üş-	1
12. Yeğrek	1
13. Yun-	1
14. Heman	1
Genel Toplam	18

Tabloda görüldüğü üzere 6. sınıf Türkçe ders kitabında 14'ü farklı olmak üzere toplamda 18 ağız özelliği gösteren kullanım tespit edilmiştir. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime '*İsmayıl*' kelimesidir. '*İsmayıl*' kelimesini '*ilen*' kelimesi takip etmektedir.

4.1.1.2.3.3. Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar

Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar başlığı altında 6.sınıf Türkçe ders kitabında geçen konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar ile frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 27

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar

Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	f
1. Ah!	6
2. Çocuklar	6
3. Haydi	5
4. Yahu!	5
5. Kardeşler	4
6. Eh!	3
7. Hey!	3
8. Sakın	3
9. A	2
10. Aman	2
11. Be	2
12. Dayıcığım	2
13. Elveda	2
14. Hadi	2
15. Öf!	2
16. Vah!	2
17. Vay	2
18. Ya!	2
19. Yaşasın!	2
20. Aaa	1
21. Abla	1
22. Aman be	1
23. Amanın	1
24. Anacığım	1
25. Annee	1
26. Anneee	1
27. Ayy	1
28. Babacığım	1
29. Bak hele!	1
30. Ee	1
31. Efendiler!	1
32. Efendim!	1
33. Ey	1
34. Eyvah	1
35. Eyvahlar olsun!	1
36. Ha	1
37. Hah	1
38. Hay hay	1
39. İlahi	1
40. Kerata	1
41. Of!	1
42. Oğullar	1
43. Oh!	1
44. Teyze	1
45. Vay vay	1
46. Yaşa!	1
Genel Toplam	84

Tabloda görüldüğü üzere 6. sınıf Türkçe ders kitabında 46'sı farklı olmak üzere toplamda 84 konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap kullanılmıştır. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime 'Ah!' ünlemidir. 'Ah!' ünlemini 'Çocuklar' adlı hitap kelimesi takip etmektedir.

Ekoyay Yayıncılığa ait 6.sınıf Türkçe ders kitabındaki diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri incelendiğinde bu ögelerin toplam ve farklı sayılarına ilişkin elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 28

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Ögelerine İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Farklı Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Katsayısı
Yabancı Sözcükler	49	33	%0,3	%1,2	0,67
Ağız özellikleri	18	14	%0,1	%0,4	0,77
Konuşma Dili Ögeleri, Ünlem ve Hitaplar	84	46	%0,6	%1,5	0,54

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam yabancı sözcük sayısı 49 iken farklı yabancı sözcük sayısı 33, toplam ağız özellikleri sayısı 18 iken farklı ağız özelliklerinin sayısı 14'tür. Toplam konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısı 84 iken farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısı ise 46'dır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 28'de de görüldüğü gibi 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklı varlığı ve kültürdilbilim sayısı toplam söz varlığı ve kültürdilbilim sayısına bölündüğünde; yabancı sözcük katsayısı 0,67, ağız özellikleri katsayısı 0,77 ve konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap katsayısı ise 0,54'tür.

Toplam yabancı sözcük sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,3'lük bir oran ifade ederken farklı yabancı sözcük sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %1,2'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam ağız özelliklerinin sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,1'lik bir oran ifade ederken farklı ağız özelliklerinin sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,4'lük bir oran ifade etmektedir. Toplam konuşma dili, ünlem ve hitap sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,6'luk bir oran ifade ederken farklı konuşma dili, ünlem ve hitap sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %1,5'lik bir oran ifade etmektedir.

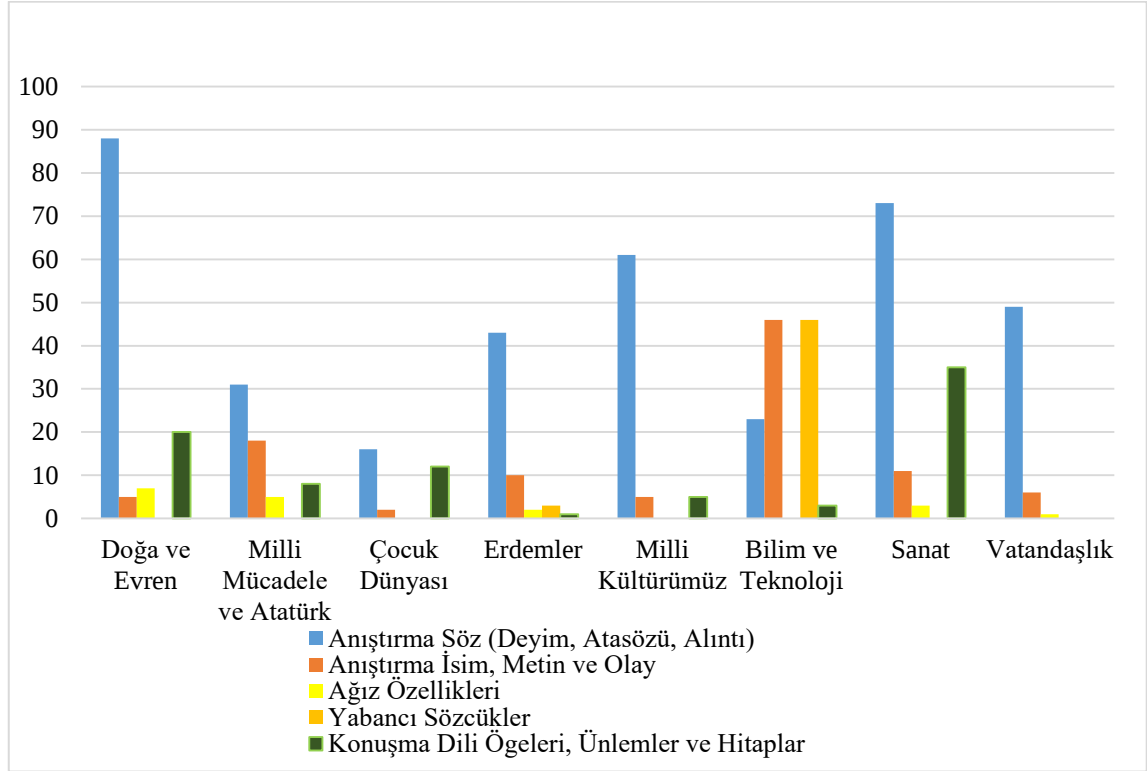
6.Sınıf Türkçe ders kitabında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri ve bu ögelerin çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının Türkçe ders kitabındaki temalara göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla temalar ile ilgili olgular arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.2.4. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ile tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri arasındaki sayısal ilişki ortaya konmuştur. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı ögelerinin temalara göre dağılımı aşağıdaki şekilde şöyle ifade edilmeye çalışılmıştır:

Şekil 3

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımı

Şekil 3'te elde edilen bulgulara göre 6. sınıf Türkçe ders kitabında anıştırma söz bakımından en zengin tema 'Doğa ve Evren' temasıdır. Bu temanın birinci gelmesinde deyimlerin payı büyüktür. Anıştırma söz sayısının zenginliği bakımından 'Doğa ve Evren' temasını sırasıyla 'Sanat' ve 'Millî Kültürümüz' temaları takip etmektedir. Anıştırma isim, metin ve olay olguları bakımından en zengin tema ise 'Bilim ve Teknoloji' temasıdır. 'Bilim ve Teknoloji' temasını sırasıyla 'Millî Mücadele ve Atatürk' ile 'Sanat' temaları takip etmektedir. Bu olguların en az bulunduğu tema 'Çocuk Dünyası' temasıdır.

Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri açısından bakılacak olursa; ağız özellikleri bakımından en zengin tema 'Millî Mücadele ve Atatürk' temasıdır. Konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bakımından en zengin tema 'Sanat' temasıdır. Yabancı sözcüklerin en çok yer aldığı tema ise 'Doğa ve Evren' temasıdır.

6.sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının toplamı bakımından en zengin tema 'Sanat' temasıdır. 'Sanat' temasını 'Doğa ve Evren'

ve ‘Millî Kùltürümüz’ teması izlemektedir. İlgili olguların sayısı bakımından en fakir tema ise ‘Çocuk Dünyası’ temasıdır.

4.1.1.3. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular

Özgün Yayınları tarafından hazırlanan 7.sınıf ders kitabında 8 tema ve her bir temada 3 okuma metni bir de serbest metin olmak üzere toplamda 24 okuma metni ile 8 serbest okuma metni bulunmaktadır. Duygular, Millî Mücadele ve Atatürk, Doğa ve Evren, Erdemler, Millî Kùltürümüz, Bilim ve Teknoloji, Sanat ve Bilim ve Teknoloji temaları bu kitapta yer alan temalardır.

Bu bölümde Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabına ait söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının niteliği ve niceliği ortaya konmuştur. Bulguları daha genel bir bağlamda sunmak için ilk olarak Türkçe ders kitaplarındaki temel sözcükler incelenmiştir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki sözcüklerin ilgili sıklık analiz programıyla analiz edilmesiyle elde edilen bulgular şöyle gösterilmiştir:

Tablo 29*Özgün Yayıncılık 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini*

Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f
bir	460	her	60	zaman	37	baba	27
ol-	273	daha	59	Hacivat	36	yan	27
bu	231	kadar	59	iyi	36	çık-	26
de/ da (bağlaç)	224	sen	57	su	36	dünya	26
ve	187	başla-	55	biz	35	Ankara	25
o	135	gör-	55	değil	35	doğru	25
de-	120	gibi	54	böyle	34	oku-	25
çok	95	kendi	49	bul-	34	anla-	24
yap-	88	iste-	46	kız	34	baş	24
insan	85	yer	46	yıl	34	başka	24
ne	84	bak-	45	ara	33	bütün	24
ben	79	büyük	44	en	33	çiçek	24
et-	78	kitap	43	üzeri	33	hayat	24
git-	77	çocuk	42	anne	32	ıslık	24
gel-	72	iç	42	bana	32	nasıl	24
mi/ mu /mü /mı	72	öyle	42	göz	32	öğretmen	24
için	70	al-	41	ki (bağlaç)	32	önce	24
ama	69	küçük	41	öğren-	32	ad	23
yaz-	66	ile	39	adam	30	biri	23
sonra	65	bil-	38	çalış-	29	çıkar-	23
şey	65	diye	38	nine	29	davul	23
var	65	kal-	38	ev	28	tanı-	23
gün	64	sev-	38	ses	28	yok	23
Karagöz	63	ver-	37	söyle-	28	Atatürk	22

*Tablonun tamamı Ek-7 'dedir.

Özgün yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcüklerin analiz edilmesiyle elde edilen bulguların yer aldığı Tablo 29'a bakıldığında 7.sınıf Türkçe ders kitabında 'bir' sözcüğünün en çok tekrar eden sözcük olduğu görülmektedir. 'Bir' sözcüğünü sırasıyla 'de/da' ile 've' bağlaçları izlemektedir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temel sözcükler incelendiğinde toplam ve farklı temel sözcük sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir.

Tablo 30

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Sözcük Katsayısı
Özgün Yayıcılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	13092	2989	0,22

Tabloda elde edilen bulgulardan hareketle toplam temel ve farklı temel sözcük sayıları incelendiğinde Özgün yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 2989 farklı olmak üzere toplamda 13092 temel sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük hesaplamalarında önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Sözcük katsayısı, bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı sözcük kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tablo 30 ‘da görüldüğü gibi 7.sınıf Türkçe ders kitabında farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayısı 0,22’dir.

Türkçe ders kitaplarındaki kültürelbilim olgularını ortaya koymak amacıyla incelenen temel sözcüklere ve bu sözcüklere ait genel bulgulara yer verildikten sonra aynı amaçla 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimlerin kullanımı incelenmiştir.

Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen özel isimler şunlardır:

Tablo 31

Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
1. Karagöz	63	Vecihi	2	Kuzey Afrika	1
2. Hacıvat	36	Yüzbaşı Hilmi Bey	2	Küçük Hayrullah Camii	1
3. Ankara	25	13.Kolordu	1	Kütahya	1
4. Atatürk	22	Acemioğlanlar Okulu	1	Lütfi Paşa	1
5. Sinan	22	Afrika	1	Maarif Vekâleti	1
6. İcabettin Dayı	15	Ağırnas Köyü	1	Mahpeyker	1
7. Anadolu	11	Akdeniz	1	Malazgirt Savaşı	1
8. İstanbul	11	Albay Nureddin Bey	1	Marangoz Yusuf Ağa	1
9. Türk	10	Anıtkabir	1	Marmara Adası	1
10 Edison	9	Ankara Kalesi	1	Mehmetçik	1
11 Mustafa	9	Ankerium	1	Mısır	1
12 Temel	9	Ankara	1	Midas	1

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
13 Azeri	8	Ankuva	1	Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey	1
14 Mustafa Kemal	8	Atmeydanı	1	Millî Eğitim Bakanlığı	1
15 Osmanlı	8	Avicenna	1	Mimarbaşı Sinan	1
16 Tuzsuz	8	Ayasofya	1	Miralay Ali İhsan Bey	1
17 İngiliz	7	Bağdat Cephesi	1	Mirliva Halil Kut Paşa	1
18 Koca Seyit	7	Basra	1	Mudanya	1
19 Kutül Amâre	7	Basra Körfezi	1	Mürdümeri Sokağı	1
20 Mehmet Âkif	7	Batı Cephesi Kumandanı İsmet İnönü	1	Nargin Adası	1
21 İbni Sina	5	Batılılar	1	Nuh	1
22 İstiklâl Marşı	5	Bayan Brown	1	Nuri (Bey)	1
23 Peter (Pitr)	5	Bebek	1	Ocean	1
24 Toraman	5	Bektaş	1	Orta Çağ	1
25 Kör Mustafa	4	Berberice	1	Osmanlı Türkleri	1
26 İngilizler	4	Berberiler	1	Rumeli	1
27 Kuşköy	4	Birinci Dünya Savaşı	1	Rumeli Mecidiye Tabyası	1
28 Süleymaniye (Camii)	4	Bizanslılar	1	Rusya	1
29 Vecihi Hürkuş	4	Bursa	1	Sabis	1
30 Avrupa	3	Cevahir Minaresi	1	Sadık (Bey)	1
31 Bağdat	3	Cevat Paşa	1	Sakarya Savaşı	1
32 Galatlar	3	Christy Brown (Kıristi Bıravn)	1	Salih Dede	1
33 Hacı Cavcav	3	Çanakçı Deresi	1	Samanoğulları	1
34 İdris	3	Çanakkale	1	Selçuklular	1
35 Kanuni Sultan Süleyman	3	Çanaklı ilçesi	1	Selman-ı Pak	1
36 Küçük Yunus	3	Çapa Şehri	1	Seyahatname	1
37 Lily (Lili)	3	Dicle Nehri	1	Seyyah-ı âlem Evliya Çelebi	1
38 Meclis	3	Doğu	1	Sivas	1
39 Meyer	3	Eamonn (İmin)	1	Sultan Süleyman	1
40 Niğdeli Ali	3	Edirne	1	Şah Tahmasp	1
41 Ali	2	Erzincan	1	Şehzade Cami	1
42 Allah	2	Erzurum	1	Şeyh Saad Muharebesi	1
43 Almanya	2	Eskişehir	1	Tacettin	1
44 Angora	2	Etimesgut	1	Taşhan	1
45 Anker	2	Etimesgutlu	1	Tayyareci Fazıl	1
46 Ata	2	Farabi	1	Tayyareci Mektebi	1
47 Büyük Millet Meclisi	2	Fen Şubesi	1	Tayyareci Vecihi	1
48 C.B.	2	Fethi (Bey)	1	TBMM	1
49 Cenab-ı Hakk	2	Fino Kilisesi	1	Tebriz	1
50 Chris	2	Fransız Julien Meyer (Jülyen Meyer)	1	Temel Reis	1
51 Cumhuriyet	2	Frigler	1	THK Türk Kuşu	1
52 Engûrî	2	Frigya Kralı Midas	1	THK Van İli Şubesi	1
53 Halil Paşa	2	Gazi Mustafa Kemal	1	Thomas Alva Edison	1
54 Hamdullah Suphi Bey	2	Giresun	1	Titch (Tiş),	1
55 Hititler	2	Gönül Hürkuş	1	Tophane Sanat Okulu	1

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
56 Hürkuş	2	Hâkimiyet-i Millîye gazetesi	1	Townshend	1
57 I.İnönü Savaşı	2	Hannah	1	Tuzsuz Deli Bekir	1
58 Jim (Cim)	2	Harem	1	Türk Hava Kurumu Başkanı	1
59 Kafkas Cephesi	2	Hava Bölüğü	1	Türk Hava Kurumu	1
60 Kanarya Adaları	2	Hava Kuvvetleri	1	Türk Kuşu	1
61 Kanuni	2	Havran	1	Türkiye Cumhuriyeti	1
62 Karadeniz	2	Hazar Denizi	1	Türkler	1
63 Kayseri	2	Hindistan cevizi	1	Türklük	1
64 Koca Sinan	2	Hint	1	Uçak Makine Mühendisliği	1
65 Konya	2	Hürkuş Yolları	1	Uluslararası Havacılık Organizasyonu (ICAO)	1
66 Kurtuluş Savaşı	2	II.İnönü Savaşı	1	Üsküdar	1
67 Kutül Amâre Zaferi	2	İbrahim Paşa Konağı	1	Üsküdar Paşakapısı İdadisi	1
68 La Gomera	2	İbrahim Usta	1	Üzüm Şehri	1
69 Mevlâna	2	İran Şahı Tahmasp	1	Vadi Muharebesi	1
70 Mimar Sinan	2	İslam	1	Van Gölü	1
71 Mona (Mona)	2	İspanya	1	Vecihi Sivil Tayyare Mektebi	1
72 Orman Kanunu	2	İzmir	1	Vecihi SK	1
73 Paşa	2	Julien Meyer	1	Vecihi XIV uçağı	1
74 Romalı	2	Kadıköy Vecihi Tayyare İnşa Fabrikası	1	Vecihi XV	1
75 Rus	2	Kafkas Cephesi 7. Tayyare Bölüğü	1	Vecihi XVI	1
76 Ruslar	2	Kahire	1	Veysel	1
77 Safinur	2	Kanada	1	Weimar (Veymar) Mühendislik Okulu	1
78 Selçuklu Türkleri	2	Kanatlılar Birliği	1	Yeniçeri Ocağı	1
79 Selimiye (Camii)	2	Kanatlılar(dergi)	1	Yeşilköy	1
80 Tanrı	2	Karatay Kervansarayı	1	Yeşilyurt Tayyare Mektebi	1
81 THK	2	Kırkpınar Yağlı Güreşleri	1	Yunan	1
82 Tony (Toni)	2	Kuran	1	Yunus	1
83 Tufan	2	Kuş Dili Festivali	1	Yunusçuk	1
84 Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu)	2	Kuşköylüler	1	Yusuf Ağa	1
85 Türkçe	2	Kuvayımilliyeci	1	18 Mart	1

Tablo 31'deki özel isimlere ait bulgular incelendiğinde 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan isimlerden en çok tekrar eden özel isim ‘‘Karagöz’’dür. ‘‘Karagöz’’ özel ismini ‘‘Hacivat’’ ve ‘‘Ankara’’ isimleri takip etmektedir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimler incelendiğinde toplam ve farklı özel isim sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir.

Tablo 32

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Özel İsim Katsayısı
Özgün Yayıncılık 7. Sınıf	13092	2989	637	255	%4,8	%8,5	0,40

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam özel isim sayısı 637 iken farklı özel isim sayısı 255'tir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Özel isim katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı özel isim kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 32'de görüldüğü gibi 7.sınıf Türkçe ders kitabında farklı özel isim sayısının toplam özel isim sayısına bölünmesiyle elde edilen özel isim katsayısı 0,40'tır.

Toplam özel isim sayısının toplam sözcük sayısı içerisindeki oranı %4,8 iken farklı özel isim sayısının farklı sözcük sayısı içerisindeki oranı %8,5' tir.

Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler ve özel isimlerin farklı değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra bu isimlerin kültürdilbilim olguları açısından incelenmesine gidilmiştir.

Aşağıda 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimlerin kültürdilbilim olguları açısından sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

4.1.1.3.1. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anırtırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması

Bu bölümde Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler öncelikle anırtırma isim, olay, metin ve söz olguları kategorilerine ve alt başlıklarına göre sınıflandırılmış, ardından her bir olgu için frekans ve oranlar tablolarla ifade edilmiştir.

4.1.1.3.1.1. Anıştırma İsim

7.Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma isimler, '*Kültür/Sanat*', '*Toplum*', '*Mitoloji/Din*' gibi başlıklara göre sınıflandırılmıştır. Anıştırma isimler incelendiğinde elde edilen veriler şunlardır:

Kültür/ Sanat

Kültür/Sanat başlığı altında '*Karagöz*', '*Hacivat/ Hacı Cavcav*', '*Temel/ Temel Reis*', '*Azeri*', '*Tuzsuz/ Tuzsuz Deli Bekir*', '*Sinan/ Koca Sinan/ Mimar Sinan/ Mimarbaşı Sinan*', '*İbni Sina/ Avicenna*', '*Farabi*', '*Bektaşî*', '*Seyyah-ı Alem Evliya Çelebi*', '*Veysel(Âşık Veysel)*', '*Koca Seyit/ Seyit*', '*Niğdeli Ali*', '*Thomas Alva Edison/ Edison*', '*Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey/ Hamdullah Suphi Bey*', '*Mehmet Âkif*', '*Mehmetçik*', '*Vecihi Hürkuş/ Tayyareci Vecihi/ Vecihi*', '*Hürkuş*', '*Gönül Hürkuş*', '*Fransız Julien Meyer/ Julien Meyer/ Meyer*', '*Angora/ Anker/ Engûrî/ Ankerium/ Ankira/ Ankuva (Ankara'nın eski isimleri)*', '*Ayasofya*', '*Süleymaniye (Camii)*', '*Anıtkabir*', '*Meclis/ Büyük Millet Meclisi*', '*Anadolu*' '*Cevahir Minaresi*', '*Kafkas Cephesi*', '*İbrahim Paşa Konağı*', '*Selimiye (Camii)*', '*Karatay Kervansarayı*', '*THK/ Türk Tayyare Cemiyeti/ Türk Hava Kurumu*', '*Hürkuş Yolları*', '*Yeniçeri Ocağı*' '*Kanatlılar Birliği*', '*Maarif Vekâleti*', '*THK Türk Kuşu/ Türk Kuşu*', '*Rumeli Mecidiye Tabyası*', '*Acemioğlanlar Okulu*', '*13.Kolordu*', '*Vecihi SK/ Vecihi XIV/ Vecihi XV/ Vecihi XVI*', '*Fethi (Tayyareci Fethi Bey)*', '*Sadık (Tayyareci Sadık Bey)*', '*Nuri (Tayyareci Nuri Bey)*', '*Tayyareci Fazıl*', '*Orman Kanunu*', '*Ankara Kalesi*', '*Bebek*', '*Harem*', '*Atmeydanı*' gibi 77'si farklı olmak üzere Türk ve dünya kültüründe yer edinmiş 271 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Toplum/ Yönetim

Toplum başlığı altında '*Atatürk/ Gazi Mustafa Kemal/ Mustafa Kemal/Ata/Paşa*', '*Osmanlı*', '*Kanuni Sultan Süleyman/ Kanuni/ Sultan Süleyman*', '*Halil Paşa*', '*Lütfi Paşa*', '*Yüzbaşı Hilmi Bey*', '*Albay Nureddin Bey*', '*Batı Cephesi Kumandanı İsmet İnönü*', '*Townshend*', '*Cevat Paşa*', '*Frigya Kralı Midas/ Midas*', '*İran Şahı Tahmasp/ Şah Tahmasp*', '*Kuvayımillîyeci*', '*Miralay Ali İhsan Bey*', '*Mirliva Halil Kut Paşa*' '*Romalı*', '*Galatlar*', '*Osmanlı Türkleri*', '*Hititler*', '*Selçuklu Türkleri*', '*Frigler*', '*Bizanslılar*', '*Samanoğulları*', '*Selçuklular*', '*Berberiler*' '*Batılılar*' gibi 34'ü farklı olmak üzere 73 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Mitoloji/ Din

Mitoloji/ Din başlığı altında ‘Allah’, ‘Cenab-ı Hakk’, ‘Tanrı’, ‘Nuh’ ve ‘Mevlâna’ olmak üzere 5’i farklı 9 anıştırma isim tespit edilmiştir.

4.1.1.3.1.2. Anıştırma Olay

Anıştırma Olay kategorisinde ‘Kutül Amâre/ Kutül Amâre Zaferi’, ‘I. İnönü Savaşı’, ‘II. İnönü Savaşı’, ‘Kurtuluş Savaşı’, ‘Kuş Dili Festivali’, ‘Kırkpınar Yağlı Güreşleri’, ‘Malazgirt Savaşı’, ‘Şeyh Saad Muharebesi’, ‘Vadi Muharebesi’, ‘Birinci Dünya Savaşı’, ‘Selman-ı Pak (Savaşı)’, ‘Sakarya Savaşı’, ‘Ocean (Zırhlısı)’, ‘Tufan (Nuh Tufanı)’, ‘18 Mart’ gibi 16’sı farklı olmak üzere 27 anıştırma olay tespit edilmiştir. Anıştırma olayların 14’ü Türk kültürü kökenli iken 2’si Dünya kültürü kökenlidir.

4.1.1.3.1.3. Anıştırma Metin

‘Anıştırma Metin’ kategorisi, ‘Edebiyat Anıştırmaları’, ‘Mitoloji/Din Anıştırmaları’, ‘Sinema/ Program Anıştırmaları’, ‘Şarkı Anıştırmaları’ olmak üzere dört alt başlık altında incelenmiştir.

Edebiyat Anıştırmaları

Edebiyat anıştırmalarına başlığı altında ‘Hâkimiyet-i Millîye gazetesi’, ‘Kanatlılar(dergi)’, ‘Seyahatname’ ve ‘İstiklâl Marşı’ olmak üzere 4’ü farklı, 8 anıştırma metin tespit edilmiştir. Anıştırma metinlerin 4’ü de Türk kültürü kökenlidir.

Mitoloji/Din Anıştırmaları

Mitoloji/ Din anıştırmaları başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında ‘Kur’an, tespit edilen dini anıştırma metin ‘Çapa Şehri (efsanesi)’ de tespit edilen mitolojik anıştırma olmak üzere 2 anıştırma metne rastlanmıştır. Tespit edilen anıştırma metinler Türk ve Dünya kökenlidir.

Şarkı Anıştırmaları

Şarkı anıştırmalar başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir şarkı anıştırmasına rastlanmamıştır.

Sinema/Animasyon/Program Anıştırmaları

Sinema/Program anıştırmaları başlığı altında ‘Uluslararası Havacılık Organizasyonu (ICAO) tespit edilen tek program anıştırmasıdır. Tespit edilen anıştırma program Dünya kùltürü kökenlidir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma isim, metin ve olay olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma olgu sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir.

Tablo 33

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Anıştırma Olgu Sayısı	Farklı Anıştırma Olgu Sayısı	Toplam Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Farklı Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Olgu Katsayısı
Anıştırma İsim	353	116	%55	%45	0,32
Anıştırma Metin	10	6	%1,6	%2,3	0,6
Anıştırma Olay	27	16	%4,2	%6,2	0,6

Yukarıdaki tabloda görùldüęü üzere, Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam anıştırma isim sayısı 353 iken farklı anıştırma isim sayısı 116, toplam anıştırma metin sayısı 10 iken, farklı anıştırma metin sayısı 6’dır. Toplam anıştırma olay sayısı 27 iken, farklı anıştırma olay sayısı ise 16’dır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 33’te de görùldüęü gibi 7.sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; anıştırma isim katsayısı 0,32, anıştırma metin katsayısı 0,6, anıştırma olay katsayısı 0,6’dır.

Toplam anıştırma isim sayısının toplam özel isim sayısı içindeki oranı %55 iken, anıştırma metin sayısının oranı %1,6, anıştırma olay sayısının oranı ise %4,2 olarak

belirlenmiştir. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının toplam özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %60,8'dir.

Farklı anıştırma isim sayısının farklı özel isim sayısı içindeki oranı %45 iken, anıştırma olay sayısının oranı %6,2, anıştırma metin sayısının oranı ise %2,3'tir. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının farklı özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %53,5'tir.

Anıştırma isim, metin ve olay olguları ve bu olguların çeşitli değişkenlere göre oranları tespit edildikten sonra 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma söz olguları tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.3.2. Anıştırma Söz

Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında rastlanan anıştırma sözler 'Atasözleri', 'Deyimler' ve 'Alıntılar' olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.1.1.3.2.1. Atasözleri

Atasözleri başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen atasözleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 34

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri

Atasözleri	f
1 Bakarsan bağ bakmazsan dağ olur.	1
2 Arı kovarı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.	1
3 Uykusuz düş, davulsuz cümbüş olmaz.	1
4 Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	1
5 İnsan insanı alışverişte görsün.	1
6 Birisini tanımak için ya seyahate gideceksin ya yemek yiyeceksin.	1
7 İnsanoğlu çiğ süt emmiştir.	1
Genel Toplam	7

Tablo 34'te yer alan atasözlerine ait bulgular incelendiğinde 7.sınıf Türkçe ders kitabında 7'si farklı toplam 7 atasözünün kullanıldığı görülmüştür.

4.1.1.3.2.2. Alıntılar

Alıntılar başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen alıntılar ve yazarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 35

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar

Alıntılar	f	Yazarları
1 “Sen belki ömründe sevmişsindir. Fakat hiç sevidin mi? Bundaki zevk hiçbir şeyde yok. Hele âşkın Türk milleti olursa! Beni bu zevkten biraz daha ayırmayın. ”		
“Ben okumuşların sözüne daha çok inanırım. Fakat bu yaşa kadar toprakla uğraşan sana da inanırım. Çünkü bu işte sen de okumuş sayılırsın.”	4	Mustafa Kemal Atatürk
“İstikbal göklerde dir.”		
“ Vecihi’den istifade edin.”		
2 “Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.”	3	Mevlâna
“Âlemin gözündeki çöpü görürsün, kendi gözündeki merteğe baksana.”		
“Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.”		
3 “Ne demek hiçbir netice alamadık! Öyle şey olur mu? Bin ayrı madde denedik ve bin tane yanlış maddenin hangileri olduğunu öğrendik!” (Başarısız olmadım. İşe yaramayacak bin yöntem buldum.)	1	Thomas Alva Edison
4 “Hayatımdaki en heyecanlı gündü.”	1	Mehmet Akif Ersoy
5 “Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz.”	1	Cemal Süreya
6 “Güleriz ağlanacak halimize”	1	Yüksel Önaçan
Genel Toplam	11	

Tabloda yer alan alıntılara ait bulgular incelendiğinde 7. Sınıf Türkçe ders kitabında Mustafa Kemal Atatürk’e ait 4, Mevlana’ ya ait 3, Mehmet Akif Ersoy, Cemal Süreya, Thomas Alva Edison ve Yüksel Önaçan’a ait birer olmak üzere 11 alıntının kullanıldığı görülmüştür.

4.1.1.3.2.3. Deyimler

Deyimler başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen deyimler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 36*7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler*

	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
1.	Güler yüz	11	Acı çığlık	1	El çek-	1	İsim tak-	1	Saygı duy-	1
2.	Sık sık	9	Adını ko-	1	Emek harca-	1	İş gör-	1	Selam sabah	1
3.	Cevap ver-	6	Ağır aksak	1	Emek ver-	1	İş ver-	1	Seni gidi ... seni	1
4.	Ara ver-	4	Ağır gel-	1	Eninde sonunda	1	İşe başla-	1	Sonuç al-	1
5.	Arada bir	4	Aklından çıkma-	1	Etrafını sar-	1	İşe yara-	1	Sonuç ver-	1
6.	Asık surat	4	Alkış tufanı	1	Fidan boylu	1	İşi bit-	1	Söz altında kalma-	1
7.	Başına gel-	4	Allayıp pulla-	1	Gelip geç-	1	İşiize bahın (işine bak!)	1	Sözün gelişi	1
8.	Fark et-	4	Amma yaptın ha!	1	Geri çekil-	1	İyi kötü	1	Sözünü dinle-	1
9.	Anlamına gel-	3	Artıkça art-	1	Gizli tut-	1	Kafayı tak-	1	Sürüp git-	1
10.	Bir araya getir-	3	Askere al-	1	Göçüp git-	1	Kâğıda kaleme sarıl-	1	Tahammülü kalma-	1
11.	Bir zamanlar	3	Aval aval bak-	1	Gönül okşa-	1	Kalp kır-	1	Tarihe geç-	1
12.	Düşünüp taşın-	3	Ayaküstü	1	Göresi gel-	1	Kanat ger-	1	Tatsız tuzsuz	1
13.	Güle güle	3	Azar işit-	1	Görmüş geçirmiş	1	Kapısı açık	1	Tez elden	1
14.	Kendi kendine	3	Baş eğ-	1	Göz dik-	1	Kapısını çal-	1	Uçsuz bucaksız	1
15.	Ortaya çık-	3	Baş tacı	1	Gözlerinden yaşlar boşan-	1	Karşı karşıya	1	Ufak tefek	1
16.	Öbür dünya	3	Baş üstüne	1	Gözlerini dik-	1	Karşı koy	1	Umutunu kes-	1
17.	Sağa sola	3	Başı dik	1	Gözü bulan-	1	Kaşlarını çat-	1	Umutsuzluğa kapıl-	1
18.	Tek başına	3	Başboş dolaş-	1	Gözü pek	1	Kendini göster-	1	Uykusu kaç-	1
19.	Yük ol-	3	Beli bükül-	1	Gözünde tüt-	1	Kısa kes-	1	Uzak dur-	1
20.	Çalı çırpı	2	Bir an evvel	1	Gözünü dik-	1	Kıymet bil-	1	Uzun boylu	1
21.	Çekip git-	2	Bir düşüncedir al-	1	Gücü yet-	1	Kim bilir	1	Vay canına	1
22.	Davul döv-	2	Bir o kadar	1	Güçten düş-	1	Kiraya ver-	1	Veryansın et-	1
23.	Ders ver-	2	Bir türlü	1	Gün gel-	1	Merhem ol-	1	Yanı sıra	1

Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
24. Eksik olma-	2	Boş otur-	1	Hak et-	1	Meydana çık-	1	Yedi mahalleden kov-	1
25. Elde et-	2	Boydan boya	1	Hakkından gel-	1	Meydana getir-	1	Yer al-	1
26. Elinden geleni yap-	2	Boyun eğ-	1	Hakkını helal et-	1	Ne olur	1	Yerinde durama-	1
27. Emeği boşa (hebaya) git-	2	Buyruk ver-	1	Haklı çık-	1	Not düş-	1	Yerinden oynat-	1
28. Fırsat bul-	2	Can sıkıntısı	1	Haksızlık et-	1	Oralı olma-	1	Yerini tut-	1
29. Geri çevir-	2	Canını ortaya koy-	1	Hâl al-	1	Ortadan kaldır-	1	Yerle bir et-	1
30. Gözden geçir-	2	Cesaret ver-	1	Hata et-	1	Ortadan kaybol-	1	Yol aç-	1
31. Gurur duy-	2	Çaresini bul-	1	Hata işle-	1	Ortaya çıkar-	1	Yol al-	1
32. Gül gül ol-	2	Çatık kaş	1	Hatır et-	1	Ortaya koy-	1	Yol boyu	1
33. Harekete geçir-	2	Dalga dalga	1	Hayata gözlerini yum-	1	Ömür sür-	1	Yunmuş arınmış (ol-)	1
34. Hücum geç-	2	Dayak at-	1	Hayattan (dünyadan) elini eteğini çek-	1	Önüme çık-	1	Yüreği ferahla-	1
35. İdare et-	2	Demeye kalma-	1	Hazır cevap	1	Önüntü kes-	1	Yüreğini hoplat-	1
36. İzin ver-	2	Derman bul-	1	Hemen hemen	1	Özür dile-	1	Yüz takın-	1
37. Karşılık ver-	2	Dikkat çek-	1	Hesap et-	1	Pençe vur-	1	Yüzü ak, alını açık (ol-)	1
38. Karşısına çık-	2	Dilden dile	1	Hiç mi hiç	1	Peşine düş-	1	Yüzünü ekşit-	1
39. Kendinden geç-	2	Dilinden anla-	1	Hoş gör-	1	Peşine takıl-	1		
40. Ne var ki	2	Dillere destan ol-	1	Hoş karşıla-	1	Rapor et-	1		
41. Ortadan kalk-	2	Dört bir yana ferman çıkar-	1	İçe (içine) sindir-	1	Renk ver-	1		
42. Vücuda getir-	2	Durup dinlenmeden	1	İfade et-	1	Rol oyna-	1		
43. Yolunu tut-	2	Dümen kır-	1	İki büklüm	1	Salık ver-	1		
44. Zaman zaman	2	Düşünceye (düşüncelere) dal-	1	İleri sür-	1	Saye sal-	1		

Tabloda yer alan deyimlere ait bulgular incelendiğinde 7.sınıf Türkçe ders kitabında 215'i farklı olmak üzere toplamda 299 deyim kullanıldığı tespit edilmiştir. Deyimler

içerisinde en çok tekrar eden deyim ‘Güler yüz’ deyimidir. ‘Güler yüz’ deyimini ‘Sık sık’ ve ‘Cevap ver-’ deyimleri takip etmektedir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma söz olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma söz sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 37

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Anıştırma Söz Sayısı	Farklı Anıştırma Söz Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Söz Katsayısı
Deyim	299	215	%2,9	%7	0,71
Atasözü	7	7	%0,05	%0,2	1
Alıntı	11	11	%0,08	%0,3	1

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam deyim sayısı 299 iken farklı deyim sayısı 215, toplam ve farklı atasözü sayısı 7 iken toplam ve farklı alıntı sayısı 11’dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tabloda da görüldüğü gibi 7.sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; deyim katsayısı 0,71, atasözü ve alıntı katsayısı ise 1’dir.

Toplam deyim sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %2,9’luk bir oran ifade ederken farklı deyim sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %7’lik bir oran ifade etmektedir. Toplam atasözü sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,05’lik bir oran ifade ederken farklı atasözü sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,2’lik bir oran ifade etmektedir. Toplam alıntı sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,08’lik bir oran ifade ederken farklı alıntı sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,3’lük bir oran ifade etmektedir.

7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen anıştırma söz olguları ve bu olguların çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer söz varlığı ve kültürbilim öğeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.3.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri

Bu bölümde 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri ‘Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)’ ve ‘Ağız Özellikleri’ ve ‘Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar’ başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

4.1.1.3.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

Yabancı Sözcükler başlığı altında 7.Sınıf Türkçe ders kitabında geçen yabancı sözcükler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 38

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler

	Yabancı Sözcükler	f
1.	Edison	9
2.	Peter	5
3.	Silbo gomera	5
4.	Lily	3
5.	Meyer	3
6.	Angora	2
7.	Anker	2
8.	Engûrî	2
9.	Chris	2
10.	Jim	2
11.	La Gomera	2
12.	Mona	2
13.	Tony	2
14.	Ankerium	1
15.	Ankira	1
16.	Ankuva	1
17.	Brown	1
18.	Ocean	1
19.	Christy Brown	1
20.	Eamonn	1
21.	Julien Meyer	1
22.	Thomas Alva Edison	1
23.	Titch	1
24.	Townshend	1
25.	Weimar	1
	Genel Toplam	53

Tablo 38’de görüldüğü üzere 7.sınıf Türkçe ders kitabında 25’i farklı olmak üzere toplamda 53 yabancı sözcük kullanılmıştır.

4.1.1.3.3.2. Ağız Özellikleri

Ağız Özellikleri başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen ağız özelliği gösteren örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 39

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri

Ağız özellikleri	f
1. Yoh (yok)	14
2. Bah- (bak-)	5
3. Men (-e)	4
4. Uy!	4
5. Evlek (-ine)	2
6. Abe !	1
7. Bi	1
8. Biliş-	1
9. Buba (-mın)	1
10. Doğri	1
11. Eyi (iyi)	1
12. Kükrek	1
13. Neçi (ne ki)	1
14. Sağa (sana)	1
15. Şıvgın	1
16. Temam	1
17. Yun-	1
Genel Toplam	41

Tablo 39’da görüldüğü üzere 7.sınıf Türkçe ders kitabında 17’si farklı olmak üzere toplamda 41 ağız özelliği gösteren kullanım tespit edilmiştir. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime ‘*Yoh (yok)*’ kelimesidir. ‘*Yoh*’ kelimesini ‘*Bah*’ ve ‘*Men*’ kelimeleri takip etmektedir.

4.1.1.3.3.3. Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar

Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar başlığı altında 7.sınıf Türkçe ders kitabında geçen konuşma dili ögeleri, ünlemler, hitaplar ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 40

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar

	Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar	f
1.	Yahu	8
2.	Hadi	5
3.	Ya!	5
4.	Evlat! (-ım)	3
5.	Oğlum!	3
6.	Yavrum	3
7.	Ayyy!	2
8.	Babacığım	2
9.	E!	2
10.	Eh	2
11.	Eyvah!	2
12.	Haa!	2
13.	Hey	2
14.	Hop!	2
15.	Aa!	1
16.	Allah aşkına!	1
17.	Aman!	1
18.	Ayol!	1
19.	Başüstüne!	1
20.	Dedeciğim	1
21.	Efendim	1
22.	Ha!	1
23.	Harika!	1
24.	Haydi!	1
25.	Hee!	1
26.	Hoppalaa!	1
27.	Hu!	1
28.	İh ih ih!	1
29.	Lak laka lak lak	1
30.	Of!	1
31.	Oy!	1
32.	Uf!	1
33.	Vaaay be!	1
34.	Vah vah!	1
35.	Vay!	1
36.	Yaa!	1
	Genel Toplam	65

Tabloda görüldüğü üzere 7.sınıf Türkçe ders kitabında 36'sı farklı olmak üzere toplamda 65 konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap kullanılmıştır. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime 'Yahu' kelimesidir. 'Yahu' kelimesini 'Hadi' ve 'Ya!' kelimeleri takip etmektedir.

Özgün Yayıncılığa ait 7.sınıf Türkçe ders kitabındaki diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri incelendiğinde bu ögelerin toplam ve farklı sayılarına ilişkin elde edilen veriler şöyledir:

Tablo 41

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelerine İlişkin

Genel Bulgular

	Toplam Anırtırma Söz Sayısı	Farklı Anırtırma Söz Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Ögeleri Katsayısı
Yabancı Sözcükler	53	25	%0,4	%0,8	0,47
Ağız özellikleri	41	17	%0,3	%0,5	0,41
Konuşma Dili Ögeleri, Ünlem ve Hitaplar	65	36	%0,4	%1,2	0,55

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam yabancı sözcük sayısı 53 iken farklı yabancı sözcük sayısı 25, toplam ağız özelliklerinin sayısı 41 iken, farklı ağız özelliklerinin sayısı 17'dir. Toplam konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı 65 iken, farklı konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı ise 36'dır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı söz varlığı ve kültürdilbilim ögesi kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tabloda da görüldüğü gibi 7.sınıf Türkçe ders kitabında farklı diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögelerinin sayısı toplam diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögelerinin sayısına bölündüğünde; yabancı sözcük katsayısı 0,47, ağız özelliklerinin katsayısı 0,41 ve konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap katsayısı ise 0,55'tir.

Toplam yabancı sözcük sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,4'lük bir oran ifade ederken farklı yabancı sözcük sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,8'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam ağız özelliklerinin sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,3'lük bir oran ifade ederken farklı ağız özelliklerinin sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,5'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,4'lük bir oran ifade ederken farklı konuşma dili ögeleri, ünlem ve hitap sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %1,2'lik bir oran ifade etmektedir.

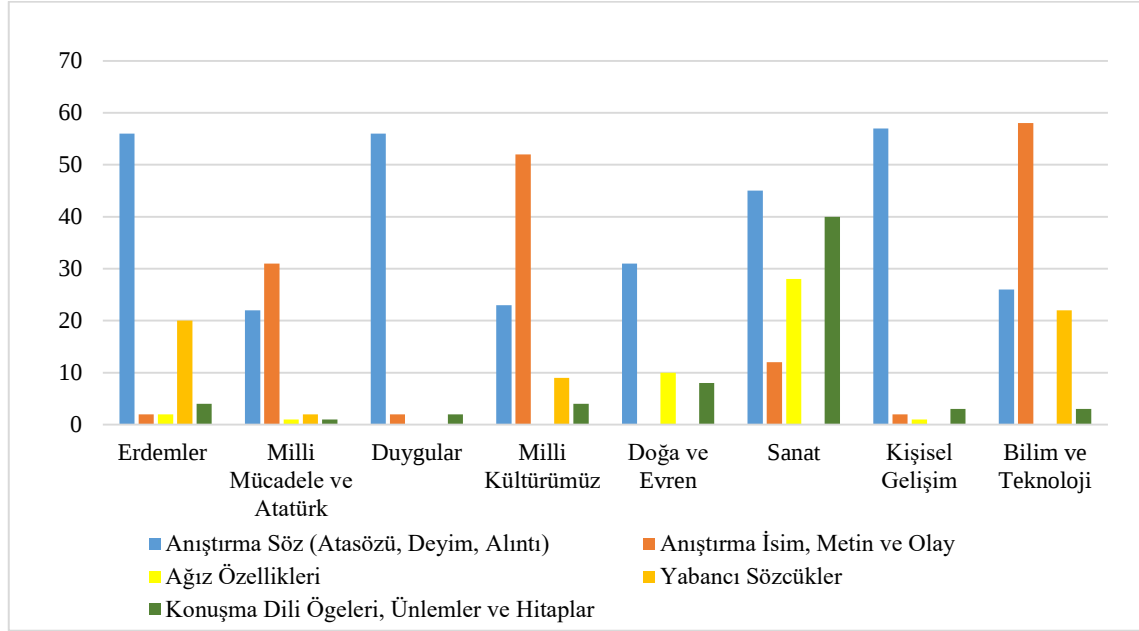
7.Sınıf Türkçe ders kitabında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri ve bu ögelerin çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının Türkçe ders kitabındaki temalara göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla temalar ile ilgili olgular arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.3.4. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ile tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri arasındaki sayısal ilişki ortaya konmuştur. 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı ögelerinin temalara göre dağılımı aşağıdaki şekilde şöyle ifade edilmeye çalışılmıştır:

Şekil 4

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımı

Şekil 4'te elde edilen bulgulara göre 7.sınıf Türkçe ders kitabında anıştırma söz bakımından en zengin tema '*Kişisel Gelişim*' temasıdır. Anıştırma söz sayısının zenginliği bakımından '*Kişisel Gelişim*' temasını sırasıyla, eşit bir sayıda '*Erdemler*' ile '*Duygular*' temaları takip etmektedir. Anıştırma isim, metin ve olay olguları bakımından en zengin tema ise '*Bilim ve Teknoloji*' temasıdır. '*Bilim ve Teknoloji*' temasını sırasıyla '*Millî Kültürümüz*' ile '*Millî Mücadele ve Atatürk*' temaları takip etmektedir. Bu olgulardan herhangi birinin yer almadığı tema ise '*Doğa ve Evren*' temasıdır.

Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri açısından bakılacak olursa; Ağız özellikleri bakımından en zengin tema '*Sanat*' temasıdır. Konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bakımından en zengin tema '*Sanat*' temasıdır. Yabancı sözcüklerin en çok yer aldığı tema ise '*Bilim ve Teknoloji*' temasıdır.

7.Sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin toplamı bakımından en zengin tema '*Sanat*' temasıdır. '*Sanat*' temasını, '*Bilim ve Teknoloji*' ile '*Millî Kültürümüz*' temaları izlemektedir. İlgili olguların sayısı bakımından en fakir tema ise '*Doğa ve Evren*' temasıdır.

4.1.1.4. MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularına Yönelik Bulgular

Bu bölümde MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabına ait temel sözcükler, kültürdilbilim ve söz varlığı olguları ortaya konmuştur.

MEB yayıncılığa ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerdeki sözcüklerin ilgili sıklık analiz programıyla analiz edilmesiyle elde edilen bulgular Tabloda şöyle gösterilmiştir:

Tablo 42

MEB Yayıncılık 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Sıklık Dizini

Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f	Sözcük	f
bir	505	Hacivat	64	el	42	at-	31
de/ da (bağlaç)	311	yap-	62	kahve	42	yıl (zaman)	31
bu	267	et-	59	kal-	42	kurt	30
ol-	256	her	58	bura	41	adam	29
ve	195	iç	58	çocuk	41	ağaç	29
o	173	gün	57	hep	41	büyük	29
de-	147	saat	55	kadar	41	kuş	29
gel-	124	ama	52	diye	39	oku-	29
ben	114	başla-	51	ev	39	ses	29
ne	96	bak-	50	iki	39	sev-	29
gibi	94	dur-	50	kim	39	şimdi	29
mı /mi /mu /mü	87	biz	49	biri	37	yok	29
git-	80	DOĞRU	49	iyi	37	şu	28
çok	76	kendi	49	dış	36	toprak	28
sonra	74	en	48	müzik	36	at	27
Karagöz	72	ver-	48	zaman	36	baba	27
yer	70	çık-	47	bil-	35	hem	27
için	69	siz	46	cahil	35	köy	27
ki (bağlaç)	69	değil	45	hiç	35	nasıl	27
sen	69	gör-	45	iste-	35	deniz	26
al-	68	söyle-	45	ara	33	güzel	26
insan	67	yan	44	geç-	33	ad	25
daha	66	şey	43	imece	32	bırak-	25
var	65	çalış-	42	son	32	bile	25

*Tablonun tamamı Ek-8 'dedir.

MEB yayıncılığa ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki sözcüklerin analiz edilmesiyle elde edilen bulguların yer aldığı Tablo 42'ye bakıldığında 8.sınıf Türkçe ders kitabında 'bir' sözcüğünün en çok tekrar eden sözcük olduğu görülmektedir. 'Bir' sözcüğünü sırasıyla 'de/da' bağlacı ve 'bu' sözcüğü izlemektedir.

MEB Yayıncılığa ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temel sözcükler incelendiğinde toplam ve farklı temel sözcük sayılarına ait veriler şöyle gösterilebilir:

Tablo 43

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Toplam ve Farklı Sözcük Sayısına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Sözcük Katsayısı
MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	15977	3429	0,214

Tablo 43'te elde edilen bulgulardan hareketle toplam temel ve farklı temel sözcük sayıları incelendiğinde MEB yayıncılığa ait 8.Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde 3429'u farklı olmak üzere toplamda 15977 temel sözcüğün kullanıldığı görülmektedir.

Sözcük hesaplamalarında önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Sözcük katsayısı, bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı sözcük kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 43'te de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabında farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayısı 0,214'tür.

Türkçe ders kitaplarındaki kültürdilbilim olgularını ortaya koymak amacıyla incelenen temel sözcüklerin ardından aynı amaçla 8.Sınıf Türkçe ders kitabında özel isimlerin kullanımı incelenmiştir. MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen özel isimler şunlardır:

Tablo 44*MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Geçen Özel İsimler*

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
1. Karagöz	72	Orta Anadolu	2	Kanunların Ruhu	1
2. Hacivat	64	Orta Çağ	2	Kaptan Cook (Kuk)	1
3. Atatürk	25	Peynir	2	Karadeniz	1
4. Türk	20	Rum	2	Kavala	1
5. Dadaruh	19	Rumeli (türkölteri)	2	Kıbrıs	1
6. Hasan	19	Safiye Ayla	2	Kısıkgedığı	1
7. İstanbul	19	Savur	2	Kıy-Liyen	1
8. Türkiye	18	Simit	2	Konya	1
9. Ayaz	17	Tosun	2	Kostantinople	1
10. Aygır	16	Türkler	2	Köşküm Var Deryaya Karşı	1
11. Zehra	13	8 Yıl Sonra	1	Kutlu Dağ	1
12. Canberra	12	Abbas Sayar	1	Kutur Tigin	1
13. Elif	12	Abdal Musa	1	Küçük Aziz Sancar	1
14. Kınalı Ali	12	Acemce	1	Manastır	1
15. Sultan	12	Ada	1	Maraş	1
16. Anadolu	11	Adana	1	Maya Dağ'dan Kalkan Kazlar	1
17. Çalkır	10	Afrika	1	Meclis	1
18. İngilizce	10	Ahmet	1	Mehmetçik	1
19. Türkçe	9	Akdere	1	Melbourne (Melborn)	1
20. Avustralya	8	Aladağlar	1	Mersin	1
21. DNA	7	Aliş'imın Kaşları Kare	1	Mısır	1
22. Pervin	7	Amerika Birleşik Devletleri	1	Muhacir Hakkı	1
23. Aziz Sancar	7	Ankara	1	Mübadele Komisyonu	1
24. Ali	7	Anzak	1	New İstanbul	1
25. Çinliler	6	Araplar	1	Niagar (Niyagara) Şelalleri	1
26. Hacı Süleyman	6	Arda	1	Nobel Ödülü	1
27. Zeytingöz	6	Ardahan	1	Nobel Kimya Ödülü	1
28. Ahmet Çavuş	5	Atatürk Parkı	1	Osmanlı Devleti	1
29. Zehra Hanım	5	Atladım Bahçeye Girdim	1	Osmanlıca	1
30. Anzak Anıtı	4	Ayağına Giymiş Sedef Nalini	1	Peri Bacaları	1
31. Arif	4	Aziz Abi	1	Peynircik	1
32. Aziz	4	Aziz Amca	1	Pürsıçan	1
33. Despina	4	Aziz Sancar Amca	1	Robinson Crusoe (Robinsın Kuruze)	1
34. Dorukısarak	4	Batı	1	Rumelili	1
35. Göreme	4	Bay Sancar	1	Rumlar	1
36. Hoca	4	Bektaş	1	Sadi Yaver Ataman	1
37. İngiliz	4	Birleşmiş Milletler	1	Sardunya Kokan Toprakların Öykölteri	1
38. Miho	4	Bizans	1	Selanik	1
39. Allah	3	Boncuk Center	1	Selenge	1
40. Anzaklar	3	Börek Center (sentır)	1	Ship Shak	1

Özel İsimler	f	Özel İsimler	f	Özel İsimler	f
41. Bursa	3	Brezilya	1	Sungur Tigin	1
42. Çin	3	Bugu Han	1	Süleymaniye	1
43. Gelibolu	3	Bülbülüm	1	Sürmene	1
44. Hatice Nine	3	Büyük Sultan Gazneli Mahmut	1	Şahane Gözler	1
45. Hıdırellez	3	Ceyhan	1	Şarlo	1
46. Hristo	3	Cumhuriyet	1	Şip Şak	1
47. Maçan	3	Çankaya	1	Taksim	1
48. Mardin	3	Dağlar Dağlar	1	Tanrı	1
49. Meçhul Asker	3	Demirkır	1	Tanrı Dağı	1
50. Mehmet	3	Dolmabahçe Sarayı	1	Taxim	1
51. Montesquieu (Monteskü)	3	Dönerchi	1	The İstanbul	1
52. Nasrettin Hoca	3	Dünya Ağacı	1	Tigin	1
53. Portekizce	3	Erzincan	1	Tokat	1
54. Rumeli	3	Eski Romalılar	1	Tokatlı	1
55. Salihli	3	Eski Yunanlar	1	Toroslar	1
56. Simitçik	3	Eskiji	1	Tuğla	1
57. Uygur	3	Evlad-ı Fatihan	1	Tuna	1
58. Uygurlar	3	Fatih	1	Tükel Tigin	1
59. Zeliha	3	Fear Of Missing Out (fiyır of mising aut)	1	Türk Kahvesi	1
60. Arif enişte	2	Firdevs Tunçay	1	TV	1
61. Avrupa	2	FOMO	1	Ur Tigin	1
62. Beş Balığ	2	Gali Tigin	1	Urumeli	1
63. Bozcaada	2	Gazi	1	Üsküp	1
64. Buca	2	Gide Gide Yarelerin Derildi	1	Üsteğmen Faruk	1
65. Buca'da Hayat	2	Gil Stern	1	Vardar	1
66. Bugu Tigin	2	Goethe (Göthe)	1	Veysel	1
67. Çanakkale	2	Göç Destanı	1	Yaşar Kemal	1
68. Çanakkale Savaşı	2	Güney Akdeniz	1	Yemen (türkü)	1
69. Çukurova	2	Güney Anadolu	1	Yemen	1
70. Eski Mısırlılar	2	Hak	1	Yemenimin Uçları	1
71. Gelibolu Cephesi	2	Harp Akademisi	1	Yeni Cami	1
72. Hacı Cavcav	2	Hasan Emmi	1	Yeni Zelanda	1
73. Hatun Dağı	2	Hesi Re	1	Yunan	1
74. Hüseyin	2	Hösük	1	Yüce Mevlam	1
75. İbrahim	2	Hulin	1	Z kuşağı	1
76. İçişleri Bakanı	2	İngilizler	1	Zeynep	1
77. Kavala Limanı	2	İtalyanca	1	Zile	1
78. Mustafa	2	İzmir Kız Öğretmen Okulu	1	Ziya Gökalp	1
79. Mübadele Günleri	2	Kalbim Rumeli'de Kaldı	1		
80. Nurettin	2	Kanuni Sultan Süleyman	1		

Tablo 44'teki özel isimlere ait bulgular incelendiğinde 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan isimlerden en çok tekrar eden özel isim 'Karagöz' dür. 'Karagöz' özel ismini 'Hacivat' ve 'Atatürk' özel isimleri takip etmektedir.

MEB Yayıncılığa ait 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki özel isimler incelendiğinde toplam ve farklı özel isim sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyle gösterilebilir:

Tablo 45

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlere İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Toplam Özel İsim	Farklı Özel İsim	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Özel İsim Katsayısı
MEB Yayıncılık 8. Sınıf	15977	3429	762	238	%4,7	%,6,9	0,31

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam özel isim sayısı 762 iken farklı özel isim sayısı 238'dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Özel isim katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı özel isim kullanılarak yazıldığıнын oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabında farklı özel isim sayısının toplam özel isim sayısına bölünmesiyle elde edilen özel isim katsayısı 0,31'dir.

Toplam özel isim sayısının toplam sözcük sayısı içerisindeki oranı %4,7 iken farklı özel isim sayısının farklı sözcük sayısı içerisindeki oranı %6,9'dur.

MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler ve özel isimlerin farklı değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra bu isimlerin kültürdilbilim olguları açısından incelenmesine gidilmiştir.

Aşağıda 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimlerin kültürdilbilim olguları açısından sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

4.1.1.4.1 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Özel İsimlerin Anıştırma Metin, Olay ve İsim Olguları Bakımından Sınıflandırılması

Bu bölümde MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan özel isimler öncelikle anıştırma isim, olay, metin ve söz olguları kategorilerine ve alt başlıklarına göre sınıflandırılmış, ardından her bir olgu için frekans ve oranlar grafik ve şekillerle ifade edilmiştir.

4.1.1.4.1.1. Anıştırma İsim

8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma isimler, ‘Kültür/Sanat’, ‘Toplum/Yönetim’, ‘Mitoloji/Din’ gibi başlıklara göre sınıflandırılmıştır. Anıştırma isimler incelendiğinde elde edilen veriler şunlardır:

Kültür/ Sanat

Kültür/Sanat başlığı altında ‘Karagöz’, ‘Hacivat/ Hacı Cavcav’, ‘Montesquieu’, ‘Nasrettin Hoca/ Hoca’, ‘Safiye Ayla/Ayla’, ‘Aziz Sancar/ Aziz Abi/ Aziz Amca/ Bay Sancar/Aziz/ Küçük Aziz Sancar’, ‘Sadi Yaver Ataman’, ‘Gil Stern’, ‘Goethe’, ‘Kaptan Cook’, ‘Kostantinople’, ‘Robinson Crusoe’, ‘Şarlo’, ‘Evlat-ı Fatihan’, ‘(Aşık) Veysel’, ‘Ziya Gökalp’, ‘Atatürk Parkı’, ‘Anzak Anıtı’, ‘Meçhul Asker’, ‘Mehmetçik / Mehmet’, ‘Mübadele Komisyonu’, ‘Gelibolu Cephesi’, ‘Anadolu’, ‘Urumeli’ ‘Beş Balık’, ‘Yeni Cami’, ‘Niagara Şelaleleri’, ‘Peri Bacaları’, ‘Meclis’, ‘Dolmabahçe Sarayı’ ‘Hesi-Re’ ‘Batı’, ‘Yaşar Kemal’ gibi 42’si farklı olmak üzere 236 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Toplum/ Yönetim

Toplum/ Yönetim başlığı altında ‘Atatürk/ Gazi’, ‘Bizans’, ‘Bugu Tigin/ Bugu Han’, ‘Gali Tigin’, ‘Kiyu-Liyen’, ‘Kutur Tigin’, ‘Sungur Tigin/ Tigin’, ‘Tükel Tigin’, ‘Ur Tigin’, ‘Büyük Sultan Gazneli Mahmut/ Sultan’, ‘Kanuni Sultan Süleyman’, ‘Fatih (Fatih Sultan Mehmet)’, ‘Cumhuriyet (1923 dönemi)’, ‘Osmanlı Devleti’, ‘Eski Romalılar’, ‘Uygurlar’, ‘Uygur’, ‘Eski Yunanlar’, ‘Eski Mısırlılar’, ‘Anzaklar’, ‘Anzak’, gibi 25’i farklı olmak üzere 68 anıştırma isim tespit edilmiştir.

Mitoloji/ Din

Mitoloji/ Din başlığı altında ‘Tanrı’, ‘Allah’, ‘Yüce Mevlam’ olmak üzere 3’ü farklı, 5 dini anıştırma isim tespit edilmiştir.

4.1.1.4.1.2. Anıştırma Olay

Anıştırma Olay kategorisinde ‘Çanakkale Savaşı’ , ‘Hıdırellez’ olmak üzere 2’si farklı, 5 anıştırma olay tespit edilmiştir.

4.1.1.4.1.3. Anıştırma Metin

‘Anıştırma Metin’ kategorisi, ‘Edebiyat Anıştırmaları’, ‘Mitoloji/Din Anıştırmaları’, ‘Sinema/Animasyon/Program Anıştırmaları’, ‘Şarkı Anıştırmaları’ olmak üzere dört alt başlık altında incelenmiştir.

Edebiyat Anıştırmaları

Edebiyat anıştırmaları başlığı altında ‘Kanunların Ruhu’ , ‘Bektaşî (fıkraları)’ olmak üzere 2’si farklı 2 anıştırma metin tespit edilmiştir.

Mitoloji/Din Anıştırmaları

Mitoloji/ Din anıştırmaları başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında herhangi mitolojik anıştırma metin unsuruna rastlanmamıştır.

Şarkı Anıştırmaları

Şarkı anıştırmaları başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında ‘Aliş’imin Kaşları Kare’ , ‘Atladım Bahçeye Girdim’ , ‘Bülbülüm’ , ‘Ayağına Giymiş Sedef Nalini’ , ‘Dağlar Dağlar’ , ‘Gide Gide Yarelerin Derildi’ , ‘Köşküm Var Deryaya Karşı’ , ‘Maya Dağ’dan Kalkan Kazlar’ , ‘Şahane Gözler’ , ‘Zeynep’ , ‘Yemenimin Uçları’ , ‘Manastır’ , ‘Yemen (türküsü)’ , ‘Çanakkale (türküsü)’ , ‘Rumeli(türküleri)’ olmak üzere 15’i farklı, 16 şarkı anıştırması tespit edilmiştir.

Sinema/Animasyon/Program Anıştırmaları

Sinema/Animasyon/Program anıştırmaları başlığı altında ‘Nobel Ödülü’ ve ‘Nobel Kimya Ödülü’ olmak üzere 2 program anıştırması tespit edilmiştir.

MEB Yayıncılığa ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma isim, metin ve olay olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma olgu sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyle gösterilebilir:

Tablo 46

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma İsim, Metin ve Olay Olgularına İlişkin Genel Bulgular

Kitap	Toplam Anıştırma Olgu Sayısı	Farklı Anıştırma Olgu Sayısı	Toplam Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Farklı Özel İsim İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Olgu Katsayısı
Anıştırma İsim	309	70	%40	%29	0,22
Anıştırma Metin	29	25	%3	%10	0,86
Anıştırma Olay	5	2	%0,65	%0,8	0,4

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam anıştırma isim sayısı 309 iken farklı anıştırma isim sayısı 70, toplam anıştırma metin sayısı 29 iken, farklı anıştırma metin sayısı 25'tir. Toplam anıştırma olay sayısı 5 iken, farklı anıştırma olay sayısı ise 2'dir.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tabloda görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma olgu sayısı toplam anıştırma olgu sayısına bölündüğünde; anıştırma isim katsayısı 0,22, anıştırma metin katsayısı 0,86, anıştırma olay katsayısı 0,4'tür.

Anıştırmalıkların toplam ve farklı sözcük sayısı içerisindeki oranı kadar aynı zamanda toplam ve farklı özel isim içerisindeki oranı da önemlidir. Anıştırma isim sayısının toplam özel isim sayısı içindeki oranı %40 iken, anıştırma metin sayısının oranı %3, anıştırma olay sayısının oranı ise %0,65'tir. Bu bulgular ışığında anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının toplam özel isim sayısı içerisindeki oranı %43,6'dır.

Farklı anıştırma isim sayısının farklı özel isim sayısı içindeki oranı %29 iken, anıştırma metin sayısının oranı %10, anıştırma olay sayısının oranı ise %0,8'dir. Anıştırma isim, olay ve metin olgularının toplamının farklı özel isim sayısı içerisindeki oranı ise %39,8'dir.

Anıştırma isim, metin ve olay olguları ve bu olguların çeşitli değişkenlere göre oranları tespit edildikten sonra 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma söz olguları tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.4.2. Anıştırma Söz

MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında rastlanan anıştırma sözler ‘*Atasözleri*, ‘*Deyimler*’ ve ‘*Alıntılar*’ olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

4.1.1.4.2.1. Atasözleri

Atasözleri başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen atasözleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 47

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Atasözleri

Atasözleri	f
1 Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	1
2 Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır!	1
Genel Toplam	2

Tabloda yer alan atasözlerine ait bulgular incelendiğinde 8. sınıf Türkçe ders kitabında 2’si farklı, toplam 2 atasözünün kullanıldığı görülmüştür.

4.1.1.4.2.2. Alıntılar

Alıntılar başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen alıntılar ve yazarları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 48

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Alıntılar

Alıntılar	f	Yazarları
1 “Bu yurdun toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost ülkede bulunuyorsunuz. Huzur ve sessizlik içinde uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun koyunasınız. Uzak diyarlardan evlatlarını savaşa gönderen anneler! Gözyaşlarınızı dindiriniz. Evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içinde, rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar, bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır.”	3	Mustafa Kemal Atatürk
“Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü; musikide değişikliği alabilmesi, kavrayabilmesidir.”		
“Hayatta musiki lazım mıdır? Hayatta musiki lazım değildir. Çünkü hayat musikidir.”		
2 “Toplumumuza iyimserler de kötümserler de katkıda bulunurlar. İyimser uçak yapar, kötümser ise paraşüt.”	1	Gil Stern
3 “Işık! Işık! Işık!”	1	Goethe
4 “Kişiyi değerli kılan, sahip oldukları değil, karakteridir.”	1	Mevlana
Genel Toplam	6	

Tabloda yer alan alıntılara ait bulgular incelendiğinde 8. sınıf Türkçe ders kitabında Mustafa Kemal Atatürk’e ait 3, Gil Stern, Mevlana ve Goethe’ ye ait birer alıntı olmak üzere toplamda 6 alıntının kullanıldığı görülmüştür.

4.1.1.4.2.3. Deyimler

Deyimler başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen deyimler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 49*8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Deyimler*

1.	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
2.	Bir yandan	4	Arasına karış-	1	El çek-	1	İkide bir	1	Önüne geç-	1
3.	Dalga geç-	4	Arayıp tara-	1	Elden geldiğince	1	İleri git-	1	Örnek ol-	1
4.	Harman et- (yap)-	4	Ayak üstü	1	Ele al-	1	İlgi duy-	1	Öteye beriyeye	1
5.	Hastalığa yakalan-	4	Babadan kalma	1	Eline kına yak-	1	İliklerine işle-	1	Özen göster-	1
6.	İfade et-	4	Bacak kadar	1	Elini kolunu bağla-	1	İmdada yetiş-	1	Özene bözene	1
7.	Bir türlü	3	Bağları (bağını) kopar-	1	Ev bark	1	İnceden inceye	1	Özür dile-	1
8.	Ciddiye al-	3	Bağrı yanık	1	Farkında ol-	1	İple çek-	1	Para etme-	1
9.	Eşref saati gel-	3	Bam teline dokun-	1	Fırsat (fırsatını) bul-	1	İş gör-	1	Pay al-	1
10.	Fark et-	3	Baş et-	1	Geç kal-	1	İş tut-	1	Peşine takıl-	1
11.	Haber ver-	3	Başı dön-	1	Geçit ver-	1	İşe koş-	1	Peşini bırak-	1
12.	İş çevir-	3	Başı önüne düş-	1	Gelip çat-	1	İşini bitir-	1	Pırlıl pırlıl ol-	1
13.	Kendi kendine	3	Başıboş dolaş-	1	Geri çekil-	1	İte kaka	1	Rahat dur-	1
14.	Kurban ol-	3	Başına dikil-	1	Gevezelik et-	1	İyi git-	1	Rahat yüzü görme-	1
15.	Peşine düş-	3	Başının çaresine bak-	1	Gezip tozmak	1	İyi(Eyi) gün dostu (dostları)	1	Sağa sola	1
16.	Söz et-	3	Batağa saplan-	1	Giyinip kuşan-	1	Kafa bul-	1	Saymakla bitme-	1
17.	Tek başına	3	Bende /sende o göz var mı?	1	Gönlünde n kop-	1	Kalın kafalı	1	Sefere çık-	1
18.	(sözünü) balla kes-	2	Beşik sall-	1	Gönlünü kazan-	1	Kan (kanlarını) dök-	1	Sınava gir-	1
19.	Ağır bas-	2	Bıçak gibi kes-	1	Gönül al-	1	Kan dök-	1	Sırası gel-	1
20.	Aklında kal-	2	Bir ağızdan	1	Göz açıp kapayınca ya dek (kadar)	1	Kanada kalk-	1	Silip süpür-	1
21.	Ana baba günü	2	Bir aşağı bir yukarı	1	Göz açtırma-	1	Kapı aç-	1	Sineye (sinesine) çek-	1

1. Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
22. Artıkça art-	2	Bir inip bir kalk-	1	Göz alıcı	1	Kapıya dayan-	1	Sonuç al-	1
23. Baş çek-	2	Bir kıyamettir git-	1	Göz kırp-	1	Kargacık burgacık	1	Söz ver-	1
24. Bayram havası	2	Bir ol-	1	Göze al-	1	Karşı karşıya	1	Sözün’a getirmek	1
25. Bir arada	2	Birbirine gir-	1	Gözler önüne ser-	1	Karşı koy-	1	Sözün kıyası	1
26. Boydan boya	2	Boş durma-	1	Göz (gözleri) takıl-	1	Karşılık ver-	1	Sürüp git-	1
27. Burnunda tüt-	2	Boşa git-	1	Göz gibi (bak-)	1	Kaşla göz arası	1	Şaka yap-	1
28. Can at-	2	Boşa harca-	1	Göz kay-	1	Katık et-	1	Şakaya gel-	1
29. Can ver-	2	Boy göster-	1	Göz takıl-	1	Kendimi bildim bileli	1	Şaşkın şaşkın	1
30. Cevap ver-	2	Boy ver-	1	Gözüne mil çek-	1	Kendinde n geç-	1	Taban tepin-	1
31. Dile getir-	2	Boyun eğ-	1	Gözüne uyku girme-	1	Kendini (kendilerini) kaptır-	1	Tadına doyama-	1
32. Dolaşıp dur-	2	Buram buram tüt-	1	Gözünü kan bürü-	1	Kendini bir şey san- (zannet-)	1	Tadına var-	1
33. Geri çevir-	2	Buyur et-	1	Gözünün içine bak-	1	Kendini göster-	1	Talih yüzüne gül-	1
34. Geri dön-	2	Can kaygusu (kaygısı)	1	Gözünün önüne gel-	1	Kendini kapıp koyuver-	1	Taş kesil-	1
35. Geri git-	2	Cana yakın	1	Göz yaşlar ını tutama-	1	Kendini kaptır-	1	Tekin değil	1
36. Göğüs ger-	2	Canavar kesil-	1	Gurur duy-	1	Keyif ver-	1	Tepeden tırnağa (kadar)	1
37. Göz kamaştır-	2	Canı isterse	1	Gücü yet-	1	Kılıç çek-	1	Tereyağın dan kıl çeker gibi	1
38. Gözlerinden öp-	2	Canı sıkıl-	1	Güle oynaya	1	Kıran kırana	1	Tetikte dur-	1
39. Haber al-	2	Cesaret et-	1	Güler yüz	1	Kızılca kıyamet	1	Tez elden	1
40. Hak et-	2	Cezaya çarptırıl-	1	Gülmekte n kırıl-	1	Köşe bucak	1	Tıka basa doldur-	1
41. İhtimal verme-	2	Çaresini bul-	1	Gün bat-	1	Kulağına gel-	1	Tüy gibi hafif (ol-)	1
42. İster istemez	2	Çekip git-	1	Günah işle-	1	Kurşun dök-	1	Ufak tefek	1
43. Karşısına çık-	2	Çığ gibi büyü-	1	Günlerden bir gün	1	Kusura bakma-	1	Ufak tefek	1

1.	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
44.	Kırk gün kırk gece	2	Çılgılık at-	1	Günün birinde	1	Kuyruğun u ardına kıs-	1	Uzak dur-	1
45.	Muradına er-	2	Çocuk oynucağı!	1	Hakkını helal et-	1	Laf işit-	1	Uzun sözün kısası	1
46.	Sık sık	2	Çoluk çocuk	1	Haklı çık-	1	Meydana çık-	1	Üstün ol-	1
47.	Sözünü kes-	2	Dağdan gelip bağdakini kov-	1	Halay çek-	1	Meydana gel-	1	Üzerinde dur-	1
48.	Tatlı dil	2	Dal budak sal-	1	Harikalar yarat-	1	Mola ver-	1	Üzerine yürü-	1
49.	Uçsuz bucaksız	2	Damgasını vur-	1	Hatayı (hatasını) anla-	1	Nabız yokla-	1	Var gücümle	1
50.	Yakıp yık-	2	Damla damla	1	Hatır say-	1	Ne demek	1	Vız gel-	1
51.	Yer al-	2	Darmadağı n et-	1	Hayal (hayalini) kur-	1	Ne diye?	1	Yakınlık göster-	1
52.	Yer ver-	2	Deli ol-	1	Hayal meyal	1	Ne fayda?	1	Yalnız başına	1
53.	Yerinde durama-	2	Demeye kalma-	1	Hesaba kat-	1	Ne gelir elden! (elden ne gelir!)	1	Yaprak kımıldam a-	1
54.	Yol al-	2	Derman kalma-	1	Hıçkır a hıçkır a ağla-	1	Ne hikmetse	1	Yaş ilerle-	1
55.	Yüz ver-	2	Deve kuşu gibi başını kuma sok- (kafasını kuma sokmuş devekuşu gibi ol-)	1	Hiçe say-	1	Ne olur?	1	Yenik düş-	1
56.	Zaman zaman	2	Devreye gir-	1	Hiddete kapıl-	1	Ne var ki	1	Yer yurt	1
57.	 gözüyle bak-	1	Dikili ağacı kalma- (ol-)	1	Hoşa git-	1	Ne yapıp yapıp	1	Yerini al-	1
58.	Ad (adlar) ver-	1	Dile gel-	1	Hoşnut et-	1	Nefes al-	1	Yıllar yılı	1
59.	Adım at	1	Dili dışarı çık-	1	Hoşuna (hoşa) git-	1	Nefes nefese	1	Yoksun bırak-	1
60.	Ağzına vurup lokmasını al-	1	Dili tutul-	1	Huyunu husunu (suyunu) al-	1	Nefesi kesil-	1	Yol ver	1
61.	Akıl dağıt-	1	Dilinde düşme-	1	Hülyaya dal-	1	Neme gerek?	1	Yola düş-	1
62.	Akıl erdir-	1	Diline dola-	1	Hüngür hüngür ağla-	1	Neme lazım	1	Yolu düş-	1

1.	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f	Deyimler	f
63.	Aklına (akla) getir-	1	Dilini eşek arısı soksun!	1	İcat çıkar-	1	Olur olmaz	1	Yolunu gözle-	1
64.	Aklına gel-	1	Dillere destan (ol-)	1	İçi titre-	1	Ortadan kalk-	1	Yolunu kes-	1
65.	Aklını kullan-	1	Donup kal-	1	İçinden çıkama-	1	Ortalık ağar-	1	Yuvarlanı p git-	1
66.	Allah’a emanet	1	Dört yanına bakın-	1	İçinden gel-	1	Ortaya koy-	1	Yürek dağla-	1
67.	Allak bullak et-	1	Duman al-	1	İçine dert ol-	1	Ödü kop-	1	Yüzü kara	1
68.	Altını çiz-	1	Durup dinlemeden	1	İçten içe	1	Öfkesini çıkar-	1	Yüzükoyu n kapaklan- (yüzükoyun kapan-)	1
69.	Anlamına gel-	1	Duymamazlıktan gel-	1	İdare et-	1	Ölüm kalım savaşı	1	Zarar gör-	1
70.	Ara sıra	1	Efkâr bas-	1	İftira at-	1	Öne sür-	1		
71.	Arada bir	1	El birliği	1	İhtimam göster-	1	Önüme çık-	1		

Tabloda yer alan deyimlere ait bulgular incelendiğinde 8. sınıf Türkçe ders kitabında 348’i farklı olmak üzere toplamda 424 deyim kullanıldığı tespit edilmiştir. Deyimler içerisinde en çok tekrar eden deyimler ‘*Bir yandan*’, ‘*Dalga geç-*’, ‘*Harman et-(yap)-*’ ve ‘*Hastalığa yakalan-*’ deyimleridir.

MEB Yayıncılığa ait 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki anıştırma söz olguları incelendiğinde toplam ve farklı anıştırma söz sayıları ile ilgili elde edilen veriler şöyle gösterilmiştir:

Tablo 50

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Anıştırma Söz Olgularına İlişkin Genel Bulgular

	Toplam Anıştırma Söz Sayısı	Farklı Anıştırma Söz Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Anıştırma Olgu Katsayısı
Deyimler	424	348	%2,6	%10	0,82
Atasözleri	2	2	%0,01	%0,05	1
Alıntılar	6	6	%0,03	%0,1	1

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan anıştırma söz olguları incelendiğinde; toplam deyim sayısı 424 iken farklı deyim sayısı 348, toplam atasözü sayısı 2 iken farklı atasözü sayısı 2, toplam alıntı sayısı 6 iken farklı alıntı sayısı da 6'dır.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Anıştırma olgu katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı anıştırma olgu kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tablo 50'de görüldüğü gibi 8. sınıf Türkçe ders kitabında farklı anıştırma söz sayısı, toplam anıştırma söz sayısına bölündüğünde; deyim katsayısı 0,82, atasözü katsayısı 1, alıntı katsayısı ise 1'dir.

Toplam deyim sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %2,6'lık bir oran ifade ederken farklı deyim sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %10'luk bir oran ifade etmektedir. Toplam atasözü sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,01'lik bir oran ifade ederken farklı atasözü sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,05'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam alıntı sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,03'lük bir oran ifade ederken farklı alıntı sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,1'lik bir oran ifade etmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen anıştırma söz olguları ve çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra 8.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.4.3. Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğeleri

Bu bölümde 5.sınıf Türkçe ders kitabında geçen diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri 'Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)', 'Ağız Özellikleri' ve 'Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar' başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

4.1.1.4.3.1. Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

Yabancı Sözcükler başlığı altında 8.sınıf Türkçe ders kitabında orijinal yazılışlarıyla yer alan yabancı sözcükler ve frekansları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 51

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)

	Yabancı Sözcükler (Orijinal Yazılış)	f
1.	Canberra	12
2.	Phubbing	4
3.	Despina	4
4.	Montesquieu	3
5.	Hristo	3
6.	Center	2
7.	Why-b	2
8.	Tower	1
9.	The	1
10.	Snobbing	1
11.	Siberkondria	1
12.	Shopping center	1
13.	Shoe center	1
14.	Ship Shak	1
15.	Robinson Crusoe	1
16.	Photolourking	1
17.	Phone	1
18.	Niagar	1
19.	New	1
20.	Move Your Life!	1
21.	Melbourne	1
22.	Kostantinople	1
23.	Hesi Re	1
24.	Goethe	1
25.	Gil Stern	1
26.	Fear of Missing Out	1
27.	Fantom	1
28.	Cook	1
	Genel Toplam	51

Tabloda görüldüğü üzere 8. sınıf Türkçe ders kitabında 28'i farklı olmak üzere 51 yabancı sözcük kullanılmıştır. Yabancı sözcüklerde en çok tekrar eden sözcük 'Canberra'dır. 'Canberra' sözcüğünü 'Phubbing' ve 'Despina' sözcükleri takip etmektedir.

4.1.1.4.3.2. Ağız Özellikleri

Ağız Özellikleri başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen ağız özelliği gösteren örnekler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 52*8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Ağız Özellikleri*

	Ağız Özellikleri	f
1.	Koyak	4
2.	Şavk (-ı)	3
3.	Emmi	2
4.	Kış kış	2
5.	Hayma (-lar)	2
6.	Bacı (-m)	2
7.	Neye	2
8.	İrip (-a)	2
9.	Ko-	1
10.	Yetikleş-	1
11.	He	1
12.	Eyi	1
13.	Savak (-ğı)	1
14.	Şip şak	1
15.	Esikli kesikli (esik kesik)	1
16.	Agu (-su)	1
17.	Don (-da)	1
18.	Yet-	1
19.	Alca	1
20.	Çığır	1
	Genel Toplam	31

Tabloda görüldüğü üzere 8. sınıf Türkçe ders kitabında 20'si farklı olmak üzere toplamda 31 ağız özelliği gösteren kullanım tespit edilmiştir. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime 'Koyak' kelimesidir. Koyak kelimesini, 'Şavk', 'Kış Kış', 'Hayma', 'Bacım', 'İrip' ve 'Neye' kelimeleri takip etmektedir.

4.1.1.4.3.3. Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar

Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar başlığı altında 8. sınıf Türkçe ders kitabında geçen konuşma dili ögeleri, ünlemler ve hitaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 53*8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar*

	Konuşma Dili Ögeleri, Ünlemler ve Hitaplar	f
1.	Yahu	13
2.	Ah!	9
3.	Haydi	6
4.	Sakın	6
5.	Anacığım	5
6.	Aman	4
7.	Ha	3
8.	Ha ha ha!	3
9.	Aa	2
10.	Aslanım!	2
11.	Be!	2
12.	Deh!	2
13.	Evladım	2
14.	Eyvah!	2
15.	Hadi	2
16.	Hah!	2
17.	Hemşerim	2
18.	Hımm!	2
19.	Oğul	2
20.	Simitçiğim	2
21.	Vay	2
22.	Ya!	2
23.	Yaa	2
24.	A	1
25.	Aaa!	1
26.	Aaah	1
27.	Amcacığım	1
28.	Anneciğim	1
29.	Babacığım	1
30.	Babalık!	1
31.	Başlayalım	1
32.	Beeen	1
33.	Bravo!	1
34.	Cahıllll	1
35.	E	1
36.	Efendiiiim	1
37.	Eh	1
38.	Eh işte!	1
39.	Elveda!	1
40.	Hah hah ha!	1
41.	Hay	1
42.	Hey	1
43.	Hoş geldiniiz	1
44.	Huuu!	1
45.	İki gözüm	1
46.	Kardeşim	1
47.	Ne!	1
48.	Nee	1
49.	Nine	1
50.	Öhö öhö!	1
51.	Peynirciğim	1
52.	Vallahi	1
53.	Vallahi Billahi	1
54.	Vay anam!	1
55.	Vay be	1
56.	Vesselam	1
57.	Yaşasın!	1
58.	Yavrum	1
59.	Yeğenim	1
	Genel Toplam	115

Tabloda görüldüğü üzere 8. sınıf Türkçe ders kitabında 59’u farklı olmak üzere toplamda 115 konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap kullanılmıştır. Bu kategoride en çok tekrar eden kelime ‘Yahu’ ünlemidir. ‘Yahu’ ünlemini ‘Ah!’ ünlemi takip etmektedir.

MEB Yayıncılığa ait 8.sınıf Türkçe ders kitabındaki diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri incelendiğinde bu ögelerin toplam ve farklı sayılarına ilişkin elde edilen veriler şöyle gösterilebilir:

Tablo 54

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Diğer Söz Varlığı Ve Kültürdilbilim Ögelerine İlişkin

Genel Bulgular

	Toplam Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Farklı Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Sayısı	Toplam Sözcük İçindeki Yüzdesi	Farklı Sözcük İçindeki Yüzdesi	Diğer Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Katsayısı
Yabancı Sözcükler	51	28	%0,3	%0,8	0,54
Ağız özellikleri	31	20	%0,1	%0,5	0,64
Konuşma Dili Ögeleri, Ünlem ve Hitaplar	115	59	%0,7	%1,7	0,51

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan toplam yabancı sözcük sayısı 51 iken farklı yabancı sözcük sayısı 28, toplam ağız özelliklerinin sayısı 31 iken, farklı ağız özelliklerinin sayısı 20’dir. Toplam konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısı 115 iken, farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısı ise 59’dur.

Sözcük hesaplamalarında bir diğer önemli ölçüt sözcük katsayısıdır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri katsayısı bir ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı söz varlığı ögesi kullanılarak yazıldığının oransal ifadesidir. Tabloda da görüldüğü gibi 8. Sınıf Türkçe ders kitabında farklı diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögelerinin sayısı toplam diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögelerinin sayısına bölündüğünde; yabancı sözcük katsayısı 0,54, Anadolu ağız katsayısı 0,64 ve konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap katsayısı ise 0,51’dir.

Toplam yabancı isim sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,3'lük bir oran ifade ederken farklı anıştırma isim sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,8'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam anıştırma metin sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,1'lik bir oran ifade ederken farklı anıştırma metin sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,5'lik bir oran ifade etmektedir. Toplam anıştırma olay sayısı toplam sözcük sayısı içerisinde %0,7'lik bir oran ifade ederken farklı anıştırma olay sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %1,7'lik bir oran ifade etmektedir.

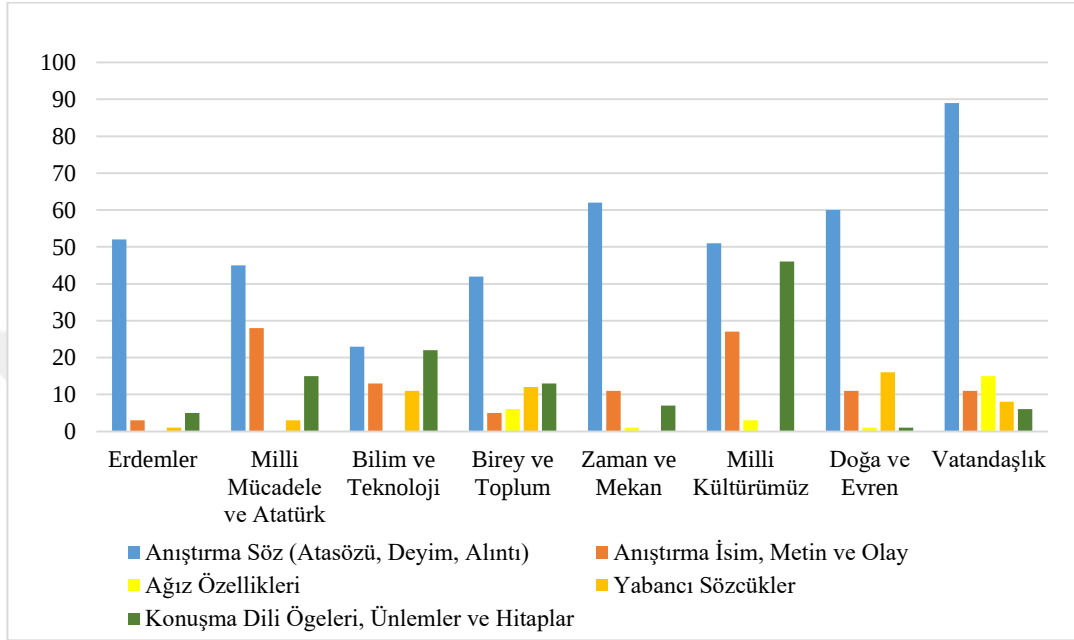
8.Sınıf Türkçe ders kitabında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri ve bu ögelerin çeşitli değişkenler içerisindeki oranları tespit edildikten sonra söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının Türkçe ders kitabındaki temalara göre nasıl farklılaştığını belirlemek amacıyla temalar ile ilgili olgular arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.4.4. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Ögelerinin Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan temalar ile tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim ögeleri arasındaki sayısal ilişki ortaya konmuştur. 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı ögelerinin temalara göre dağılımı aşağıdaki şekilde şöyle ifade edilmeye çalışılmıştır:

Şekil 5

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Kültürdilbilim ve Söz Varlığı Öğelerinin Temalara Göre Dağılımı

Şekil 5'te elde edilen bulgulara göre 8. sınıf Türkçe ders kitabında anıtsırma söz bakımından en zengin tema "Vatandaşlık" temasıdır. Bu açıdan "Vatandaşlık" temasını sırasıyla "Zaman ve Mekân" ile "Doğa ve Evren" temaları takip etmektedir. Anıtsırma isim, metin ve olay olguları bakımından en zengin tema ise "Millî Mücadele ve Atatürk" temasıdır. "Millî Mücadele ve Atatürk" temasını sırasıyla "Millî Kültürümüz" ile "Bilim ve Teknoloji" temaları takip etmektedir. Bu bakımdan en fakir tema "Birey ve Toplum" temasıdır.

Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri açısından bakılacak olursa; ağzız özellikleri bakımından en zengin tema "Vatandaşlık" temasıdır. Konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bakımından en zengin tema "Millî Kültürümüz" temasıdır. Yabancı sözcüklerin en çok yer aldığı tema ise "Doğa ve Evren" temasıdır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin toplamı bakımından en zengin tema "Millî Kültürümüz" temasıdır. "Millî Kültürümüz" temasını "Vatandaşlık" teması takip etmektedir. İlgili olguların sayısı bakımından en fakir tema ise "Erdemler" temasıdır.

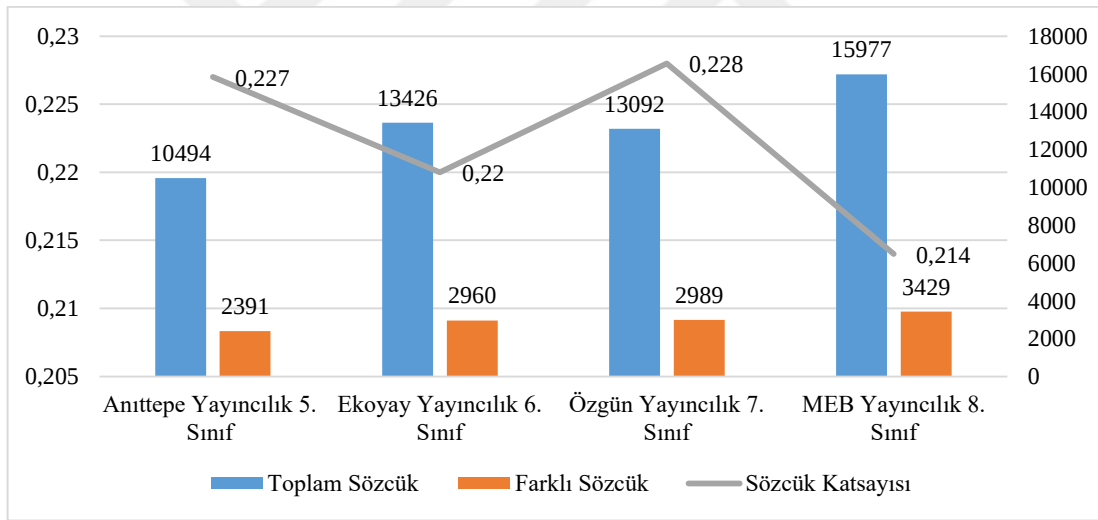
4.1.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, Anıttepe, Ekoyay, Özgün ve MEB yayıncılığa ait 5, 6, 7 ve 8.sınıf Türkçe ders kitaplarında tespit edilen toplam ve farklı sözcük sayıları, özel isimler, söz varlığı ve kültürdilbilim olguları ile bu olgulara ait istatistiki veriler bir arada ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada grafik ve şekillerden yararlanılmıştır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam ve farklı temel sözcük sayılarına ait verilerin sınıf düzeylerine dağılımı şöyle gösterilebilir:

Şekil 6

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Sözcük Sayısının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı sözcük sayısına bakıldığında her sınıf düzeyindeki ders kitabında 2391- 3429 arasında farklı sözcük, 10494-15977 arasında ise toplam sözcük kullanılmıştır. MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabı toplam ve farklı sözcük sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken toplam ve farklı sözcük sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf ders kitabıdır.

Toplam sözcük sayısında sınıf seviyelerine göre kademeli bir artış görülmemektedir. Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders

kitabına göre daha çok sözcük kullanılmıştır. Farklı sözcük sayılarında ise sınıf seviyelerinde kademeli bir artış söz konusudur.

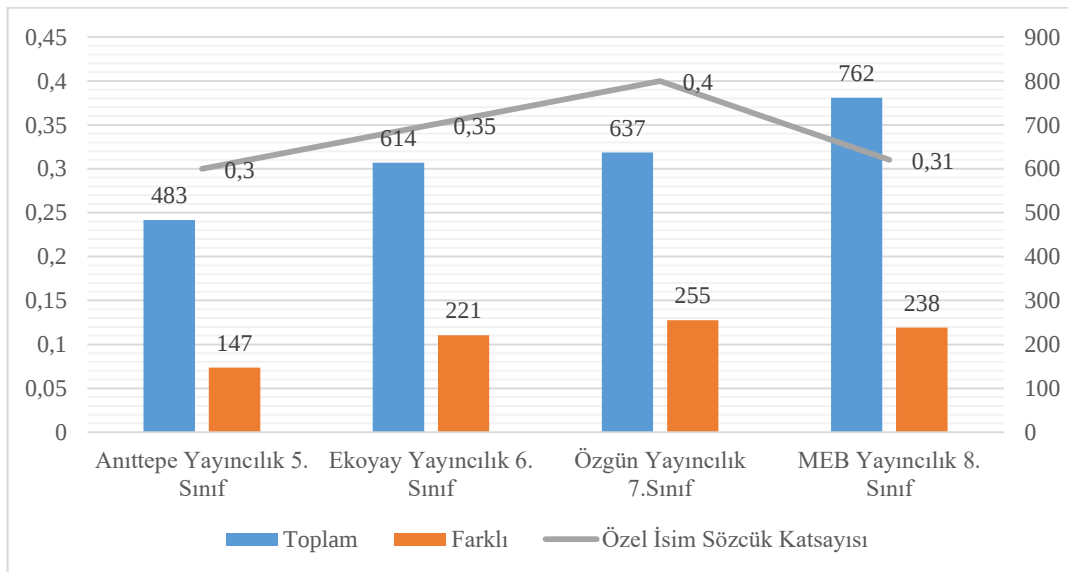
Sözcük hesaplamalarında belirleyici ve önem ifade eden ölçütlerden biri de sözcük katsayısıdır. Sözcük katsayısı, bir ders kitabındaki tüm metinlerin ne kadar farklı sözcükle yazıldığıнын oransal olarak ifadesidir. Ders kitaplarındaki farklı sözcük sayısının toplam sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayıları grafikte de görüldüğü üzere birbirine oldukça yakındır. Sözcük katsayısı, Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında 0,227, Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında 0,22, Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabında 0,228, MEB yayıncılıkta ise 0,214'dir. Buna göre sözcük katsayısı yani toplam sözcük içerisinde farklı sözcüklerin en çok yer aldığı ders kitabı Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı iken, MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı ise bu oranın en düşük olduğu ders kitabıdır.

Tüm seviyelerdeki toplam ve farklı sözcük sayılarına ait veriler incelendikten sonra ders kitaplarındaki özel isim kullanımı incelenmiştir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı özel isim sayılarına ait verilerin sınıf düzeylerine dağılımı şöyle gösterilebilir:

Şekil 7

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Toplam ve Farklı Özel İsim Sayısının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı özel isim sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam özel isim sayısının 483-762 arasında ve farklı özel isim sayısının ise 147-255 arasında değiştiği görülmektedir. MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabı toplam özel isim sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken toplam ve farklı özel isim sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf ders kitabıdır. Toplam ve farklı özel isim sayılarının kullanım miktarlarının sınıf düzeyleri ile paralel bir değişim gösterdiği görülmüştür

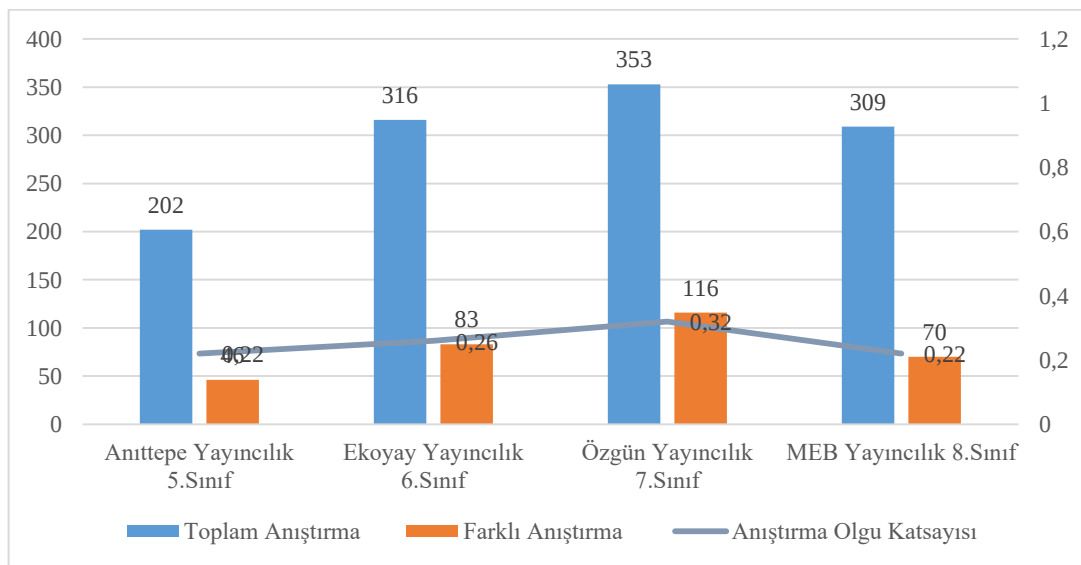
Ders kitabındaki metinlerin ne kadar farklı sözcükle yazıldığıнын oransal ifadesi olan sözcük katsayılarına bakıldığında ders kitaplarının birbirine yakın oranda katsayı değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Özel isim katsayısı bakımından en yüksek ders kitabı Özgün yayıncılık 7.sınıf ders kitabı iken en düşük özel isim katsayısına sahip ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf ders kitabıdır.

Tüm seviyelerdeki toplam ve farklı özel isim sayılarına ait veriler incelendikten sonra ders kitaplarında anıştırma olguların kullanımı incelenmiştir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma isim olgularına ait verilerin sınıf düzeylerine dağılımı şöyledir:

Şekil 8

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma İsim Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

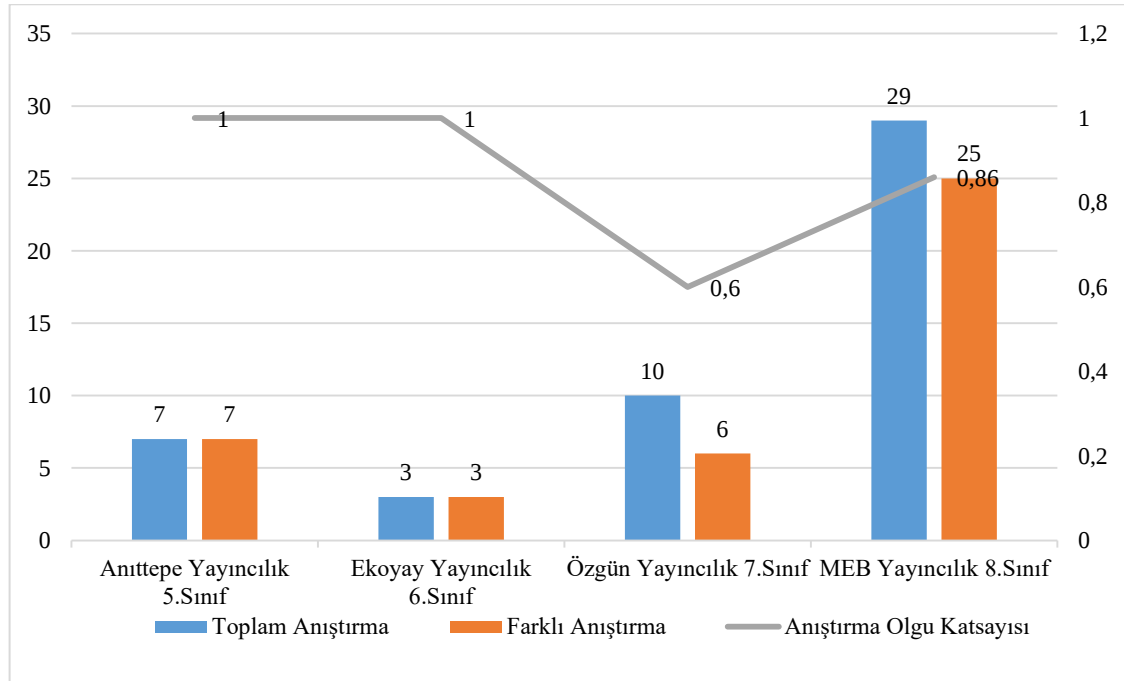
Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma isim sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam anıştırma isim sayısının 202-365 arasında ve farklı anıştırma isim sayısının ise 47-110 arasında değiştiği görülmektedir. Özgün yayıncılık 7.sınıf ders kitabı toplam ve farklı anıştırma isim sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken, toplam ve farklı anıştırma isim sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf ders kitabıdır.

Farklı anıştırma olgu sayısının toplam anıştırma olgu sayısına bölünmesiyle elde edilen anıştırma olgu katsayı değerlerine bakıldığında tüm ders kitaplarının birbirine yakın katsayı değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Anıştırma isim bakımından en yüksek katsayı değerine sahip ders kitabı MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı iken en düşük katsayı değerine sahip ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma metin olgularına ait verilerin sınıf düzeylerine dağılımı şöyledir:

Şekil 9

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma Metin Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

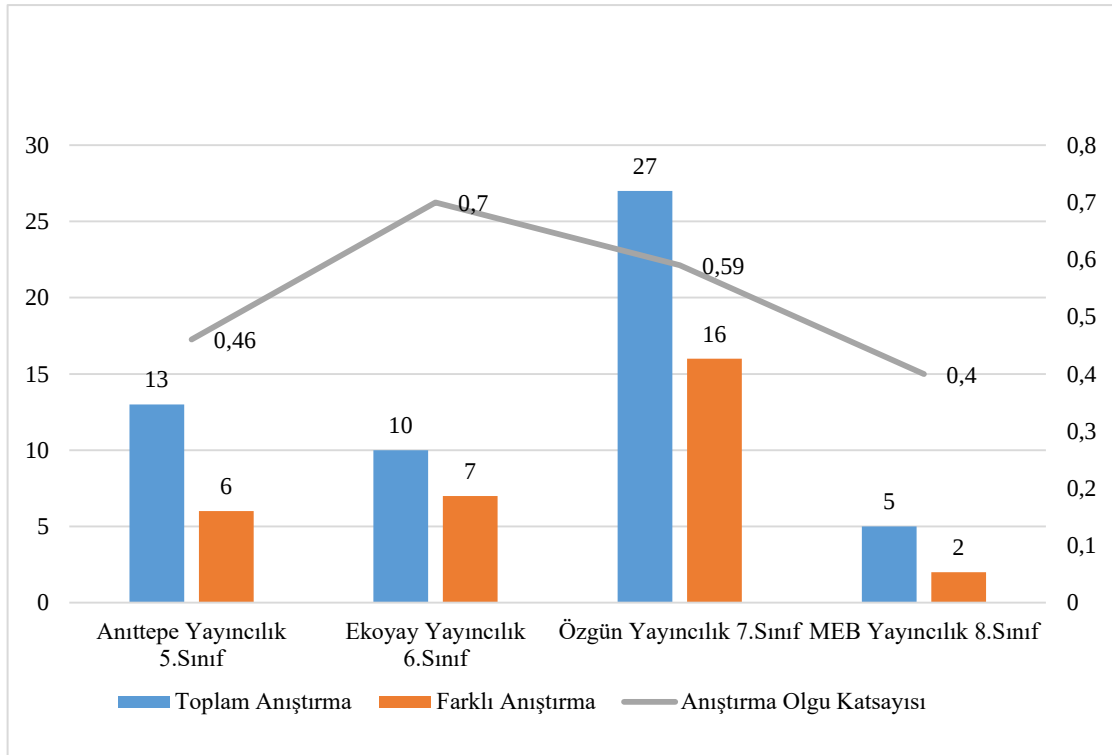
Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma metin sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam anıştırma metin sayısının 3-29 arasında ve farklı anıştırma metin sayısının ise 3-25 arasında değiştiği görülmektedir. MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabı toplam ve farklı anıştırma metnin en çok kullanıldığı ders kitabı iken toplam ve farklı anıştırma metin sayısının en az olduğu ders kitabı ise Ekoyay yayıncılık 6. sınıf ders kitabıdır.

Farklı anıştırma olgu sayısının toplam anıştırma olgu sayısına bölünmesiyle elde edilen anıştırma olgu katsayı değerlerine bakıldığında üç ders kitabının birbirine yakın katsayı değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Bu değerler içerisinde anıştırma metin bakımından en yüksek katsayı değerine sahip ders kitapları Anıttepe ve Ekoyay yayınlarıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma olay olgularına ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 10

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Anıştırma Olay Olgularının Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı anıştırma olay sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam anıştırma olay sayısının 5-27 arasında ve farklı anıştırma olay sayısının ise 2-16 arasında değiştiği görülmektedir. Özgün yayıncılık 7.sınıf ders kitabı toplam ve farklı anıştırma olay sayısının en çok kullanıldığı ders kitabı iken toplam ve farklı anıştırma olay sayısının en az olduğu ders kitabı ise MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabıdır.

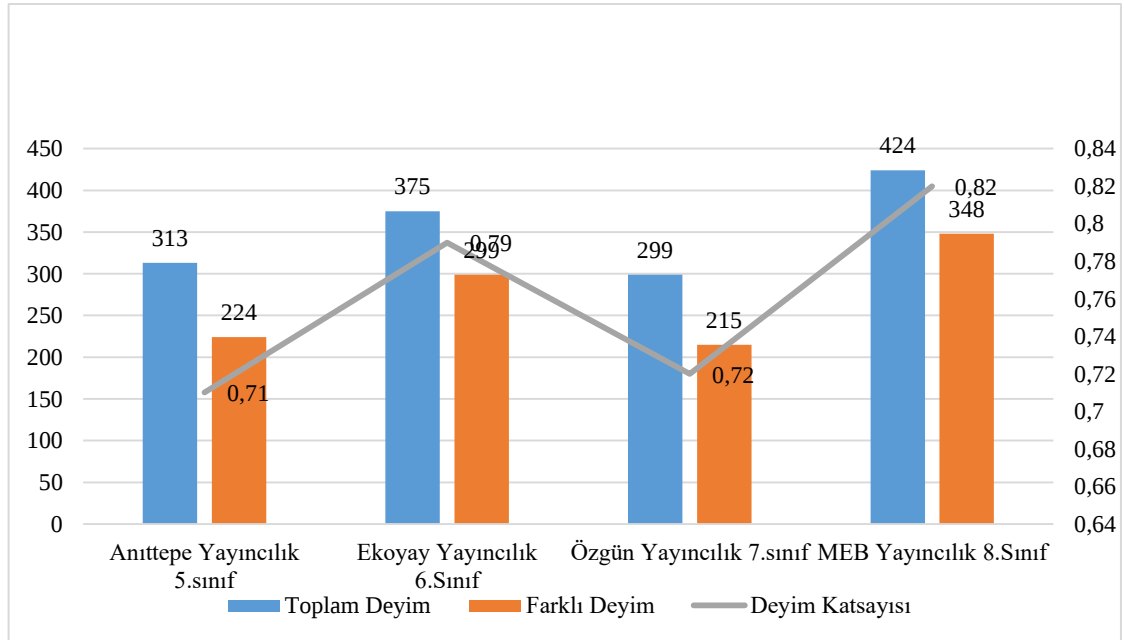
Farklı anıştırma olgu sayısının toplam anıştırma olgu sayısına bölünmesiyle elde edilen anıştırma olgu katsayı değerlerine bakıldığında anıştırma olay bakımından en yüksek katsayıya sahip ders kitabı Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı iken, en düşük katsayı değerine sahip kitap ise MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Anıştırma isim, metin ve olay olgularının sınıf düzeylerine göre incelenmesi yapıldıktan sonra ders kitaplarındaki anıştırma söz olgularından deyimler, atasözleri ve alıntılarının sınıf seviyelerine göre dağılımı incelenmiştir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında tespit edilen anıştırma söz olgularından toplam ve farklı deyim sayılarına ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 11

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

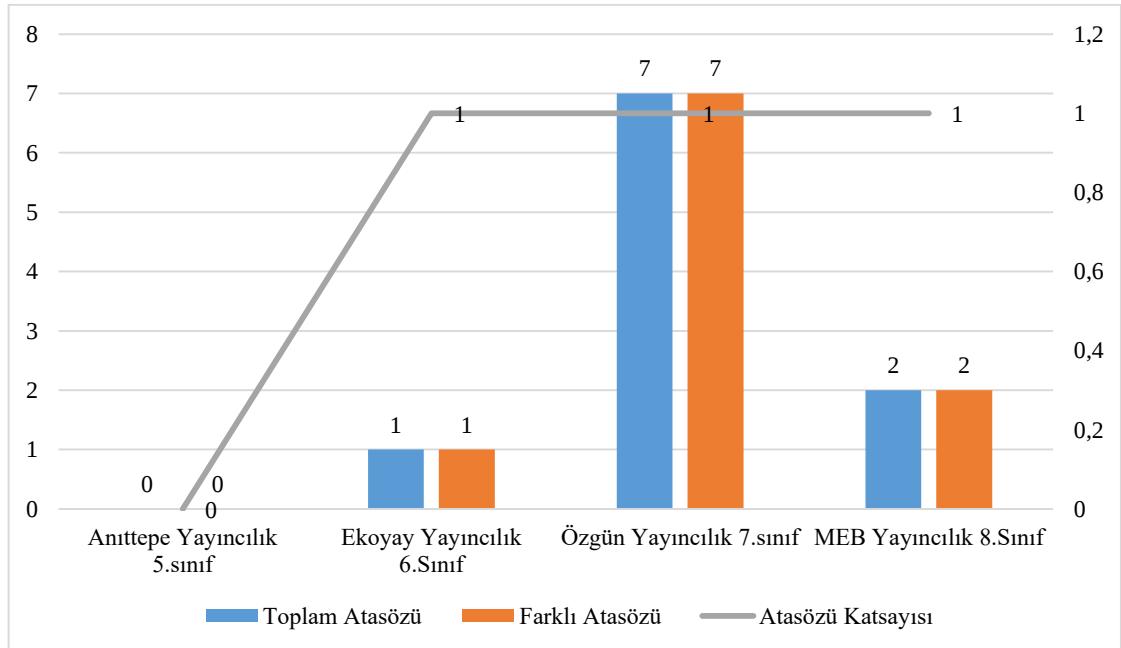
Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı deyim sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam deyim sayısının 299-424 arasında ve farklı deyim sayısının ise 215-348 arasında değiştiği görülmektedir. MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabı toplam ve farklı deyim sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken toplam ve farklı deyim sayısının en az olduğu ders kitabı ise Özgün yayıncılık 7.sınıf ders kitabıdır.

Söz varlığının zenginliği ile ilişkili olan önemli bulgulardan biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı deyim sayısının toplam deyim sayısına bölünmesiyle elde edilen deyim katsayıları bir ders kitabının ne kadar farklı deyimle yazıldığını gösterir. Elde edilen veriler incelendiğinde ders kitaplarına ait deyim katsayıları birbirlerine yakın olmakla beraber deyim katsayısı en yüksek ders kitabı MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı iken deyim katsayısı en düşük olan ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan anıştırma söz olgularından toplam ve farklı atasözlerine ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyle gösterilebilir:

Şekil 12

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Atasözlerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı atasözü sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında 0- 7 arasında toplam ve farklı atasözünün kullanıldığı

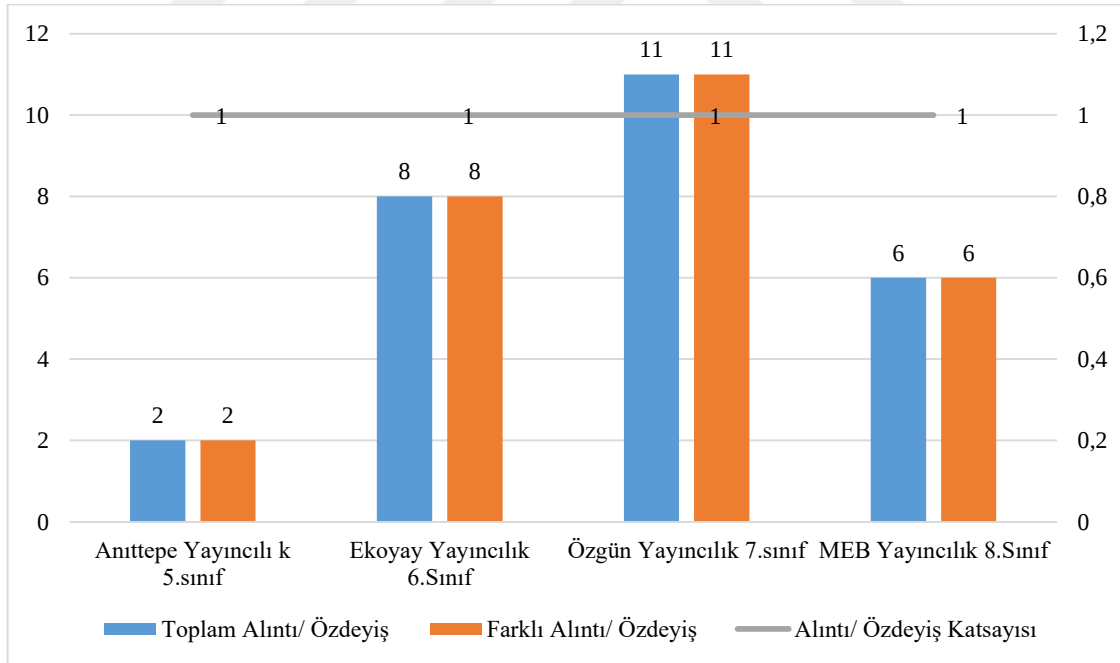
görülmektedir. Kullanılan atasözü değeri bakımından sırasıyla Özgün yayıncılık 7.sınıf ders kitabı 7, MEB yayıncılık 8. sınıf ders kitabı 2, Ekoyay yayıncılık 6. sınıf ders kitabı 1 değerine sahiptir. Anıttepe yayıncılık 5.sınıf ders kitabında ise herhangi bir atasözüne rastlanmamıştır. Buna göre Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı toplam ve farklı atasözü sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken atasözünün hiç olmadığı ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Söz varlığının zenginliğini ifade eden önemli bulgulardan biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı atasözü sayısının toplam atasözü sayısına bölünmesiyle elde edilen atasözü katsayıları incelendiğinde Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabı haricinde diğer üç ders kitabının aynı katsayı değerlerine sahip olduğu görülmüştür.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan anıştırma söz olgularından toplam ve farklı alıntı sayılarına ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 13

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Alıntıların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı alıntı sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam ve farklı alıntı sayısının 2-11 arasında değiştiği görülmektedir. Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı alıntıya en fazla yer verilen

ders kitabı iken alıntı sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

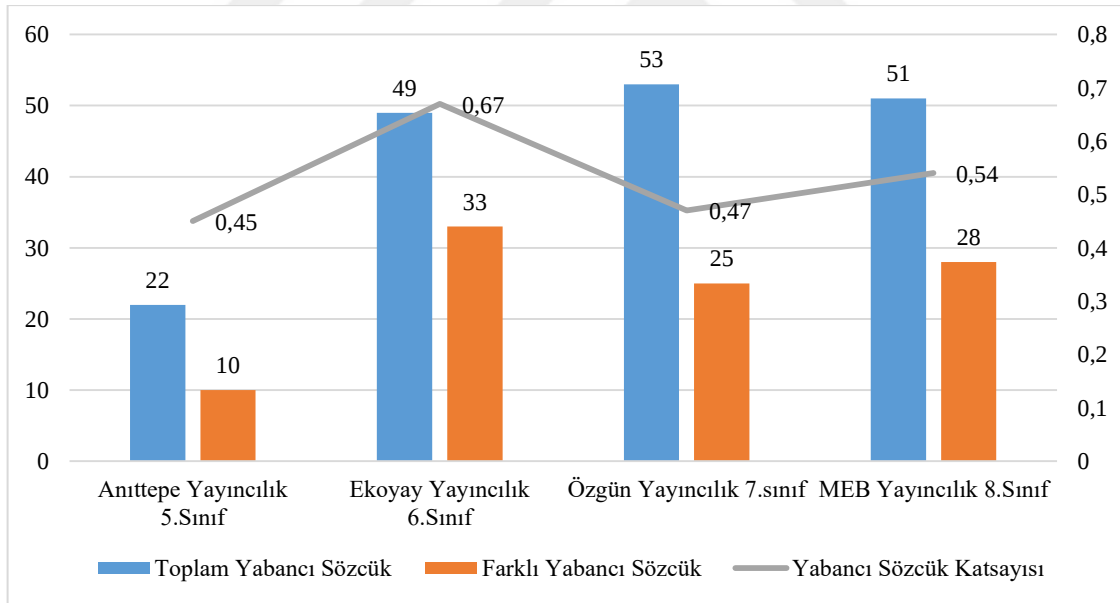
Söz varlığının zenginliğini gösteren önemli bulgulardan biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı alıntı sayısının toplam alıntı sayısına bölünmesiyle elde edilen alıntı katsayıları incelendiğinde tüm ders kitapları aynı katsayı değerlerine sahiptir.

Anıştırma söz olgularından deyimler, atasözleri ve alıntılarının sınıf düzeylerine göre incelemesi yapıldıktan sonra ders kitaplarında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinden yabancı sözcükler, ağız özellikleri, konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitapların sınıf seviyelerine göre dağılımı incelenmiştir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı yabancı sözcük sayılarına ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 14

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Yabancı Sözcüklerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

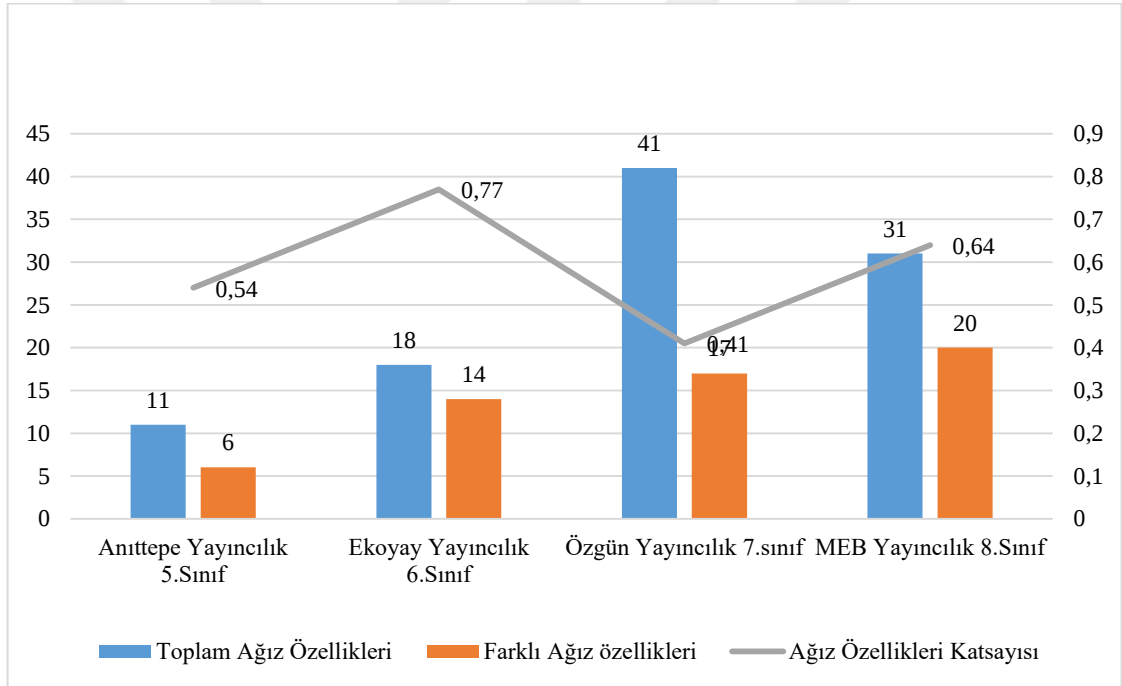
Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı yabancı sözcük sayıları incelendiğinde her bir ders kitabında toplam yabancı sözcük sayısının 22-53 arasında ve farklı yabancı sözcük sayısının 10-33 arasında değiştiği görülmektedir. Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı toplam ve farklı yabancı sözcük sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken toplam ve farklı yabancı sözcük sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Söz varlığının zenginliğini gösteren önemli bulgulardan biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı yabancı sözcük sayısının toplam yabancı sözcük sayısına bölünmesiyle elde edilen yabancı sözcük katsayıları incelendiğinde, yabancı sözcük katsayısı en yüksek ders kitabı Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı iken yabancı sözcük katsayısı en düşük olan ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı ağız özelliklerine ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 15

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Ağız Özelliklerinin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

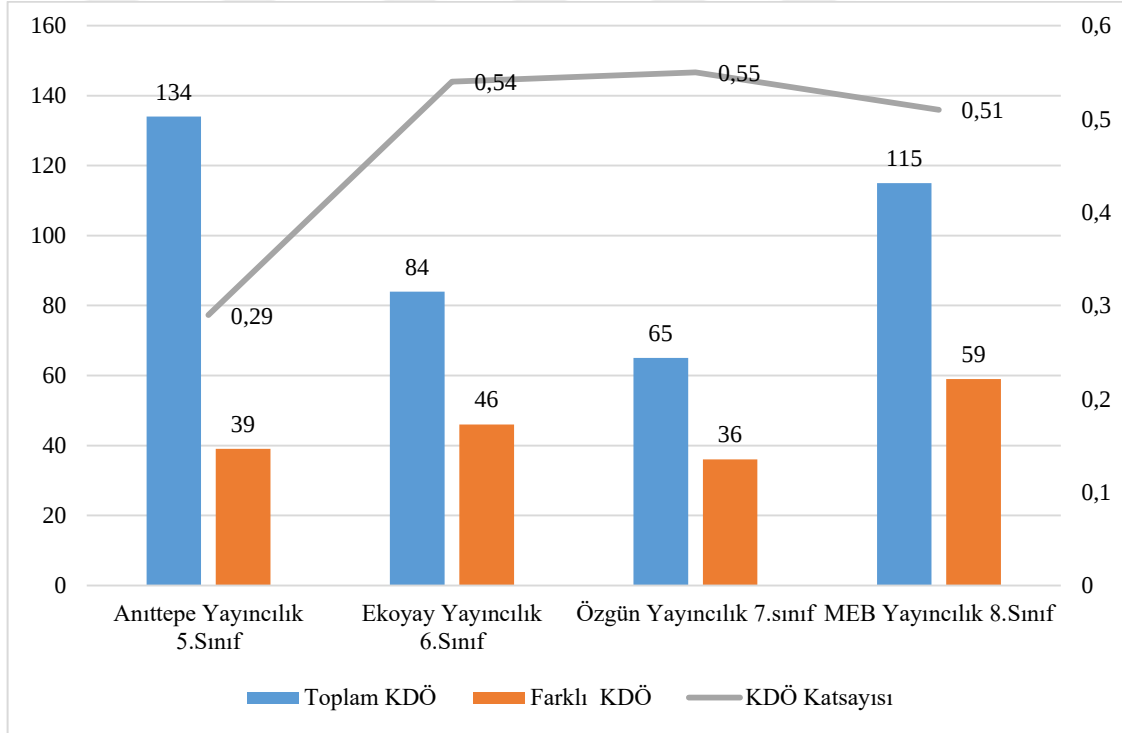
Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı ağız özelliği gösteren örnekler incelendiğinde her bir ders kitabında toplam ağız özelliği gösteren örneklerin sayısının 22-53 arasında, farklı ağız özelliği gösteren örneklerin sayısının ise 6-19 arasında kullanıldığı görülmektedir. Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı toplam ve farklı ağız özelliği gösteren örneklerin sayısının en fazla olduğu ders kitabı iken toplam ve farklı ağız özelliği gösteren örneklerin sayısının en az olduğu ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Söz varlığının zenginliğinin önemini belirten ifadelerden biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı ağız özelliği gösteren örneklerin sayısının toplam ağız özelliği gösteren örneklerin sayısına bölünmesiyle elde edilen katsayılar incelendiğinde katsayısı en yüksek ders kitabı Ekoyay yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı iken katsayısı en düşük olan ders kitabı ise Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitap sayılarına ait verilerin sınıf seviyelerine dağılımı şöyledir:

Şekil 16

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Dili Öğeleri, Ünlem ve Hitapların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Türkçe ders kitaplarında kullanılan toplam ve farklı konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplara ait veriler incelendiğinde her bir ders kitabında kullanılan toplam konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısının 65-134 arasında, farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısının ise 36-59 arasında değiştiği görülmektedir. MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı toplam ve farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısının en fazla olduğu

ders kitabı iken toplam ve farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısının en az olduğu ders kitabı ise Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Söz varlığının zenginliğini ifade eden önemli bulgulardan biri de sözcük katsayısıdır. Ders kitaplarındaki farklı konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısının toplam konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap sayısına bölünmesiyle elde edilen sözcük katsayısına ait veriler incelendiğinde sırasıyla katsayısı en yüksek ders kitabı Özgün yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı iken katsayısı en düşük olan ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabıdır.

Anıttepe, Eksen, Özgün ve MEB Yayınları'na ait Türkçe ders kitaplarının farklı söz içerisindeki oranlarından elde edilen genel verilere ait oranlamalar şöyle gösterilmiştir:

Tablo 55

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Genel Verilerin Oranlaması

Toplam	Anıttepe	Ekoyay	Özgün	MEB
Özel İsim	%6,1	%7,4	%8,5	%,6,9
Anıştırma İsim	%31	%37	%45	%29
Anıştırma Metin	%4	%1	%2,3	%10
Anıştırma Olay	%4	%3	%6,2	%0,8
Deyim	%9	%10	%7	%10
Atasözü	-	%0,03	%0,2	%0,05
Alıntı	%0,08	%0,2	%0,3	%0,1
Yabancı Sözcük	%0,3	%1,2	%0,8	%0,8
Ağız Özellikleri	%0,2	%0,4	%0,5	%0,5
Konuşma Dili Öğeleri, Ünlem ve Hitaplar	%1,6	%1,5	%1,2	%1,7

Tabloda yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı öğelerinin farklı sözcük sayısı içerisindeki genel verilerinin oranlamasına ait bulgular incelendiğinde özel isim sayısının oranının en yüksek olduğu ders kitabı Özgün yayınları 7.sınıf olduğu belirlenmiştir.

Deyim oranının en yüksek olduğu ders kitabı MEB yayınları 8. sınıf; atasözü oranının en yüksek olduğu ders kitabı Özgün yayınları 7.sınıf; alıntı oranının en yüksek olduğu ders kitabı ise Özgün yayınları 7.sınıf ders kitabıdır. Anıştırma söz olgularının toplamı bakımından en yüksek orana sahip ders kitabı ise Ekoyay yayınları 6. sınıf ders kitabıdır.

Ağız özellikleri gösteren örneklerin oranının en yüksek olduğu ders kitabı Ekoyay yayınları 6. sınıf; yabancı sözcük oranının en yüksek olduğu ders kitabı Ekoyay yayınları

6. sınıf; konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitap oranının en yüksek olduğu ders kitabı ise MEB yayınları 8. sınıf ders kitabıdır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olguları bakımından en yüksek orana sahip ders kitabı Ekoyay yayınları 6. sınıf ders kitabıdır.

4.1.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürdilbilim Olgularının Niteliğinin Değerlendirilmesi

Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabı, 32 metinden oluşan ve 10494 kelime hazinesine sahip ders kitabıdır. İncelenen metinlerde kültürdilbilim olgularından anıştırma isim, metin ve olay nitelikli olgu örneklerine rastlanmıştır. Kullanılan anıştırma isimlerin çoğunluğu kültür/ sanat içeriklidir. Kültür/ sanat içerikli anıştırmalarından sonra en çok yer verilen anıştırmalar toplum/ yönetim içerikli anıştırmalardır. Mitoloji/ din içerikli anıştırmalar ise bu kategoride örneği en az tespit edilen anıştırmalardır. Anıştırma olay kategorisinde incelenen anıştırmalar çoğunlukla savaş ve zafer nitelikli anıştırma olaylardır. Bu anıştırmalıkların büyük bir kısmı Türk kökenlidir. Anıştırma metin kategorisi altında ise sadece edebiyat ile sinema/program anıştırmaları tespit edilmiştir. Tespit edilen anıştırmaların hepsi Türk kökenlidir. Bu kategoride şarkı ve mitoloji/ din anıştırmalarına yer verilmediği görülmüştür. Anıştırma söz olgularına gelindiğinde bu kategoride deyim, atasözü ve alıntı olguları aranmıştır. Bu olgulardan deyimler kategorideki en hacimli başlığı oluştururken Türk ve Dünya kültüründe önemli yer bulmuş şahsiyetlere ait çeşitli alıntı örneklerine rastlanmıştır. Atasözlerine dair ise herhangi bir örneğe rastlanmamıştır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olguları ise Ağız özellikleri, yabancı sözcükler ile konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar başlıkları altında incelenmiştir. Konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar bu grupta yer alan en hacimli başlık iken, orijinal yazımlarıyla tespit edilen yabancı sözcüklerden daha çok yabancı özel isimlere yer verildiği görülmüştür. Bunun yanı sıra İngilizcede bir ilişki sözcüğü olarak kullanılan 'Bye!' kelimesinin de orijinal haliyle kullanıldığı görülmüştür. Ağız özellikleri altında ise varlıklarda verilen isimler, edat, zarf ve fiil formları şeklinde Anadolu'nun çeşitli yerlerine ait yöresel kullanımlara yer verildiği görülmüştür.

Ekoyay Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabı, 32 metinden oluşan ve 13426 kelime hazinesine sahip ders kitabıdır. İncelenen metinlerde kültürdilbilim olgularından anıştırma isim, metin ve olay nitelikli olgu örneklerine rastlanmıştır. Kullanılan anıştırma isimlerin çoğunluğu kültür/ sanat içeriklidir. Kültür/sanat nitelikli anıştırmalarda

çoğunlukla Türk ve dünya kültüründe önemli yer edinmiş bilim inşalarına, kâşiflere, şahsiyetlere ait anıştırmalar yapıldığı görülmüştür. Kültür/ sanat nitelikli anıştırmalardan sonra en çok yer verilen anıştırmalar toplum/yönetim içerikli anıştırmalardır. Toplum/yönetim anıştırmalarında özellikle Türk toplumu başta olmak üzere toplumda sosyal ve siyasal karakteri olan öncü kişiliklere ait anıştırmalar kullanıldığı görülmüştür. Mitoloji/ din içerikli anıştırmalar ise bu kategoride en az yer alan anıştırmalar olup dini nitelikli anıştırmalara daha çok yer verildiği görülmüştür. Anıştırma olay kategorisinde incelenen anıştırmalarda çoğunlukla savaş nitelikli, Türk dünyasına ait anıştırmalara rastlanmıştır. Bunun yanı sıra dünya kültürü kökenli anıştırmalara da rastlanmıştır. Anıştırma metin kategorisinde edebiyat, şarkı, sinema/ animasyon/ program, mitoloji/ din başlıkları altında sadece edebiyat başlığına ait anıştırmalar tespit edilmiştir. Edebiyat başlığında rastlanan anıştırmalar eser anıştırmalarıdır. Anıştırma söz olguları incelendiğinde bu kategoride deyim, atasözü ve alıntı olguları aranmıştır. Bu olgulardan deyim, alıntı ve atasözlerine dair çeşitli anıştırmalıklar tespit edilmiştir. İncelenen olguların büyük bir çoğunluğunu deyimler oluşturmaktadır. Kimi deyimler dizinde birebir olduğu şekliyle metinlerde yer alırken kimi deyimler ise yapısı dönüştürülmüş olarak yer almıştır. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olguları ise ağız özellikleri, yabancı sözcükler ve konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar başlıkları altında incelenmiş ve her başlıkta çeşitli sayıda söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerine rastlanmıştır. Bu kategorideki en hacimli başlık konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar iken, orijinal yazımlarıyla tespit edilen yabancı sözcükler başlığında yabancı özel isimlere çokça yer verildiği görülmüştür. Ağız özelliklerinde ise varlıklara verilen isimler, ünlemler ve fiil formları halinde Anadolu'nun birçok yöresine ait çeşitli ağız kullanımlarına yer verildiği tespit edilmiştir.

Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabı, 32 metinden oluşan ve 13092 kelime hazinesine sahip ders kitabıdır. İncelenen metinlerde kültürdilbilim olgularından anıştırma isim, metin ve olay nitelikli olgu örneklerine rastlanmıştır. Kullanılan anıştırma isimler büyük oranda kültür/ sanat içeriklidir. Kültür/ sanat içerikli anıştırmalarda Türk kültüründe yer edinmiş şahsiyetler başta olmak üzere mimari ve sanat eserlerine ait anıştırmaların da sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Kültür/ sanat içerikli anıştırmalarından sonra en çok yer verilen anıştırmalar toplum/yönetim içerikli anıştırmalardır. Toplum/yönetim içerikli anıştırmalarda toplumlarda öncü karakter sahibi

olan anıştırmaların çoğunlukla kullanıldığı tespit edilirken kimisi etnik olmak üzere çeşitli topluluk anıştırmalarının da yapıldığı görölmüştür. Mitoloji/ din içerikli anıştırmalar ise bu kategoride en az yer verilen anıştırmalardır. Ancak mitolojik anıştırmalar yerine dini nitelikteki anıştırmalar çoğunluğu oluşturmaktadır. Anıştırma olay kategorisinde incelenen anıştırmalar çoğunlukla Türk dünyasına ait savaş, zafer, festival nitelikli anıştırmalar olup dünya kökenli anıştırma örneklerine de rastlanmıştır. Anıştırma metin kategorisinde edebiyat, sinema/ animasyon/ program, şarkı, mitoloji/ din başlıkları altında edebiyat anıştırmalarında dergi, gazete, eser gibi anıştırmalara; mitoloji/din anıştırmalarında dini veya efsane niteliği gösteren mitolojik anıştırmalara ve bir de program anıştırmasına rastlanmıştır. şarkı anıştırmasına ait herhangi bir olgu örneğine rastlanmamıştır. Anıştırma söz olguları incelendiğinde bu kategoride deyimler, atasözleri ve alıntı gibi olgular aranmış ve bu olguların tüm örneklerine rastlanmıştır. İncelenen bu olguların büyük bir çoğunluğu deyim nitelikli anıştırma olgulardan oluşmaktadır. Bu özelliği gösteren kimi deyimler orijinal biçimleriyle metinlerde yer alırken kimi deyimlerin de dönüştürölmüş bir biçimde kullanıldığı görölmüştür. Diğer söz varlığı ve költürdilbilim olguları ise ağız özellikleri, yabancı sözcükler ve konuşma dil ögeleri, ünlem ve hitaplar başlıkları altında incelenmiştir. Bu kategorideki en hacimli başlık konuşma dil ögeleri, ünlem ve hitaplar iken, orijinal yazımlarıyla tespit edilen yabancı sözcükler başlığında daha çok yer ve şahıslara ait özel isimlerin kullanıldığı görölmüştür. Ağız özelliklerinde ise varlıklara verilen isimler, fiiller biçiminde Anadolu'nun çeşitli bölgelerine ait birçok ağız örneğine rastlanmıştır.

MEB Yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı, 32 metinden oluşan ve 15977 kelime hazinesine sahip ders kitabıdır. İncelenen metinlerde költürdilbilim olgularından anıştırma isim, metin ve olay nitelikli olgu örneklerine rastlanmıştır. Kullanılan anıştırma isimler çoğunluklu olarak költür/ sanat içeriklidir. Költür/ sanat içerikli anıştırmalarda öncü şahsiyetlerin, mimari yapıların ve kimi tabirlerin anıştırıldığı görölmüştür. Költür/ sanat içerikli anıştırmalarından sonra en çok tespit edilen anıştırmalar toplum/yönetim içerikli anıştırmalardır. Bu anıştırmalarda başta eski Türk devletlerinin yönetim kadrosunda yer edinmiş öncü karakterlere olmak üzere birçok toplumsal anıştırmanın yapıldığı görölmüştür. Mitoloji/ din içerikli anıştırmalar ise bu kategoride en az anıştırmanın tespit edildiği başlıktır. Yine de din içerikli anıştırmaların daha çok kullanıldığı görölmüştür. Anıştırma olay kategorisinde incelenen anıştırmalar yüksek

oranda Türk dünyasına ait savaş veya kutlama içerikli anıştırmalar olduğu görülmüştür. Anıştırma metin kategorisinde edebiyat, sinema/ animasyon/ program, şarkı, başlıklarına ait çeşitli örnekler tespit edilmiş olup şarkı anıştırmalarının bu kategoride örneğine en çok rastlanan başlık olduğu görülmüştür. Mitoloji/ din anıştırmalarına rastlanmamıştır. Anıştırma söz olguları incelendiğinde bu kategoride deyim, atasözü ve alıntı olguları aranmış ve bu başlıklardaki tüm örnekler yer verildiği tespit edilmiştir. İncelenen bu olguların büyük bir çoğunluğu deyim nitelikli anıştırma olgulardan oluşmaktadır. Bu özelliği gösteren kimi deyimler orijinal biçimleriyle metinlerde kullanılırken kimi deyimlerin de dönüştürülmüş bir biçimde kullanıldığı görülmüştür. Diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olguları ise ağız özellikleri, yabancı sözcükler ve konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar başlıkları altında incelenmiş ve her başlığa ait çeşitli sayıda söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri tespit edilmiştir. Konuşma dil öğeleri, ünlemler ve hitaplar bu kategorideki en hacimli başlıktır. Yabancı sözcükler başlığı altında ise başta yabancı özel isimler olmak üzere İngilizcede kullanılan birçok sayıda yabancı sözcüğün orijinal halindeki örneklerine rastlanmıştır. Ağız özelliklerinde ise Anadolu'nun birçok bölgesine ait ağız kullanımları tespit edilmiştir. Tespit edilen ağızlar; varlıklara verilen isimler, ünlemler, yansımalar, bağlaçlar ve bazı fiil biçiminde metinlerde yer bulmuştur.

4.1.3. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Öğelerinin Niteliğinin Değerlendirilmesi

Deyimler, atasözleri, ağız özellikleri, yabancı sözcükler, kalıplaşmış sözler veya özdeyişler bir dilin önemli söz varlıklarındandır.

Tüm ders kitaplarında kullanılan deyim sayıları ve toplam deyim sayısı içerisindeki farklı deyim sayılarının oranı birbirine yakındır. Kullanılan deyimlerin bir kısmı yapı itibarıyla birebir dizindeki orijinal haliyle kullanılırken bir kısmının da yapısı dönüştürülmüş bir biçimde kullanıldığı görülmüştür. Atasözleri bir toplumun değer verdiği, kıymet gösterdiği durumları belirten kalıplaşmış sözler olmalarının yanında ayrıca benimsenen kural ve ilkeleri ile dünya görüşünü aktaran öğüt ve uyarı niteliğindeki bir içeriğe de sahip olan kalıplaşmış söz öbekleridir. Sahip oldukları bu özellikler itibarıyla metinlerin atasözleri bakımından nitelikçe zengin olması önemlidir. Söz varlığının niteliğini belirleyen bir öge olan atasözleri bir ders kitabında hiç kullanılmazken diğer ders kitaplarında da az bir oranda kullanılmıştır. 6. sınıf ders

kitabında kullanılan ‘*İyilik yap denize at; balık bilmezse Halik bilir*’ atasözü iyilik yapmanın önemini belirtirken ayrıca insanın karşısında, Allah’ın kıymet bilen bir varlık olduğunu vurgulayan bir niteliktedir. 7.sınıf ders kitabında kullanılan atasözlerinin üç tanesi Anadolu’da davul üzerine söylenmiş atasözleri iken ‘‘İnsan insanı alışverişte görsün’’ , ‘‘Birisini tanımak için ya seyahate gideceksin ya yemek yiyeceksin’’ ve ‘‘İnsanoğlu çiğ süt emmiştir’’ gibi diğer kullanılan atasözlerinin insan ilişkilerinde güven duygusunu vurgulayan bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür. 8. sınıf ders kitabında yer verilen atasözlerine bakıldığında ise biri güzel söz söyleme alışkanlığı edinmeyi teşvik eden bir içeriğe sahipken kullanılan diğer atasözünün ise Türk kültüründe yaygınlığı olan kahve içme geleneği ile ilgili olduğu görülmüştür.

Alıntılar bir toplumun değer verdiği önemseydiği kişilere, şahsiyetlere ait kısa sözler, özdeyişler veya kalıplaşmış sözleri içerisine alır. 5.sınıf ders kitabında kullanılan bir alıntı Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı’nda sarf ettiğı ve bu sözle düşmanların yurttan atılmasını başlatan, tarihe geçen sözüdür. Bir diğer alıntı ise gezgin İbn Battuta’nın Anadolu insanı ile ilgili olumlu izlenimlerinden yapılmıştır. İbn Battuta bu alıntısında Anadolu’yu ve burada yaşayan halkı misafirperverliğinden dolayı övmektedir. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alıntılardan bir kısmı Kurtuluş Savaşı’nda söylenen ve Atatürk’ün halkı seferberliğe çağırıldığı sözlerinden oluşmaktadır. Bir diğer alıntı ise ünlü Türk şairi Cahit Zarifoğlu’ya aittir. Yapılan bu alıntıda şairin 15 Temmuz 2016’da darbe girişimi karşısında sarf ettiğı cümlelere yer verilmiştir. Ayrıca bu alıntıda ezan ve sabah namazı ifadeleriyle dini bazı göndermeler yer almaktadır. Hem Türk hem de dünya kültüründe önemli yer edinmiş kişilikler olan Ömer Hayyam ve Yunus Emre’den yapılan alıntılar ziyaretin ve dostluğun önemini vurgular niteliktedir. Bir diğer alıntıda şair Melih Cevdet Anday’ın İstanbul’un bir semtini de anlattığı bir şiirinden bir parçaya yer verilirken bir diğer alıntıda Edip Cansever’den özlü bir söze yer verilmiştir. Son olarak dünya kültüründen Arşimet’in ünlü bir sözüne yer verildiğı görülmüştür.

7.sınıf ders kitabında yer alan alıntılardan bir kısmı Atatürk’ten yapılırken büyük bir kısmı da Mevlana’dan yapılmıştır. Atatürk’ten yapılan alıntılarda Türk milletinin sevgisi, okumanın önemi ve havacılığın önemine değinilmiştir. Mevlana’dan yapılan alıntılarda ise dostluk, doğru kişilik ve insanın hatayı kendinden başkasında araması gibi konulara değinilmiştir. Diğer bir alıntı Mehmet Akif Ersoy’un İstiklal Marşı için ödöl kazandığı günde sarf etmiş olduğu sözlerden oluşurken bir diğer alıntı ise dünya kültüründe önemli

bir yer tutmuş olan mucit Edison'dan yapılmıştır. Geriye kalan alıntılar Türk şairlerinden Cemal Süreya'ya ve Yüksel Önaçan'a aittir. Her iki şairden yapılan bu alıntılarda ele alınan konu hatıralardır.

8. sınıf ders kitabındaki alıntıların önemli bir kısmı yine Atatürk'ten yapılmıştır. Yapılan bu alıntılarda Atatürk'ün Kurtuluş Savaşında Türk askerlerini yücelttiği sözlerinden ve müzik sanatıyla ilgili düşüncelerinden bahsedilmektedir. Bir diğer alıntıda dünya kültüründen Gil Stern'in iyimserlik ve kötümserlik hakkında söylediği sözlere yer verilirken bir diğer alıntıda ise Mevlana'nın kişilik ve karakterin önemini vurguladığı sözlere yer verilmiştir. Son olarak bir alıntıda ise dünyaca ünlü Goethe'nin son sözlerine yer verilmiştir.

Ders kitaplarında yer alan bir diğer önemli söz varlığı ve kültür ögesi de yabancı sözcüklerdir. Bir dildeki yabancı sözcükler o dilin diğer dillerle olan etkileşimini göstermesi bakımından önemlidir. Ders kitaplarında yer alan orijinal biçimiyle yazılan yabancı sözcüklerin genellikle yabancı özel isimlerden oluştuğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra özel isimler dışında az bir miktarda belli bilim dallarına ait terimler başta olmak üzere İngilizceden alınan orijinal biçimde yabancı sözcük kullanımının da olduğu görülmektedir.

Ağız özellikleri, Türkçenin söyleyiş özelliklerinin zenginliğini gösteren söz varlığı öğeleridir. Tüm ders kitaplarındaki metinlerde çeşitli sayılarda ağız özelliklerinin kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan ağız özelliklerinin sadece belli bir yöreye ait olmadığı, bu ağzların çeşitli bölgelerden yapıldığı belirlenmiştir.

4.1.4. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Niteliğinin ve İçeriğinin Kültürdilbilim Bakımından Değerlendirilmesi

Metinler kültürel içerikli dil birimlerinden meydana gelen yazılı ürünlerdir. Ana dili ve kültür öğretimi Türkçe ders kitaplarındaki metinler üzerinden yürütülmektedir. Bu çalışmada her bir ders kitabında 32 metin olmak üzere 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarına ait toplamda 128 okuma metni kültürdilbilimsel açıdan incelenmiştir.

Çalışmada yer alan ders kitaplarındaki metinlerde tespit edilen kültürdilbilim olgularının niteliği ve içeriği kültürdilbilimin incelenen kategorilerinin alt başlıkları nezdinde kültürdilbilim açısından değerlendirilirse:

Kültürdilbilimde anıştırma olgular bir toplumun ortak hafızasında yer alan önemli kültür birimleri olarak görülmektedir. Bu ortak alanlar toplumun üyeleri tarafından iyi bir şekilde bilinen ve belli bir duygu değerine sahip birimlerden oluşmaktadır. Kültürdilbilimde bu türden olguların betimlenmesi ile toplumun ilgili olduğu, aktarmak istediği alanlar ortaya çıkarılıp bu alanların betimlemesi yapılabilir. Kültür aktarımının yapıldığı ders kitaplarında bu ortak kavram alanlarının daha çok kültür, sanat ve toplum, yönetim niteliğindeki anıştırma isimlerden oluştuğu belirlenmiştir. Mitolojik ve dini anıştırmalar ise daha az kullanılan anıştırma isimler olarak belirlenmiştir. Türkçe ve Türk kültürü içinde birçok şahsiyeti, önemli karakterleri, dünyaya damgasını vurmuş kişilikleri barındıran geniş ve zengin bir kültürdür. Aynı zamanda hem savaşçı hem de bağımsızlığına düşkün bir toplum olmalarından ileri toplumda liderlik yapmış, toplumu yönetmiş sayısız karakteri de içinde bulundurmaktadır. Bunun yanı sıra mimari de bu kültürün en önemli unsurlarından biridir. Kullanılan kültür/sanat anıştırmalarında şahsiyet, kişi, yer ve mimari nitelikli anıştırmalara çokça yer verildiği belirlenmiştir. Bu durum Türk kültürünün mahiyetini yansıtır niteliktedir. Ancak dikkat çeken bir durum ise Türk kültüründe geniş bir yer kaplamasına rağmen mitolojik ve dini anıştırma isimlerine pek yer verilmemesidir. Bu anlamda bu durum, Türk kültürünü yansıtmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca toplum kültürünün yeni nesillere aktarımın kültürel, sanatsal ve toplumsal olgular çerçevesinde yapılması kültürdilbilim açısından Türkçenin ve kültürünün aktarılmasında en çok bu alanlara başvurulduğunu göstermektedir.

Kültürdilbilimde dil birimleri aracılığıyla kültürün betimlenmesi yapılırken anıştırma olgulardan yararlanılmakta ve anıştırma olgularının niteliği, o dil ve kültür hakkında belli bir yargıya varılmasını sağlamaktadır.

Kültürdilbilimde anıştırma olgulardan anıştırma metin ve olay niteliğindeki olgular ait oldukları dilin kültürüne gönderme yapma, bu gönderimle birlikte o dilin konuşucusuna o ismin sahip olduğu ayırt edici özellikleriyle kültürünü hatırlatma anlamında büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda ders kitaplarında özel isimlerin anıştırma metinlerden özellikle şarkı, edebiyat, mitolojik, dini, sinema, animasyon, program türünden anıştırmalar olarak kullanıldığı; anıştırma olayların ise daha çok savaş ve zafer nitelikli millî kültüre dayalı olaylardan oluştuğu belirlenmiştir. Türkler tarih boyunca hareketli bir toplum olarak bilinmiştir ve Türk kültürü tarihte sayısız savaşlara, olaylara, zaferlere tanıklık etmiştir. Bu anlamda yer verilen anıştırma olayların Türk

kültürüyle bağdaştığı söylenebilir. Anıştırmaların yer, mimari yapılar, karakterler ve Türk veya Dünya kültüründen çıkmış kişi isimlerinden oluştuğu düşünüldüğünde anıştırma metinlerin ve olayların başta millî kültür olmak üzere evrensel kültürü de içine alan bir çerçeve çizdiği söylenebilir.

Söz varlığı ve kültürdilbilim olgularından deyimlerin ders kitaplarında oldukça zengin bir şekilde yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca kullanılan deyimlerin yapı olarak birebir dizinde yer aldıkları şekilleriyle kullanılmadıkları görülmüştür. Kültürdilbilimde deyimler, kültürün dile yansıyan önemli birimleri olarak görülür. Deyimlerin metin içerisinde zengin bir şekilde kullanılmış olması kültürdilbilim açısından Türkçenin zenginliğini ve dilin kullanımdaki gücünü gösterir niteliktedir. Kullanılan atasözlerinin ise içerik olarak genellikle doğru davranışları telkin eden ve Türk kültüründe önemli bir yeri olan kahve kültürü ve davul geleneği üzerinden verildiği belirlenmiştir. Bu durumun da Türk kültürünü yansıtır nitelikte olduğu söylenebilir. Ders kitaplarındaki alıntıların çoğunlukla öncü ve önder kişiliklerden, önemli şahsiyetlerden ve edebiyatçılardan yapıldığı belirlenmiştir. Özellikle edebiyatta şairlerden şiir türünde yapılan alıntılar dikkat çekicidir. Edebiyat da kültürün en önemli unsurlarından biridir. Türkçe ise edebiyat kültürünün zengin olduğu bir dildir. Bu bağlamda yapılan alıntıların edebiyat alanından yapılması nitelik ve içerik olarak Türk kültürü ve edebiyatıyla uyumlu bir şekilde değerlendirilebilir.

Kullanılan yabancı sözcükler daha çok orijinal haldeki yabancı özel isimlerdir. Yabancı sözcüğün daha çok özel isimlerin orijinal haliyle kullanılması dilde ve kültür aktarımında farklı bir dilin ait olduğu kültürün bilgisinin etkili olduğunu ve aktarılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Ağız özelliklerinin içeriğini Türkiye'nin belli bölgelerine has olan ağız kullanımları ve söyleyişler oluşturmaktadır. Bölgesel kullanımlar dilin kullanım ve söyleyiş zenginliğini göstermekle beraber aynı zamanda dilin küçük konumlardaki kültürünü de yansıtmaktadır. Ders kitaplarında çeşitli sayılarda ağız kullanımlarına yer verildiği belirlenmiştir. Tespit edilen ağızlar; varlıklara verilen isimler, zarflar, edatlar, bağlaçlar, ünlemler ve bazı fiil biçimleri şeklinde metinlerde yer almıştır. Bu durum kültürdilbilim açısından Türk dilinin ve kültürünün zenginliğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Konuşma dili öğeleri, ünlemler ve hitaplar bir dilin söyleyişteki canlılığını ve kıvraklığını göstermektedir. Ders kitaplarında bu türden söz varlıklarının birçok örneğine

rastlanmıştır. Bu durum Türkçenin yazılı metinlerdeki canlılığını korumada güçlü olduğunu göstermektedir.

Ders kitaplarındaki söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerine ait tüm bu tespitler kültürdilbilimin ilgili kategorileri açısından değerlendirildiğinde metinlerde kültürdilbilim incelemesi ve değerlendirmesi için yeterli sayılabilecek kaynakların yer aldığı görülmüştür.

4.1.5. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlıklarının Niteliğinin Türkçe Dersi Öğretim Programlarının İlgili Söz Varlığı Kazanımları Bakımından Değerlendirilmesi

Ortaokul Türkçe ders kitapları Türkçe öğretim programına göre hazırlanmaktadır. Ders kitaplarındaki metinleri söz varlığı bakımından değerlendirirken programdaki kazanımları ölçüt almak doğru olacaktır.

Programın söz varlığı öğelerine dayalı kazanımları şunlardır:

a) Kelime hazinesiyle ilişkili kazanımlar:

- Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.
- Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarının anlamlarını sözlüklerden kontrol etmeleri sağlanır.
- Öğrencilerin yeni öğrendikleri kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaları sağlanır.

Programdaki bu kazanımlar, ders kitaplarında öğrencilere sunulan kelime hazineleri ile ilişkilidir ve doğrudan öğrencilerin söz varlığının artırılmasına yönelik kazanımlardır. Ders kitaplarındaki kelime hazinelerinin bu kazanımlar bakımından değerlendirmesi önem taşımaktadır. Dört ders kitabında yer alan okuma metinlerinde kullanılan toplam kelime sayısının ortalaması 13.274'tür. Kullanılan farklı kelime sayısının ortalaması ise 2942'dir. Ülkemizde ders kitaplarının ve ders kitaplarındaki metinlerin kaç kelime ile yazılması gerektiğine dair net bir sayı yoktur. Bu açıdan kitapların kelime hazinelerinin sayısı ile ilgili bilimsel bir yorum yapılamamaktadır. Ancak burada ders kitaplarındaki metinlerin kelime hazineleri ile ilgili söylenebilecek en doğru şey kelime sayılarının öğrencilerin yaş, sınıf ve seviyelerine uygun olması ve onların söz varlıklarını geliştirecek nitelikte olması gerektiğidir. Kelime sayısı ne kadar olursa olsun öğrencinin seviyesinin esas alınması, ders kitaplarının da buna göre hazırlanması önemlidir.

b) Atasözü, deyim ve özdeyişlerle ilişkili kazanımlar:

- Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.
- Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

2019 programında dört sınıf düzeyi için ders kitaplarındaki metinlerde atasözleri ve deyimlerin öğrencilerce fark edilmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle çalışmadaki metinlerin atasözü, deyimler bakımından zengin, nitelikli, yerinde ve yeterince bir kullanıma sahip olması kazanımın hedefine ulaşması hakkında bilgi vericidir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde deyimlerin en çok kullanılan söz varlığı ögesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Deyim katsayısı bakımından en zengin ders kitabı MEB yayıncılık 8. sınıf Türkçe ders kitabı iken en fakir ders kitabı ise Anıttepe yayıncılık 5.Sınıf Türkçe ders kitabıdır. Her ders kitabındaki toplam deyim sayısı, toplam sözcük sayısı içerisinde %2- %3 arasında, farklı deyim sayısı ise farklı sözcük sayısı içerisinde %7- %10 arasında bir orana sahiptir. Bu veriler neticesinde ders kitaplarındaki metinler öğretim programında yer alan ilgili kazanımlar açısından değerlendirildiğinde deyimlere yeterli düzeyde yer verildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak atasözleri için aynı durum söz konusu değildir. Çalışmada incelenen dört ders kitabında Anıttepe yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitabında herhangi bir atasözü kullanılmazken atasözü sayısının en fazla olduğu ders kitabı ise 7 sayıyla Özgün Yayıncılık 7.sınıf Türkçe ders kitabıdır. Ders kitaplarındaki toplam atasözü sayısı toplam sözcük içerisinde %0,01- %0,05 arasında, farklı atasözü sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,03- %0,2 arasında bir orana sahiptir. Ders kitaplarındaki metinlerde atasözlerinin bu kadar düşük bir oranda kullanılması veya hiç kullanılmaması ilgili kazanımda yer alan “...*atasözlerinin metne katkısını belirler.*” kısmının öğrencilere yeterli düzeyde kazandırılmadığını göstermektedir.

Özdeyişler için de benzer bir durum söz konusudur. Özdeyişler birer kalıplaşmış söz olarak değerlendirilip anıştırma söz olgularından alıntılar başlığı altında değerlendirildiğinde en çok alıntıya yer verilen ders kitabı 10 sayıyla Özgün Yayıncılık Türkçe ders kitabı iken en az alıntıya 2 sayıyla Anıttepe yayıncılık Türkçe ders kitabında yer verilmiştir. Ders kitaplarındaki toplam alıntı sayısı toplam sözcük içerisinde %0,01- %0,08 arasında, farklı alıntı sayısı farklı sözcük sayısı içerisinde %0,08- %0,3 arasında bir orana sahiptir. Ders kitaplarındaki metinlerde alıntıların dolaylı olarak da özdeyişlerin bu kadar düşük bir oranda kullanılması ilgili kazanımda yer alan “...*özdeyişler kullanır.*” kısmının ders kitaplarıncı öğrencilere yeterli düzeyde yardımcı olamadığını göstermektedir.

Bu sonuçlar atasözleri ve özdeyişlerle ilgili hedeflerin kazandırılmasında ders kitaplarının etkisinin az olduğu ve ders kitapları aracılığıyla bu bilincin öğrencilere yeterli düzeyde kazandırılmadığının göstergesidir. Bununla beraber metinlerde atasözü ve özdeyişlerin çok az bir şekilde kullanılması veya hiç kullanılmamış olması, değerlendirilmesi ve düzeltilmesi gereken uygulamaların olduğunu göstermektedir.

c) Yabancı sözcüklerle ilişkili kazanımlar:

- Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.
- Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Söz varlığı ögelerinden yabancı sözcüklerle ilişkili olan bu kazanımlar bireyin anlatma becerileri ile ilgili olan kazanımlardır. Anlatma becerileri ise anlama becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Ders kitaplarında dile henüz yerleşmemiş, dilde karşılık bulamamış yabancı sözcük sayısına fazlaca yer verilmesi, bireylerin yabancı sözcük kullanımını olumlu algılamasına neden olabilir. Bu da hedeflenen kazanımlara öğrenme ortamları olan ders kitaplarıyla ulaşılamayacağını ve ders kitaplarının içeriğiyle kazanımların çelişeceğini göstermektedir. Ders kitaplarındaki metinler incelendiğinde orijinal yazılışlarıyla kullanılan yabancı sözcük sayısının bireylerin Türkçesini olumsuz etkileyecek derecede olmadığı görülmektedir. Özellikle kullanılan yabancı sözcüklerin çoğunluğunu yabancı özel isimlerin oluşturduğu düşünüldüğünde bu etkinin düzeyinin oldukça düşük seviyede olduğu görülmektedir. Seviyelere göre değerlendirildiğinde ders kitaplarında kullanılan toplam yabancı sözcük sayısı toplam sözcük sayısı içinde %0,2- %0,8 arasında, farklı yabancı sözcük sayısı farklı sözcük sayısı içinde %0,3- %1,2 arasında bir orana sahiptir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan ilgili söz varlığı kazanımlarıyla ilişkilendirilerek değerlendirildiğinde ve özellikle söz varlığı bakımından incelendiğinde ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Metinler, deyim varlığı bakımından zengindir ve metinlerde çok sayıda deyim kullanıldığı ortaya konmuştur.
2. Metinler, atasözlerinin kullanımı bakımından yeterli seviyede değildir.
3. Metinlerde özdeyişlere yeterli sayıda yer verilmediği görülmüştür.
4. Metinlerde dilimize henüz tam anlamıyla yerleşmemiş, orijinal haliyle kullanılan bazı yabancı sözcüklerin yer aldığı görülmüştür fakat bunların sayısı azdır.

5. Ders kitaplarında yer alan metinler toplam kelime hazinesi bakımından değişiklik göstermekte olup programda metinlerin kelime hazinesinin ne kadar olmasına dair net bir sayı belirtilmediğinden kelime hazinelerinin söz varlığı ile ilişkilendirilip net bir değerlendirme yapılması zordur.

4.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe öğretmenleriyle yapılan nitel görüşme sonucunda ulaşılan veriler içerik analizi yöntemiyle belirlenen alt amaçlar çerçevesinde çözümlenmiş, elde edilen kodlar ve kodlara ait frekanslar tablo haline getirilip MAXQDA programı kullanılarak görselleştirilmiştir. Her görsel altında tabloda yer alan kodlara ilişkin öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Yapılan bu alıntılarda katılımcılara ait ‘‘K’’ kısaltması kullanılmıştır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda metinlerin söz varlığı öğeleri açısından yeterliliğini belirlemek için katılımcılara ilkin ‘‘Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı öğretimi konusundaki yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?’’ sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 56

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Söz Varlığı Öğelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliği İle İlgili Görüşleri

Söz Varlığı Öğeleri	F	
	Olumlu	Olumsuz
Deyimler	11	4
Atasözleri	3	12
Yabancı Sözcükler	12	3
Alıntılar (Özdeyişler)	4	10
Konuşma Dili Öğeleri, Ünlemler ve Hitaplar	12	3
Ağız Özellikleri	2	9
Genel Toplam	44	41

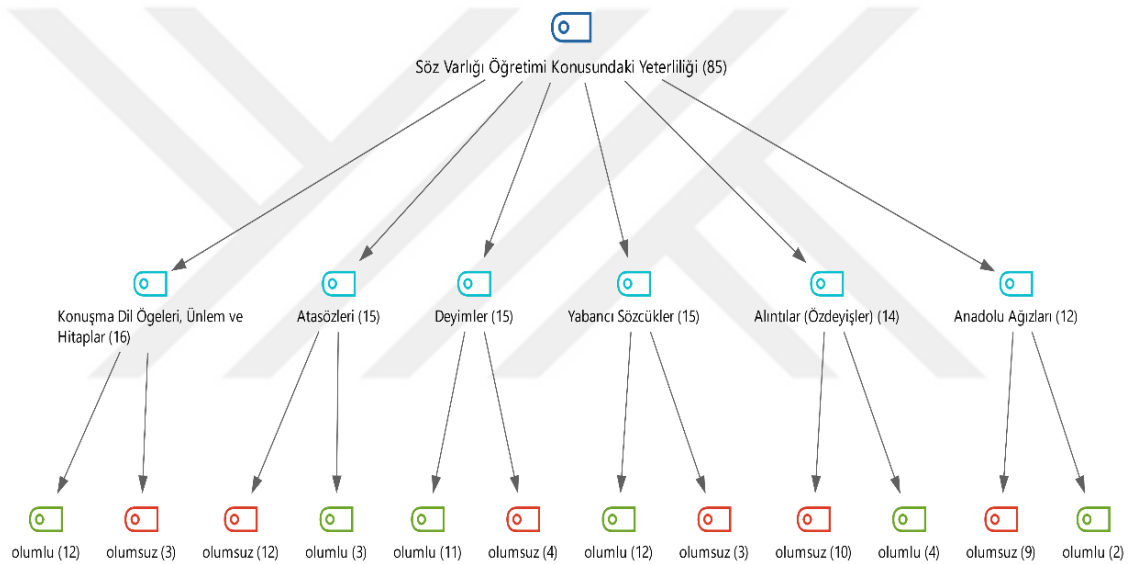
Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili sorulan soruya Türkçe öğretmenleri

deyimler, atasözleri, yabancı sözcükler, konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitaplar ile Ağız özellikleri hakkında olumlu (f= 44) ve olumsuz (f= 41) görüş belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili görüşlerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 17’de gösterilmiştir.

Şekil 17

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model

Şekil incelendiğinde katılımcıların atasözleri, alıntılar (özdeyişler) ve ağız özellikleri hakkında çoğunlukla olumsuz (f=31) görüş belirttikleri; deyimler, yabancı sözcükler, konuşma dili öğeleri ünlem ve hitaplar hakkında ise daha çok olumlu (f=35) görüş belirttikleri görülmüştür.

K1: Deyimler tüm sınıflarda genel anlamda yeterli bence. Hatta bunlarla ilgili metin sonu çalışmalar var. Yani metinlerde deyimler ağırlıklı olarak kullanıldıysa metin sonu çalışmalarında bunları buldurmaya yönelik talimat ve ifadeler var. Bu anlamda da olumlu. Ayrıca mesela çizgi filmlerde artık deyimler kullanılıyor. Çocuk okula geldiğinde deyimleri hemen bulabiliyor. Atasözlerinin de yeterli olduğunu düşünüyorum. Alıntı ve özdeyişlerin çok fazla yer

almadığını düşünüyorum. Belki özdeyiş kelimesini bile pek duymuyoruz diyebilirim. Yabancı sözcüklerde son yıllardaki ders kitaplarında azalma var. Hatta bu konuda çocukları Türkçe kullanırmaya özendirmek için yeni yeni Türkçe kelimeler üretildi ve metinlerde bunlara yer verildi. Bu anlamda dil bilincine faydası olduğunu düşünüyorum. Ağız özelliklerinin önceki ders kitaplarında daha çok karşılaşıyordum. Şu anki metinlerde biraz sadeleşme var. O yüzden bu tür örneklerle pek rastlamıyoruz. Belki bir iki metinde karşımıza çıkabiliyor. Konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplara daha çok diyaloglarda karşılaşıyoruz. Noktalama işaretlerinin bilinmesi bu noktada önemli. Çocuk diyaloglarda ünlemi görünce bunu doğru şeklini vermeye çalışıyor mesela.

K2: 5. sınıflarda metinlerin içeriğinde çocukların fark edeceği kadar deyim vardı. Pek çok metin için deyim etkinlikleri vardı. Biz etkinliklerle bunları dolduruyorduk. Bence yeterli düzeydeydi. Çünkü etkinliklerde çocuklara sürekli işte şu deymi ve anlamını bulun gibi söz varlığıyla alakalı etkinlikler yaptırdığımı hatırlıyorum. Bu yıl da her metinde karşılaşılabiliyor. Deyimlerin yeterli olduğunu düşünüyorum. Atasözlerine deyimler kadar yer verilmiyor. Atasözlerinin daha az olduğunu düşünüyorum. Atasözü hakkında daha çok ödün verilmiş gibi. Atasözlerine daha çok yer verilebilir. Bir de çocuklar atasözlerini deyimler kadar kullanamıyorlar çünkü deyimleri daha çok görüyorlar. Atasözlerini o kadar çok gördüklerini düşünmüyorum. Yabancı sözcükler. Maalesef ki dilimizde sosyal medyayla beraber çok yaygınlaştı. Ancak metinlerde buna dikkat edildiğini düşünüyorum. Çok fazla yabancı sözcük yok. Varsa da karşısına Türkçe karşılığı eklenmiş. Hatta özellikle yabancı sözcüklerin az olmasına dikkat edildiğini bile söyleyebilirim. Özdeyiş ve alıntılarının metin içerisinde yoğun olduğunu düşünmüyorum. Metinlerde çok fazla yok. Burada biraz da tema etkili. Mesela Atatürkçülük temasında Atatürk ile ilgili alıntı ve özdeyişlere rastlayabiliyoruz. Ancak onun dışında pek yok. Ağız özellikleri nerdeyse metinlerde arayıp bulabileceğimiz kadar. Öğrencilere fark ettirebileceğimiz boyutta değil. Yani yeterli bulmuyorum. Her bölgenin kendine ait bir Anadolu ağzı var. Hatta her bölgenin kendine özgü bir atasözü söyleyişi var. Her bölgenin kendine göre bir isimlendirme şekli var. Bu tür kullanımların metinlerde daha çok yer alması gerekir. Mesela Milli Kültür temasında söyleyiş özelliklerine yer verilmiş ama yeterli olduğunu düşünmüyorum. Hâlbuki bu dilimizin bir zenginliğidir.

K3: Deyimlerin sayı ve nitelik bakımından yeterli olduğunu ve kullanıldığını düşünüyorum. Belli aralıklarda belli metinlerde deyimlere yer verilmiş. Zaten biz de farklı yöntem ve etkinlikler kullanarak deyimlerin öğretilmesini

destekliyoruz. Atasözlerinde sıkıntımız var. Metinlerde atasözleri yeterli derecede değil. Deyimlere nazaran atasözleri yabana atılmış gibi. Söz varlığının en değerli öğelerinden atasözlerine yeterince yer vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Yabancı sözcüklerin kullanımı gayet uygun görünüyor. Yabancı isimlerin yanında okunuşlarına da yer verilmesi güzel. ağız özelliklerine metinlerde yeterli derecede yer verilmediğini düşünüyorum. Metinlerde yer yer ağız özelliklerine yer verilse de Türkiye’de örneğine çok rastladığımız bu söz varlıklarına metinlerde pek rastlamamaktayız. Ayrıca verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu sayede çocuklar standart dil ile yerel dil arasındaki farka varabilirler. Konuşma dil öğeleri, ünlemler ve hitaplara yeterli derecede yer verildiğini düşünüyorum. Özellikle diyalog formatında olan metinlerde yer veriliyor. Bugüne kadar bu söz varlığının metinlerde eksikliğini hissetmedim. Alıntı ve özdeyişlerine metinlerde çok az yer verildiğini düşünüyorum. Atasözlerine nazaran daha çok olsalar da yine de genel anlamda az.

K4: Biz geçen yılın ders kitaplarının tamamını deyimler açısından incelemiştik. Sanırım çok yeterli değil diye bir sonuca varmıştık. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan deyimler genelde belli deyimler etrafında dönüyor. Yeni öğretilen deyim yok. 5.sınıfta verilen 6.sınıfta da, 7.sınıfta da, 8.sınıfta da veriliyor. Ayrıca deyimler metin içerisinde anlamına uygun da kullanılmıyor. Atasözleri yok denecek kadar az. Deyimlere daha çok yer verilmesinin sebebi atasözlerinin öğretimine göre deyim öğretiminin daha kolay olması olabilir. 8.sınıf Türkçe ders kitabında özdeyişlerin güzel kullanıldığını düşünüyorum. Mevlana’dan Yunus Emre’den özlü sözler kullanılmıştı. Öğrencilerin de aklında kalmıştı. 7.sınıf Türkçe ders kitabında daha az özdeyiş var diyebilirim. Ancak 6. Sınıf Türkçe ders kitabı için aynı şeyi söyleyemem. 5.sınıf Türkçe ders kitabında da özdeyişler daha iyi kullanılmıştı diyebilirim. Ağız özellikleri sadece bir ders kitabında kullanıldığını düşünüyorum. 8.sınıf Ders kitabıydı. O kitapta da sadece bir metinde Ege yöresine ait ağız kullanımına yer verildiğini hatırlıyorum. Ağız özellikleri ile ilgili Türkçe ders kitaplarında başka bir şey hatırlamıyorum. Genel olarak bakarsak ağız kullanımının yetersiz olduğunu söyleyebilirim. Keşke ders kitaplarında daha çok yer verilebilse. En azından çocukların standart dil ile yerel dil arasındaki farkı ayırt etmelerine yardımcı olabilir diye düşünüyorum. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde konuşma dil öğelerine belli ölçüde yer veriliyor ancak noktalama işaretlerinin yanlış yerlerde kullanılmasından kaynaklı bazı hataların bu tarz dil öğelerinin doğru bir şekilde kullanılmasının önüne geçtiğini düşünmekteyim. Örneğin ben ünlem kullanılan bir yerde noktalama işaretinin kullanımına göre bağırarak zorunda kalabiliyorum konuşma dil ögesinin, hitap veya seslenmenin böyle bir niteliği olmamasına rağmen. Bundan dolayı hitap ve

seslenme gibi konuşma dil öğelerinin metinlerde kullanımının yeterli olduğunu düşünmüyorum. Çok fazla hitap veya seslenme ögesi yok. Yabancı sözcükler ile ilgili metin içinde geçen kelimelere ait etkinlikler çok vardı. 8. sınıf Türkçe ders kitabında diye hatırlıyorum. Ancak verilen yabancı sözcüklerin niteliğine yönelik bir problem olduğunu düşünüyorum. Örneğin bazı yabancı sözcükleri ben bile ilk defa duyuyordum. Bu anlamda ders kitaplarındaki metinlerde dilimize iyice işlenmiş yabancı sözcüklere ve anlamlarına yer verilmediğini düşünüyorum. Daha uç örnekler veriliyor.

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı öğretimi açısından yeterliliğine yönelik çeşitli görüşler sundukları tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı metinlerin atasözleri bakımından yetersiz kaldığını, metin içerisindeki atasözlerinin artırılabilceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Benzer şekilde metin içerisinde özdeyiş ve alıntılara da çok az yer verildiğini belirten katılımcılar, bu türden kullanımların belli temalarda sıkışıp kaldığını vurgulamıştır.

Ağız özellikleri ile ilgili yaptıkları değerlendirmelerde katılımcılar, metinlerde yer yer ağız özellikleri örneklerine rastladıklarını belirtmiş ancak bununla beraber genel anlamda bu tür öğelerin daha çok artırabileceğini ifade etmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu Türkçe ders kitaplarındaki metinleri deyim bakımından yeterli gördükleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Metin içerisindeki yabancı sözcük kullanımları ile ilgili olarak ders kitaplarının hazırlanmasında bilinçli bir şekilde hareket edildiğini ve öğrencilere Türkçe duyarlılığı oluşturmada hassasiyet gözetildiğini vurgulayan katılımcılar metin içerisindeki yabancı sözcük kullanımlarını yeterli seviyede gördüklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitapların genelde tiyatro veya olaya dayalı metinlerde daha çok kullanıldığını belirterek metinlerde bu öğelerin kullanımını yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak katılımcılara ‘‘Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kültür öğretimi açısından yeterliliği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?’’ sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 57

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Kültür Öğretimi Açısından Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri

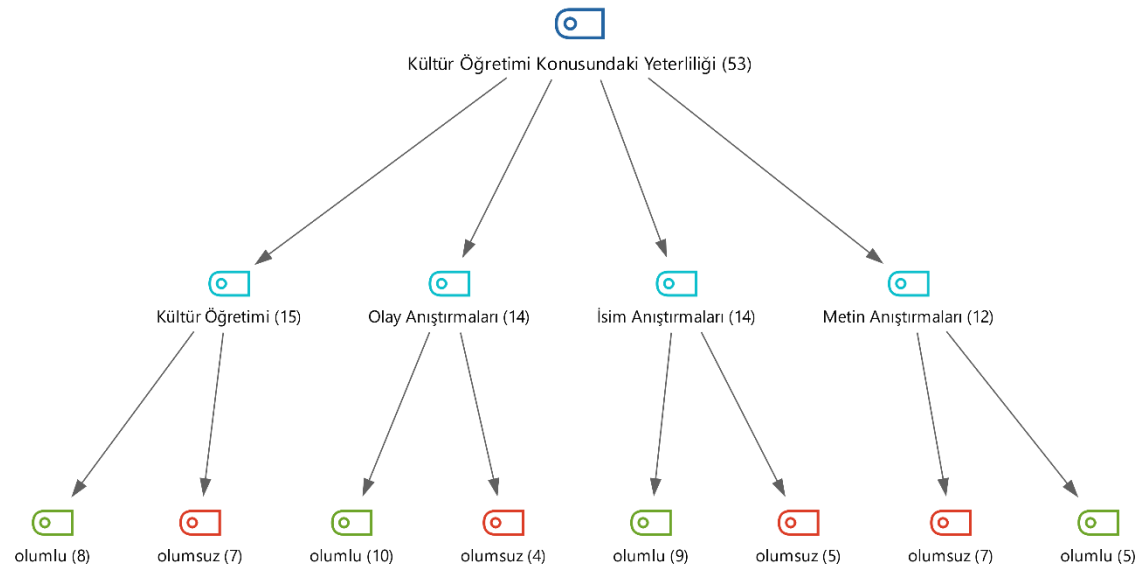
Kültür Öğretimi Açısından Yeterliliği	F	
	Olumlu	Olumsuz
Kültür Öğretimi	8	7
İsim Anıştırmaları	10	4
Metin Anıştırmaları	5	7
Olay Anıştırmaları	9	5
Genel Toplam	32	23

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültür öğretimi açısından yeterliliği ile ilgili sorulan soruya Türkçe öğretmenleri metinlerin kültür öğretimi açısından yeterliliği görüşlerinde kültür öğretimi, anıştırma isimler, metinler ve olaylar hakkında olumlu (f= 32) ve olumsuz (f= 23) görüş belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültür öğretimi açısından yeterliliği ile ilgili görüşlerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 18’de gösterilmiştir.

Şekil 18

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültür Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model

Şekil incelendiğinde katılımcıların kültür öğretimi bakımından yeterliliği hakkında olumlu (f=8) ve olumsuz (f=7) görüş belirttikleri kültürdilbilim olgularından anıştırma isimler hakkında olumlu (f=9) ve olumsuz (f=5), anıştırma metinler hakkında olumlu (f=5) ve olumsuz (f=7), anıştırma olaylar hakkında ise olumlu (f=10) ve olumsuz (f=4) görüş belirttikleri görülmüştür.

K1: Genel anlamda kültürel mirasımızı ve değerlerimizi anlatan metinler çok var. Mesela Mimar Sinan ile ilgili olsun veya tarihi yapılar, mimari eserler olsun anlatılmaya çalışıldığında bu metinlerle ilginç bir hale getirilip verilmeye çalışılmış. Ayrıca son zamanlarda metinlere ilim adamlarımızla ilgili metinlere de yer verilmeye başlandı. Eskiye nazaran şu an gerçekten bu konuda bir bilincin olduğunu söyleyebilirim. O konuda kültür öğretimi bakımından yeterli bulduğumu söyleyebilirim. Anıştırma isimler sayı olarak fazla olmasa da bu isimleri metinlerde görebiliyoruz. Mesela bir metin Yunus Emre ile ilgili olmasa dahi orda Yunus Emre'nin ismini görebiliyoruz. Ya da Osmanlı anıştırılmak istendiğinde Osmanlı'ya ait yapılan eserlerle anıştırılabilir diyebilirim. Ancak genel anlamda bakarsak pek yeterli olduğunu düşünmüyorum. Artırılabilir. Anıştırma olaylara bence son dönemlerde daha çok yer verilmeye başlanmış. Anıştırma olaylar bence yeterli.

K5: Genel anlamda kültür öğretimi için yeterli bulmuyorum. Bence kültür öğeleri artırılabilir. Çok çok iyi diyemem metinler için. Anıştırma isimlere yer veriliyor. Her temada birkaç taneyle karşılaşıyorum. Anıştırma olayların yeterli geldiğini düşünüyorum. Anıştırma metinlerden Seyahatnameyi hatırlıyorum. Çok fazla anıştırma metin yok ama.

Kültür öğretimi açısından üniteler var. Kullanımı fena değil. Sayılara dikkat ediliyor. Kültürü yansıtan öğelere yer verilmeye başlanmış. 8 ve 7'lerde bilgilendirici metinlerde yer veriliyor. 5 ve 6'larda ise daha çok olaya dayalı metinlerde yer veriliyor. 5-6-7 ve 8'lerde en az bir veya iki anıştırma ismi anlatan metinler olabilir. Örneğin Mimar Sinan vardı ders kitabında. Okurken çok keyif almıştık.

K6: İçerik, kültür öğretimi ve söz varlığı bakımından ders kitaplarındaki metinleri yeterli buluyorum. Anıştırma isimlerin yeterliliği hakkında bir problem görmüyorum Yunus Emre, Mevlana, Aziz Sancar mesela kullanıyor. Anıştırma metinlerin de eksikliğin hissetmedim. Belki 5lerde daha çok yer verilmesi gerekebilir. Yani 8 ler için konuşursak müfredat ve program gereği hazırlanan metinlerde ben böyle bir olgunun eksik kaldığını hissetmedim.

K9: Kültür öğretimi açısından üniteler var. Kullanımı fena değil. Sayılara dikkat ediliyor. Kültürü yansıtan öğelere yer verilmeye başlanmış. 8 ve 7'lerde bilgilendirici metinlerde yer veriliyor. 5 ve 6 larda ise daha çok olaya dayalı metinlerde yer veriliyor. Metinler daha ilgi çekici olabilir bu konuda ama. Kendi değerlerimizi kendi kişiliklerimizi tanımadan başka yabancı kültürleri tanımak yanlış oluyor. 5-6-7 ve 8 lerde en az bir veya iki anıştırma ismi anlatan metinler olabilir. Örneğin Mimar Sinan vardı ders kitabında. Okurken çok keyif almıştık. Anıştırma metinleri her seviyede anlatan iki metin olması gerektiğini düşünüyorum. Anıştırma olayları her seviyede anlatan iki metin olması gerektiğini düşünüyorum.

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin büyük bir kısmı Türkçe ders kitaplarındaki metinleri genel anlamda kültür öğretimi için yeterli görürken çoğunluğa yakın bir kısmı da metinleri kültür öğretimi için yeterli görmediğini belirtmiştir. Bu noktada ders kitaplarındaki metinlerin kültür öğretimindeki niteliği hakkında Türkçe

öğretmenleri arasında bir görüş birliği olmadığı söylenebilir. Türkçe ders kitaplarının farklı yayınevlerince hazırlanması ve yayınevlerinin kültür öğretiminde farklı tutumlar sergilemesi öğretmenlerin ders kitaplarıyla ilgili ortak bir kanaat getirememesinin nedeni olabilir.

Kültür öğretiminde kullanılan anıştırma olgulardan anıştırma isimler hakkında daha çok olumlu görüş belirten katılımcılar özellikle Türk şahsiyetlerine ait anıştırmalara yer verildiğini hatırladıklarını vurgulamış ancak bunların da artırılabilceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Anıştırma olay olgularını da yeterli gördüklerini belirten katılımcılar olayların anıştırıldığı yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir. Metin anıştırmaları hakkında ise katılımcılar daha çok olumsuz görüş belirterek, bu tarz olgulara daha çok yer verilebileceğini ifade etmişlerdir.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda metinlerin kültür öğeleri bakımından yeterliliğini belirlemek amacıyla katılımcılara “Türkçe ders kitaplarındaki metinleri farklı milletlere veya dönemlere ait evrensel kültür öğelerinin öğretimi açısından yeterliliği ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 58

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Evrensel Kültür Öğelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri

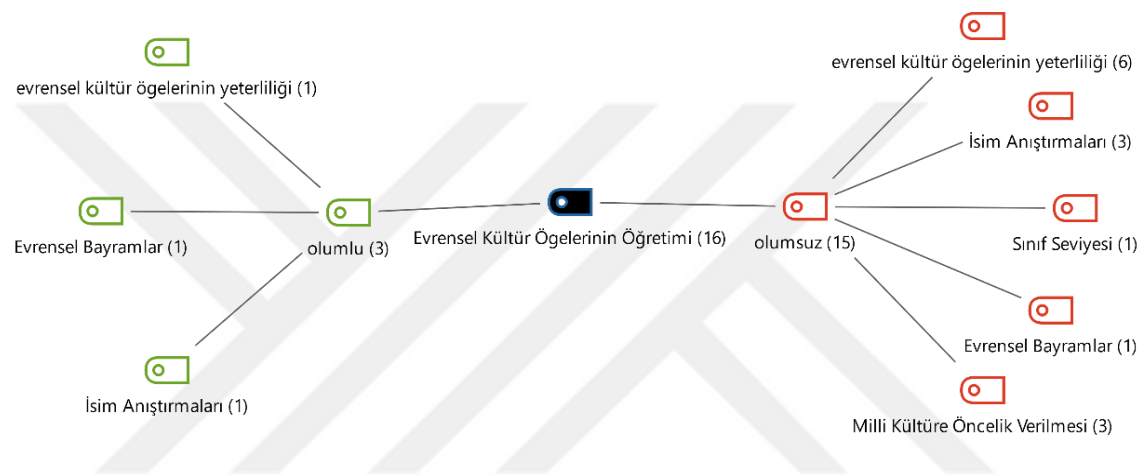
Evrensel Kültür Öğelerinin Öğretimi	F	
	Olumlu	Olumsuz
Evrensel Kültür Öğelerine Yer Verme	1	6
Millî Kültürün Öncelik Durumu	-	3
Sınıf Seviyesi	-	1
Evrensel Bayramlar	1	1
Evrensel İsim Anıştırmaları	1	3
Genel Toplam	3	14

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin evrensel kültür öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili sorulan soruya Türkçe öğretmenleri evrensel kültür öğelerinin yeterliliği hakkında olumlu (f=3) ve olumsuz (f=14) görüş belirtmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin evrensel kültür öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili görüşlerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 19’da gösterilmiştir.

Şekil 19

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Evrensel Kültür Öğelerinin Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model

Şekil incelendiğinde katılımcıların Türkçe ders kitaplarındaki evrensel kültür öğelerinin öğretimine ilişkin evrensel bayramlar hakkında olumlu ($f=1$) ve olumsuz ($f=1$) evrensel kültür öğelerinin yeterliliği hakkında olumlu ($f=1$) ve olumsuz ($f=6$), isim anıştırmaları hakkında olumlu ($f=1$) ve olumsuz ($f=3$) görüş belirtirken sınıf seviyesi ($f=3$) millî kültüre öncelik verilmesi ($f=3$) kodları altında da olumsuz görüş belirttikleri görülmüştür.

K1: Bence bizim ülkemizde hazırlanan ders kitapları, biraz da Türk kültürünü benimsetmek, tanıtmak ve ön plana çıkarmak için hazırlanıyor. Evrensel kültür öğelerine veya diğer kültür öğelerine pek yer verilmediğini düşünüyorum. Mesela bir metinde veya temada diğer bir kültüre ait eserler, yapılar yer alabilir. Ancak Türkçe ders kitaplarında daha çok millî kültürümüz ön plana çıkarılmıştır.

K4: Evrensel kültür öğelerinin ders kitaplarında yeterince kullanılmadığını düşünüyorum. Mesela isimleri düşünürsek sadece icatlarda icatın sahibinin adı verilebiliyor. Bu anlamda evrensel kültür öğeleri çok az diyebilirim.

K7: Evrensel kültür öğelerine veya dünya kültürüne ait isimlere, anıştırmalıklara pek yer verildiğini düşünmüyorum. Mesela 8.sınıfta pek rastlayamadım.

K8: Evrensel kültür öğelerinin az olduğunu düşünüyorum. Mesela evrensel kültür öğelerinde isim yer anıştırmaları az kullanılmış.

K10: Metinleri evrensel kültür öğelerini öğretmesi bakımından değerlendirsem çok da evrensel kültür öğeleri ile ve evrensel kültüre ait anıştırmalarla karşılaştığım söylenemez. Tabi sınıf düzeylerine göre de değişiklik gösteriyor diyebilirim. 8. sınıflarda evrensel kültür öğelerinin kullanımı daha az gibi.

K11: Farklı millet ve dönemlere ait evrensel kültür öğelerini öğretme konusunda pek bir öge hatırlamıyorum. Yabancılar ait kültür öğeleri ve anıştırmalar az.

K12: Evrensel kültür öğeleri artırılabilir. Öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu düşünüyorum bu tür öğelerin. Bu yüzden yeterli olmadığını düşünüyorum. Örneğin yabancılar ait bayramlar verilebilir.

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin büyük bir kısmı Türkçe ders kitaplarındaki metinleri evrensel kültür öğelerini barındırma bakımından yeterli görmediklerini, metinlerde yeterli sayıda evrensel kültürü anıştıracak ifadeler yer verilmediğini düşündüklerini ve evrensel kültüre ait anıştırmaların artırılabilirliğini ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar ders kitaplarının hazırlanmasında millî kültür öğelerine verilen önceliğin veya verilmesi gereken önceliğin evrensel kültür öğelerine yer verilme durumunu engellediği görüşünü belirtmiştir. Halbuki ders kitapları hazırlanırken evrensel kültür öğelerinden de öğretimde yararlanılması göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında dikkat edilecek hususlardan birinde “Ders kitapları evrensel kültürün yanı sıra öğrenciye toplumunun değerlerini ve kültürünü kazandırır. ” (TTKB, 2019) ifadesine yer verilmiştir. Bu da ders kitaplarının ve metinlerin evrensel kültür öğelerini barındırabilmesi ve toplumun kültürel değerlerinin yanında evrensel kültür öğelerinin de öğretebilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Araştırma içeriğinin bir diğer boyutuna yönelik olarak katılımcılara “Türkçe ders kitaplarındaki metinleri millî kültür öğelerinin öğretimi açısından yeterliliği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? ” sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 59

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerin Millî Kültür Öğelerinin Öğretimi Açısından Yeterliliğiyle İlgili Görüşleri

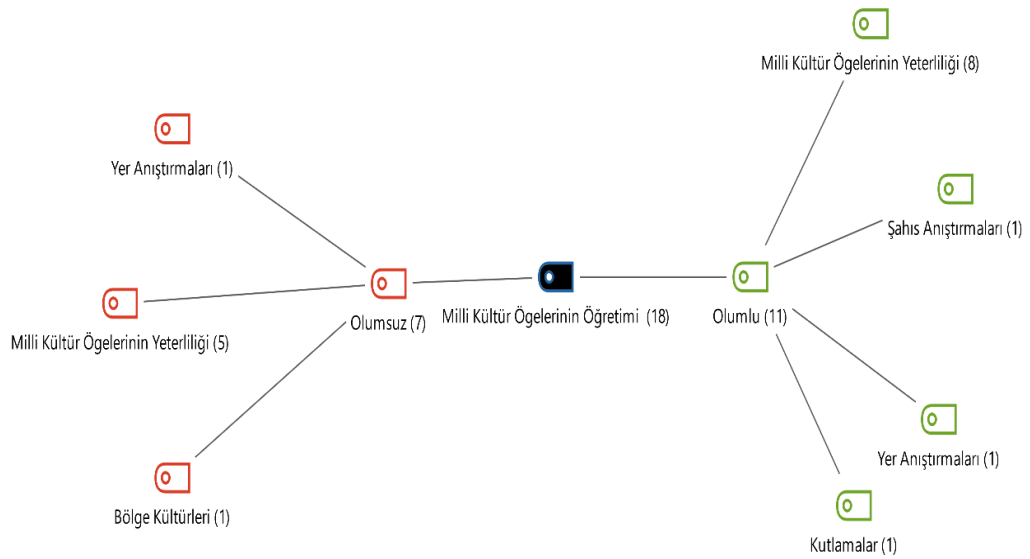
Millî Kültür Öğelerinin Öğretimi	F	
	Olumlu	Olumsuz
Millî Kültür Öğelerinin Yeterliliği	8	5
Millî Kutlamalar	1	-
İsim Anıştırmaları	1	-
Yer Anıştırmaları	1	1
Bölge Kültürleri	-	1
Genel Toplam	11	7

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin millî kültür öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili sorulan soruya Türkçe öğretmenleri millî kültür öğeleri hakkında olumlu (f=11) ve olumsuz (f=7) görüş belirtmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin millî kültür öğeleri açısından yeterliliği ile ilgili görüşlerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 20’de gösterilmiştir.

Şekil 20

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Millî Kültür Öğelerinin Öğretimi Konusundaki Yeterliliğine İlişkin Model

Şekil incelendiğinde katılımcıların Türkçe ders kitaplarındaki millî kültür öğelerinin öğretimine ilişkin yer anıştırmaları hakkında olumlu (f=1) ve olumsuz (f=1) millî kültür öğelerinin yeterliliği hakkında olumlu (f=8) ve olumsuz (f=5), bölge kültürleri hakkında olumsuz (f=1), kutlamalar hakkında olumlu (f=1) ve şahıs anıştırmaları hakkında olumlu (f=1) görüş belirttikleri görülmüştür.

K3: Özellikle yer ve şahıs isimlerinin öğretimi konusunda eksikimiz var. Bölgelere göre yakınlık derecesi de baz alınarak birbirine yakın bölgelerin kültür öğeleri daha çok öğretilir. Örneğin Şanlıurfa ilinde okuyan öğrencilere anıştırma isim olarak Nene Hatun'dan örnek vermek yerine Şahin Bey anlatılabilir. Ya da anıştırma olay olarak Urfa'nın kurtuluşu anlatılabilir. Bu anlamda yerel kültür öğeleri daha çok metinlere serpiştirilebilir.

K4: Millî kültür öğelerine evrensel kültür öğelerine nazaran daha iyi yer verildiğini düşünüyorum. Özellikle 6.sınıf Türkçe ders kitabında millî kültür öğelerinin ve anıştırmaların çok yer kapladığını söyleyebilirim. 8.sınıfta ise daha az kullanıldığını hatırlıyorum. Aslında 8.sınıflarda daha çok kullanılması gerekirdi. 8.sınıflarda sadece Yunus Emre gibi anıştırma isimlerin kullanıldığını hatırlıyorum. Ayrıca 6.sınıflarda daha çok millî kültür öğesinin yer alma sebebinin kitabın hacminden kaynaklandığını düşünüyorum. Çok sözcük var ve metinler çok uzun. 5.sınıf Türkçe ders kitabında millî kültür öğelerine güzel yer verildiğini düşünüyorum ayrıca.

K6: Millî kültür öğelerinin ve millî anıştırmaların da yeterli olduğunu düşünüyorum. Mesela Nevruz gibi bayramlara kutlamalara ait anıştırmalar yapılmış.

K8: Millî kültür öğeleri bence yeterli bir şekilde kullanılmış. Millî kültür öğelerinde yer, şahıs isimleri, anıştırmaları yeterli derecede kullanılmış.

K13: Millî kültür öğelerinin genel anlamda yeterli bir şekilde verildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca millî kültür öğeleri evrensel kültür öğelerinin öğrenilmesi için de çok önemli. Özellikle de bu yaş seviyelerinde zaten millî kültür öğelerine yer verilmeli diye düşünüyorum.

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun Türkçe ders kitaplarındaki metinleri millî kültür öğelerini barındırma bakımından yeterli gördüklerini, metinlerde uygun sayıda millî kültürü anıştıran olgulara yer verildiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Özellikle yer ve şahıs anıştırmalarına yer verildiğini vurgulayan katılımcılar olmuştur. Ancak katılımcıların çoğunluğa yakın bir kısmı da ders kitaplarında millî kültür öğelerinin artırılması gerektiğini ifade etmiştir. Özellikle millî kültür öğelerine yer verilirken bölgesel ve yerel kültür unsurlarının baz alınması gerektiğini

ifade eden katılımcılar ayrıca farklı sınıf seviyelerinde farklı derecelerde millî kültür öğelerine yer verildiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak katılımcılara “Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısıyla ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 60

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Öğrencilerin Dil Gelişimine Katkısı İlgili Görüşleri

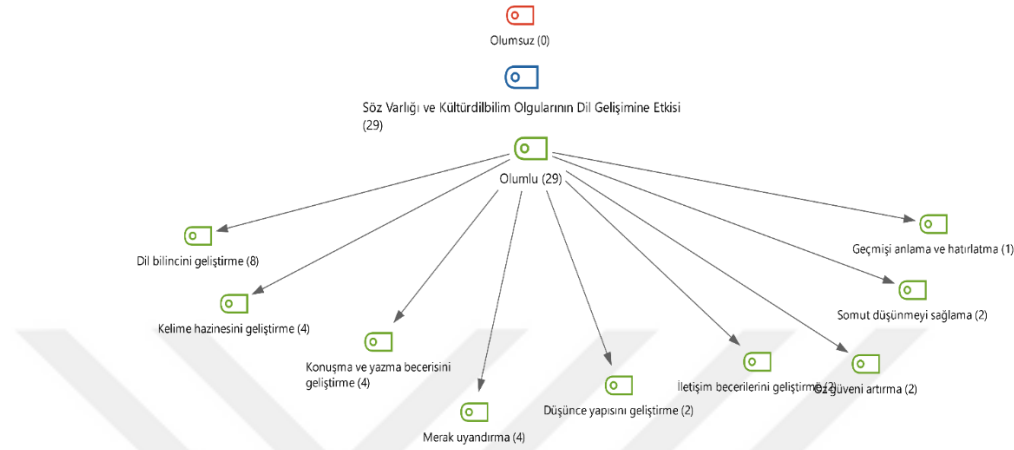
Dil Gelişimine Katkısı	F	
	Olumlu	Olumsuz
Geçmiş Anlama ve Hatırlatma	1	-
Merak Uyandırma	4	-
Kelime Hazinesini Geliştirme	4	-
Konuşma ve Yazma Becerisini Geliştirme	4	-
Somut Düşünmeyi Sağlama	2	-
Dil Bilincini Geliştirme	8	-
Öz Güveni Artırma	2	-
İletişim Becerilerini Geliştirme	2	-
Düşünce Yapısını Geliştirme	2	-
Genel Toplam	29	-

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısının düzeyi ile ilgili sorulan soruya öğretmenler iletişim becerilerini geliştirme, geçmiş anlama ve hatırlatma, düşünce yapısını geliştirme, öz güveni artırma, merak uyandırma, kelime hazinesini geliştirme, konuşma ve yazma becerisini geliştirme, somut düşünmeyi sağlama ve dil bilincini geliştirme hakkında olumlu (f=29) görüş belirtmiştir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısının düzeyi ile ilgili görüşlerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 21’de gösterilmiştir:

Şekil 21

Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerdeki Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Olgularının Öğrencilerin Dil Gelişimine Katkısına İlişkin Model

Şekil 21’de yer alan kodlar ve bu kodlara ait sıklıklar incelendiğinde Türkçe öğretmenleri söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının dil gelişimine katkısı yönünden en fazla dil bilincini geliştirme (f=8) katkısı üzerinde durmuşlardır. Kelime hazinesini geliştirme (f=4), merak uyandırma (f=4) ile konuşma ve yazma becerisini geliştirme (f=4) öğretmenlerin üzerinde en çok görüş bildirdiği diğer kodlardır. Bunun yanı sıra öğretmenler iletişim becerilerini geliştirme (f=2), düşünce yapısını geliştirme (f=2), somut düşünmeyi sağlama (f=2), geçmiş anlama ve hatırlatma (f=1) ve öz güveni artırma (f=2) kodları çerçevesinde görüşler belirtmiştir.

K1: Bana göre öğrencilerin zihinsel gelişimi kelime hazineleriyle doğru orantılıdır. Küçük yaşlarda daha çok kelime bilen çocukların daha başarılı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla çocukların kelime hazneleri ne kadar iyi olursa hayatta o kadar daha başarılı olacaktır. Mesela okul öncesinde İngilizce kelime öğrenen bir çocuk düşünelim, bu çocuk okula başladığında kendine güveni daha da artacaktır, yabancılık çekmeyecektir. Sonuçta okuduğunu anlayan çocuklar daha başarılı oluyor. Ben ders kitaplarında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı öğelerinin öğrencilerin dil gelişimine katkıda bulunduğunu hatta başarılarına etki ettiğini bile düşünüyorum. Ayrıca mesela çocukları Türkçe kullandırmaya özendirmek için yeni yeni Türkçe kelimelerin üretilmesi ve metinlerde bunlara yer verilmesi. Bu anlamda bu türden kullanımların dil bilincine faydası olduğunu düşünüyorum.

K3: Söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının dil gelişimine katkısı tartışılmaz. Söz varlığı öğeleri öğrenciyi öncelikle cezbeder. Metinlerde yer yer Ağız özelliklerine yer verilse bu sayede çocuklar standart dil ile yerel dil arasındaki farka varabilirler diye düşünüyorum. Ayrıca dilin bu yönünün de var olduğunun farkına varmasını sağlar. Söz varlığı öğeleri gerçek hayatın bir parçası ve dilin incelikleri. Kültür öğeleri de öğrencinin içinde yaşadığı bölgenin veya devletin tarihi geçmişini anlamasını ve hatırlamasını sağlar. Bu öğeler yaşam

biçimini bile etkileyebilir. Bu anlamda dil gelişimini de etkiler. Metinlerde ne kadar bu olgulara yer verilirse öğrenci ileriki aşamalarda bunları daha iyi kullanır.

K5: Kültürdilbilim ve söz varlığı olgularını vermezsek dil gelişimi eksik kalır bence. Tarihimizde çok değerli insanlarımızın olduğunu bilimin sadece batıya ait olmadığını anlatan metinlerimize ders kitaplarında yer verilebilirse çocukların öz güvenlerini artıracaklarını düşünüyorum. Ayrıca bakış açılarını da değiştireceğini düşünüyorum. Mesela öğrencilere bir şey anlatırken klasik metinlerden örnek veriyoruz. Bu yüzden bu metinlerde kullanılan anlatım özelliklerinin ve olgularının az da olsa dil gelişimine etki ettiğini düşünüyorum. Özellikle Anadolu köylerinde çalıştığım zamanlarda köylülerle konuştuğum için biliyorum. Şimdi daha iyi fark ediyorum o dönemde konuşulan bizim kültürümüzü yansıtan ifadeler dilimizde kalmamış neredeyse. Bu yüzden Türkçe ders kitaplarında alınan metinlerin çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Türkçe ders kitabındaki metinler kültürümüzü, tarihimizi anlatan yansıtan metinler olursa, eminim çocuklarımız da o ifadelerle büyür. Bir sabah kalktığımızda annemizle babamızla konuşurken veya öğretmenlerimize bir şey anlatırken kendi deyimlerimizi kendi ifadelerimizi kullanmış oluruz.

K12: Söz varlığı öğretimi öğrencinin söz dağarcığını geliştirdiğini düşünüyorum. Bu anlamda dil gelişimine katkısı var diyebilirim. En azından öğrencilere kulak ve göz aşinalığı katıyor. Kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısı var elbette. Örneğin Çanakkale, Gelibolu gibi kültür öğelerinin öğretilmesi bu kavramların öğrencinin zihinlerine işlenmesini sağlıyor. Mesela evrensel kültür öğeleri öğrencilerin ilgisini çekiyor. Ayrıca öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu düşünüyorum bu tür öğelerin.

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının öğrencilerin dil gelişimine katkısıyla ilgili çeşitli görüşler sundukları tespit edilmiştir. Bu görüşlerde Türkçe öğretmenlerinin bu olguların daha çok öğrencilerin dil bilincini geliştirmeye katkı sağladığını düşündükleri görülmüştür. Katılımcılar kültür olgularının ve söz varlıklarının öğrencinin dil farkındalığını artırarak dilin bu yönünün de var olduğunu anlamalarını sağladığını belirtmişlerdir.

Dil bilincinden sonra katılımcılar söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin en çok öğrencilerin kelime hazinesini artırarak dil gelişimine katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Kelime hazinesini geliştirmeye aynı oranda öğretmenler söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin ilgisini çekerek onlarda merak uyandırdığını ve onları cezbedtiğini ifade etmişlerdir.

Bulgularda dikkat çeken bir diğer sonuç ise öğretmenlerin ders kitaplarındaki metinlerde yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının öğrencilerin konuşma ve yazma becerisini etkilediği görüşüdür. Karatay'a göre insanlar yazılanları, söylenenleri ve birbirlerini anlamada ve duygu ile düşüncelerini aktarmada sözcüklere ihtiyaç duyarlar. Bu yüzden dört temel dil becerisinin aktif bir şekilde kullanımı ile sözcük dağarcığının zengin olması arasında yakın bir ilişki mevcuttur (2007, s. 143). Kelime hazinesi geniş olan bireylerin kavramsal yönü de aynı oranda gelişmekte, kavramsal

açından yetersiz kalan bireylerin anlama ve anlatma becerileri gelişmemektedir (Çeçen, 2007, s. 116).

Bu bulguların yanı sıra öğretmenler kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının öğrencilerin iletişim becerilerini ve düşünce yapılarını geliştirmelerini sağladığını, somut düşüncelerine ve bu becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu, geçmişini anlamayı ve hatırlamayı kolaylaştırdığını ve söz varlıklarını iyi kullanan ve buna hakim olan bireylerin öz güvenlerini artıracaklarını ifade etmişlerdir. Kelime hazinesini geliştirerek öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin gelişmesine üstün bir şekilde yardımcı olan kültürdilbilim ve söz varlığı olguları aynı zamanda öğrencilerin yaşantısına da etki etmektedir. Toplum içerisinde kendini ifade etme, karşısındakini anlama, millî kültür öğelerine karşı bilinçli ve duyarlı olma ve bunu yaşantısına yansıtma ancak bunları daha önce bilmekle mümkündür. Bireyin yaşantısında bu olguları daha iyi kullanması okul ortamlarında bunlarla karşılaşma oranıyla doğru orantılıdır. Nitekim Pilav ve Yazıcı'ya (2015, s. 110) göre bireyin kültürel unsurları kullanabilmesi ancak o unsurları daha önce görmüş olmasına bağlıdır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda katılımcılara “Türkçe derslerinde söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin öğretimi konusunda kullanılan kitap, metin, yöntem vb. değişkenlerin etkililiği hakkında düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin bu soruya ilişkin görüşlerine ait alt tablo şu şekildedir:

Tablo 61

Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Söz Varlığı ve Kültürdilbilim Öğelerinin Öğretimi Konusunda Kullanılan Kitap, Metin, Yöntem Vs. Değişkenlerin Etkililiği Hakkında Düşünceleri

Kitap, Metin Yöntem vb. Değişkenlerin Etkililiği	F	
	Olumlu	Olumsuz
Dersi Sevdirme	1	-
Gerçek ve Mecazı Ayırt Ettirme	1	-
Farkındalık Oluşturma	1	-
Öğretime Çeşitlilik Kazandırma	1	-
Yeni Kelimeler Öğretme	2	-
Okuma Alışkanlığı Kazandırma	1	-
Somutlaştırma	3	-
Doğru Kullanımı Gösterme	1	-
Tek Kaynak Olarak Kullanılma	-	11
Genel Toplam	14	11

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenlerine Türkçe derslerinde söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin öğretimi konusunda kullanılan kitap, metin, yöntem vb. değişkenlerin etkililiği hakkında düşünceleri ile ilgili sorulan soruya Türkçe öğretmenleri kitap, metin ve yöntemler hakkında olumlu (f= 14) ve olumsuz (f= 11) görüş belirtmişlerdir.

K2: Atasözü ve deyimlerin veya kültür olgularının doğru kullanımı konusunda metinler etkili. Çocuk orda somut olarak görmüş oluyor. Metinler bu konuda çok önemli. Yöntemler de etkili. Ben mesela deyim kartları, deyim ağacı, deyimleri oyunlaştırma gibi yöntemler kullanıyorum Sadece kitaba bağlı kalmadan dersi sevdirmeye adına yapılan yöntemler işe yarıyor.

K3: Şimdi mesela atasözleri nerden gelmiş deyimler nerden gelmiş önemli. Mümkün mertebe deyimlerin ve atasözlerinin nereden geldiğini araştırarak, ya da bildiğimiz deyim ve atasözlerinden örnekler vererek çocuğa yedirdiğimizde çok sağlam oluyor. Ama ben mesela bununla ilgili metinlerde bir şey göremedim. ‘Burnundan kıl aldırma’ diye bir deyim var ve hikayesi var. Biz bu deyim hikayesiyle birlikte anlattığımızda çocuk demek ki buradan geliyor diye anlaşıyor. Çocuk burada mecaz anlamla gerçek anlam arasındaki geçişin farkına varıyor. Bunun gibi deyim ve atasözlerimizin hikâyeleri metinlere eklense metinler daha etkili olur ve bu yolla öğretilbilse çok büyük bir gelişim yaşanabilir. Yöntem ve etkinliklerin de etkili olduğuna kesinlikle katılıyorum. Ayrıca ben farklı yöntem ve etkinlikler kullanarak deyimlerin öğretilmesini destekliyorum. Örneğin *Pazar yeri* etkinliği kullanıyorum. Deyimlerden resimler yapma etkinliği de güzel bunu denedik ve faydasını çok gördük.

K6: Örneğin ben öğrencilerime kelime çalışması yaptığım zaman herkesin çok az bildiği kelimeler üzerinden çalıştırıyorum. Bundan da öğrencilerin kelime varlığı geliyor. O yüzden metinlerin içeriği çok etkili. Yani metinler çok önemli. Mesela ben kendi kullandığım yöntemde her hafta öğrencilere çok az bilinen en az 10 kelime veriyorum. Defter tutuyorum. Baktığınız zaman bir senede 500-600 kelime yapıyor bu. Bu da öğrencilerin iletişim şeklini ve kelime varlığını olumlu anlamda değiştiriyor. Ayrıca kitaplar tek başlarına yeterli değil. Teneffüste dışarıda başka şeyler yapabiliriz, oyunlaştırabiliriz bazı şeyleri mesela.

K9: Söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğretilmesinde kitaplar etkili. Ancak bu tür olguların tümünün metinlerde verilmesi mümkün değil. Dediğim gibi Türkçede biz atasözleri deyimleri öğretmeye çalışıyoruz. Biz öğrencilere şu öğeleri öğreneceksin diyoruz ama sadece maddeyi veriyoruz. O yüzden soyut öğrenme kalıcı olmuyor. Ama diyelim ki atasözü, deyim metinde geçerken kullanılmışsa metnin içinde yer verilmişse öğrenci bunu tarihi metinle, olayla bağlantı kurarak öğrenirse daha kalıcı oluyor. Yöntem ve tekniklere kendimiz karar veriyoruz. Bu yüzden yöntemlerin etkisi uygulayıcıya bağlı diye düşünüyorum. Alt cevap, beyin fırtınası, öğrencinin sözünü kesip öğrenciye bırakma gibi yöntemler kullandığımız oluyor.

K10: Sadece metinlerin kullanımının kültürdilbilim olgularının ve söz varlığının öğretimi için yeterli görmüyorum. Türkçe ders kitapları da bu konuda eksik ve yetersiz kalıyor. Bu yüzden öğretmenler olarak kendimizin de ekstra etkinlik vs. oluşturup kullanmamız gerekiyor. Z kitap kullanıyorum mesela.

K12: Metinler bence söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğretiminde etkili. Örneğin çocukların okuma alışkanlıkları olmasa bile ders içinde ve ders dışında metinlerle muhatap oluyorlar ve metinleri okuyorlar. Bu anlamda metinlerde yer alan söz varlığı ve kültürdilbilim öğeleri öğrencilerin hayata bakış açılarını, söz dağarcıklarını geliştiriyor. Hiçbir şey olmasa dahi kültür öğeleri öğrencilere göz aşinalığı sağlıyor. Yöntemler söz varlığı öğretiminde çok etkili. Örneğin ben karikatürler kullanıyorum. Bu sayede öğrenci deyim ve atasözlerinde gerçek mecaz ayrımının farkına varabiliyor. Hem eğlenceli oluyor.

Araştırma kapsamında öğretmenlere kitap, metin ve yöntem gibi değişkenlerin söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğretimindeki etkililiği hakkında bu tür araçların öğrencilerin yeni kelimeler öğrenmesine ve soyut kavramları somutlaştırabilmesini sağlama anlamında olumlu bir etki gösterdiğini belirtmiş bunun yanı sıra bu tür ortamların öğrencilerin gerçek ve mecaz kavramları ayırt edebilmesine, okuma alışkanlığı edinmesine, anlatılanların ve yazılanların doğru kullanımının nasıl olduğunu görmesine, dersi sevmesine pozitif anlamda bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Bulgularda dikkat çeken bir diğer görüş ise bu tür olguların öğretiminde kitapların veya metin ortamlarının tek başına kaynak olarak kullanılmasının yetersiz olduğu görüşüdür. Katılımcılar kitap ve metinlerin birçok yönden etkisinin yüksek olduğunu ancak bu ortamların yanında mutlaka çeşitli yöntemlerden, ekstra etkinliklerden de yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Son olarak katılımcılara “Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili başka görüşleriniz varsa paylaşınız” önerisi sunulmuştur.

Tablo 62

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerle İlgili Görüşleri

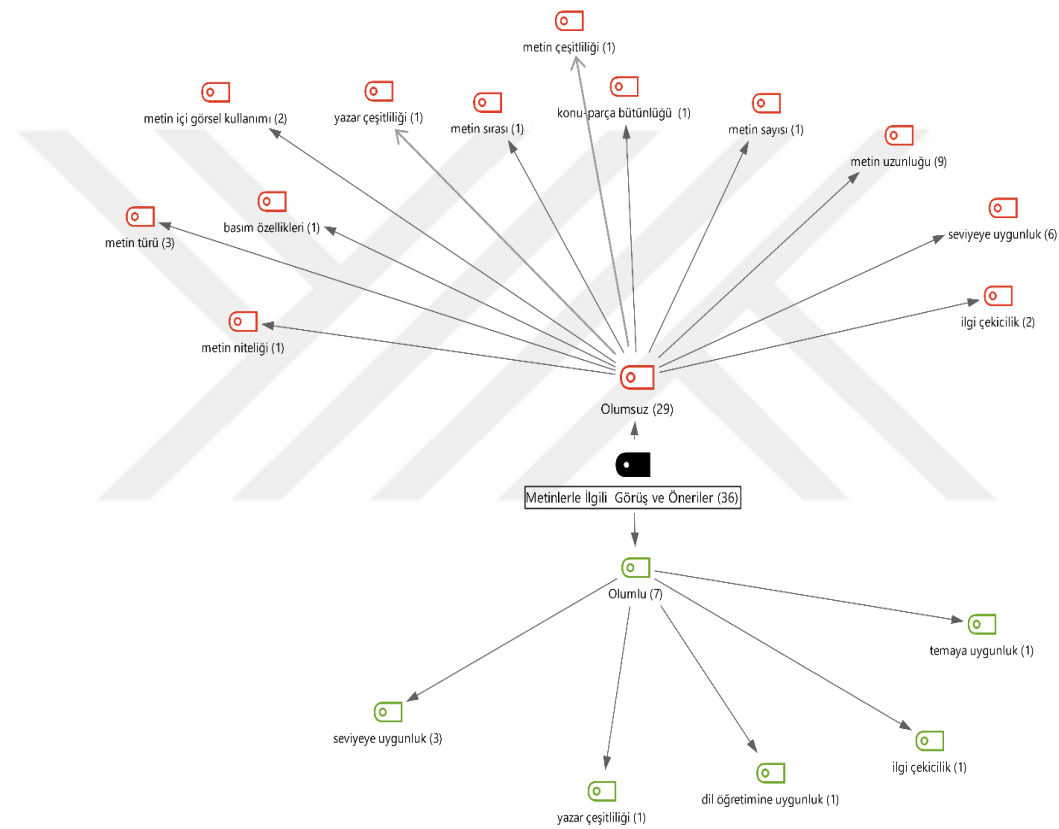
Görüşler	F	
	Olumlu	Olumsuz
Metin Sayısı	-	1
Metin Türü	-	3
Seviyeye Uygunluk	3	6
Basım Özellikleri	-	1
Metin Uzunluğu	-	9
Konu- Parça Bütünlüğü	-	1
Metin Niteliği	-	1
İlgi Çekicilik	1	2
Metin İçi Görsel Kullanımı	-	2
Dil Öğretimine Uygunluk	1	-
Yazar Çeşitliliği	1	1
Metin Çeşitliliği	-	1
Temaya Uygunluk	1	-
Genel Toplam	7	29

Araştırma kapsamında Türkçe öğretmenleri Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili olumlu ($f=7$) ve olumsuz ($f=29$) görüş belirtmişlerdir.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili görüş ve önerilerinden ortaya çıkan kod ağacı ve ifadelerinin kod ağacına dağılımı, Şekil 22’de gösterilmiştir:

Şekil 22

Türkçe Öğretmenlerinin Metinlerle İlgili Görüşlerine İlişkin Model

Şekil 22’de yer alan model incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin metin niteliği ($f=1$), metin türü ($f=3$), basım özellikleri ($f=1$), metin içi görsel kullanımı ($f=2$), yazar çeşitliliği ($f=1$), metin sırası ($f=1$), metin çeşitliliği ($f=1$), konu- parça bütünlüğü ($f=1$), metin sayısı ($f=1$), metin uzunluğu ($f=9$), seviyeye uygunluk ($f=6$) ve ilgi çekicilik ($f=2$) değişkenleri etrafında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili olumsuz görüşler ($f=29$) sundukları tespit edilmiştir. Türkçe öğretmenlerinin seviyeye uygunluk ($f=3$), yazar çeşitliliği ($f=1$), dil öğretimine uygunluk ($f=1$), temaya uygunluk ($f=1$), ilgi çekicilik ($f=1$)

değişkenleri etrafında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili olumlu görüşler (f=7) sundukları tespit edilmiştir.

K3: Türkçe kitaplarındaki metinler seviyeye uygun olmayabiliyor. Mesela 6. sınıfta bir makale örneği vardı çocuklar okuyup anlamakta çok zorlanmışlardı. O metin doğru seçilmemişti. Bilgilendirici metinlerde biraz zorlanıyoruz bu anlamda. Bunlar seviyeye uygun olabilir. Kitapların hazırlanırken çocukların hazırbulunuşluk seviyesine dikkat edilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

K4: 6.Sınıf Türkçe ders kitabı konu hacmi ve yoğunluğu çok fazla olmakla birlikte metinler çok uzun mesela. Ayrıca dil bilgisi konuları bu sınıfta çok fazla o yüzden metinler rahat işlenmiyor.

K8: Metinler ve metin içi resimler daha özenli seçilebilir. Ayrıca ben mesela o kadar ders kitabı kullandım. Hiçbir ders kitabında Orhan Veli ve Nazım Hikmet şiirine rastlamadım. Bu anlamda edebi zevke daha uygun metinler kullanılabilir ve bu duyarlılık da göz önünde bulundurulabilir. Bununla beraber öğrenciyi daha çok cezbeden daha çekici metinler kullanılması gerektiğini düşünüyorum.

K9: Bir ara 6'larda Türkçe dersine girdim. Metin 6 sayfa. Kazanımlarda metni okuyun olay yazısına çevirin, öğrenciler tiyatro yapsın diyor. O metne 2 saat verilmiş. Halbuki öyle bir metne 15 ders saati verilmeli. O yüzden bazı metinler gereksiz yere çok uzun. Öğrencilerin dikkati dağılıyor. Seçilen metinler daha ilgi çekici olabilir. Özellikle de kültür öğelerinin kullanımı açısından. Düşünce metinleri mesela daha kısa verilebilir. Metinlerin ilgi çekiciliği özellikle 5 ve 6'larda olay yazılarına ağırlık verilirse sağlanabilir. Mümkün mertebe metinler olay metni olmalı.

K11: Metinlerin birbirini tekrar ettiğini düşünüyorum. Bazı metinler çok uzun hatta dikkatimizin dağılacağı derecede uzun olduğunu düşünüyorum.

K12: Metinleri genel anlamda beğenmekle beraber uzun olduklarını düşünüyorum. Ders saatleri yetmiyor. Özellikle dil bilgisi gören sınıf düzeylerinde yetmiyor. Metinleri 4-5 bazen de 6 öğrenciye bölüştürüp okuyorum. Bu seferde her öğrenci kendi bölümüne odaklanıyor. Bu da konu-parça bütünlüğünü kaybetmesine sebebiyet veriyor. Ayrıca metinler öğrencilerin seviyelerine uygun değil. Örneğin '*Eskiji*' metni hangi seviyeye uygun halen bence çözemedik. Bu konu iyileştirilebilir.

Türkçe öğretmenleri, en fazla metinlerin uzun olması ve öğrencilerin seviyesine uygun olmaması yönlerinden olumsuzluk oluşturduğu üzerinde durmuşlardır. Bunun yanı sıra metinlerin niteliğinin düşük olduğu, metin türlerinin dağılımının dengesiz olduğu, metin içerisindeki görsellerin metinlerle uyum sağlamadığı, alıntı metinlerde konu-parça bütünlüğünün göz ardı edildiği, metin sayılarının yetersiz olduğu ve metinlerin öğrencilerin yeterince ilgisini çekmediği metinlerle ilgili öne çıkan olumsuz görüşlerdir. Türkçe öğretmenlerinin az bir kısmı da metinlerin öğrenci seviyesine uygun buldukları yönünde olumlu görüş belirtirken bir kısmı da metinlerin farklı yazarlardan seçildiği, dil öğretimine uygun olduğu, temalarla uyumlu olduğu ve öğrencilerin ilgisini çektiği yönünde olumlu görüş belirtmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültürdilbilimsel açıdan incelemesiyle elde edilen bulgu ve yorumlar ile çalışmanın diğer boyutunu oluşturan öğretmen görüşmelerinden elde edilen bulgu ve yorumlar alt amaçlar çerçevesinde değerlendirilerek araştırmanın tartışma, sonuç ve önerileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

5.1. Doküman İncelemesine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Kültür insan topluluklarını bir araya getiren ve onları ‘‘millet’’ çatısı altında birleştiren en kıymetli unsurdur. Milletler sahibi oldukları kültürel olguları koruma ve aktarma sayesinde varlıklarını devam ettirebilir ve uzun süre ayakta kalabilir. Dil, bir kültür olgusu ve aktarıcısı olarak kültürel öğeleri koruma ve yansıtma işlevine sahiptir. Milletin devamlılığı için dil aracılığıyla millî kültürü en iyi şekilde yansıtan kültür öğelerinin aktarılması gerekmektedir. Kültürdilbilim bir milletin sahip olduğu kültürel olguları betimlemeye çalışan bir dilbilim dalı, Türkçe dersi ve ders kitapları ise kültürel olguları aktarmada üstüne büyük vazifeler düşen yazılı eğitim kaynaklarıdır. Bu bağlamda kültürdilbilimle ilgili yapılacak çözümlemelerin Türkçe dersleriyle ve Türkçe ders kitaplarıyla gerçekleştirilecek kültür aktarımını betimlemede önemli olduğu görülmektedir.

1. Ders kitaplarının kelime hazineleri incelendiğinde toplam sözcük sayısı bakımından ilk sırada sayı ile MEB yayınları 8. sınıf ders kitabının yer aldığı tespit edilmiştir. Bu sırayı sayı ile Ekoyay yayınları 6. sınıf, Özgün Yayınları 7.sınıf ve Anıttepe yayınları 5.sınıf ders kitabı takip etmektedir. Farklı kelime sayılarının sınıf seviyelerine paralel bir değişim gösterdiği belirlenirken toplam kelime sayılarının sınıf seviyeleriyle kademeli bir artışa sahip olmadığı belirlenmiştir. Bu anlamda incelenen ders kitaplarında kelime hazineleri ile sınıf seviyeleri arasındaki orana dikkat edilmediği söylenebilir. Büyükhellaç (2014) ve Kargın (2019) da yaptıkları araştırmada inceledikleri ders

kitaplarında toplam kelime sayısı bakımından benzer sonuçlara ulaşırken Kutlu (2006) ise yaptığı çalışmada farklı kelime sayısı bakımından benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Kelime hazinesi ile ilgili bir diğer önem ifade eden değer, farklı kelime hazinesinin zenginliğini de belirleyen sözcük katsayı değerleridir. Sözcük katsayılarında en başarılı kitap Özgün yayınları 7.sınıf ders kitabı iken en düşük kitap ise MEB yayınları 8. sınıf ders kitabıdır. Sözcük katsayıları 5.sınıftan 6. sınıfa geçişte azalma gösterirken, 7'ye geçişte artmış 8'de ise tekrar azalışa geçmiştir. Bu anlamda toplam sözcük içerisindeki farklı sözcük sayısına da özen gösterilmediği söylenebilir. Bu sonuç Öz'ün (2012) yaptığı çalışmada ulaştığı sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Türkçe Öğretim Programı'nda ders kitaplarındaki metinlerin kelime hazineleri ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır. Ders kitaplarının farklı yayınevlerince hazırlanması ve ders kitaplarında yer alan metinlerin kelime hazinesinin ne kadar olması gerektiği ile ilgili bir ölçütün belirlenmemiş olması kelime hazineleri ile ilgili kararlı bir yorum yapılmasını engellemektedir.

2. İncelenen ders kitaplarında özel isimlerin farklı sözcük içerisinde %6 ile %8 arasında değişen bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu oranda ve farklı özel isim sayısını örneklemede en başarılı ders kitabı Özgün yayınları 7.sınıf ders kitabıdır. Özgün yayınlarını ikinci sırada Ekoyay 6. sınıf, MEB yayınları 8. sınıf ve Anıttepe yayınları 5.sınıf ders kitabı takip etmektedir.

3. İncelenen ders kitaplarında anıştırma isim olgularının tüm ders kitaplarında toplam özel isim sayısı içerisinde %41 ve %55 arasında, farklı özel isim sayısı içerisinde ise %29- %45 arasında değişen bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu oranda ve anıştırma isim katsayısında en başarılı kitap Özgün yayınları 7.sınıf ders kitabıdır. Özgün yayınlarını ikinci sırada Ekoyay yayınları 6. sınıf, MEB yayınları 8. sınıf ve Anıttepe yayınları 5.sınıf ders kitabı takip etmektedir. Tespit edilen oranlara bakıldığında anıştırma isimlerin ders kitaplarındaki özel isimlerin büyük bir çoğunluğunu oluşturduğu söylenebilir.

Anıştırma isim olguları kategorisinde incelenen başlıklara ait çeşitli örneklerle rastlanmıştır. Bu anıştırmalardan sırasıyla en çok kültür/sanat, toplum/ yönetim ve mitoloji/din nitelikli anıştırmalara yer verildiği tespit edilmiştir. Kültür/sanat ve toplum/yönetim ile ilgili anıştırma isimlerin büyük bir kısmı dünyada ve Türk kültüründe yer edinmiş tarihi şahsiyetlerden, şair ve yazarlardan, öncü isimlerden, mimari eserlerden, kısmen yer isimlerinden ve özellikle Atatürk ile ilgili özel isimlerden oluştuğu tespit

edilmiştir. Bu anlamda kitapların Türk kültür ve düşünce yapısının aktarılması ve anıştırılması bakımından zengin ve Türkçe dersinin hedeflerine uygun olduğu söylenebilir. Turhan (2010), Uludağ (2010), Öz (2012) ve Kargın (2019) inceledikleri ortaokul Türkçe ders kitaplarında kullanılan özel isimlerde kişi ve yer adlarına yer verildiğini tespit etmişlerdir. Bayram ve Elban (2017), Karsak ve Özenç (2019) de inceledikleri ders kitaplarında tarihi şahsiyetlerin sıklıkla vurgulanan kültürel öğeler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mitoloji/ din nitelikli anıştırmalar anıştırma isim kategorisindeki en düşük orana sahip anıştırmalardır. Ders kitaplarının büyük bir kısmında bu eksiklik göze çarpmaktadır. Uyar (2007) yapmış olduğu çalışmada Türkçe eğitiminde din unsurunu aktarılması gereken bir unsur olarak belirtirken Bayat da mitolojinin eski insanın hayat ve düşünce tarzı; gizil ve ilk bilgi kaynağı ve yaşadığı dünyada kendini bulmasından dolayı milletleri millet haline getiren bir dizi etmenin başında geldiğini mitlerin de mitolojik şuurun ürünü olarak millî kültürün temeli ve millî bilincin özü olduğunu söylemektedir. (Bayat, 2007, s. 9). Mitolojik ve dini nitelikli anıştırma isimlerin kültürün başat olguları olduğu düşünüldüğünde ders kitaplarının kültürün bu önemli unsurunu aktarmada ve anıştırmada eksik kaldığı söylenebilir.

4. İncelenen ders kitaplarında anıştırma metin olgularının tüm ders kitaplarında toplam özel isim sayısı içerisinde %0,4 ile %3 arasında, farklı özel isim sayısı içerisinde ise %1 ile %10 arasında değişen bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu oranda ve anıştırma metin katsayısında en başarılı kitap MEB yayınları 8. sınıf ders kitabıdır. MEB yayınlarını sırasıyla Anıttepe yayınları 5.sınıf, Özgün yayınları 7.Sınıf ve Ekoyay yayınları 6. sınıf ders kitabı takip etmektedir.

Anıştırma metin olguları kategorisinde incelenen başlıklara ait çeşitli örneklerle rastlanmıştır. Bu anıştırmalardan sırasıyla en çok edebiyat ve mitoloji/din nitelikli anıştırmalara yer verildiği tespit edilmiştir. Bu başlıklarda yer alan anıştırmaların büyük bir çoğunluğunun Türk kültürü kökenli olduğu ayrıca evrensel kültür kökenli anıştırmalara da kısmen yer verildiği tespit edilmiştir. Millî kültürün ders kitaplarında bu yönden daha öncelik sahibi olduğu söylenebilir. Sinema/ animasyon/program ile ilgili anıştırma metinlerin bu kategoride en az yer verilen anıştırmalar olduğu tespit edilmiştir.

5. İncelenen ders kitaplarında anıştırma olay olgularının tüm ders kitaplarında toplam özel isim sayısı içerisinde %0,65 ve %,4,6 arasında, farklı özel isim sayısı

içerisinde ise %0,8- %6,2 arasında değişen bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu oranda ve anıştırma olay katsayısında en başarılı kitap Özgün yayınları 7.sınıf ders kitabı iken bu sıra Ekoyay yayınları 6. sınıf, MEB yayınları 8. sınıf ve Anıttepe yayınları 5.sınıf ders kitabı olarak devam etmektedir.

Anıştırma olayların çoğunluğunun Türk kültürü kökenli olduğu yer yer evrensel kültür kökenli anıştırmalara da yer verildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte tespit edilen anıştırma olayların büyük bir kısmının savaş ve zafer nitelikli anıştırmalar olduğu belirlenmiştir. Bayram ve Elban (2017) yaptıkları araştırmada inceledikleri ders kitaplarında savaş ve zafer niteliğindeki olaylara az yer verildiğini tespit etmişlerdir.

İncelenen ders kitapları özellikle anıştırma isimler bakımından oldukça zengin olsa da çalışmada tespit edilen kültürdilbilim olgularından kimi anıştırma olgu kategorilerinin ve bu nitelikteki anıştırmaların kısmen yetersiz kaldığı görülmüştür. Anıştırma olguların özellikle millî bilinci diri tutması ve öğrencinin tarihini ve kültürünü hatırlamasına yardımcı olması, ders kitaplarında bu türden olgulara daha çok yer verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

6. İncelenen ders kitaplarında çeşitli sayılarda anıştırma söz olguları tespit edilmiştir. Bu gruptaki sayıca çoğunluğu deyimler oluşturmaktadır. Deyimlerin farklı sözcük içerisinde %7 ile %10 arasında bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Farklı sözcük sayısındaki oranlarında en başarılı kitap MEB yayınlarına ait 8. sınıf ders kitabıdır. MEB yayınlarını sırasıyla Ekoyay yayınları 6. sınıf, Özgün yayınları 7.sınıf ve Anıttepe yayınları 5.sınıf ders kitabı izlemektedir.

Araştırmada farklı deyim sayılarını örnekleme bakımından MEB yayınları 8. sınıf ders kitabının diğer ders kitaplarına göre daha zengin olduğu belirlenmiştir. Kargın (2019) yaptığı araştırmada 8. sınıf ders kitabı açısından benzer sonuçlara ulaşmıştır. Diğer ders kitaplarında ise benzer deyimlere yer verme oranı daha fazladır.

Anıştırma söz olgularından deyimler dört ders kitabında da en çok yer verilen kültürdilbilim ve söz varlığı olgusudur. Söz varlığını geliştirmede deyimlerin önemli bir paya sahip olduğu düşünüldüğünde kitaplarda deyimlere yer verilmesi kaçınılmazdır. Bu açıdan bakıldığında dilin önemli bir zenginliği olan deyimlerin Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde iyi bir seviyede yer aldığı söylenebilir. Apaydın (2010), Eğilmez (2010), Daharlı (2012), Güven (2013), Akın (2018), Gülden (2019) ve Gürbüz (2019) yaptıkları

araştırmalarda inceledikleri ders kitaplarında deyimlere yeteri kadar yer verildiği sonucuna varmışlardır.

İncelenen ders kitaplarında Anıttepe yayınlarına ait 5. sınıf ders kitabındaki metinlerde anıştırma söz unsurlarından hiçbir atasözünün kullanılmadığı öteki ders kitaplarında da %0,2 ile %0,5 arasında değişen bir oranda atasözü kullanıldığı tespit edilmiştir. Diğer ders kitaplarının da zengin bir atasözü varlığına sahip olmadığı görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda kültürümüzün ve dilimizin önemli zenginlikleri olan atasözlerinin metinlere yeterince yansıtılmadığı söylenebilir. Matan (2004), Apaydın (2010), Eğilmez (2010), Güfta ve Kan (2011), Uyar (2012), Daharlı (2012), Güven (2013), Büyükhellaç (2014), Çelik (2015), Kargın (2019), Ceran, Dağ, Yıldız, Özgül ve Altun (2020) yaptıkları araştırmalarda inceledikleri ortaokul Türkçe ders kitaplarında atasözlerine az yer verildiği yönünde benzer sonuçlara ulaşmışlardır.

İncelenen ders kitaplarında %0,08 ile %0,2 arasında değişen oranda anıştırma söz unsurlarından alıntılarının kullanıldığı görülmüştür. Alıntılara en çok yer veren ders kitabı Özgün yayınlarına ait 7.sınıf ders kitabıdır. Özgün yayınlarını Ekoyay 6. sınıf, MEB 8. sınıf ve Anıttepe 5. sınıf ders kitabı takip etmektedir. İçeriğini özdeyiş ve kalıplaşmış sözlerin de doldurduğu alıntılar ünlü kişilerin, düşünürlerin, sanatçıların, bilim adamlarının dünya görüşünü ve bilgisini aktaran ve anıştıran sözler olduğundan Türkçe ders kitaplarının alıntıları örnekleme bakımından daha özenli hazırlanması gerektiği söylenebilir. Apaydın (2010) ve Uyar (2012) yaptıkları araştırmada inceledikleri Türkçe ders kitaplarında kalıplaşmış söz kullanılmadığı sonucuna ulaşırken Çelik (2015) ise ders kitaplarında kalıplaşmış sözlerin çok az kullanıldığını tespit etmiştir. Matan (2004), Güfta ve Kan (2011), Güven (2013) ve Kargın (2019) da inceledikleri ders kitaplarında yeterli sayıda özdeyişin kullanılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Her ne kadar metin içerisinde alıntı kullanımlarının az bir oranda olduğu görülse de her dört ders kitabında da Mustafa Kemal'e ait alıntı ve özdeyişlerin sayıca çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda metinlerin Atatürkçülük ile ilgili hedeflenen kazanımlara ulaşmaya hizmet ettiği söylenebilir. Uludağ (2010) incelediği ortaokul Türkçe ders kitaplarında benzer sonuçlara ulaşmıştır.

7. İncelenen ders kitaplarında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinden ağız özelliği gösteren kullanım oranlarının ders kitaplarındaki farklı sözcük sayısı içerisinde %0,2 ile %0,6 arasında değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Ağız özelliklerinin farklı söz

sayısındaki oranlarında en başarılı kitap Ekoyay yayınları 6. sınıf ders kitabıdır. Ekoyay yayınlarını Özgün yayınları, MEB yayınları ve Anıttepe yayınları takip etmektedir. Farklı ağız özelliklerini örnekleme bakımından da Ekoyay yayınlarının diğer ders kitaplarına göre pozitif anlamda farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak ders kitaplarında ağız özelliklerinin sayısının öğrencilerin fark edebileceği bir seviyede olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır. Güfta ve Kan (2011) ve Güven (2013) yaptıkları çalışmada inceledikleri ders kitaplarında çeşitli ağız kullanımlarına yer verildiğini tespit etmişlerdir. Ünveren (2020) ise yapmış olduğu çalışmada Türkçe ders kitaplarında Anadolu ağız özelliği gösteren söz varlığı öğelerine rastladığı ve bu ağız özelliklerinin görüldüğü metinlere daha fazla yer verilebileceği sonucuna ulaşmıştır.

Türkçe yerel söyleyişler bakımından zengin bir içeriğe sahip olan bir dildir. Ağız özellikleri Türkçenin önemli zenginliklerindendir. Ayrıca ağız özellikleri, içeriği bakımından standart Türkçede yer almayan söyleyiş özelliklerine, deyimlere, atasözlerine sahiptir. Aksan (2018, s.229) ağız özelliklerinin standart Türkçeden daha geniş bir söz varlığına sahip olduğunu söyler. Bu anlamda ağız özelliklerini örnekleme bakımından metinlerin zengin bir içeriğe sahip olması önemlidir.

İncelenen ders kitaplarında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinden %0,3 ile %1,2 arasında orijinal haliyle yazılmış yabancı sözcüklerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ekoyay yayınları 6. sınıf ders kitabı bu oranın ve farklı yabancı sözcük kullanımının en çok olduğu ders kitabıdır. Ekoyay yayınlarını Özgün 7. sınıf, MEB 8. sınıf ve Anıttepe 5.sınıf ders kitapları takip etmektedir.

Orijinal yazımlarıyla kullanılan yabancı sözcüklerin ders kitaplarında az bir oranda yer aldığı ve bu sözcüklerin çoğunluğunun yabancı özel isimlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Orijinal haliyle kullanılan yabancı sözcüklerin büyük bir kısmının yabancı özel isimlerden oluşması metinlerde doğrudan başka dillerden geçmiş yabancı sözcükler kullanmak yerine Türkçe sözcüklerin kullanımının tercih edildiğini göstermektedir. Bu bakımdan Türkçe ders kitaplarında kullanılan yabancı sözcüklerin rahatsız edici bir seviyede olmadığı söylenebilir. Kutlu (2006) incelediği ders kitabında çeşitli sayıda yabancı sözcük kullanımı tespit ederken Kargın (2019) da Türkçeleşmemiş sözcüklerin çeşitli sayılarda ders kitaplarında kullanıldığını tespit etmiştir.

İncelenen ders kitaplarında diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinden konuşma dil öğeleri, ünlemler ve hitaplar, diğer söz varlığı ve kültürdilbilim olguları içerisinde

nicelik bakımından en çok tespit edilen kültürel dilbilim ve söz varlığı olgusudur. Metinlerde olayın veya durumun canlılığını koruma konusunda konuşma dil öğeleri ve ünlemler; dilin ifade gücünü yansıtmada konusunda da hitaplar önem arz etmektedir. Bu bağlamda metinlerin bu açıdan zengin olduğu söylenebilir. Uludağ (2010), Daharlı (2012) yaptıkları çalışmalarda inceledikleri ders kitaplarında çeşitli sayıda konuşma dili ögesi, ünlem ve hitap kullanıldığını tespit etmişlerdir.

8. Türkçe öğretim programında söz varlığıyla ilgili birçok kazanım mevcuttur. Öğrencilerin kelime hazinesinin artırılması, metinde geçen deyim ve atasözlerini tespit ederek metne katkısının belirlenmesi, yazılarında deyim, atasözü ve özdeyişlerinin; yazılarına ek olarak konuşmalarında da yabancı sözcükler yerine Türkçe karşılıklarının kullanılmasının sağlanması söz varlığına yönelik programda yer alan kazanımlardandır. Ders kitaplarındaki metinler bu açıdan değerlendirildiğinde bazı sonuçlar elde edilmiştir:

Ders kitaplarındaki metinler söz varlığı bakımından incelendiğinde deyimlerin tüm ders kitaplarında en çok kullanılan söz varlığı ögesi olduğu görülmüştür. Tüm ders kitaplarında 215-348 arasında farklı deyim kullanılmıştır. Bu sayı farklı sözcük içerisinde tüm ders kitaplarında %7 ile %10 arası bir orana tekabül etmektedir. Bu anlamda ilgili kazanımların deyimler için uygulamaya döküldüğü söylenebilir. Ancak programda yer alan aynı hedef kazanımındaki atasözleri için aynı şey söylenemez. Çalışmada incelenen dört ders kitabından birinde atasözünün kullanılmadığı diğerlerinde de 1 ile 7 ve %0,03 ile %0,2 arasında değişen bir oranda atasözü kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da programdaki “... atasözlerinin metne katkısını belirler” kazanımının öğrencilere yeterli düzeyde kazandırılmadığını göstermektedir. Özdeyişler de alıntılar başlığı altında değerlendirildiğinde dört ders kitabında 128 metin içerisinde 2 ile 11 arasında değişen sayıda %0,08 ile %0,2 arasında değişen bir oranda alıntı kullanıldığı görülmüştür. Bu da programda hedeflenen “...özdeyişler kullanır” kazanımına ulaşmada metinlerin yardımcı olamayacağını göstermektedir.

Metinler incelendiğinde tüm ders kitaplarında 10 ile 28 arasında orijinal biçimiyle yazılmış farklı yabancı sözcük kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sayı farklı sözcük içerisinde tüm ders kitaplarında %0,3 ile %1,2 arası bir orana tekabül etmektedir. Bu anlamda orijinal haliyle kullanılan yabancı sözcüklerin rahatsız edici bir seviyede olmadığı ve bireylerin Türkçesini yozlaştıracak boyutta olmadığı söylenebilir. Ayrıca metinlerde yer yer yabancı sözcük kullanımlarının yanı sıra bu oranın çok düşük olduğu

ve geriye kalan yabancı sözcüklerin de büyük bir kısmının yabancı özel isimlerden oluştuğu düşünülürse metinlerin hazırlanmasında orijinal biçimdeki yabancı sözcükler kullanmak yerine Türkçe sözcük kullanımına dikkat edildiği ve bu durumun Türkçe öğretim programında hedeflenen kazanımlara uygun düştüğü söylenebilir.

9. Ders kitaplarında tespit edilen kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının temalara dağılımı incelendiğinde bazı temalarda anıştırma isim, metin ve olay gibi olgulara dikkat çekecek seviyede yer verildiği belirlenirken bazı temalarda ise bu kullanım oranının çok düşük seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Özellikle anıştırma söz unsurlarından deyimlere tüm temalarda çokça yer verilirken atasözü ve alıntılara ise belli temalar altında yer verildiği dikkat çekmiştir. Bu durum deyimlerin atasözlerine veya alıntılara göre cümle içerisinde daha rahat kullanılabilmesi ile de ilgilidir. Diğer söz varlığı öğelerinin dağılımında da atasözlerine benzer bir tablo olduğu görülmektedir. Dolayısıyla ders kitaplarındaki kültürel olguların büyük bir kısmının belli temalar altında kullanıldığı ve temalara dağılımının düzensiz olduğu söylenebilir. Oysaki kültür hemen hemen her konuyla ilişkilendirilebilecek bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda düşünülürse eğer temalarda yer verilen metinlerde kültürü anıştıracak ve kültürel yönü olan ifadeler yer verilmesi de gayet kolaydır. Karsak ve Özenç (2019) de yaptıkları çalışmada inceledikleri kültürel kavramların temalara dağılımının düzensiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

10. İncelenen ders kitaplarındaki söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının sınıf düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde anıştırma isim, metin ve olay olgularının; anıştırma söz unsurlarından deyim, atasözü ve özdeyişlerin ve diğer söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin ve bu öğelerin katsayılarının sınıf seviyeleriyle doğru orantıda bir artış göstermediği tespit edilmiştir. Bu anlamda ders kitaplarında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının sınıf seviyeleriyle paralel olmayan bir değişime sahip olduğu söylenebilir. Hangi sınıf düzeyinde ne kadar söz varlığı kullanılması gerektiğinin net bir şekilde programda belirlenmemiş olması ve yayınevlerinin bu konudaki serbestliği söz varlıklarının niceliğinin sınıf seviyeleriyle paralel bir değişim göstermemesinin nedeni olabilir. Büyükhellaç (2014) da incelediği ders kitaplarında ele aldığı söz varlıklarının sınıf seviyeleriyle doğru bir orantıda değişmediğini tespit etmiştir.

11. Tüm ders kitaplarındaki metinlerin anıştırma isimler bakımından özellikle de kültür/sanat ve toplum/yönetim nitelikli anıştırmalar bakımından zengin; mitoloji/din nitelikli anıştırmalar bakımından zayıf olduğu; Türk ve dünya kökenli anıştırma olay

nitelikli olguların örneklerine rastlandığı ve tespit edilen anıştırma olayların büyük bir çoğunluğunun savaş ve zafer nitelikli, millî kültüre ait Türk kökenli anıştırma olaylar olduğu ve anıştırma metin olgularından mitoloji/din, edebiyat, sinema/ animasyon/ program, şarkı başlıkları altında edebiyat dışındaki anıştırmalar haricinde çok az sayıda dini, mitolojik anıştırmalara ve sinema/animasyon/program anıştırmasına yer verildiği tespit edilmiştir. Konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplara tüm ders kitaplarında zengin bir şekilde yer verildiği tespit edilmiştir. Yabancı sözcüklerin daha çok yabancı özel isimlerden oluşan sözcükler olduğu ve Anadolu'nun birçok bölgesine ait ağız özelliklerine tüm kitaplarda çeşitli sayılarda yer verildiği belirlenmiştir. Bu anlamda ders kitaplarının kültürdilbilim olgularından konuşma dil öğeleri, ünlem ve hitaplar ile ağız özellikleri bakımından da zengin bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir.

12. Deyimler, atasözleri, ağız özellikleri, özdeyişler veya kalıplaşmış sözler bir dilin değerli söz varlıklarındandır. İncelenen ders kitaplarındaki söz varlıklarının niteliği deyimler açısından incelenecek olursa ders kitaplarında deyimlerin bir kısmını birebir kaynağında yer aldığı şekliyle kullanıldığı bir kısmının ise yapısı dönüştürülmüş bir şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Bir ders kitabı dışında diğer ders kitaplarında kullanılan atasözlerinin konusunun ise daha çok güven, iyilik, dayanışma, insan ilişkileri ve Anadolu'da kahve ve davul geleneği hakkında olduğu belirlenmiştir. Alıntıların ise başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Mevlana, Yunus Emre gibi hem millî hem evrensel kültürde yeri olan şahsiyetlerden yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Melih Cevdet Anday, Cemal Süreya, Edip Cansever ve Cahit Zarifoğlu gibi Türk edebiyatında yer edinmiş şairlerden şiirlerinden çeşitli sayılarda alıntılara yer verilmesi de dikkat çekicidir. Yabancı sözcüklere bakıldığında orijinal haliyle kullanılan bu sözcüklerin İngilizce başta olmak üzere dünya kültüründeki birçok özel isimden oluştuğu belirlenmiştir. Yer yer belli sanat ve bilim dallarına ait yabancı sözcüklere de yer verilmiştir. Ağız özelliklerinin ise varlıklara verilen isimler, edatlar, bağlaçlar, ünlemler ve fiil formları halinde metinlerde yer aldığı ve bu kullanımların Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden yapıldığı belirlenmiştir.

13. Kültürdilbilim, kültür niteliği gösteren ve içeriğini kültürün doldurduğu dil birimlerini hedef almakta ve betimlemektedir. Ders kitaplarında yer alan kültürdilbilim ve söz varlığı öğelerinin niteliği ve içeriği kültürdilbilim bakımından değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Anıştırma isim ve metin anıştırmaları daha çok kültür, sanat, edebiyat ve toplum, yönetimle ilgili olan ve başta millî kültürü olmak üzere evrensel kültürü de yansıtır nitelikteki anıştırmalar iken anıştırma olaylar daha çok savaş ve zafer niteliğindeki anıştırmalardır. Bu olgular doğrudan dildeki kültürü ve toplumun ilgili olduğu kültür olgularını işaret etmektedir. Bu anlamda bu olguların Türk kültürüyle bağdaştığı söylenebilir. Ders kitaplarındaki anıştırma isimlerin daha çok kültür/sanat ve toplum/yönetimle nitelikli olması Türk kültürüyle bağdaştırılabilirken anıştırma metinlerden mitolojik/ dini nitelikli anıştırmaların zayıf olmasının ise Türk kültürüyle bağdaşmadığı söylenebilir.

Bir diğer kültürü ve söz varlığını işaret eden olgular anıştırma söz olgularıdır. Ders kitaplarında deyimlerin zengin ve genellikle yapısının dönüştürülerek kullanılması Türkçenin ve söz varlığının zenginliğini gösterirken; atasözleri ve alıntılar ise nitelik ve içerik bakımından Türk kültürünü, geleneğini yansıtır nitelikte olup Türk kültürüyle bağdaşmaktadır.

Diğer söz varlığı kültürdilbilim ögelerinde ise ağız özellikleri, konuşma dil ögeleri, ünlem ve hitaplar ile yabancı sözcükler yer almaktadır. Her sınıf düzeyinde ağız özelliği gösteren kullanımlara yer verilmesi Türkçenin dil içi zenginliğini ve yereldeki kavram alanının genişliğini; konuşma dil ögeleri, ünlem ve hitapların zengin bir niteliğe sahip olması ise Türkçenin özellikle konuşma dilindeki kıvraklığını, canlılığını belirtmekte ve duygu değerlerini aktarmada ‘güçlü bir dil’ olduğunu göstermektedir. Dilde yerleşikliği olmayan, orijinal haliyle yazılmış yabancı sözcüklerin orijinal dildeki yabancı özel isimlerden oluşması ise Türkçedeki yabancı dil ve kültürün etkisini göstermektedir.

5.2. Öğretmen Görüşlerine Yönelik Tartışma ve Sonuç

Öğretmenler ana dili ve kültür eğitiminin temel uygulayıcılarıdır. Ana dili eğitiminin seviyesini ve ana dili eğitiminde kullanılan materyallerin kalitesini belirlemek için öğretmen görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda çalışmada yüz yüze görüşme yöntemi ile Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuş ve bu görüşler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının yeterliliğine yönelik öğretmen görüşlerinden elde edilen verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Türkçe öğretmenlerinden ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı olguları bakımından yeterliliğine ilişkin görüşler alınmıştır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ders kitaplarını deyim, konuşma dili öğeleri, ünlem ve hitaplar bakımından yeterli; atasözü, özdeyiş ve ağız özellikleri bakımından ise yetersiz olarak değerlendirmiştir. Ünveren (2020) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin ağız özelliği gösteren örneklerin Türkçe ders kitaplarında yer verilip verilmemesine yönelik görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin ağız özelliklerine yer verilmesi yönünde olumlu tutum ve görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Ayrıca öğretmenlerin çoğu, metinlerde söz varlığı öğelerinden yabancı sözcüklerin uygun oranda yer aldığını ve bu sözcüklerin aşırı bir şekilde kullanılmamasına özen gösterildiğini ifade etmiştir.

Türkçe öğretmenlerinden ders kitaplarının kültür öğretimi bakımından yeterliliğine ilişkin görüşler alınmıştır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ders kitaplarındaki metinleri kültür öğretiminde yetersiz bulduğunu ifade ederken çoğunluğa yakın bir kısmı da metinleri kültür öğretimi bakımından yeterli bulmuştur.

Öğretmenlerin büyük bir kısmı kültür öğretiminde metinleri isme ve olaya dayalı anıştırmaları örnekleme bakımından yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Hem isim hem olay anıştırmaları bir milletin tarihinde yer bulan ve kavramsal duygu değerine sahip önemli alanlardır. Ders kitaplarının bu yönden yeterli görülmesi ders kitaplarının kültürel niteliği açısından olumludur.

Öğretmenler çoğunlukla ders kitaplarında metin içerisinde metin özellikli anıştırmalara pek yer verilmediğini ifade etmiştir. Metin anıştırmaları özellikle edebiyat, din ve mitoloji konularında ekseriyetle başvurulabilen, toplumun çoğunlukla bildiği kültür kaynaklarıdır. Bunların yetersiz görülmesi ders kitaplarının niteliğini olumsuz etkileyebilmektedir.

Türkçe öğretmenlerinden ders kitaplarındaki metinlerde evrensel kültür öğelerinin yeterliliğine ilişkin görüşler alınmıştır. Öğretmenlerin çoğu, metinleri evrensel kültür öğelerini öğretme bakımından yeterli görmediklerini ve bu tür öğelerin artırılabilceğini ifade etmiştir. Öğretmenler özellikle ders kitaplarının hazırlanma aşamasında millî kültürün öncelik sahibi olmasının evrensel kültür öğelerinin öğretimini engellediği yönünde görüş belirtmiştir. Ders kitaplarında millî kültürün öğretilmesi elbette öncelik sahibidir ancak bunun evrensel kültür öğelerini engelleme durumu düşünülmelidir.

Türkçe öğretmenlerinden ders kitaplarındaki metinlerde millî kültür öğelerinin yeterliliğine ilişkin görüşler alınmıştır. Öğretmenlerin çoğu millî kültür öğeleri bakımından metinleri yeterli gördüğünü ifade ederken çoğunluğa yakın bir kısmı da millî kültür öğelerinin artırılması gerektiği üzerinde durmuştur.

Türkçe öğretmenlerinden kültürdilbilim ve söz varlığı olgularının öğretiminde kullanılan kitap, metin ve yöntem gibi değişkenlerin etkililiğine ilişkin görüşler alınmıştır. Öğretmenlerin çoğu kitap, metin ve yöntem gibi değişkenlerin etkililiği hakkında olumlu görüş belirtmiştir. Metinlerin somutlaştırma ve yeni kelime öğrenmeye ortam sağlaması öğretmenlerin üzerinde en çok durduğu konular olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kitap ve metinlerin tek başına kullanılmasının etkili olmadığı ve yetersiz kalacağı yönünde görüş belirtmiştir. Öğretmenler ders kitaplarındaki metinlerin yanı sıra bu tür olguların öğretiminde mutlaka farklı ortamlardan da yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Çağ (2020) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin derste çoğunlukla ders kitabını kullandıklarını belirtmelerine rağmen ders kitabının tek başına kullanımının yetmediğini düşündüklerini tespit etmiştir. Ders kitaplarının Türkçe öğretmenleri tarafından yeterli görülmemesi, istenen nitelikte kaliteli bir eğitim ve öğretim sürecinin gerçekleşmesini engelleyici, oldukça önemli bir sorun olarak görülebilir.

Türkçe öğretmenlerinden Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğrencilerin dil gelişimine etkisine ilişkin görüşler alınmıştır. Türkçe öğretmenleri söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının en çok dil bilincini geliştirme yönünden olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu olguların öğrencilerde merak uyandırma, kelime hazinesi ile konuşma ve yazma becerisini geliştirme yönünde etkisinin olduğu üzerinde sıklıkla durmuştur. Kolaç (2012) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içeriği ile ilgili öğretmen görüşlerini incelediği çalışmasında öğretmenlerin büyük bir kısmının metinlerde kullanılan içeriğin öğrencilerin dil bilincini ve sözcük dağarcığını geliştirdiği konusuna katıldığını belirlemiştir. Kelime hazinesi dili kullanan bireylerin hem akademik hem de gündelik hayatta anlama ve anlatma becerilerinin sınırlarını belirlemektedir (Özbay, Büyükkız ve Uyar, 2011, s. 150). Ders kitaplarında kullanılan metinlerin öğrencilerin dil bilincini geliştirmesi ve sözcük dağarcığını artırmaya olanak sağlaması önemlidir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu kültüredilbilim ve söz varlığı olgularının öz güvenli artırma, iletişim becerilerini geliştirme ve düşünce yapısını geliştirme noktasında dil gelişimine etkisi olduğu yönünde de görüş sunmuştur. Bu anlamda öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki kültüredilbilim ve söz varlığı olgularının öğrencilerin dil gelişiminde birçok yönden etkili olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Türkçe öğretmenlerinden metinlere ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri sorulmuş ve çoğunlukla olumsuz görüş alınmıştır. Türkçe öğretmenleri metinler hakkında özellikle seviyeye uygun olmama ve çok uzun olma yönünden olumsuz görüş belirterek çeşitli önerilerde bulunmuştur. Mutlu, Süğümlü ve Çinpolat (2019) yaptıkları araştırmada ders kitaplarında öğretmenlerin en çok metinlerin uzunluğu yönünden olumsuz görüş belirttiğı sonucuna ulaşmışlardır. Kaya ve Kardaş (2019) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin uzun ve öğrenci seviyesine uygun olmadığı, metinlerin öğrencinin seviyesine uygun ve uzun olmayan nitelikte olması gerektiğine dair görüş belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır. Oryaşın (2019) da yapmış olduğu çalışmada ders kitaplarındaki metinlere ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin büyük bir kısmının metinleri öğrenci seviyesine uygun bulmadığı, metinlerin öğrencinin ilgisini çekmediğı ve benzer metinlerin kullanıldığı yönünde görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır.

Sonuç olarak öğretmenler Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kültüredilbilim olguları açısından yeterliliğini genel anlamda olumlu olarak değerlendirmiştir.

5.3. Öneriler

1. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinin dışında yer alan etkinlik ve dinleme metinleri gibi bölümlerdeki temel sözcüklerin sayısı da azımsanmayacak kadar fazladır. Öğrenciler buralardan da birçok kelime öğrenmektedir. Söz varlığı gibi belirli kültürel olguları tespit ederken buralar da dikkate alınabilir.
2. İncelenen ders kitaplarında anıştırma olay ve metin gibi nitelikteki bazı anıştırmaların az kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu türdeki olgular nitelik ve nicelik bakımından artırılabilir.
3. Ders kitaplarındaki metinlerde atasözü, özdeyişler ve ağız özellikleri gibi kültürün önemli incelikleri olan söz varlıklarına daha çok yer verilebilir.

4. Konuşma dilinde ağız kullanımı bir sorun olarak görülme de öğrenme-öğretme ortamlarında ölçünlü dil esastır. Türkçe öğretiminde ağızlardan yararlanma yolları araştırılıp ders kitaplarında bunlara yer verilerek ülkemizin bu zenginlik ve çeşitliliğine yönelik farkındalık oluşturulabilir.
5. Öğrencilere kazandırılacak söz varlıklarının niteliği ve niceliği net bir şekilde belirlenip bunlara programda yer verilebilir.
6. Türkçe dersi öğretim programında her temada işlenebilecek konu önerilerine yer verilmiştir. Aynı şekilde programda hangi temalarda hangi kültür unsurlarının işleneceğine dair bir liste de oluşturulabilir.
7. İncelenen ders kitaplarında evrensel kültür olgularının az kullanıldığı görülmüştür. Millî kültür olguları kadar olmasa da evrensel kültür öğelerine yer verilme durumu düşünülmelidir. Ders kitaplarının bu yönden eksikliği giderilebilir.
8. Metinlerin kültürel niteliğine yönelik yapılan çalışmalarda öğretmen ve öğrenci görüşlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Hâlbuki metinler hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin en çok etkileşim halinde bulundukları araçlardır. Bu iki kesimin görüşlerinin alınması nitelikli metin seçimi bakımından fayda sağlayacaktır.
9. İncelenen Türkçe ders kitaplarının bir kısmında belli temalarda kültür olgularına yer verildiği ancak diğer temalarda bazı kültür olgularının ve bunlardan yararlanma oranının sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında dil öğretiminde kültür aktarımının sadece bir temaya indirgenmesi kültür öğretiminde yüzeysel bir yaklaşımın benimsendiğini gösterecektir. Hâlbuki kültür unsurları ve bunların öğretimi yalnızca belli bir temanın konusu değildir ve diğer temalarda da çeşitli konularla ilişkilendirilerek kültür unsurlarından yararlanılabilir.
10. Kültürdilbilim hem kavramsal hem kuramsal bakımdan zengin olan ve gittikçe gelişen bir disiplindir. Ana dili öğretiminde kültür bağlamında yapılacak çalışmalarda kültürdilbilim alanından yararlanılabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, N. (1996). Dil Biyolojisi ve Türkçe. *Türk Yurdu Dergisi*, 16(107), 7-8.
- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı*. İstanbul, İnkılâp Kitabevi.
- Akbayır, S. (2007). *Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi: Okuma, Anlama, Yorumlama, Çözümleme*. (5. Baskı), Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Akın, K. (2018). Millî Kültür Teması Çerçevesinde Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurlar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (6), 77, 363-379.
- Aksan, D. (1979). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara, TDK Yayınları.
- Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 3*. Ankara, TDK Yayınları.
- Aksan, D. (1998). Anadilinde Çocuk Olmak Yabancı Dilde Eğitim. A. Kilimci (Ed.) *Ana Dili*, (225-240). İstanbul, Papirüs Yayınevi.
- Aksan, D. (1999) *Türkçenin Gücü*. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2005). *Türkçenin Zenginlikleri, İncelikleri*. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2018). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, İstanbul, İnkılâp.
- Akyavaş, B. (1996). Fış Fış Kayıkçı. *Türk Yurdu Dergisi*, 16(107), 12-13.
- Akyüz, Y. (2012). *Türk Eğitim Tarihi (22. Baskı)*. Ankara, Pegem Akademi.
- Alimjanova, G. M. (2016). *Karşılaştırmalı Kültürdilbilim: Dil-Kültür-İnsan*. (Eds. Olena Kozan, Canan Paşalıoğlu). Ankara, Gazi Kitabevi.
- Altay, S. (2000). Türkçe Eğitimi Uygulamaları, *Millî Eğitim Dergisi*, (147), 46-49.
- Amirova, N. H. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Dilbilimde Özgün Bir Yaklaşım: Kültürdilbilim (s. 23-26)*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Aoyagi, K. (1970). Tradition and Modernity. UNESCO: Cultural Rights As Human Rights içinde (s. 25-27) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000001194> (11.10.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Apaydın, N. (2010). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Artun, E. (2000). Halk Kültürü ve Folklorun Türk Kültüründeki Yerine Kültürel Değişim ve Gelişim Açısından Bakış, *Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1*.
- Aşlıoğlu, B. (1993). *Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aytaş, G. (2001). Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar, *Türk Yurdu Dergisi*, 162-163, s. 58-61.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri* (2. Baskı), İstanbul, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Baran Ş. Ç. ve Diren E. (2019). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara, Anıttepe Yayıncılık.
- Baş, B. (2010). Söz Varlığının Oluşumu ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *TÜBAR-XXVII*. 137-159.
- Batur, Z. (2011). Atasözü ve Deyimlerde Kadın ve Kadının Sosyo-psikolojik Özellikleri. *Electronic Turkish Studies*, 6(3). 577-584.
- Bayat, F. (2007). *Mitolojiye giriş*. Ankara, Ötüken Neşriyat.
- Bayram, B., ve Elban, M. (2017). Türkçe Ders Kitaplarında Millî Kimliğe İlişkin Unsurların İncelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 21, 19-27.
- Bekiroğlu, O. (2014). Türkçe Atasözlerinde İletişim Olgusunun İzleri ve Sosyo-Kültürel Çıkarımları. *Millî Folklor*, 26 (103), 81-97.
- Birinci, A. (1996). Türkçeyi Sevmek İsteyenler İçin Bir Rehber. *Türk Yurdu Dergisi*, 16 (107), 14-16.
- Biryukova, S. N. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Anıştırma Olgu Türleri Üzerine (s. 107- 111)*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Bogdanoviç, G. Y. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Çağdaş Kültürdilbilimde Bazı Terimler Üzerine (s. 41-49)*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Bourse, M. (2009). *Melezliğe Övgü*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Boz, E. (2016). Dede Korkut Kitabı'nda Türk Özolguları. *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası* (s. 292-299). İzmir, Ege Üniversitesi Matbaası.
- Bulut, M. (2012). Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Dil ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Önemi. *Turkish Studies*, 8(13). 559-575

- Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). Türkçe-Edebiyat Ders Kitaplarının Dil ve Kültür Aktarımındaki Rolü ve Önemi Üzerine Bir İnceleme. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 297-311.
- Büyükhellaç, S. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığının incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Pegem Akademi.
- Ceran, D., Dağ, A., Yıldız, D., Özgül, E., ve Altun, K. (2020). Examination Of Grade 6 Turkish Textbook In Terms Of Vocabulary. *International Journal of Language Academy* Volume 8/1, March 2020 p. 118/130.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2017). *Research methods in education*. Routledge. <https://gtu.ge/Agro-Lib/RESEARCH%20METHOD%20COHEN%20ok.pdf> (15.01.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir,). Ankara, Siyasal Yayın Dağıtım.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Çeçen, M. A. (2007). Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Journal of Turkish Linguistics*, 1(1), 116-137.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 173, 39-49.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (2), 269-283.
- Daharlı, G. (2012). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Sözvarlığı Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Delican, B., ve Temizyürek, F. (2016). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 842-856.

- Demir, A. ve Açık, F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım Ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *TÜBAR – XXX*, 51-72.
- Demirci, K. (2016). Toplumsal Yapıların Saygı İfadesi Formlarında Dile Yansıması. *Millî Folklor*, Yıl 18, (69). 38-45.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul, MEB Yayınları.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y., ve Akbaba, R. S. (2018). 5. Sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 224-243.
- Demirel T (2019). *6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı.*, Ankara, Eğitim Yayıncılık.
- Dilâçar, A. (1978), *Anadili İlkeleri ve Türkiye Dışındaki Başlıca Uygulamalar*. Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (1978). Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı ve Tarihsel Sözlüğü. *Türk Dil Kurumu Hafta Sonu Konuşmaları*.
- Dilidüzgün, Ş. (2008). *Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Bağlamda Uygulamalı Bir Yaklaşım*. (Yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe Öğretiminde Sözcük Öğretme Yöntemlerinin Yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 233-258.
- Dujeva, M. B. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Kültürdilbilimde Anahtar Bir Kavram: Anıştırma (s. 101-106)*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Duman, A. (2002). MEB İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*, Kış, s. 148-152.
- Duman, A. (2003). Türk Soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Metin Seçimi. *TÜBAR*, (XIII), 151-154.
- Eğilmez, N. İ. (2010). *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığının İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarına Aktarımı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Eliot, T. S. (1981). *Kültür Üzerine Düşünceler*. (Çev. Sevim Kantarcıoğlu). Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, M. (1988). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul, Bayrak Yayınları.
- Erkal H. ve Erkal M. (2019). *7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara, Özgün Yayıncılık.

- Eselioğlu H., Set S. ve Yücel A. (2019). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. İstanbul, Bilnet Yayıncılık.
- Gluşetskaya, S. M. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Dilbilimsel Disiplinler Arasında Kültürdilbilimin Doğuşu* (s. 33-36).. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Göçer, A. (2012). Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Göçer, A. (2015). Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Bağlam Temelli Sözcük Öğretimi ve Etkin Sözcük Dağarcığı Oluşturmadaki İşlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 48-63.
- Göğüş, B. (1971). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış. *TDAY-Belleten*, 123- 154.
- Göğüş, B. (1993). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları*. Ankara, Türk Eğitim Derneği.
- Grinko, Ye. N. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Kültürdilbilim: Özü ve Yöntemi* (s. 11-15). Ankara, Gazi Kitabevi.
- Güftâ, H. ve Kan, M. O. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ile İlgili Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 239-256.
- Güliden, B. (2019). *Türkçe Öğretim Programlarının ve Türkçe Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Bağlamında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Günay, V. D. (2016). *Kültürbilime Giriş: Dil, Kültür ve Ötesi [Introduction to Culturology: Language, Culture and Beyond]*. İstanbul, Papatya Publishing.
- Günday, Ş. (1996). Millet Anlayışımızın Vazgeçilmez Unsuru Olarak Dil. *Türk Yurdu Dergisi*, 16 (107), 49- 52.
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1 12.
- Güneş, F. (2017). *Türkçe Öğretimi: Yaklaşımlar ve Modeller*. (5. Baskı). Ankara, Pegem Akademi.
- Güngör, N. (1991). *Kültür, Eğitim, Dil Üzerine Görüşleriyle Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu*. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Gürbüz, Y. (2019). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları Bağlamında İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Güven, A. Z. (2013). Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Türk Dili İle İlgili Kültürel Öğelerin Tespiti ve İncelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (1).
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Güvenç, B. (1997). *Kültürün ABC'si*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Hatipoğlu, V. (1988). Kelime Grupları ve Kuralları. *TDAY Belleten* 1963, 203- 244.
- Haviland W, Prins H, Walrath D. ve McBride B. (2008). *Kültürel Antropoloji*. (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul, Kaktüs Yayınları.
- Jiang, W. (2000). The Relationship Between Culture and Language. *ELT Journal*, 54(4), 328–334.
- Kan, M. O. (2010). *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Kaplan, M. (1983). *Kültür ve Dil (Vol. 10)*. İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Kaplan, M. (2001). *Kültür ve Dil (Vol. 95)*. İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Kara, Ö. T. (2011). Öğrenci Merkezli Eğitim ve Türkçe Öğretmeni. http://www.turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/omer_tugrul_kara_ogrenci_merkezli_egitim.pdf (03.10.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Karabağ, İ. ve Coşan, L. (2000). Türkçedeki Gönül, Kalp ve Yürek Kelimeleriyle İlgili Atasözleri ve Deyimler ve Bunların Almancadaki Karşılıkları. *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 96, 5-29.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine. *Electronic Turkish Studies*, 4(4).
- Karahan, L. (1996). Türkçenin Zenginliği. *Türk Yurdu Dergisi*, 16 (107), 28-29
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Karasik, V. İ. ve Şlışkin G.G. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Bir Araştırma Birimi: Kültürdilbilim Konsepti* (s. 77-79). Ankara, Gazi Kitabevi.

- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Karsak, H. G. O., ve Özenç, E. G. (2019). Türkçe Ders Kitaplarında Millî ve Kültürel Kavramların İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 709-735.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Kellas, J. G. (1991). *Politics of Nationalism And Ethnicity*. Macmillan International Higher Education. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-21527-0_1 (05.01.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Kıran, Z. (1996). *Dilbilim Akımları (2. Baskı)*, Ankara, Onur Yayınları.
- Kırkkeseli, Ö. (2017). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Şiir ve Okuma Metinlerinin Kültürel Ögeler Açısından Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kneller, G. F. (1977). Kültür, Kişilik ve Eğitim. (Çev. Mahmut Tezcan) *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 10(1), 257-279.
- Kolaç, E. (2012). İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt: XVII, 1, s.105-137.
- Kongar, E. (1982). *Kültür Üzerine*. İstanbul, Çağdaş Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2011). *Bir Dünya Dili Olma Açısından Türkçemiz Üzerinde Genel Bir Değerlendirme*. [Öz]. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu 18 Aralık 2010 Bildirileri, XXXIX- XLVI.
- Korkut, E. ve Ayırır İ. O. (2016). *Dil Bilimleri ve Dil Öğretimi*. Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Kottak, C. P. (2015). *Cultural Anthropology: Appreciating Cultural Diversity*. Sixteenth Edition. New York, NY; McGraw-Hill.
- Kozan, O. (2012). *Rus ve Türk Gazetelerindeki Haber Başlıklarının Kültürdilbilimsel Çözümlemesi*, (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara
- Kozan, O. (2014a). *Kültürdilbilim (Temel Kavramlar ve Sorunlar)*. Olena Kozan (Eds.). Ankara, Gazi Kitabevi.
- Kozan, O. (2014b). *Rus ve Türk Gazete Haber Başlığı Dili: Kültürdilbilimsel Yaklaşım*. Ankara, Gazi Kitabevi.

- Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2005). Kelime Hazinesi Çalışmaları Açısından Kelime Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Fakültesi Dergisi*, 25(2), 293- 307.
- Kurudayıoğlu, M. ve Karadağ, Ö. (2006). Ortak Kelime Hazinesi Kazandırmada İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Durumu. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 335-343.
- Kutlu, H. A. (2006). *MEB İlköğretim 6, 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Levi- Strauss, C. (2012). *Yapısal Antropoloji*. (Çev. Adnan Kahiloğulları). Ankara, İmge Kitabevi.
- Luçinina, Y.N. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Sosyal Bilimler Alanında Kültürdilbilim (s.27-32)*. Ankara, Gazi Kitabevi.
- Magnavita, J. (2016). *Kişilik Kuramları*. T. Özakkaş (Ed.). Kocaeli, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Matan, M. (2004). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kültür Öğeleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- MEB. (2012). *Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge*. MEB Mevzuat: <https://www.mevzuat.gov.tr /mevzuat ?MevzuatNo=16593&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (03.11.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.
- Mengi, M. (1987). Üniversitelerimizde Anadili Öğretimine İlişkin Sorunlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 39-44.
- Millî Eğitim Temel Kanunu (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (10.10.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Mosiyenko, L. V. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Kültürdilbilimde Örgütlerin Sınıflandırılma Sorunu (s. 87-99)*. Ankara, Gazi Kitabevi.

- Kaya, M., ve Kardeş, M. N. (2019). Türkçe Öğretmenleri ile Türkçe Öğretmeni Adaylarının Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 323-342.
- Mutlu, H. H., Süğümlü, Ü. ve Çınpolat, E. (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) Temelinde Hazırlanan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 48 (224), 101-121.
- Okur, A. (2013). Millî Kültür ve Folklorun Türkçe Ders Kitapları Aracılığıyla Aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, (6), 11, 877-904.
- Onursal, İ. (2003). Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık. *Günümüz Dilbilim Çalışmaları*, 1, 121-132.
- Oruç, Ş. (2016). Ana Dili, İkinci Dil, İki Dillilik, Yabancı Dil. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 45(3), 279-290.
- Oryaşın, Ö. G. U. (2019) Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Prof. Dr. Sedat SEVER'e Armağan Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı*. Ankara. s. 557-563.
- Oymak, R. (2012). *Dil Üretimine Dayalı Türkçe Eğitimi ve Öğretimi*. Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- Öner, N. (1995). *Felsefe Yolunda Düşünceler*. İstanbul, M.E.B Yayınları.
- Öz, F. (2001). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara, Anı Yayıncılık.
- Öz, G. (2012). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Özarslan, E. (1996). Kitle Haberleşmesinde Söz ve İfade Sakatlıkları veya Mesaj Tıkanması. *Türk Yurdu Dergisi*, 16 (107), 53-56.
- Özbay, M. (2010). *Türkçe Öğretimi Yazıları*. Ankara, Öncü Kitap.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, A. G. D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.

- Özbay, M., Büyükikiz, K., & Uyar, Y. (2011). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Kelime Hazinesi Üzerine Bir İnceleme/An Investigation On The Elementary 7th Grade Students' Vocabulary In Writing. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 149-174.
- Özdemir, E. (1972). *Türkçe Öğretimi Kılavuzu*. İstanbul, İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Özden, M. (2012). Türkçe Eğitiminde Metinler ve Metinlerin İletisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(193), 70-80.
- Özkan, R. (2010). Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler: İlköğretim Ders Kitapları Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141.
- Özsoy, E. ve Yıldız, G. (2013). Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Picq, P. G., Sagart, L., Dehaene, G., & Lestienne, C. (2013). *Dilin en güzel tarihi*. (Çev. Sema Rıfat). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pilav, S. ve Yazıcı, M. H. (2015). Türkçe ve Edebiyat Ders Kitaplarında Yesevilik, Bektaşilik ve Mevlevilik Unsurları. *Turkish Culture & Haci Bektas Veli Research Quarterly*, (73). 105-128.
- Sapir, E. (2004). *Language: An Introduction To The Study Of Speech*. Courier Corporation.
- Sert, E. H. (2008). *Kültür ve Davranış*. <https://www.eminsert.org/kultur-ve-davrans/> (10.11. 2020 tarihinde erişilmiştir.)
- Sever, S. (2001). Öğretim Dili Olarak Türkçenin Sorunları ve Öğretme-Öğrenme Sürecindeki Etkili Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 11-22.
- Sevim, O. (2014). Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temalar Bağlamında Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Bektaşî Edebiyatından Yararlanma Yolları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. I (17), 140-166
- Sharifian, F. (2015). Cultural Linguistics. in F. Sharifian (Ed.), *The Routledge Handbook Of Language And Culture*. New York/London: Routledge, P 473-492.
- Sinan, A. T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı*. İstanbul, Kesit Yayınları.
- Sinan, A.T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 75- 78

- Sinanoğlu, O. (1996). Dil ve Eğitim. *Türk Yurdu Dergisi*, 16(107), 2-6
- Sobol, N. V. (2014). Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar. Olena Kozan (Eds.). *Kültürdilbilim: Temel Kavramlar* (s. 37-39). Ankara, Gazi Kitabevi.
- TDK (2020). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (10.09.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Tekeli, S. (2001). Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe (Ed. Aydın S.). *Bilim Dillerinin Tarihsel Gelişimlerine Bir Bakış*. s. 205-232. Ankara, TTK Yayınları.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara, Feryal Matbaası.
- Topbaş, S. (1998). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Lisans Tamamlama Programı Türkçe Öğretimi*. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TTKB. (2019). *Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları İle Bunlara Ait E-İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*. Ankara: TTKB Hizmete Özel Doküman. (<http://ttkb.meb.gov.tr/www/ders-kitaplari-icin-dokumanlar/dosya/32>) (20.05.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Tuncer, H. (2011).. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (18 Aralık 2010 bildirileri) İlyas Yazar (Ed). *Türkçe Öğretiminde Edebî Metinlerin Yeri ve Önemi* (s. 901-907). İzmir, Kanyılmaz Matbaası.
- Tural, S. (1991). Benlik, Kimlik ve Kişilik Kavramları III: Kültürel Kimlik. *Millî Folklor Dergisi*, 9, 11-16.
- Turan, Ş. (1990). *Türk Kültür Tarihi: Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne Ve Evrenselliğe* (Vol. 24). İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Turhan, H. (2010). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TÜDÖP (2019). <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf> (03.11.2020 tarihinde erişilmiştir).
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture: Researches Into The Development Of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* (Vol. 2). J. Murray. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015005185213&view=1up&seq=7> (10.09. 2020 tarihinde erişilmiştir).

- Ufuk, Ş. P. (2018). Bilişsel Budun Dil Bilimi Üzerine Bir Sözlükçe Denemesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 6(2), 24-34.
- Uludağ, Ç. (2010). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Uyar, Ö. B. (2012). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilerin Söz Varlığına Katkısı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Uyar, Y. (2007). Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uygur, N. (1994). *Dilin Gücü*. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Ünal, F. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanlarıyla İlgili Atasözü ve Deyimler. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2).
- Ünalın, Ş. (2012). *Dil ve Kültür*. Ankara, Eskiyei Yayınları.
- Ünveren, D. (2020). Türkçe Öğretiminde Türkiye Türkçesi Ağızları ile Buna Yönelik Öğretmen Tutum ve Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 260-278.
- Vardar, B. (1982). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri* (No. 492). Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul, Multilingual Yayınları.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri: Yeni Yaklaşımlar*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A.(1996). Türkçe Ders Kitaplarının Yazılması ve Planlanması. *Türk Yurdu Dergisi*, 16 (107), 24- 27.
- Yalçın, S. K. ve Özek F. (2006). Söz Varlığının Temel Dil Becerilerinin ve Akademik Disiplinlerin Kazanımına Olan Etkileri, *Millî Eğitim*. 171, 130-139.
- Yılar, Ö. (2016). Türkçe Ders Kitaplarında Bulunması Gereken Nitelikler ve Metin Seçiminin Eğitim Bakımından Önemi. *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, Ağrı.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Yücel, F. (2017). Dil Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi ve İletişimsel Yöntem. Zafer Kurtaslan (Ed). *Kültür-Sanat-Edebiyat-Eğitim ve Mimarlık Üzerine Akademik Araştırmalar* (s. 347-357). Konya, Eğitim Yayınevi.

EKLER

Ek 1 Anıttepe Yayıncılık 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
bir	273	Kullan-	5	dostça	2	bembeyaz	1	ilim	1	Sıvazla-	1
Ol-	210	kuvvet	5	Dönme	2	Benze-	1	iltifat	1	Silistre	1
Da /de (bağlaç)	166	mahalle	5	dönüş	2	beslenme	1	imkan	1	silüet	1
ve	166	Mustafa Kemal	5	dua	2	Beti benzi sol-	1	imkansız	1	Sin-	1
bu	152	ocak	5	Durdur-	2	beton	1	İmren-	1	Sinan	1
o	128	Ortaya çık-	5	duygu	2	Beyaz Gemi	1	İmza ver-	1	Sinirlen-	1
ben	111	Öğren-	5	düdük	2	beyefendi	1	İmzala-	1	siper	1
De-	87	Öğret-	5	dükkan	2	Bık-	1	inatçı	1	sisli	1
çok	76	özellikle	5	dün	2	bıyık	1	incecik	1	siyah	1
Et-	76	Sat-	5	düzenli	2	bıyiksız	1	İncel-	1	soba	1
İçin	75	saygı	5	eğitim	2	bileşken	1	İncelet-	1	sofra	1
ne	71	Sev-	5	eğlence	2	Bilge	1	inci	1	soğukluk	1
Gel-	70	sıkı	5	Eklem-	2	bilişim	1	İndiril-	1	Sok-	1
Var	69	Söz ver-	5	elbette	2	binbir	1	İngilizce	1	Sokağa at-	1
Mi /mı/mu /mü	65	spor	5	Elden git-	2	binbir	1	İnle-	1	Sokaklara dökül-	1
Git-	61	şaşkınlık	5	Elif elif	2	Bir araya getir-	1	insanca	1	sol	1
gün	59	şekil	5	elma	2	Bir ayağı çukurda (olmak)	1	insanoğlu	1	Suluk soluğa	1
sonra	58	Yaklaş-	5	endişe	2	Bir çırpıda	1	internet	1	Suluklan-	1
efendim	55	yanak	5	Engelle-	2	Bir dediğini iki etme-	1	İsmet İnönü	1	sonsuz	1
çocuk	53	yolcu	5	erdemli	2	Bir deri bir kemik kal-	1	istatistik	1	sonsuzluk	1
her	51	yumruk	5	Eriş-	2	Bir sürü	1	istihkam	1	soru	1
diye	49	acaba	4	erzak	2	Bir türlü	1	istila	1	Soruştur-	1
İste-	49	Açıl-	4	Es-	2	Birbirine gir-	1	işgalci	1	Sök-	1
gibi	48	ak	4	esinti	2	Birinci Dünya Savaşı	1	İşi ters git-	1	Söndür-	1
Yap-	48	akıllı	4	Etkile-	2	Birleş-	1	İşinden ol-	1	söyleyiş	1
insan	47	alay	4	evlat	2	birleştir	1	İşini (işimizi) gör-	1	sözcük	1
Söyle-	45	Alın-	4	farklı	2	bitap	1	İşit-	1	Sözleş-	1
Çık-	44	altı	4	fedakarlık	2	Bitir-	1	işlem	1	Sözünü kes-	1
biz	43	Anlatıl-	4	felaket	2	bitiş	1	işleyiş	1	stok	1
daha	43	arka	4	film	2	bitki	1	İt-	1	Sun-	1
Al-	42	Art-	4	firma	2	bitmek	1	iyileş	1	Sunul-	1
ev	42	ayrı	4	Galeyana getir-	2	Boğaç Han	1	iz	1	Sus-	1
Kal-	42	bardak	4	galiba	2	Boğaç	1	İzlen-	1	susuzluk	1
şey	41	Bas-	4	gayrı	2	boğaz	1	Japonya	1	Sübhanelle	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Karagöz	40	Belirt-	4	Gazi Mustafa Kemal	2	Boğazı düğümlen-	1	Kabar-	1	Süleyman	1
kendi	39	beraber	4	geyik	2	Boncuk boncuk terle-	1	kabuk	1	Süleyman Ağabey	1
Ver-	39	beyaz	4	Giyin-	2	Boş yere	1	kabul	1	sümbül	1
yer	39	biçim	4	göçmen	2	Boşa git-	1	Kabullen-	1	süngü	1
sen	38	bilgisayar	4	göğüs	2	Boşalt-	1	kadim	1	Sürdür-	1
ama	37	birbiri	4	gök	2	Boşaltıl-	1	kafa	1	sürekli	1
değil	35	bölüm	4	gökyüzü	2	Boşan-	1	Kafayı tak-	1	süreli	1
ile	35	Büyü-	4	gövde	2	boşluk	1	kafe	1	Sürükle-	1
Başla-	34	Çağır-	4	Göz (gözleri) takıl-	2	Boy ver-	1	kahkaha	1	Süsle-	1
Hacivat	34	Çekil-	4	Göz göze gel-	2	Boyan-	1	kahramanca	1	Süz-	1
baba	33	çevre	4	Gözden kaybol-	2	Boydan boya	1	kahve	1	Süzül-	1
kadar	33	çiçek	4	grup	2	boynuz	1	Kala kala	1	şaka	1
Bak-	32	Denen-	4	Gücü kalma-	2	Boyun eğ-	1	Kalakal-	1	şans	1
öyle	31	destek	4	gündüz	2	Boz-	1	Kalınca	1	şanslı	1
son	31	deve	4	Hak et-	2	bozkır	1	kalınlık	1	Şaş-	1
Gör-	29	dışarı	4	hâlâ	2	bozuk	1	kalıntı	1	şefkatli	1
kurt	29	dikkat	4	hani	2	bozukluk	1	kalite	1	şekerli	1
arkadaş	28	dilek	4	hareketli	2	bölge	1	kaliteli	1	şen	1
büyük	28	Dirse Han	4	hariç	2	budan	1	kama	1	şenlik	1
düşman	28	efsane	4	hasret	2	Bulaş-	1	Kan-	1	Şevki Ağabey	1
Geç-	28	elle	4	hasta	2	Bulgaristan	1	Kanını dondur-	1	Şevki	1
iç	27	Fark et-	4	hastalık	2	buluşmak	1	Kapatıl-	1	şiddetli	1
birlik	26	fırsat	4	hat	2	Bursa	1	Kapı kapı dolaş-	1	şirin	1
bura	26	Fransız	4	hayal	2	Burun	1	Kapla-	1	Şişir-	1
oğlan	26	gayret	4	Haykır-	2	buyruk	1	kar	1	şükür	1
Bil-	25	gelişme	4	hazır	2	büyüklik	1	Kara kara düşün-	1	Ta!	1
üzeri	25	Gez-	4	hece	2	Büyülen-	1	karamsarlık	1	taarruz	1
yok	25	gömlek	4	Hele hele	2	Bye	1	karargah	1	tabii	1
yol	25	Görül-	4	Hemen hemen	2	Canı sıkıl-	1	karartı	1	tabur	1
böyle	24	göz	4	Heyecanlan-	2	Canından bıkm-	1	Kardeş kavgası	1	tahminen	1
Dur-	24	güçlü	4	hız	2	Canla başla	1	Karış-	1	tahta	1
siz	24	haber	4	hızlı	2	Cengiz Aytmatov	1	Karıştır-	1	Tak-	1
yan	24	hak	4	Hisset-	2	cenk	1	Karşıla-	1	Takılıp kal-	1
zaman	24	haklı	4	hizmet	2	cephane	1	Karşılan-	1	Taklidini yap-	1
en	23	hareket	4	hoş	2	ceph	1	karşın	1	taklit	1
ulaşım	23	hastane	4	Hoşlan-	2	Cepheden cepheye koş-	1	Karşısına al-	1	takviye	1
adam	22	hatta	4	ırmak	2	ceple	1	kasa	1	talimat	1
hep	22	hazine	4	Isın-	2	cesaret	1	Kasım	1	Tanın-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kent	22	henüz	4	ISSN	2	Cesaretini topla-	1	kasvetli	1	Taran-	1
Furkan	21	Howard (Havırt)	4	İbni Batuta	2	cesur	1	kaşkol	1	tarifsiz	1
sistem	21	Işın-	4	İçinden (içlerinden) geç-	2	Cevap ver-	1	katiyen	1	tarihsel	1
Yaşa-	21	İç-	4	idi	2	Cevat Bey	1	katlı	1	tasarruf	1
artık	20	ikinci	4	ihtiyar	2	ceza	1	katma	1	taşımacılık	1
balon	20	ileri	4	ilçe	2	cıngıl	1	kavanoz	1	Taşın-	1
bile	20	ilgili	4	İnceden inceden	2	Cıvılda-	1	kavuşma	1	taşıyıcı	1
önce	20	İn-	4	incele	2	ciğer	1	Kaybol-	1	taşma	1
Sor-	20	İndir-	4	İngiliz	2	cins	1	Kaydet-	1	tatbikat	1
dede	19	ip	4	insanlık	2	coşkun	1	kaygı	1	tavır	1
karşı	19	İri iri	4	İster istemez	2	cuma	1	kayıp	1	tebrik	1
nasıl	19	ise	4	istirahat	2	cübbe	1	kazak	1	tecrübeli	1
ara	18	iş	4	İyceden iyceden	2	cüzdan	1	Kazanıl-	1	Tehlike atlat-	1
boğa	18	İzmir	4	Joseph	2	çaba	1	kedi	1	tehlikeli	1
evet	18	Joseph Maister4 (Jozef Meystır), ,	4	kabile	2	çabuk	1	kelime	1	tekne	1
hiç	18	karar	4	kafile	2	çadır	1	kemer	1	teknoloji	1
iyi	18	kenar	4	Kahrol-	2	çağrı	1	Kendi başına 1 (başınıza)	1	teknolojik	1
küçük	18	Kırgız	4	Kaldır-	2	Çak-	1	Kendini toparla-	1	tema	1
park	18	Kırıl-	4	kalem	2	çalışma	1	Kentleşme	1	tembih	1
anne	17	kocaman	4	kanama	2	Çalıştırıl-	1	kere	1	temiz	1
ayak	17	kolay	4	kap	2	Çanakkale	1	Kesil-	1	temizlik	1
baş	17	kontrol	4	Kapan-	2	Çapala-	1	kesin	1	temmuz	1
biraz	17	korkunç	4	Kapat-	2	Çapalan-	1	kesişme	1	tempo	1
dal	17	kurabiye	4	Kapıl-	2	çare	1	keşke	1	Tepesi üstü	1
el	17	kurşun	4	karın	2	Çare (çaresini) bul-	1	Kıl-	1	Tepin-	1
kapı	17	Kurtul-	4	karış	2	Çaresiz kal-	1	kılıç	1	Ter ter tepin-	1
medya	17	Kuş	4	karışık	2	çaresizlik	1	kınalı	1	tercih	1
sosyal	17	mal	4	karıştırma	2	çarıklı	1	kıpırdama	1	terk	1
Bekle-	16	Maori	4	karlı	2	çarpıntı	1	kıpkırmızı	1	tersi	1
Bul-	16	medeniyet	4	kas	2	Çatık kaş	1	kırk	1	tesbih	1
Çalış-	16	meğer	4	kavga	2	çatlak	1	kırmızı	1	teyze	1
dünya	16	merkez	4	kaymakamlık	2	çav	1	kısacası	1	tezgah	1
Götür-	16	mermi	4	kaynak	2	çekingen	1	kısaltma	1	Tıpışla-	1
iki	16	mutlu	4	Kaz-	2	Çekip git-	1	kısıtlı	1	Tırman-	1
iş	16	nihayet	4	Kes-	2	Çekiş-	1	Kıstır-	1	ticaret	1
Konuş-	16	nokta	4	keyifli	2	çeşit	1	kıta	1	ticari	1
yaş	16	okuyucu	4	Kıyasla-	2	çeşitlilik	1	kıvılcım	1	tipik	1
yıl	16	Oluştur-	4	kimisi	2	Çevrele-	1	Kıvrın-	1	tokat	1
yine	16	orman	4	Kirlet-	2	Çevril-	1	kıyamet	1	tombul	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
ağaç	15	öğretmen	4	kol	2	Çıkagel-	1	kıyasıya	1	tomurcuk	1
At-	15	ölüm	4	konak	2	Çıkarıl-	1	Kıymet bil-	1	Tophaneli Yüzbaşı Hakkı Bey	1
barkod	15	para	4	Koşuş-	2	çıkın	1	Kızdır-	1	toplam	1
bütün	15	pencere	4	Kovala-	2	Çınla-	1	kızıl	1	Toplan-	1
gece	15	rakam	4	Koyuver-	2	çıplak	1	kibarlık	1	toplu	1
herkes	15	sağlık	4	kötü	2	Çileden çıkar-	1	Kıbarlık budalas	1	toplum	1
işte	15	sağlıklı	4	kulak	2	çimen	1	Kilit vur-	1	Toroslar	1
kardeş	15	Satıl-	4	kulübe	2	çitlembik	1	kilo	1	töre	1
Öl-	15	seni	4	Kusura bak-	2	çoban	1	Kim bilir?	1	trafik	1
sabah	15	Sığ-	4	Kuşatıl-	2	Çoğal-	1	Kimi kimsesi1 yok	1	transfer	1
Sırtkı Bey	15	sürücü	4	küçüklük	2	Çoğalt-	1	kimsesiz	1	Tuna İrmağı	1
Aç-	14	Şaşır-	4	Kükre-	2	Çök-	1	kiremit	1	Tutul-	1
Anadolu	14	şikayet	4	kümes	2	Çöz-	1	Kobe	1	tutumlu	1
anlat-	14	şöyle	4	liman	2	dah	1	Kocatepe	1	tuzak	1
bilgi	14	takipçi	4	lira	2	Dahha	1	kokulu	1	Tüket-	1
biri	14	tane	4	manzara	2	daire	1	kolayca	1	Türkçe	1
Bulun-	14	tarla	4	market	2	dalga	1	Kolaylaştır-	1	Uçur-	1
Düşün-	14	tekke	4	Mehmetçik	2	Dalga geç-	1	kolaylık	1	Uçuş-	1
Gerek-	14	torun	4	merdiven	2	Dalgalan-	1	Kolla-	1	ufacık	1
Gir-	14	tüfek	4	metre	2	dalgalanma	1	koloni	1	ufaklık	1
hâl	14	Türk	4	motor	2	Darıl-	1	koltuk	1	Uğurla-	1
heyecan	14	türkü	4	Muzaffer	2	darmadağın	1	komuta	1	ulu	1
ilk	14	türlü	4	Mümin Dede	2	davranış	1	komutanlık	1	Uluslararası 1 Sosyal Medya Derneği (USMED) Yönetim Kurulu Başkanı	1
Koş-	14	uç	4	Münevver Hanım	2	Daya-	1	Kon-	1	Uluslararası 1 Standart Süreli Yayın Dergi Numarası	1
köpek	14	Uç-	4	nice	2	dayanıklı	1	Konakla-	1	umut	1
köylü	14	Uğra-	4	niçin	2	dayanıklılık	1	konser	1	un	1
sahip	14	Unut-	4	numaralandırma2	2	Dayanıl-	1	konuksever	1	Urfa	1
Şahin Bey	14	uygun	4	Oğuz	2	dayı	1	Konya	1	Usan-	1
Tut-	14	veya	4	Okun-	2	defa	1	koridor	1	ustalık	1
Antep	13	yani	4	Olgunlaş-	2	Değerlendir-	1	korkuluk	1	usul	1
doğru	13	Yararlan-	4	ortalama	2	değişik	1	koruma	1	Utan-	1
Göster-	13	Yen-	4	ot	2	değişiklik	1	koskoca	1	utangaçlık	1
halk	13	Yerine getir-	4	Oturt-	2	değişim	1	koşul	1	Uyar-	1
İmza	13	yeşil	4	otuz	2	deli	1	Koşuştur-	1	Uygula-	1
Ki (bağlaç)	13	Yıkıl-	4	ova	2	Demir al-	1	koy	1	Uygulan-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Köy	13	yirmi	4	Oyala-	2	dengesizlik	1	koyar	1	Uzan-	1
Nehir	13	Yolla-	4	oyuncak	2	Deniz	1	Koyun	1	Uzatıl-	1
Okland	13	zincir	4	öğle	2	Denizli	1	Kökke-	1	uzman	1
orada	13	26	3	öneri	2	Der demez	1	kömür	1	Uzun Şevki	1
önemli	13	acı	3	Öp-	2	Derecelendir-	1	Köpeği ol-	1	Üret-	1
Sıra	13	Âdem	3	Örtül-	2	dergah	1	köpük	1	üretme	1
sonuç	13	adet	3	örtülü	2	dergi	1	köpüklü	1	Ürper-	1
Üç	13	Adım adım	3	öte	2	derin	1	kötülük	1	üstelik	1
Ya	13	Aferin	3	öteki	2	ders	1	kriz	1	Üstlen-	1
Yapıl-	13	ağız	3	özgü	2	dershane	1	Kucakla-	1	Üstüne yürü-	1
yaşam	13	Ağustos	3	özlem	2	Dert yan-	1	kudretli	1	Üşü-	1
Allah	12	Ahi	3	paralel	2	destan	1	kul	1	Üzerinde dur-	1
Amca	12	Aktar-	3	Parçala-	2	detaylı	1	Kulaklarına inanama-	1	Üzerine al-	1
Bağır-	12	altyapı	3	parmaklık	2	Devan Port (Divin Port)	1	Kulaklarında 1	1	Üzül-	1
baloncu	12	anlam	3	Patla-	2	Devret-	1	Kullanıl-	1	üzüntü	1
dumbala	12	araştırma	3	Paylaş-	2	Didin-	1	kullanım	1	Van	1
Duy-	12	art	3	pazar	2	Dikil-	1	kum	1	varlıklı	1
Düş-	12	aşk	3	peki	2	Dikkat (dikkatini) çek-	1	kumandan	1	Vay	1
fabrika	12	atık	3	perişan	2	dikkatlice	1	kural	1	Vay be!	1
Getir-	12	Atıl-	3	peş	2	dilekçe	1	kurban	1	Vazgeç-	1
Görün-	12	bahar	3	piknik	2	Dili çözül-	1	kurnazlık	1	Vazgeçil-	1
hemen	12	basın	3	piyade	2	Dilinden anla-	1	kurtarıcı	1	vaziyet	1
Kaç-	12	Bayındır Han	3	psikoloji	2	Dinlendir-	1	kurtulma	1	veda	1
Kişi	12	bayrak	3	psikolojik	2	diploma	1	kurulu	1	Vedalaş-	1
On	12	bayram	3	rica	2	direk	1	kuruluş	1	verici	1
Saat	12	bebek	3	saf	2	diyar	1	kurum	1	veril-	1
Sayı	12	Beklen-	3	Salla-	2	Diz-	1	kuruş	1	verimli	1
Sinan Bey	12	benzer	3	Sallan-	2	Dizi (tv programı)	1	kusur	1	verimlilik	1
Su	12	Besle-	3	San-	2	Doğ-	1	kuşatılma	1	volkan	1
Şu	12	beylik	3	Saplan-	2	doğal	1	kuşlu	1	volkanik	1
Ülke	12	birden	3	Sar-	2	doğma	1	kutsal	1	Vurgula-	1
Yürü-	12	bol	3	sarı	2	Doğrul-	1	kuvvetli	1	Wellington (Veligtn)	1
ağabey	11	borç	3	satıcı	2	Doktor Howard	1	Kuyruğa gir-	1	Ya!	1
akşam	11	can	3	satış	2	Doktor Howard Kelly	1	kuyruk	1	Yaa!	1
Alt	11	cevap	3	Saygı duy-	2	dokuma	1	kuzu	1	Yağ-	1
An	11	çamur	3	selamet	2	dokuz	1	Küçük Joseph	1	yağmur	1
ancak	11	çarşıma	3	sembol	2	Dola-	1	Küçük Joseph Maister	1	yağmurlu	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
aşı	11	Çek-	3	sert	2	Dolaş-	1	Küçümse-	1	yahut	1
bahçe	11	çelik	3	sessizce	2	dolaşım	1	kükreme	1	Yak-	1
dağ	11	Çevir-	3	Seyret-	2	Doldur-	1	kültür	1	Yakala-	1
deniz	11	çıtılık	3	Sık-	2	dolu	1	kürek	1	Yakalan-	1
Güle güle (güle güleee)	11	Çiğne-	3	Sırtla-	2	Donan-	1	laboratuvar	1	Yakalanma	1
hayat	11	çizgi	3	silah	2	Donup kal-	1	lakırdı	1	yakınlık	1
hem	11	damar	3	silindir	2	doruk	1	lazer	1	Yakışık alma-	1
konuk	11	Davran-	3	Silistre Kalesi	2	Doy-	1	liste	1	Yala-	1
oğul	11	Dede Korkut(Dedem Korkut)	3	Sindir-	2	Döndür-	1	lodos	1	yangın	1
sanki	11	Değer ver-	3	Sinirine dokun-	2	dum	1	Louis (Luis) Pastör	1	Yanı sıra	1
söz	11	Değiş-	3	soğuk	2	Dumlpınar	1	macera	1	Yanıl-	1
şehir	11	dek	3	Son hızla	2	Dumlpınar Savaşı	1	mahsul	1	yanıt	1
şimdi	11	dengeli	3	Sön-	2	Durdurul-	1	mahzun	1	Yanıtla-	1
uzak	11	devriye	3	subay	2	duyarsız	1	makine	1	yanlama	1
ürün	11	dış	3	sultan	2	Duyumsat-	1	Mal et-	1	yanlışlık	1
Üst	11	diken	3	sürat	2	düğüm	1	maliyetli	1	Yansı-	1
yarın	11	dikkatli	3	Sürül-	2	düğün	1	Manevra yap-	1	Yansit-	1
Yaz-	11	Dile-	3	Sürün-	2	düşkün	1	Maraş	1	yapı	1
yeni	11	Doku-	3	süvari	2	düşük	1	Mardin	1	yapılı	1
zor	11	Dokun-	3	şart	2	Düşündür-	1	martı	1	yapım	1
birçok	10	dost	3	şube	2	Düzenlen-	1	masa	1	Yaptırıl-	1
çuval	10	Dök-	3	tahmin	2	düzgün	1	masal	1	yar	1
çünkü	10	dördüncü	3	takım	2	Düzül-	1	maskeli	1	Yaralan-	1
Dinle-	10	Dövüş-	3	tamam	2	ecdat	1	masmavi	1	yarar	1
durum	10	Dünyaya gel-	3	Tanıt-	2	Edirne	1	masraf	1	Yararlanıl-	1
gemi	10	düşünce	3	tedavi	2	ediş	1	mavi	1	Yaratıl-	1
gene	10	Elif	3	tehlike	2	Eeee	1	meclis	1	Yarbay Geehl (Geel)	1
güzel	10	Elifçik	3	Teker	2	Eğit-	1	meçhul	1	Yardıma koş-	1
Hasan Ağabey	10	Elinden kurtul-	3	tekrar	2	Eğlen-	1	Mektep medrese gör-	1	yarım	1
hiçbir	10	emek	3	tel	2	Eğril-	1	memnun	1	yas	1
kilim	10	erkek	3	telaş	2	Eh!	1	merhamet	1	yasak	1
Kork-	10	erken	3	Tıklım tıklım	2	eksiksiz	1	mesaj	1	yasal	1
münasip	10	eşya	3	Titre-	2	El değ-	1	meslek	1	Yaşan-	1
nere	10	etraf	3	top	2	El işi	1	metin	1	yaşantı	1
postacı	10	fiziksel	3	tutsak	2	elbise	1	mevcut	1	yatak	1
Sağla-	10	fotokopi	3	Tuttur-	2	Elde kal-	1	mevki	1	yavaşça	1
savaş	10	garip	3	tüketici	2	elektrik	1	Meydana gel-	1	Yavaşla-	1
sokak	10	gelenek	3	Türkiye	2	Eli silah tut-	1	meyve	1	yavrucak	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
teşekkür	10	geleneksel	3	Türkler	2	Elimde değil	1	Mımmmmın!	1	yay	1
yardım	10	Geliş-	3	tüy	2	Elinden geleni yap-	1	mingıl	1	yaygın	1
yemek	10	gerçek	3	Ulaş-	2	Em-	1	Mırıldan-	1	yayın	1
ad	9	gerçi	3	Umrunda değil	2	emekleme	1	mısır	1	Yazıl-	1
Arada sırada	9	Giy-	3	Umursa-	2	Emil-	1	mızımız	1	yazma	1
asker	9	Gözet-	3	ümit	2	emin	1	miktar	1	Yed-	1
Ayrı-	9	Gülümse-	3	ünlü	2	emniyetli	1	millet	1	yedi	1
belki	9	güneş	3	üretici	2	Emzir-	1	milyon	1	Yedir-	1
beş	9	güzellik	3	üzüm	2	ender	1	misafirhane	1	Yediril-	1
Bırak-	9	Haber (haberini) al-	3	vatandaş	2	endüstri	1	Miyavla-	1	yelken	1
değer	9	Haber ver-	3	vedalaşma	2	enerji	1	mor	1	Yeni Zelanda	1
deprem	9	Hafız Nazım Bey	3	veri	2	Enesay	1	morali	1	yenilgi	1
devam	9	hafta	3	vücut	2	engel	1	mucize	1	Yer al-	1
diğer	9	Hakkı Bey	3	yabancı	2	Er-	1	muhtemelen	1	Yer tut-	1
genç	9	hakkında	3	Yakış-	2	Erenköy Koyu	1	musluk	1	Yerle bir ol-	1
göre	9	herhalde	3	yalnızca	2	Erenler	1	Musul	1	Yeşer-	1
hangi	9	hünerli	3	Yalvar-	2	Erişil-	1	mutfak	1	yeşillik	1
Kalk-	9	ikinci	3	Yan-	2	Erkek kılığına1 gir-	1	mutluluk	1	Yeşim	1
kıyı	9	ikram	3	yara	2	esas	1	mücadele	1	yeter	1
Kız-	9	ilerle	3	Yara-	2	esir	1	müdür	1	Yetin-	1
kim	9	ilgi	3	yaralı	2	esnaf	1	Müna...	1	Yetiş-	1
Kurtar-	9	ille	3	yarat	2	esnek	1	münasebetsiz1	1	Yetiştir-	1
okul	9	imdat	3	yardımcı	2	esneklik	1	mürettebat	1	yetmiş	1
Otur-	9	İmza top-	3	yarış	2	etken	1	müthiş	1	Yığıl-	1
Ömer	9	ince	3	yaşlı	2	Etkilen-	1	müze	1	yıllık	1
pek	9	istek	3	Yat-	2	etkili	1	nakış	1	Yıprat-	1
projektör	9	işaret	3	yaz	2	etkin	1	nakliye	1	Yitir-	1
süre	9	iyice	3	yazı	2	etkinlik	1	Nam sal-	1	yoksul	1
tam	9	kaldırım	3	yerleşim	2	etlik	1	nasihat	1	Yol aç-	1
tarih	9	kara	3	yıldırım	2	Ettir-	1	Nasrettin Hoca	1	Yola düş-	1
telefon	9	Karşılık ver-	3	yoğun	2	evvel	1	Nazar değ-	1	Yola koyul-	1
tepe	9	kaybet	3	Yollarda komak	2	Ey!	1	Ne buyrulur?	1	yolculuk	1
toprak	9	kaymakam	3	yorgun	2	eylül	1	Ne denli	1	Yollara düş-	1
uzun	9	Kazan-	3	yöre	2	Ezil-	1	Ne diye	1	Yolunu gözle-	1
vatan	9	kemik	3	Yuvarlan-	2	Eziyet et-	1	Ne kadar	1	Yolunu tut-	1
Vur-	9	kısa	3	yüce	2	fakir	1	Ne pahasına olursa olsun	1	Yoo...	1
yük	9	kibar	3	Yüzbaşı Hakkı Bey	2	falán	1	Ne var ki	1	Yorul-	1
Zekiye	9	kitap	3	zayıf	2	fark	1	Ne varsa	1	yön	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
aile	8	komşu	3	(Her) işe bumunu sok-	1	Fark edil-	1	Ne yalan söyleyeyim	1	yönelik	1
ana	8	komutan	3	13	1	Farkına var-	1	nedeniyle	1	Yönet-	1
Anla-	8	konum	3	15	1	Farkında ol-	1	nefes	1	Yönlendir-	1
avcı	8	Korkut-	3	150	1	Faydalan-	1	Nefes nefese kal-	1	yumuşak	1
Başar-	8	Koy-	3	18	1	fener	1	nefis	1	Yunanlılar	1
başka	8	Koyun (hayvan)	3	1842	1	fenomen	1	Neme lazım	1	Yuvarla-	1
bekçi	8	köprü	3	1853-1856	1	ferdi	1	nezaket	1	Yüksel-	1
bey	8	kucak	3	1853-1856 Kırım Savaşı	1	Fevzi Çakmak	1	nine	1	yün	1
Bilin-	8	Kurul-	3	1865	1	Feyza teyze	1	normal	1	Yüreği at-	1
Bin-	8	makinel	3	1885	1	fıkra	1	not	1	Yüz ver-	1
bina	8	merhaba	3	1915	1	Fırlat-	1	Odakla-	1	yüzden	1
Dökül-	8	müfreze	3	23	1	Fırsat ver-	1	Ohhh!	1	Yüzüne nasıl bak-	1
Dön-	8	mümkün	3	25	1	fırtına	1	Okland Adası	1	yüzyıl	1
geri	8	Ne olur	3	27	1	Fısılda-	1	Okşa-	1	zafer	1
Geyik Ana	8	neden	3	28	1	fikir	1	okuma	1	zahmetsizce	1
Gönder-	8	niyet	3	30	1	fiyat	1	olanak	1	zapt	1
güç	8	numara	3	4-5	1	FOMA(Fear of Missing Out)	1	Onarıl-	1	zar	1
hayvan	8	Nusrat Gemisi	3	50	1	gacır	1	Onayla-	1	zarar	1
kadın	8	oğlancık	3	5-10	1	galeri	1	Ooooh!	1	zaten	1
kağnı	8	ok	3	6	1	gazeteci	1	oralı	1	zayıflık	1
Kıyamet mi kop-	8	omuz	3	650	1	Geç kal-	1	organ	1	zemin	1
kod	8	Oyna-	3	8	1	gelişim	1	organize	1	zenginlik	1
konu	8	oyun	3	868	1	Geliştir-	1	ortaklaşa	1	zeval	1
kuduz	8	öbür	3	869	1	Geliştiril-	1	ortalık	1	zevk	1
mayın	8	Öde-	3	9	1	Gemlik	1	Osmanlı	1	Zıpla-	1
mektup	8	Önle-	3	abide	1	genellikle	1	Osmanlılar	1	zırlı	1
memleket	8	örnek	3	Ablukaya al-	1	Gerçekleştiril-	1	otak	1	Zifiri karanlık	1
Münevver Teyze	8	pahalı	3	acele	1	gereksinim	1	Öden-	1	zinde	1
oda	8	patron	3	Acı (acılar) ver-	1	Geri dön-	1	Ödü patla-	1	Zorlan-	1
Pastör	8	program	3	Acık-	1	gezgin	1	öfke	1	Zoruna git-	1
sadece	8	rahat	3	Acil Servis	1	gezi	1	öğretme	1	zorunluluk	1
sırt	8	Rahatla-	3	Aç gez-	1	Gezin-	1	öğüt	1	a	
süreç	8	rüzgar	3	açıklama	1	gıcırta	1	öküz	1		
taraf	8	sağ	3	açlık	1	gıda	1	Öldür-	1		
Topla-	8	sağlam	3	Ad bırak-	1	gider	1	ömür	1		
tüm	8	Saldır-	3	Ad koy-	1	Giril-	1	önem	1		
Abdullah Çavuş	7	sanat	3	Ad ver-	1	Giriş-	1	Önüme (önümüze) dikil-	1		
aç	7	Sarı-	3	Adam başı	1	giyimli	1	örgüt	1		
Ağla-	7	Savaş-	3	Adam ol-	1	giysi	1	Öttür-	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Ara-	7	Say-	3	Adam yerine koy-	1	Gizlen-	1	öykü	1		
asıl	7	saye	3	Adana	1	gizlice	1	öylesine	1		
az	7	sebepe	3	Adı kal-	1	göçük	1	öz	1		
birkaç	7	sevgili	3	adım	1	gölge	1	özellik	1		
boy	7	Sevin-	3	Adım başı	1	gömlekli	1	özgür	1		
Buyur-	7	sevinç	3	Adımlarını sıklaştır-	1	Gönderil-	1	özgürlük	1		
dil	7	sevmek	3	afiyet	1	görenek	1	palto	1		
dört	7	sıcak	3	Afyon	1	görünür	1	papatya	1		
eğer	7	Sık sık	3	Ağar-	1	Göz alabildiğine	1	paramparça	1		
gönüllü	7	sonraki	3	ağıl	1	Göz at-	1	parça	1		
görev	7	sorun	3	Ağırlan-	1	Göz kulak ol-	1	parçacık	1		
Görüş-	7	soy	3	ağırlık	1	Göz yum-	1	parfüm	1		
güvenlik	7	sürü	3	ağrı -	1	Gözleri büyü-	1	parmaklıkl	1		
Issık Gölü	7	şefkat	3	Ağzını ara-	1	Gözlerinden yaş(yaşlar) boşan-	1	Paşa	1		
İnan-	7	şeker	3	ahenk	1	Gözlerine inanama-	1	Patlat-	1		
işgal	7	şok	3	Ahh!	1	Gözünü (gözlerini) ayırma-	1	pazu	1		
iyilik	7	taht	3	Ahiler	1	Gözünün (gözlerinin) önüne gel-	1	pekala	1		
kale	7	Takıl-	3	Ahilik	1	Gözyaşlarını tutama-	1	Pelin	1		
Karşılaş-	7	takip	3	akasya	1	gucur	1	perde	1		
kez	7	tamamen	3	Akdeniz	1	Gurur duy-	1	peşin	1		
konukseverlik	7	Tanı-	3	akıllıca	1	güçlük	1	Peşine düş-	1		
kullanıcı	7	Tara-	3	Akşehir	1	gül	1	peynir	1		
mart	7	televizyon	3	Aktarıl-	1	Güldür-	1	pilav	1		
Oluş-	7	televizyoncu	3	aktarma	1	gülle	1	pis	1		
ordu	7	temel	3	Akyarlar	1	Güm güm at-	1	Piş-	1		
ön	7	tetkik	3	Akyol Polis Karakolu	1	günah	1	Pişiril-	1		
Seslen-	7	Tutun-	3	alaca	1	güncel	1	pişman	1		
sevgi	7	uydu	3	Aldır-	1	Güncelle-	1	plan	1		
süt	7	Uyu-	3	alelacele	1	Güney Pasifik Adaları	1	port	1		
tek	7	Uza-	3	aleyh	1	günlük	1	potin	1		
üzere	7	Uzat-	3	Algıla-	1	gürültülü	1	poyraz	1		
yoksa	7	Üretil-	3	alıcı	1	güvenli	1	profesör	1		
Yüz-	7	vakit	3	Alıkoy-	1	güz	1	pul	1		
alan	6	yaka	3	Alış-	1	Güzelleştir-	1	Punduna getir-	1		
alın	6	yakın	3	alışveriş	1	güzün	1	rahatlık	1		
araç	6	yalnız	3	Alman	1	Ha!	1	rahatsız	1		
ateş	6	yarı	3	Aman ha!	1	haberci	1	rastgele	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
aynı	6	Yaşlan-	3	Amerika	1	haberdar	1	Rastla-	1		
ayrıca	6	yerli	3	Amerikan	1	Haberdar et-	1	Rastlan-	1		
Bağla-	6	Yet-	3	An-	1	Haberleş-	1	razı	1		
basamak	6	yeterli	3	Anadolu Selçukluları Devri	1	hadi	1	rehber	1		
beden	6	yiyecek	3	anca	1	hafif	1	reklam	1		
Beğenil-	6	yorgunluk	3	anlaşılan	1	hafifçe	1	restoran	1		
Bit-	6	yönetim	3	Anlata anlata bitireme-	1	Hafifle-	1	rıhtım	1		
boyun	6	yukarı	3	Antepli Şahin Bey	1	hafifletmek	1	Rize	1		
bugün	6	Yunan	3	Arap Seyyahi İbni Batuta	1	Hakkından gel-	1	ruh	1		
demir	6	yurt	3	Arat-	1	Haklı çık-	1	ruhsal	1		
Dene-	6	yüksek	3	arayış	1	Haklı ol-	1	Rus	1		
doktor	6	yürek	3	artçı	1	Hal böyle olunca (iken)	1	Sabaha karşı	1		
Ercan	6	yüz	3	Artır-	1	halı	1	sabır	1		
eski	6	zarf	3	Artırıl-	1	halsiz	1	sabırlı	1		
fakat	6	zavallı	3	As-	1	halt	1	sabırsızlık	1		
fazla	6	zengin	3	Asıl-	1	Halt (filan) karıştır-	1	Saçına (sakalina) ak düş-	1		
Fransızlar	6	zeytin	3	asılı	1	hamle	1	sade	1		
gönül	6	1919	2	askercik	1	han	1	sadık	1		
görevli	6	1922	2	asla	1	hanım	1	sağlamlık	1		
Güven-	6	7-8	2	Aslına bak-	1	Harca-	1	Sahne ol-	1		
Hatırla-	6	ada	2	Aşağı yukarı	1	harita	1	Said Ercan	1		
haydi	6	Adı geç-	2	aşık	1	harman	1	Sak-	1		
hoşça	6	Adım at-	2	Ateşe ver-	1	hasar	1	sakallı	1		
içeri	6	ağa	2	Ateşle-	1	Hastalığa yakalan-	1	Sakarya Savaşı	1		
İzle-	6	Ağırla-	2	atlı	1	hata	1	sakın	1		
kağıt	6	ait	2	av	1	hatır	1	Sakla-	1		
kalp	6	akıl	2	Avrupa	1	Havla-	1	saldırı	1		
karanlık	6	Akın akın	2	Ay!	1	Hayatına gir-	1	saldırma	1		
karşılık	6	akraba	2	ayıp	1	Hayatını kurtar-	1	salı	1		
kasaba	6	albay	2	ayna	1	hayırlı	1	salıncak	1		
kısım	6	altın	2	ayrım	1	hayranlık	1	sallantı	1		
Kilis	6	Aman	2	Az gider uz gider (az gitmek uz gitmek)	1	hayret	1	salon	1		
kimse	6	anahtar	2	Azal-	1	Hazırla-	1	saniye	1		
kocabaş	6	Aran-	2	Azalt-	1	Hazırlan-	1	Sap-	1		
korku	6	Ant-	2	Azdan az	1	hazırlık	1	saray	1		
Koru-	6	Atla-	2	azık	1	helak	1	Sarıköz	1		
köşe	6	Ayakta dur-	2	Baba Evi	1	hemşehri	1	sarsıntı	1		
merak	6	Bakin-	2	bacı	1	Her ne kadar	1	Savul-	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
meydan	6	balık	2	badana	1	herhangi	1	Savur-	1		
niye	6	başkent	2	badanalı	1	Hesabını bil-	1	savurgan	1		
Nusrat	6	başlangıç	2	Bağdat	1	hesaplama	1	sayar	1		
Oku-	6	başlı	2	bağır	1	hey	1	Sayı-	1		
orta	6	Bat-	2	Bağışla-	1	heyecanlı	1	Seç-	1		
renk	6	bazen	2	Bağlan-	1	hikaye	1	Seçil-	1		
Sandık	6	benzeri	2	Bağrış-	1	himaye	1	seda	1		
ses	6	beri	2	Bakıl-	1	Hissedil-	1	sefer	1		
Söylen-	6	besili	2	bakım	1	Homurdan-	1	sekreter	1		
Sür-	6	Beslen-	2	bakımlı	1	Hoşnut et-	1	selam	1		
tahterevalli	6	bilim	2	bakış	1	Hoşuna git-	1	Selamla-	1		
Tanrı	6	bilinçli	2	Bal kabağı	1	huysuzluk	1	selamlaşma	1		
taş	6	Bindir-	2	baldır	1	huzur	1	sema	1		
Taşı-	6	binlerce	2	balkon	1	huzurlu	1	semizlik	1		
tatlı	6	birbirleri	2	Bardağı taşıran son damla	1	hücum	1	sene	1		
tilki	6	boru	2	Barın-	1	hülya	1	Seni gidi seni	1		
Uzaklaş-	6	boşuna	2	barış	1	Hüngür hüngür ağla-	1	Ser-	1		
Var-	6	Boynuzlu Geyik Ana	2	bari	1	ılık	1	sergi	1		
yavaş	6	bölük	2	bark	1	Isır-	1	Sergilen-	1		
Yavru	6	budak	2	Bas bas bağır-	1	Isıt-	1	seri	1		
Ye-	6	bugünkü	2	Basıl-	1	İslan-	1	Seril-	1		
Yüz (surat)	6	buluş	2	Baskın yap-	1	İsparta	1	serum	1		
ağır	5	Buyruk ver-	2	Bastırıl-	1	ısrar	1	sevda	1		
Aklına (aklıma) gel-	5	cam	2	Baş başa kal-	1	ısrarlı	1	Seve Boğazı	1		
apartman	5	canavar	2	Baş ucu	1	ızgara	1	sevimli	1		
araba	5	Canını kurtar-	2	başarı	1	ibaret	1	seviye	1		
Aş-	5	Canını yak-	2	Başarıl-	1	İçine (içimize) sinme-	1	Seyahatname	1		
aşağı	5	civar	2	Başına gel-	1	İçiril-	1	Seyyah İbni Batuta	1		
ay	5	cümle	2	Başından geç-	1	içten	1	Sıkı sıkıya	1		
bacak	5	Çağırt-	2	başkan	1	ifade	1	sıkıcı	1		
bağlı	5	çamurlu	2	başkomutan	1	ihata	1	Sıkış-	1		
bazı	5	çeşitli	2	Başkomutan Gazi Mustafa Kemal	1	ikaz	1	sımsıkı	1		
Çal-	5	çığlık	2	başsız	1	İkide bir	1	sınırsız	1		
dakika	5	çiftçi	2	Başvur-	1	İleri gelen(ileri gelenler)	1	Sır ver-	1		
Dayan-	5	çocukluk	2	batarya	1	iletişim	1				
Den-	5	çöl	2	Batı	1	İlgi gör-	1				
Dinlen-	5	Dağıt-	2	batık	1	İlgilen-	1				
doğa	5	daim	2	battaniye	1	İlgilendir-	1				

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
duvar	5	Dal-	2	bavul	1						
Edil-	5	dam	2	Bay bay	1						
Edin-	5	davet	2	baygın	1						
ertesi	5	değerli	2	Bayıl-	1						
fatura	5	Değiştir-	2	bayır	1						
Geçir-	5	delikanlı	2	bedel	1						
Gözle-	5	Denil-	2	bedensel	1						
Gül-	5	deri	2	beğeni	1						
Gülüş-	5	derinlik	2	bekçilik	1						
hava	5	dert	2	Belir-	1						
hayır	5	dev	2	Belle-	1						
hedef	5	devlet	2	belli	1						
ışık	5	Dile getir-	2								
ihtiyaç	5	Diren-	2								
İngilizler	5	Dizi (sıra)	2								
İslam Bey	5	Dolan-	2								
İşe yara-	5	dolayısıyla	2								
İzin ver-	5										
Kendi kendine	5										
Kır-	5										
kış	5										

Ek 2 Ekoyay Yayıncılık 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Bir	431	sınır	5	demin	2	bağlı	1	Hele hele	1	semizlik	1
Ol-	232	Sula-	5	demirci	2	Bağrına taş bas-	1	hemşire	1	senelik	1
De / da (bağlaç)	229	sürü	5	Deniz	2	Bağrış-	1	herhalde	1	serap	1
bu	222	şöyle	5	dere	2	Bahama Adaları	1	hesaplı	1	Serap	1
o	166	Terle-	5	dergi	2	baharat	1	heybetli	1	serbestçe	1
ve	130	tez	5	deri	2	Bak yediği naneye	1	heyecanlı	1	serçe	1
De-	118	tören	5	derinlik	2	bakımdan	1	Hırpala-	1	Seril-	1
Gel-	110	türlü	5	derman	2	bakımlı	1	Hızır Aleyhisselam	1	Serpil-	1
ben	109	Uçur-	5	destan	2	bakkal	1	Hikmet Bırand	1	Ses çıkar-	1
Mı / mi / mu? / mü)	99	Uyan-	5	destek	2	baldır	1	Hint Okyanusu	1	Sesini çıkarma-	1
ne	97	uygarlık	5	devlet	2	balık	1	hizmet	1	Seslen-	1
Gör-	74	Uyu-	5	Devril-	2	balinalar	1	Hopla-	1	sessiz	1
çok	71	Uzaklaş-	5	dilek	2	Ballandır-	1	hoşgörüsüz	1	sessizlik	1
yer	68	Vazgeç-	5	Din-	2	Ballandıra ballandıra (ballandırarak) anlat-	1	hoşnut	1	Sevil-	1
gibi	67	yahu	5	direk	2	Barındır-	1	hudut	1	sevinçli	1
var	67	yalnızca	5	dizili	2	barış	1	Huzur ver-	1	seviye	1
biz	66	yavru	5	doğal	2	Bartolomeu Dias (Bartolomeyu Diyas)	1	huzursuzluk	1	seyahat	1
İnan-	65	yıllık	5	Doğrul-	2	baskı	1	hünerli	1	seyir	1
Et-	62	yoksul	5	doktor	2	baston	1	Hürmet göster-	1	Seyre dal-	1
ama	58	yüksek	5	Donatıl-	2	Baş başa	1	hürriyet	1	Seyredil-	1
çocuk	58	Yüksel-	5	Dök-	2	Baş başa ver-	1	ıhlamur	1	Sığ-	1
Başla-	57	zevk	5	Döndür-	2	Baş kaldır-	1	ılıklik	1	Sık sık	1
sen	55	zor	5	dönüş	2	Başa gel-	1	Isın-	1	Sıkıntı çek-	1
gün	52	açık	4	Durdur-	2	başaklı	1	ıslak	1	sıkıntılı	1
Bak-	51	ada	4	düşünce	2	Başı boş (başıboş)	1	ibaret	1	sıkışma	1
insan	50	afiş	4	Düşünül-	2	Başına bir hal gel-	1	İç Anadolu	1	sıla	1
Karagöz	48	ak	4	düzen	2	Başına dert aç-	1	iftira	1	sırmalı	1
daha	47	Ankara	4	düzeyli	2	Başına dolan-	1	iğde	1	Sırtını yere getireme-	1
Git-	47	Atıl-	4	Eh!	2	Başına gel-	1	İğneli beşik	1	sıtk	1
için	47	Aygar Dağı	4	Ekle-	2	Başına üşmek (üşüşmek)	1	ihtilal	1	Sıva-	1
Arşimet	46	bağlan	4	elli	2	Başından geç-	1	ihtiyaç	1	sıvalı	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Kendi-	46	balta	4	Emekle-	2	başkan	1	ihtiyarlık	1	Sıvazla-	1
sonra	46	bambaşka	4	emprime	2	Başkomutan Mustafa Kemal Paşa	1	İki büklüm	1	Sıyrır-	1
el	44	batı	4	endamlı	2	Başlat-	1	İl Emniyet Müdürü	1	sigorta	1
kim	43	bazen	4	Eri-	2	başlı	1	ilaç	1	Silahlandır-	1
Çık-	42	beraber	4	ertes	2	başörtü	1	ilahi	1	simge	1
Bil-	41	Bey	4	eser	2	Baştan ayağa	1	ilan	1	Siraküza	1
Geç-	41	biçim	4	Eski Mısırlılar	2	Başvur-	1	İleri sür-	1	Siraküza Kralı II. Hieron	1
Hacivat	41	binlerce	4	Eski Yunanlılar	2	batak	1	ilgi	1	Siraküzalı	1
değil	40	bisiklet	4	et	2	batarya	1	İlgilen-	1	sitem	1
güzel	40	canlı	4	Etkilen-	2	bazu	1	ilginç	1	sivri	1
iç	40	cenk	4	ezan	2	bebek	1	ilık	1	Sivrihisar Ovası	1
Ki (bağlaç)	40	cihan	4	eziklik	2	beceri	1	ilişkin	1	slogan	1
su	40	çark	4	falán	2	beden	1	İliştir-	1	Sofrayı kur-	1
zaman	40	Çekil-	4	Fenikeliler	2	beklenti	1	ilkbahar	1	Sofular	1
meşe	39	çeşit	4	Ferdinand Magellan (Ferdinand Macellan), Magellan	2	belalı	1	İmamların Meşe	1	Soluğu kapısında al-	1
Ver-	39	çocukluk	4	fıldır	2	belde	1	İmdadına (imdadıma) koş-	1	Soluğu kesil-	1
yıl	39	çuval	4	Fırıl-	2	belgesel	1	imkan	1	Soluk al-	1
kız	38	Davran-	4	fış	2	belirti	1	imkansızdır	1	Solun-	1
Yap-	38	defa	4	Fıskır-	2	Belli başlı	1	inandırıcı	1	som	1
İste-	37	defter	4	filan	2	Benimse-	1	inanılmaz	1	Somurt-	1
Kal-	37	Denil-	4	forsa	2	bent	1	İncel-	1	sonbahar	1
Ev	36	Dı dı dı dı...	4	gazoz	2	benzeri	1	inci	1	Sonunu getir-(getirememek)	1
üzeri	35	dışarı	4	Gece gündüz	2	besili	1	İndir-	1	Soy-	1
diye	34	Dile-	4	Geçil-	2	beşli	1	İndiril-	1	Soy (kök)	1
her	34	dip	4	geçit	2	beştaş	1	İngiliz	1	soylu	1
İpek	34	doğu	4	Gelip geç-	2	Betonlaş-	1	İngilizce	1	söğüt	1
siz	34	dolan	4	Geliş	2	beyazlık	1	insani	1	Sök-	1
Baş	33	donanma	4	gelişme	2	beygir	1	inşallah	1	Söküp at-	1
Dur-	33	Doy-	4	Gerçekleştir-	2	bıcılğan	1	ipek	1	Söndürül-	1
Al-	32	duvar	4	gerekli	2	bıçkı	1	irfan	1	Sözü ... 'a getirmek	1
kadar	32	Dünya	4	Gidil-	2	Bıyığını bur-	1	iskorbüt	1	Sözünü kes-	1
Tut-	32	düş	4	Giy-	2	bıyık	1	İstenil-	1	stadyum	1
Çalış-	31	Edil-	4	Giydir-	2	bıyıklı	1	isteyiş	1	Su al-	1
en	31	El salla-	4	Göç-	2	biçimli	1	istikamet	1	Sultan Camisi	1
halk	31	emir	4	gökçek	2	biçimsel	1	istim	1	sunu	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
yan	31	erken	4	gömlek	2	Bileği bükülme-	1	İş (işler) becer-	1	Susa-	1
Bul-	30	eşit	4	görmekli	2	bilgisayar	1	İş al-	1	susuz	1
kuş	30	evlat	4	Görün-	2	bilimci	1	İş tut-	1	Sürçülisan et-	1
son	30	fark	4	görünmez	2	Bilin-	1	İş tut- (tutmamak)	1	Sürdür-	1
ağaç	29	Fark et-	4	görünüm	2	bilinçsiz	1	İşaretle-	1	sürgün	1
asker	29	fotoğraf	4	Gösteril-	2	bilinçsizlik	1	İşi iş	1	Sürü sepet	1
hep	29	garip	4	Göz at-	2	bina	1	İşini bitir-	1	Süsle-	1
iki	29	gelişmişlik	4	güçlü	2	Binbir	1	işletmeci	1	süt	1
şey	29	gene	4	gülür	2	Bindir-	1	iştah	1	sütun	1
toprak	29	geniş	4	gümüş	2	Bir araya gel-	1	itiş	1	Süz-	1
biri	28	Getiril-	4	Gün geç-	2	Bir arpa boyu yol al-	1	İyiden iyiye	1	Süzül-	1
doğru	28	Gez-	4	Gün gel-	2	Bir bir anlat-	1	İyileş-	1	şad	1
ya	28	Gülümse-	4	Güney Kutbu	2	Bir düşüncedir1 al-	1	İyilik et, denize at; balık bilmezse Hâlik bilir.	1	şahsiyet	1
böyle	27	hani	4	Günlerden bir gün	2	Bir kalemde	1	İzin ver-	1	Şakırla-	1
Dön-	27	hasta	4	Günün birinde	2	Bir kıyamettir1 kop-	1	İzlanda	1	şalvar	1
dünya	27	Hatırla-	4	gürültücü	2	Bir varmış bir yokmuş	1	İzmir	1	şamdan	1
Söyle-	27	Hazırla-	4	hadi	2	Bir zamanlar	1	James Cook (Ceymis Kuk)	1	şarap	1
yok	27	Hele	4	harita	2	birazdan	1	Jean Valjean (jan Valjan)	1	şaşırmış	1
yol	27	Hesapla-	4	hastalık	2	birdirbir	1	kaba	1	şehir	1
ad	26	ırmak	4	Hay hay!	2	biricik	1	kabahat	1	şehzade	1
Bin-	26	İsmayıl	4	hayran	2	Birik-	1	Kabapelit	1	şeker	1
söz	26	iğne	4	hazır	2	Birinden biri	1	Kâbe	1	şen	1
Düş Robotu	25	incecik	4	helelik	2	Birleş-	1	Kaçış-	1	şenlik	1
işte	25	iri	4	Hemen hemen	2	Birlik ol-	1	kader	1	şeytan	1
Ye-	25	İşe yara-	4	henüz	2	Bitiril-	1	Kafaya tak-	1	Şeytan çekici	1
adam	23	kadırga	4	hışım	2	Bitiriver-	1	kahkaha	1	Şeytanın bacağını kır-	1
büyük	23	kalıp	4	huzur	2	bitişik	1	Kahkahayı bas-	1	Şımart-	1
film	23	kanat	4	ılık	2	bodur	1	Kahrını çek-	1	şiddet	1
hiç	23	Kapan-	4	ıslık	2	Boğ-	1	kakül	1	şifa	1
iş	23	kaptan	4	İcub	2	Boğaz	1	kalamar	1	şöhret	1
ön	23	kaynak	4	içli	2	Boğul-	1	Kalbi çarp-	1	şöylece	1
Bırak-	22	keçi	4	ifade	2	boğuşma	1	kalbur	1	şunlar	1
bura	22	kesin	4	iğ	2	bomba	1	Kaldırıl-	1	Şüpheye düş-	1
öyle	22	Keşfedil-	4	iken	2	boru	1	Kalkış-	1	Ta!	1
Yüz(sayı)	22	kısa	4	iklim	2	Boşal-	1	Kaman	1	tabak	1
bile	21	Kirlen-	4	ilen	2	boşuna	1	kamçı	1	tabaka	1
gece	21	kitap	4	ileri	2	Boşver-	1	Kan-	1	taban	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kaplan	21	kocaman	4	iletişim	2	Boy at-	1	Kan dök-	1	tabanca	1
Koş-	21	konu	4	ilgili	2	Boy ölçüş-	1	Kana kana	1	Tadına doyma-	1
nasıl	21	koşu	4	ilişki	2	boylam	1	Kandır-	1	Tadına var-	1
ordu	21	köşe	4	İnle-	2	Boylu boyunca	1	Kanlıca	1	tahmin	1
yeni	21	Kral	4	insanoğlu	2	Boyun eğ-	1	Kapa-	1	tahrip	1
Ara	20	Kral Midas	4	internet	2	Bozkırlaş-	1	Kapat-	1	Tak-	1
dal	20	Kucakla-	4	iskemle	2	Bozuk para	1	Kapıl-	1	Taktır-	1
Gir-	20	Kur-	4	İspanya	2	Böğür-	1	kapkara	1	takunya	1
göz	20	Kuru-	4	İspanyol	2	Böl-	1	kaplama	1	talan	1
hemen	20	kuyruk	4	İstanbul	2	bölüm	1	Kaplan-	1	tan	1
ilk	20	küçücük	4	istek	2	Böylesine can kurban	1	kapris	1	tanıdık	1
öğretmen	20	küre	4	işçi	2	budak	1	kapsam	1	tanık	1
robot	20	kürek	4	İşine bak!	2	bulaşık	1	Kara Annem	1	Tanımlan-	1
ses	20	memleket	4	İşit-	2	bulgur	1	Karadeniz	1	Tanıştır-	1
şu	20	Midas	4	İşle-	2	Buluşul-	1	karamsar	1	Tara-	1
baba	19	model	4	İt-	2	Bunal-	1	Karart-	1	tasa	1
bütün	19	Mustafa Kemal Paşa	4	İtiş-	2	buyruk	1	Karda-	1	tasma	1
karşı	19	mutlu	4	İzle-	2	bükük	1	Karın tokluğuna	1	tasvir	1
kedi	19	mutluluk	4	Kaçır-	2	Bükül-	1	Karış	1	Taşlıçukur	1
savaş	19	nice	4	kafile	2	büküm	1	Karşı karşıya kal-	1	tat	1
sinema	19	niye	4	kaftan	2	Bütün bütün	1	Karşı koy-	1	tatlılık	1
tek	19	otuz	4	kahraman	2	Büyü-	1	Karşıla-	1	tatsız	1
Anla-	18	Öğün-	4	kalabalık	2	Büyük Okyanus	1	Karşısına (karşına) çık-	1	tazelik	1
orman	18	öküz	4	kaldıraç	2	büyülü	1	Karşısına çık-	1	tecrübe	1
pek	18	özellik	4	kale	2	cahil	1	Karşısına dikil-	1	tehlike	1
şimdi	18	perişan	4	kalkan	2	Cahit Zarifoğlu	1	karton	1	Tehlike atlat-	1
taç	18	portakal	4	kalp	2	camlık	1	kasılı	1	Tek başına	1
alan	17	saç	4	kama	2	Can acısı	1	Kaşları çat-	1	teker	1
artık	17	sadece	4	kambur	2	Can bağışla-	1	Katet-	1	tekerlekli	1
başka	17	Sakarya	4	kamyon	2	Can bul-	1	katkı	1	tekrar	1
can	17	saz	4	Kanaat getir-	2	Can evinden vur-	1	Katlet-	1	tekzip	1
göre	17	serin	4	kanlı	2	Can gel-	1	Kavra-	1	televizyon	1
Hem	17	Sevin-	4	kaplı	2	Canı sıkıl-	1	Kavran-	1	tembih	1
İç-	17	sıra	4	karaltı	2	Canını ver-	1	kavuk	1	Temizlen-	1
keşif	17	sofra	4	Karar-	2	Canını yak-	1	Kavuştur-	1	temmuz	1
küçük	17	Sok-	4	karı	2	Canlandırıl-	1	Kayıbet-	1	temsil	1
makine	17	Sol-	4	kasaba	2	ceketli	1	kaydırak	1	Tepeden tırnağa kadar	1
önce	17	sonuç	4	kasnak	2	ceketsiz	1	kaygı	1	Tepin-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
üst	17	Şaş-	4	Kaşla göz arasında	2	cephe	1	kaygılı	1	tepki	1
Yaşa-	17	tane	4	Kavuş-	2	cesaret	1	kayıkcı	1	terazi	1
Yaz-	17	Tekin	4	kayıt	2	cevap	1	kayış	1	terli	1
yine	17	uç	4	Kaynaklan-	2	ceviz	1	Kayna-	1	terör	1
alt	16	uçurtma	4	kaza	2	ceylan	1	Kayseri	1	tesir	1
deniz	16	Unut-	4	Kendine gel-	2	ceza	1	Kazandırıl-	1	teslim	1
ile	16	uzak	4	kentleşme	2	cezaevi	1	Kazı-	1	tesviyeci	1
iyi	16	uzaktan	4	kertenkele	2	Charles Darwin (Çarls Darwin)	1	keçeli	1	tevekkül	1
ora	16	Var-	4	kıç	2	Christopher Colombus (Kıristofir Kolombus)	1	Keçiören	1	teyze	1
pamuk	16	vay	4	Kır-	2	Cıvıldaş-	1	keder	1	Tık-	1
sevgi	16	Vikingler	4	Kısır döngü	2	cici	1	Kekele-	1	Tıklatıl-	1
yıldız	16	Vuruş-	4	Kil	2	cimri	1	kekik	1	tiftik	1
yolculuk	16	vücut	4	kilci	2	civan	1	kelime	1	tipi	1
Aç-	15	Yak-	4	Kim bilir	2	cömert	1	Kelleş-	1	Titre-	1
Ademoğlu	15	Yanıtlar-	4	Kok-	2	cümbüş	1	keman	1	tiyatro	1
ağırlık	15	yapraklı	4	kolaylıkla	2	Çabala-	1	Kemir-	1	tohum	1
bahçe	15	Yarat-	4	Kork-	2	Çabuklaştı-	1	Kemiril-	1	tok	1
bazı	15	yasa	4	korsan	2	çadır	1	Kendi başına (başlarına)	1	tomurcuk	1
Boy	15	Yaşan-	4	Koru	2	çağ	1	Kendi kendine	1	topaç	1
dağ	15	yazık	4	koruma	2	çağrı	1	Kendini bir yerde bul-	1	Tophane	1
Duy-	15	yel	4	Korun-	2	Çak-	1	Kenetle-	1	Toplan-	1
evet	15	yelken	4	koskoca	2	çakıllı	1	kese	1	toplum	1
gezgin	15	yerküre	4	koyu	2	çalıkuşu	1	kesim	1	toplumsal	1
kök	15	yeryüzü	4	köpük	2	Çalın-	1	keskin	1	Toz-	1
köy	15	yoksa	4	kötülük	2	Çalışıl-	1	keyif	1	töre	1
Oyna-	15	yön	4	Kral Hieron (Hiyeron)	2	Çalıştırıl-	1	Keyiflen-	1	trafik	1
perde	15	yumurta	4	Kucak	2	Çalmadık kapı bırakma- (kalmamak)	1	keyifli	1	trompet	1
taraf	15	yurt	4	kukuleta	2	çam	1	kıl	1	TSK	1
Vur-	15	zar	4	kulak	2	çanak	1	Kımraş-	1	tufan	1
Anlat-	14	zavallı	4	kulübe	2	çap	1	kına	1	tulumba	1
birlik	14	zorluk	4	Kurcala-	2	çaput	1	kıpkırmızı	1	Tuna	1
Bulun-	14	1522	3	kurşun	2	çaresiz	1	kır	1	tur	1
Düş-	14	800	3	kuruyemiş	2	Çaresiz kal-	1	Kırıl-	1	turma	1
Düşün-	14	abla	3	kuşkusuz	2	çaresizlik	1	Kıs kıs gül-	1	turunculu	1
gemi	14	açlık	3	kuvvet	2	çarpcı	1	kısaltma	1	tutam	1
gerçek	14	Afrika	3	kuzey	2	çarpım	1	Kısıt-	1	tutsak	1
Getir-	14	Ağustos Böceği	3	Kuzey Kutbu	2	Çatal matal	1	kıskaç	1	Tutuş-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
hamam	14	aile	3	Kütür kütür	2	Çatırda-	1	kısmet	1	Tuzağa düş-	1
neden	14	Akdeniz	3	lazım	2	Çatla-	1	kışlık	1	tuzak	1
nine	14	alev	3	lel	2	çatlak	1	Kıta	1	Tuzak kur-	1
renk	14	Almanya	3	liman	2	çay	1	kıvılcım	1	tüfek	1
tam	14	ansızın	3	lokma	2	çayır	1	Kıvrın-	1	Türetil-	1
Yapıl-	14	araç	3	madde	2	çedik	1	Kıy-	1	Türk Hava Yolları	1
Anadolu	13	asıl	3	makara	2	çekidüzen	1	kıyamet	1	Türkiye Büyük Millet Meclisi	1
bulut	13	Atla-	3	manda	2	Çekin-	1	kızak	1	tüylü	1
Çıkar-	13	Ayır-	3	Maşallah	2	çekirdek	1	kızarık	1	tüystüz	1
dayı	13	ayrıca	3	matbaa	2	çelimsizlik	1	kızıl	1	uçak	1
dört	13	Ayrınl-	3	mektup	2	çene	1	Kızıldeniz	1	Uçsuz bucaksız	1
Götür-	13	ayrıntı	3	melek	2	çeşme	1	kilometre	1	ufacık	1
Hal	13	Bağla-	3	Meraklan-	2	Çevir-	1	kiraz	1	Ufacık tefecik	1
kadın	13	bakış	3	mermi	2	Çevril-	1	kirli	1	Ufal-	1
nere	13	başkomutanlık	3	mızrak	2	çığlık	1	kirlilik	1	Uğurla-	1
on	13	bebe	3	Miyavla-	2	Çığlık bas-	1	kirpik	1	Ulu Cami	1
sevinç	13	belli	3	mürettebat	2	Çıkıl-	1	kişi	1	Ulusal Kurtuluş	1
Sor-	13	Benze-	3	müzik	2	Çın çın öt-	1	klişe	1	uluslararası	1
Tanı-	13	Beslen-	3	Nazilli	2	çınar	1	Koç yiğit	1	Um-	1
vakit	13	bilet	3	Ne çıkar?, Ne (mi) çıkar?	2	çırak	1	Kokla-	1	umut	1
yani	13	Bir türlü	3	Ne dersin?	2	çıtı	1	koku	1	umutsuz	1
yardım	13	birazcık	3	nesne	2	çiçekli	1	Kolaylaştır-	1	Umutsuzluğa kapıl-	1
Yürü-	13	birtakım	3	nihayet	2	çiftçi	1	Kollan-	1	Unutul-	1
ancak	12	Böbürlen-	3	nokta	2	Çiğne-	1	Koluna gir-	1	ustabaşı	1
anne	12	bölge	3	ocak	2	Çil yavrusu gibi dağıl-	1	komut	1	Utan-	1
Ara-	12	buluşçu	3	okla	2	Çile çek-	1	komutan	1	utanç	1
arka	12	burgu	3	Oksan-	2	Çilesi dol-	1	konaklama	1	Uy-	1
Çek-	12	burun	3	Oku-	2	çini	1	Konu komşu	1	Uyandır-	1
çiçek	12	cetvel	3	olanak	2	çiroz	1	konuk	1	uyarı	1
demir	12	çarşamba	3	Olsa olsa	2	çizgi	1	konukluk	1	uygar	1
durum	12	çeşitli	3	Oluştur-	2	çoban	1	Konul-	1	Uygula-	1
ise	12	çıplak	3	Ortaya çık-	2	Çocuk oyuncağı	1	Konuşul-	1	Uykuya dal-	1
iyilik	12	Çin	3	ot	2	Çoğalt-	1	Konya	1	Uzun boylu	1
kara	12	çoğunluk	3	Oynatıl-	2	Çoluk çocuk	1	kor	1	Ümide kapıl-	1
Konuş-	12	çöp	3	Oyul-	2	çöküntü	1	Korkut-	1	üniforma	1
orta	12	dakika	3	oyuncu	2	Çölleş-	1	koskocaman	1	Üre-	1
sana	12	dar	3	Öf!	2	Çömel-	1	Koşul-	1	Üret-	1
sokak	12	darbeci	3	öğle	2	Çukur	1	koşum	1	Ürk-	1
şarkı	12	Daya-	3	Ölç-	2	dağınık	1	Koşup moşup	1	üstelik	1
uzun	12	Den-	3	Önüne düş-	2	dahi	1	koşut	1	Üstlen-	1
Yüz (çehre)	12	denizci	3	Önüne kat-	2	Dal budak sal-	1	Kov-	1	Üstüne (üstlerine) yürü-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Allah	11	ders	3	Öp-	2	dalgın	1	Kovala-	1	Üstüne ... titremek	1
arkadaş	11	diğer	3	örgü	2	dallı	1	kovalamaca	1	Üstüne üstüne git-	1
At-	11	Dik-	3	Örtül-	2	darlık	1	Kovan	1	üzüntülü	1
çelik	11	Dikil-	3	Öt-	2	darmadağın	1	Kovul-	1	Vakit kazan-	1
çünkü	11	dikkat	3	Öv-	2	davar	1	Koyul-	1	vallahi	1
dolaş	11	Dinlen-	3	özlem	2	davet	1	koyun	1	Varıl-	1
gerek	11	dişli	3	palto	2	davranış	1	köle	1	Vasco da Gama(Vasko dö Gama)	1
gök	11	Diz-	3	park	2	dayak	1	köpekli	1	vazife	1
hava	11	dokuma	3	Partner Humanoid (Partnır Hüminoid)	2	dede	1	köprü	1	velvele	1
herkes	11	Dol-	3	Paylaş-	2	değerli	1	köse	1	vergi	1
imece	11	Don-	3	Pırlı pırlı	2	değersiz	1	kötü	1	verici	1
insansı	11	Dövüş-	3	piskopos	2	değın	1	kudretli	1	verimli	1
kapı	11	Düşür-	3	pişti	2	Değıştir-	1	kukla	1	Veysel	1
kez	11	düzgün	3	polis	2	dek	1	kum	1	Victor Hugo (Viktor Hügo)	1
oğul	11	Eğil-	3	Portekizli	2	Del-	1	kumaş	1	vida	1
oyun	11	eğlence	3	sabır	2	delikanlı	1	kurak	1	vıran	1
sahne	11	elbise	3	saçlı	2	Delin-	1	kurakçıl	1	vitamin	1
Sultan	11	elveda	3	Sadi	2	Delir-	1	kuram	1	yabancı	1
taş	11	Eriş-	3	saf	2	Dene-	1	kurban	1	yağışlı	1
Taşı-	11	eşya	3	Sal-	2	denetim	1	kursak	1	Yakalan-	1
tepe	11	etraf	3	salı	2	denizcilik	1	kurtçuk	1	Yakıl-	1
yaşam	11	Ettir-	3	samanyolu	2	denli	1	Kurtuluş Savaşı	1	Yakınlaş-	1
Açıl-	10	ey	3	sanat	2	Dere tepe düz	1	Kurul-	1	yalan	1
akşam	10	fare	3	sanayileşme	2	derece	1	kurulu	1	Yan gelip yat-	1
altın	10	fazla	3	sancı	2	Deriner	1	Kurutul-	1	yangın	1
Ay (zaman dilimi)	10	formül	3	sandal	2	Derlen-	1	Kus-	1	Yanıl-	1
belki	10	gaga	3	sandık	2	Derli toplu	1	Kuş uçmaz kervan geçmez	1	Yanılt-	1
beyaz	10	genç	3	Sarar-	2	Derman ara-	1	kuşak	1	Yanıp yakıl-	1
birbiri	10	genellikle	3	Sarsıl-	2	deste	1	Kuşatıl-	1	yanıt	1
birer	10	Gezin-	3	satıcı	2	destekçi	1	kuşsever	1	yanlış	1
Çal-	10	giyecek	3	savaşçı	2	Destekle-	1	Kutup Yıldızı	1	yapayalnız	1
çevre	10	göğüs	3	sayı	2	Devrek bastonu	1	Kuyruğa gir-	1	yapıt	1
Dayan-	10	Gökyüzüne (göğce) ser çek-	3	sayın	2	devrik	1	kuytu	1	Yâr	1
doğa	10	Göz kırp-	3	Sayın Arşimet	2	dikdörtgen	1	kuyumcu	1	Yara sar-	1
geçmiş	10	günaydın	3	sefer	2	dikey	1	Kuzey Amerika	1	Yaralan-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Geliştiril-	10	gündüz	3	semiz	2	Dil dök-	1	kuzeybatı	1	Yararlanıl-	1
geri	10	Haber ver-	3	serbest	2	Dile getir-	1	Küçük gör-	1	Yaratıl-	1
ihtiyar	10	hakikat	3	Sığın-	2	Dilfeza	1	kümele	1	Yaraya merhem1	ol-
kış	10	hangi	3	sık	2	dipçik	1	kürklü	1	Yarım kal-	1
Koy-	10	hatta	3	Sıralan-	2	direkt	1	kürsü	1	yarışma	1
odun	10	hey	3	sincap	2	direnç	1	Küşteri	1	Yasaklan-	1
Öl-	10	Hindistan	3	siper	2	direngen	1	Laf anla-	1	Yaş-	1
sanki	10	hoşça	3	Sıraküza	2	dirlik	1	Laf işit-	1	Yaş (gözyaşı)	1
Sev-	10	İbn Battuta	3	Soğu-	2	Diz boyu	1	Lakırtı et-	1	Yaşlan-	1
silindir	10	içten	3	soluk	2	Dize gel-	1	lamba	1	yatağan	1
Uç-	10	ikinci	3	sonsuz	2	dizin	1	leblebi	1	yavaşça	1
ulus	10	İlk Çağ	3	sonsuzluk	2	Dizinin (dizlerinin) bağı çözül-	1	leylak	1	yavşan	1
yakın	10	inanç	3	soru	2	doğacılık	1	libas	1	yaya	1
yaş	10	İpek Yolu	3	sorun	2	Doğran-	1	lütfen	1	yaylı	1
yürek	10	ipucu	3	Sökül-	2	doğrultu	1	lütuf	1	yayvan	1
ağustos	9	iyice	3	Söylen-	2	doğrulu	1	mademki	1	Yazın(edebiyat)1	
ana	9	Japonya	3	Söz al-	2	Doğu ve Batı Afrika	1	maden	1	yazmacılık	1
art	9	Kabar-	3	suç	2	dokuz	1	Magellan	1	yeğrek	1
ayak	9	kabul	3	Sürtün-	2	Doldur-	1	mahalle	1	yelkenli	1
aynı	9	Kaçın-	3	Sürül-	2	Doldurul-	1	mahkum	1	yelkovan	1
bayrak	9	kalınlık	3	Sürün-	2	dolunay	1	mahluk	1	yemen	1
böylece	9	Kalkın-	3	Sürüp git-	2	Dolup taş-	1	Malta	1	Yemen	1
çalışma	9	Kan	3	sütnine	2	donanık	1	Manisa	1	Yen-	1
devam	9	Kanatlan-	3	şahit	2	Donat-	1	Mansur	1	yenilikçi	1
dost	9	kapak	3	Şebnem	2	Donup kal-	1	manzara	1	Yer al-	1
düşman	9	karanlık	3	şemsiye	2	dopdolu	1	marangoz	1	Yerinden oynat-	1
fabrika	9	karar	3	şişe	2	doruk	1	maraton	1	Yerine koy-	1
farklı	9	Karşılaş-	3	tabiat	2	doyumsuz	1	Marco Polo (Marko Polo)	1	Yerleş-	1
Geliş-	9	karşılık	3	tadımlık	2	Döğüş-	1	martı	1	Yerleştiril-	1
gökyüzü	9	kas	3	tahterevalli	2	dökme	1	masmavi	1	yerli	1
Göster-	9	kaş	3	tamamen	2	dökümcü	1	Massachusetts1 (Mesaşusets) Teknoloji Enstitüsü	1	Yeşer-	1
güç	9	kavga	3	Tanıtlı-	2	Dönül-	1	Matlaş-	1	Yeşilköy	1
hareket	9	kaya	3	tas	2	dönümlük	1	mavili	1	yığın	1
hayvan	9	Kaybol-	3	Tasarla-	2	Dönüş-	1	mayalı	1	Yıkı-	1
heyecan	9	kelebek	3	Taşın-	2	dörtlük	1	medeniyet	1	Yıkıl-	1
ışık	9	kemik	3	taze	2	döşeli	1	Medine	1	yıkıntı	1
İn-	9	kent	3	tebessüm	2	Döv-	1	medya	1	yılan	1
kimse	9	kerata	3	Tekincik	2	Dr. Cynthia Breazeal (Sintiya Bireyzıl)	1	megafon	1	yıldırım	1
masal	9	kervan	3	teknoloji	2	dua	1	Mehmet	1	yıldızlı	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
palamut	9	kısım	3	teknolojik	2	duvaklı	1	mehtap	1	Yıprat-	1
sabah	9	kıyı	3	tembel	2	dupduru	1	mekan	1	yırtıcı	1
saygı	9	kilogram	3	Terkos	2	durak	1	Mekke	1	Yırtıl-	1
sevgili	9	koca	3	ters	2	Duraksa-	1	Melih Cevdet	1	yiğit	1
sırt	9	Kop-	3	teşekkür	2	Durulan-	1	memnun	1	Yiğit	1
Sultan Orhan	9	Koru-	3	tıpkı	2	duvarcı	1	menkıbe	1	Yinele-	1
tarla	9	koza	3	ticaret	2	Duyul-	1	mercek	1	yoksun	1
tüm	9	köşeli	3	Toparlan-	2	Duyur-	1	merdiven	1	Yol göster-	1
üç	9	köylü	3	Topla-	2	duyuru	1	mert	1	Yola koyul-	1
ülke	9	kurtuluş	3	Turgut	2	düğün	1	Mert	1	Yollara düş-	1
ümit	9	kutu	3	tuş	2	Dünyaya ilan et-	1	mesken	1	Yor-	1
vatan	9	kuvvetli	3	Tutun-	2	Dünyayı yerinden oynat-	1	mesut	1	yorgan	1
Yaklaş-	9	kuzgun	3	Türkçe	2	dürüst	1	meşale	1	yosun	1
yara	9	lakırtı	3	Türkiye	2	dürtüş	1	mevsim	1	Yozlaş-	1
yiyecek	9	mavilik	3	Türkler	2	Düş Bilgisayarı	1	Meydan oku-	1	yönetim	1
acı	8	meğer	3	Tüt-	2	düşkün	1	meyveli	1	yumak	1
Ak-	8	milyonlarca	3	tüy	2	Düzelt-	1	mihrap	1	Yun-	1
An	8	minicik	3	ufuk	2	düzey	1	mimber	1	Yunan	1
anlam	8	Mustafa Kemal	3	Uğraş-	2	ebe	1	miniminnacık	1	Yunus Emre	1
At	8	Ne denli	3	Ulaştır-	2	ebemkuşağı	1	minnet	1	Yuri Gagarin (Yuri Gagarin)	1
ateş	8	Ne olur?	3	Ulusal Kurtuluş Savaşı	2	Eciş bücüş	1	mis	1	yuva	1
Bekle-	8	nefes	3	Ulusal Salma Buyrukları	2	ecza	1	miyav	1	Yuva kur-	1
beri	8	neredeyse	3	umutsuzluk	2	Edremit	1	mor	1	yüce	1
biraz	8	niçin	3	uygun	2	Edremitli	1	motosiklet	1	yük	1
birden	8	oda	3	uykusuz	2	Ee	1	muhabbet	1	Yüklen-	1
Çağır-	8	Okun-	3	uyuşuk	2	Ege	1	muhakkak	1	yükseklik	1
hacim	8	olay	3	Ümit Burnu	2	eğitim	1	Murat	1	yün	1
idi	8	Oluş-	3	ümitsizlik	2	Eğlen-	1	Mustafa Kamal	1	Yüreği çarp-	1
İlerle-	8	otomobil	3	ürün	2	eğlenceli	1	mutlaka	1	Yürüt-	1
İlker	8	ova	3	Üst baş	2	Eğlendir-	1	mutsuz	1	Yüz çevir-	1
iplik	8	Oyala-	3	Üz-	2	Ek-	1	mühim	1	Yüzü ak (ol)-	1
kırk	8	öğrenci	3	üzüntü	2	ekin	1	mükafat	1	Yüzüne kan gel-	1
Kon-	8	ölçü	3	Vah!	2	Eklen-	1	müthiş	1	zafiyet	1
köpek	8	öte	3	varlık	2	ekran	1	nabız	1	zahmet	1
Kullanıl-	8	öz	3	Veril-	2	eksik	1	nakışlı	1	Zaman zaman	1
kurt	8	özgül	3	Vık vık	2	eksiklik	1	Nam al-	1	zamanlı	1
nakış	8	palanga	3	Ya!	2	Eksil-	1	nareke	1	Zedele-	1
oduncu	8	Parçala-	3	yaban	2	Ekvator	1	Nasrettin Hoca	1	zehir	1
ozan	8	Patla-	3	Yağ-	2	El (halk)	1	naz	1	zenabüküm	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
parça	8	pembe	3	yağış	2	El birliği	1	Nazilli Basma Fabrikası	1	zenbil	1
rüya	8	plastik	3	Yakala-	2	El ele ver-	1	Ne ise	1	zenginlik	1
Salla-	8	rağmen	3	Yalvar-	2	El koy-	1	Ne iyi	1	zerre	1
Sanayileş-	8	sabırsız	3	yaman	2	elbet	1	Ne mümkün	1	Zıpla-	1
Sar-	8	Saf (pür)	3	Yanaş-	2	Elde et-	1	Ne var ki	1	zırh	1
sene	8	Sağ (yön)	3	Yansı-	2	Elden ne gelir	1	Ne yapıp edip	1	zırhlı	1
sıkı	8	sağlam	3	Yansit-	2	Ele avuca sığma-	1	nefer	1	ziyaret	1
Sür-	8	sahip	3	yaralı	2	elektrik	1	Nefesi kesil-	1	zorlu	1
süre	8	sakal	3	Yararlan-	2	elektronik	1	nefret	1		
şekil	8	sakın	3	yardımcı	2	Eline düş-	1	nehir	1		
tarih	8	salıncak	3	yarı	2	Eline geç-	1	Neme lazım	1		
Türk	8	Sallan-	3	yarım	2	Elini (bile) sürme-	1	nereli	1		
ulu	8	salon	3	yarış	2	elverişli	1	neşe	1		
yağmur	8	saman	3	Yaslan-	2	emek	1	ninni	1		
yarık	8	santimetre	3	yaşasın	2	emin	1	nitelik	1		
yavaş	8	sarı	3	Yaşatıl-	2	Emret-	1	Norveçli	1		
yeşil	8	Sat-	3	Yatış-	2	emrihak	1	Not al-	1		
ağız	7	Savaş-	3	yayla	2	engel	1	nöbet	1		
ASIMO	7	Sayın Kral	3	Yazdır-	2	enlem	1	nur	1		
Aş-	7	Sek-	3	yemiş	2	ense	1	nüfuz	1		
aşağı	7	sel	3	yepyeni	2	epey	1	obruk	1		
Bakın-	7	Ser-	3	Yerleştir-	2	er	1	Of!	1		
basma	7	sert	3	yeşillik	2	Er-	1	Oh!	1		
beş	7	serüven	3	Yet-	2	Er (ya da) geç	1	Okşa-	1		
Bir yandan	7	Seslenil-	3	yetersiz	2	Eratosthenes (Eratostenes)	1	Okut-	1		
birkaç	7	seyirci	3	Yık-	2	esin	1	okyanus	1		
Bit-	7	sıcak	3	Yıl-	2	esirlik	1	Olan biten	1		
Değiş-	7	sıkıntı	3	yırtık	2	Eski Yunan Çağı	1	olası	1		
deli	7	sınırlı	3	yokuş	2	Eskişehir	1	olasılık	1		
Dinle-	7	sıvı	3	yorgun	2	Eskişehir-Kütahya	1	olgu	1		
dolu	7	sızı	3	Yönet-	2	esnaf	1	Oluşturul-	1		
erkek	7	soğuk	3	Yükle-	2	Esne-	1	Onayla-	1		
göl	7	Sökün et-	3	yürekli	2	eşlik	1	onur	1		
gölge	7	şahin	3	Yüz-	2	eşsiz	1	onurlu	1		
Gül-	7	şair	3	Yüzüne bak-	2	Etienne Gaspard Robert (Etiyen Gaspar Robert)	1	orkestra	1		
hiçbir	7	tahta	3	zaten	2	Etkile-	1	ormanlık	1		
II. Hieron	7	tamam	3	Zorla-	2	evcil	1	Orta Anadolu	1		
kabuk	7	Tamamla-	3	120.00	1	Eveleme	1	ortak	1		
Kaldır-	7	Tanış-	3	130	1	evrim	1	ortalık	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kalem	7	Tartış-	3	1400	1	evvel	1	Ortaya koy-	1
kalın	7	tartışma	3	1405	1	Eyle-	1	Otlat-	1
Kara Memiş	7	Taş-	3	1492	1	eyvah	1	otsu	1
kardeş	7	telaş	3	1498	1	Eyvahlar olsun	1	Oturt-	1
Katıl-	7	ten	3	15 Temmuz 2016	1	Ezil-	1	Oturul-	1
Kaz-	7	ter	3	15 Temmuz Şehitler Köprüsü	1	Farkına var-	1	Otuz iki dişine trampet (keman) çaldır-	1
Kes-	7	tertemiz	3	1519	1	fayda	1	Oy-	1
Kesil-	7	tıkırtı	3	1600	1	feda	1	oymak	1
kol	7	Tırman-	3	1800	1	Ferhat	1	Oynaş-	1
komşu	7	ton	3	1804	1	fert	1	Oynat-	1
kral	7	toz	3	1900	1	Fethet-	1	oyuncak	1
Kullan-	7	tünel	3	1961	1	fıkra	1	oyunsuz	1
kuma	7	tür	3	1986	1	fırıldak	1	ozon	1
masa	7	ulusal	3	2003-2006	1	fırın	1	Öfkelen-	1
merak	7	un	3	2008	1	Fırlat-	1	öğüt	1
metre	7	usta	3	2011	1	fırsat	1	Öğüt al-	1
önemli	7	uyanık	3	287	1	Fırsat kolla-	1	Öğüt ver-	1
pencere	7	uyku	3	3,5	1	fidan	1	Ölçül-	1
resim	7	Uzat-	3	48	1	fikir	1	Öldür-	1
rüzgar	7	uzay	3	500	1	fil	1	Ömer Hayyam	1
saat	7	ünlü	3	57	1	filiz	1	Öne sür-	1
sınıf	7	üzere	3	60	1	Film oynat-	1	Önemse-	1
Sön-	7	Üzül-	3	600	1	fitil	1	öneri	1
sözcük	7	Vurul-	3	7	1	Fransa	1	Önlen-	1
şehit	7	yamaç	3	A!	1	futbol	1	Önüne çık-	1
tank	7	yanak	3	Aaa!	1	Fülüsühmerek muhtaç (olmak)	1	öpücük	1
tatlı	7	Yaptır-	3	acayip	1	gaddar	1	Ört-	1
top	7	Yara-	3	Acele	1	galiba	1	övgü	1
Ulaş-	7	Yarala-	3	Acı-	1	gaye	1	öykü	1
Uzan-	7	yas	3	Acı duy-	1	gayret	1	özbeöz	1
yalnız	7	Yaz (mevsim)	3	Acık-	1	gazlı	1	özel	1
Yan-	7	yazı	3	aç	1	Gazlı Göl	1	özge	1
yaşlı	7	Yazıl-	3	Aç biilaç	1	Geber-	1	Özür dile-	1
yeğen	7	yazma	3	açacak	1	Gece gündüz demeden	1	pala	1
yemek	7	Yedir-	3	adak	1	Geç kal-	1	paltolu	1
Yıkan-	7	Yelken aç-	3	Adam ol-	1	geçici	1	Pamir Dağları	1
Ah!	6	yeterince	3	Adan-	1	gedik	1	papatya	1
alın	6	Yetiş-	3	Advanced Step in Innovative Mobility	1	Gelecek	1	Parçalan-	1
altı	6	yirmi	3	Affola	1	gelişigüzel	1	Parla-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
araba	6	Yol al-	3	Afyonkarahisar	1	Geliştir-	1	Parlat-	1
Avrupa	6	yorgunluk	3	ağ	1	Gem vur-	1	paşa	1
ayna	6	Yorul-	3	ağa	1	gen	1	patırtı	1
azim	6	Yunanlılar	3	ağaçsız	1	Gençleş-	1	pedal	1
Bağır-	6	yüzden	3	Ağar-	1	gençlik	1	pelit	1
Bas-	6	yüzyıl	3	ağlayış	1	Genişlet-	1	Pembeleş-	1
bozkır	6	Zannet-	3	Ağrı-	1	gereç	1	peri	1
camı	6	zengin	3	Ağzında dağıl-	1	gereksiz	1	petek	1
Cik	6	2000	2	Ağzından çık-	1	gergin	1	piliç	1
çıban	6	28	2	akıl	1	Geri çevir-	1	pir	1
çöl	6	5	2	Akıp git-	1	Geri kalma-	1	piyasa	1
Dal-	6	71	2	Aklında kal-	1	Geril-	1	porcelen	1
dert	6	ABD	2	Aklını başından al-	1	Gerin-	1	poyraz	1
dev	6	acaba	2	Aklını kaçır-	1	geveze	1	Programlan-	1
deve	6	adeta	2	akraba	1	gevşeklik	1	proje	1
dış	6	Adlandırıl-	2	Aktar-	1	gezi	1	Psikopos Digne (Dinye)	1
dil	6	Affet-	2	alay	1	gidiş	1	Ptolemaios (Batlamyus)	1
dilim	6	ağır	2	Aldat-	1	Gidiver-	1	pullu	1
efendi	6	Ağla-	2	alem	1	Giril-	1	Quest for Curiosity	1
Eğ-	6	ağrı	2	alet	1	girişim	1	Rahatla-	1
ekmek	6	Akdeniz Bölgesi	2	Alexander von Humboldt (Aleksandır von Humbolt)	1	giyinik	1	Rastlan-	1
eş	6	Akdenizli	2	algılama	1	Gobi Çölü	1	renksiz	1
eşek	6	akıllı	2	Alıcı gözle bak-	1	golf	1	rıza	1
fakat	6	Akın akın	2	Alım satım	1	göçmen	1	rivayet	1
Geçir-	6	aksi	2	Alıştır-	1	Gödek	1	Roald Amundsen (Roald Amundsen)	1
Görül-	6	almaca	2	alışveriş	1	gölgeli	1	Robert	1
gövde	6	An-	2	Ali	1	Göm-	1	Robert Falcon Scott (Rabırt Falkın Sıkı)	1
güneş	6	Anıl-	2	alim	1	Gömül-	1	Robert Peary (Rabırt Piri)	1
hayat	6	Anımsa-	2	alkış	1	Gönder-	1	Robocup	1
hoş	6	anıt	2	Allah'ın günü	1	Gönderil-	1	Robotcup	1
Isır-	6	aracı	2	allı	1	Gönül al-	1	Rol al-	1
ince	6	armağan	2	altılı	1	Gönül ver-	1	Rol oyna-	1
İncele-	6	askerlik	2	altmış	1	Gönüle gir-	1	Roma Kumandanı Marcellus	1
İp	6	asla	2	Aman be!	1	gönülsüzce	1	Romalılar	1
Kaç-	6	aslan	2	Amerika	1	görev	1	roman	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kafa	6	aşk	2	Amundsen	1	görevli	1	rotatif	1
kağıt	6	Ateşle-	2	an	1	Görmüş geçirmiş	1	ruh	1
kağnı	6	Atlas Okyanusu	2	anacık	1	görünüş	1	ruhsal	1
Kalk-	6	av	2	anaç	1	görüŧ	1	rutubet	1
karınca	6	avlu	2	Anadolu Manzaraları	1	Görüŧ-	1	saadet	1
Karıŧ-	6	Avrupalı	2	Anadolu Yakası	1	gösterge	1	sabıkalı	1
Karusel	6	Aydede	2	Andır-	1	gösterişli	1	sabırsızlık	1
Kat-	6	ayrı	2	anı	1	göstermelik	1	Sabrı taş-	1
kazan	6	bacak	2	Anımsat-	1	Göz al-	1	sağ	1
Kendinden (kendimden) geç-	6	Bağ (Üzüm ekili yer)	2	aniden	1	Göz alıcı	1	Sağa sola	1
Lafonten	6	Bağdaŧ kur-	2	anlamlı	1	Göz altına al-	1	Sağla-	1
mal	6	bağlamak	2	Anlaşıl-	1	Göze (gözüne)1 iliŧ-	1	sahil	1
millet	6	bakır	2	Anlatıl-	1	Göze al-	1	Sahip çık-	1
Nao Humanoid (Nao Hüminoid)	6	bal	2	anlayışsız	1	Gözet-	1	sakallı	1
ömür	6	baltalık	2	anneee	1	Gözetle-	1	Sakarya Irmağı	1
örnek	6	balya	2	annee	1	gözlemle	1	sakıncalı	1
parmak	6	bar	2	ansiklopedi	1	Gözleri yaşar-	1	saklı	1
rahat	6	bari	2	apaçık	1	Gözlerine inanama-	1	saksı	1
San-	6	Basıl-	2	apak	1	Gözüm görmesin!	1	Salın-	1
sanayi	6	Başar-	2	apartman	1	Gözümün nuru	1	Sallandır-	1
Seyret-	6	Başlan-	2	apaydınlık	1	Gözüne kestir-	1	Salma (vergi)	1
silah	6	Bat-	2	Aptallaŧ-	1	Gözünü ... dik-	1	saltanat	1
Şaşır-	6	Bayıl-	2	Ara sıra	1	gözyaşı	1	Samsun	1
Şeyh Küŧteri	6	be	2	arabacı	1	Gözyaşlarını tutama-	1	sancak	1
tabii	6	Beklen-	2	aracılık	1	gravür	1	Sanıl-	1
teneke	6	bel	2	aralıksız	1	Grönland	1	saniye	1
türkü	6	Belir-	2	Arapça	1	Gururunu okŧa-	1	sap	1
yaprak	6	Belirt-	2	araŧtırma	1	Gücü yet-	1	Sapına kadar	1
yarın	6	bembeyaz	2	Araya gir-	1	güçlük	1	Saptır-	1
Yat-	6	Besle-	2	Araya karıŧ-	1	Gül	1	saraç	1
Yitir-	6	beton	2	Ardı arkası kesilme-	1	Güle güle	1	Sarıl-	1
yukarı	6	Biç-	2	arı	1	Güle oynaya	1	Sarkıtıl-	1
yumruk	6	Bildir-	2	Arka arkaya	1	güllü	1	sarma	1
1921	5	bilgin	2	Arka ver-	1	güm	1	savunmak	1
adım	5	bilimsel	2	Arslan ağzı	1	gündelik	1	Savur-	1
aman	5	Bir başına	2	Arŧimet Yasası	1	Güneŧ	1	saydam	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
birçok	5	Bir sürü	2	Artıkça art-	1	güney	1	Saygı duy-	1		
Doğ-	5	Birer ikişer	2	asil	1	Güney Amerika	1	Sayıl-	1		
Dökül-	5	Boğaziçi Köprüsü	2	Asya	1	gürültü	1	sayısız	1		
dudak	5	boşluk	2	Asya ve Afrika Kıtaları	1	güverte	1	seccade	1		
duygu	5	boya	2	Aşağıdan al-	1	güya	1	Seçil-	1		
elbette	5	Boynu bükük	2	aşkın	1	güz	1	sedir	1		
esir	5	boyun	2	ata	1	güzellik	1	sefa	1		
eski	5	Boz-	2	atasözü	1	Ha!	1	Sefasını sür-	1		
firma	5	Bozul-	2	atık	1	Haber al-	1	seferberlik	1		
giysi	5	bölük	2	atlı	1	haberci	1	sefil	1		
gönül	5	böylesi	2	avcı	1	Hacıkadın Deresi	1	Sefiller	1		
görüntü	5	buğday	2	Avrupa Birliği	1	haç	1	Selamla-	1		
gür	5	bunca	2	Avrupa Yakası	1	Hah!	1	sele	1		
Güven-	5	buz	2	avuç	1	hak	1	semer	1		
haber	5	büyüklik	2	Avun-	1	Hak (Allah)	1	Semir-	1		
hafta	5	cam	2	Ay	1	hakikaten	1				
hayal	5	Can ver-	2	Ayak bas-	1	haklı	1				
haydi	5	canan	2	Ayaklarına kara sular in-	1	Haklı ol-	1				
hayır	5	canavar	2	aydın	1	haksız	1				
hız	5	cep	2	Aydın	1	haksızlık	1				
hikaye	5	cıvıl	2	Aygar	1	Hâl al-	1				
Hisset-	5	cisim	2	aygıt	1	hala	1				
içeri	5	coğrafya	2	ayı	1	halat	1				
insanlık	5	Coş-	2	Ayıl-	1	halbuki	1				
inşaat	5	coşku	2	ayırmaca	1	Halik	1				
iz	5	cüce	2	ayırt	1	Halt et-	1				
kaç	5	çabucak	2	ayva	1	ham	1				
Kar	5	Çağla-	2	Ayy!	1	hamal	1				
karın	5	çakıl	2	ayyıldızlı	1	hamur	1				
kenar	5	çalışkan	2	az	1	hanım	1				
Keşfet-	5	Çalıştır-	2	Az bulunur	1	hareketlilik	1				
kılıç	5	çamur	2	Az gitmek uz git-	1	harika	1				
Kismet	5	Çanakkale	2	Azat et-	1	harman	1				
kolay	5	çarık	2	azıcık	1	Hasan	1				
Kurtar-	5	Çarpış-	2	babacık	1	hasret	1				
Kurtul-	5	çatal	2	baca	1	Hasret git-	1				
kütük	5	çetin	2	bacı	1	Hasret kal-	1				
mavi	5	çevreci	2	badem	1	Hastalan-	1				
okul	5	çingirak	2	Bağ	1	Hattat Emin Barın	1				
omuz	5	çift	2	bağır	1	Havalan-	1				
Otur-	5	çimen	2	bağırış	1	Hayali Tayfun	1				

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
oysa	5	Çinliler	2	Bağışla-	1	Haykır-	1				
Öğren-	5	Çiz-	2	bağlantılı	1	Haymana	1				
öteki	5	Çoruh	2			hayret	1				
para	5	Çök-	2			haz	1				
peki	5	Çöz-	2			hazırlık	1				
pençele	5	çukur	2			hazine	1				
QRIO (Kuriyo)	5	daima	2			hedef	1				
Rastla-	5	daire	2								
saray	5	Daldır-	2								
saye	5	Dalgalan-	2								
		Damla-	2								
		dans	2								
		dayanak	2								
		Değ-	2								
		değer	2								
		Değerlendiril-	2								
		değirmen	2								

Ek 3 Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
bir	460	şehit	5	ejderha	2	Aydınlatıl-	1	hayır	1	sakın	1
Ol-	273	tıp	5	ekmek	2	Ayıkla-	1	hayli	1	sakız	1
bu	231	tırnak	5	Eksik olma-	2	aylık	1	Hazar Denizi	1	sakin	1
De/ da (bağlaç)	224	Toraman	5	elçi	2	ayna	1	hazır	1	sakince	1
ve	187	Uyan-	5	Elde et-	2	ayol	1	Hazır cevap	1	sakinler	1
O	135	Uyandır-	5	eleman	2	ayrık	1	hazine	1	Sakla-	1
De-	120	yavru	5	Elinden geleni yap-	2	ayrım	1	hediye	1	saklı	1
çok	95	Yazıl-	5	elma	2	ayva	1	Hee!	1	Saldır-	1
Yap-	88	yemiş	5	Emeği boşa (hebaya) git-	2	Azal-	1	helallik	1	saldırı	1
insan	85	Yen-	5	Engûri	2	Azalt-	1	Hemen hemen	1	Salık ver-	1
ne	84	yol	5	Er-	2	Azar işit-	1	hemfikir	1	Salın-	1
ben	79	yüksek	5	Eri-	2	azimli	1	herhangi	1	Salih Dede	1
Et-	78	zaten	5	eşsiz	2	bacak	1	Hesap et-	1	salkım	1
Git-	77	zavallı	5	Etkilen-	2	Bağdat Cephesi	1	hestee	1	salon	1
Gel-	72	13	4	etkinlik	2	bağımsız	1	heybet	1	Samanoğulları	1
Mi/ mu /mü /mı	72	akıl	4	Ettir-	2	bağır	1	Hıçkır-	1	sanayi	1
için	70	alev	4	evlek	2	Bağla-	1	Hırpalan-	1	sandık	1
ama	69	Altı (rakam)	4	eylül	2	bahane	1	Hiç mi hiç	1	santim	1
Yaz-	66	Ara ver-	4	Eyvah!	2	bağış	1	hiddet	1	santral	1
sonra	65	Arada bir	4	Fırsat bul-	2	bahtıyarlık	1	Hindistan cevizi	1	sap	1
şey	65	arslan	4	fırtına	2	Bakakal-	1	Hint	1	saplı	1
var	65	Art-	4	fidan	2	bakıcı	1	hizmet	1	Saptan-	1
gün	64	Asık surat	4	funda	2	bakımsız	1	Homurdan-	1	sardalya	1
Karagöz	63	aslı	4	fundalık	2	balina	1	homurtu	1	sarılı	1
her	60	azgın	4	Gayrı	2	ballıbaba	1	homurtulu	1	sarışın	1
daha	59	baca	4	gazete	2	Bas-	1	Hoppalaa!	1	Sarmala-	1
kadar	59	bağımsızlık	4	gelenek	2	Basra	1	Hoş gör-	1	sarp	1
sen	57	bari	4	genel	2	Basra Körfezi	1	Hoş karşıla-	1	sarsıntı	1
Başla-	55	Basıl-	4	general	2	Baş eğ-	1	hu	1	satır	1
Gör-	55	Başına gel-	4	Genişle-	2	Baş tacı	1	hudutlu	1	savun	1
gibi	54	bey	4	Geri çevir-	2	Baş üstüne	1	huzursuzca	1	savunma	1
kendi	49	bilgili	4	Giriş-	2	başarısız	1	Hürkuş Yolları	1	Say-	1
İste-	46	birden	4	gizli	2	Başı dik	1	hürmet	1	Saye sal-	1
yer	46	çabuk	4	göç	2	Başıboş dolaş-	1	hürriyet	1	saygı	1
Bak-	45	Çarp-	4	gökyüzü	2	başkalık	1	hüzün	1	Saygı duy-	1
büyük	44	Çök-	4	gönül	2	başkentlik	1	İh ih ih!	1	sebep	1
kitap	43	dal	4	Gözden geçir-	2	Başkonuk	1	ıhlamur	1	Seç-	1
çocuk	42	dalga	4	Gurur duy-	2	Başmimar	1	II. İnönü Savaşı	1	seçenek	1
iç	42	davulcu	4	Gül gül ol-	2	başparmak	1	ırmak	1	seçim	1
öyle	42	defa	4	Gülüş-	2	başpilot	1	ıslak	1	seferberlik	1
Al-	41	Değiş-	4	Güm güm	2	başvuru	1	ısrarlı	1	seher	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
küçük	41	Den-	4	gündüz	2	batı	1	ışıklı	1	sekiz	1
ile	39	Dene-	4	güney	2	Batı Cephesi Kumandanı İsmet İnönü	1	ışıldı	1	seksen	1
Bil-	38	deneme	4	Haberleş-	2	Batılı	1	ışın	1	selam	1
diye	38	dersiiz	4	hadise	2	Bayan Brown	1	İşit-	1	Selam sabah	1
Kal-	38	dert	4	hafıza	2	baygın	1	i	1	Selamla-	1
Sev-	38	dikkat	4	hakim	2	bayır	1	ibadet	1	Selamlaş-	1
Ver-	37	Doğ-	4	haklı	2	be	1	İbrahim Paşa Konağı	1	Selçuklu Türkleri	1
zaman	37	Dolaş-	4	Halil Paşa	2	bebe	1	İbrahim Usta	1	Selçuklular	1
Hacivat	36	domates	4	Hallet-	2	Bebek	1	İçe (içine) sindir-	1	Selman-ı Pak	1
iyi	36	dost	4	hamam	2	becerikli	1	İçer-	1	semt	1
su	36	dört	4	Hamdullah Suphi Bey	2	beğeni	1	içeri	1	senaryo	1
biz	35	durum	4	hani	2	Beğenil-	1	içtenlikle	1	Sendele-	1
değil	35	duvar	4	Harca-	2	bekçi	1	iddiasız	1	Seni gidi ... seni	1
böyle	34	Duyul-	4	Harekete geçir-	2	bekçilik	1	İfade et-	1	Ser-	1
Bul-	34	düğme	4	harıl	2	Beklen-	1	ihmal	1	serçe	1
kız	34	emek	4	harika	2	Bekleş-	1	ihtimal	1	Sertleş-	1
yıl	34	Emzir-	4	hasat	2	Bektaş	1	ihtisas	1	sessizce	1
ara	33	engel	4	Hastalan-	2	belalı	1	iken	1	sessizlik	1
en	33	ertesi	4	hastane	2	Beli bükül-	1	İki büküm	1	sevap	1
üzeri	33	Fark et-	4	havacı	2	Belirlen-	1	ikinci	1	sevgili	1
anne	32	gaga	4	hayret	2	belirli	1	ikram	1	Seyahatname	1
bana	32	Geliş-	4	Hazırla-	2	Belirt-	1	il	1	seyir	1
göz	32	Gez-	4	haziran	2	Belirtil-	1	ilave	1	seyirci	1
Ki (bağlaç)	32	görev	4	hece	2	Belle-	1	İleri sür-	1	Seyit	1
Öğren-	32	güçlü	4	hesap	2	belumde	1	ilerleme	1	seyrek	1
adam	30	hafta	4	heves	2	bembeyaz	1	ilgi	1	Seyyah-ı âlem Evliya Çelebi	1
Çalış-	29	hareket	4	hey	2	bendeniz	1	ilişki	1	sıcacık	1
nine	29	Hatırla-	4	heyecanlı	2	benli	1	ilişkin	1	sıçrayış	1
ev	28	henüz	4	hırçın	2	bent	1	ilkbahar	1	sıfır	1
ses	28	Hoşlan-	4	Hititler	2	beraber	1	imal	1	sık	1
Söyle-	28	İngilizler	4	Hop hop!	2	Berberice	1	iman	1	sıkıntılı	1
baba	27	istek	4	huzur	2	Berberiler	1	İmbiklen-	1	sımsıkı	1
yan	27	İsten-	4	hücre	2	Bez-	1	İmdat!	1	sınır	1
Çık-	26	işgal	4	Hücuma geç-	2	bezgin	1	imparatorluk	1	sıradan	1
dünya	26	kambur	4	hüner	2	Bık-	1	inceleme	1	sırf	1
Ankara	25	karayel	4	Hürkuş	2	Bırakıl-	1	İncelet-	1	sıska	1
doğru	25	karın	4	I. İnönü Savaşı	2	bi	1	incelik	1	Sıva-	1
Oku-	25	kaya	4	ırgat	2	bilek	1	İncit-	1	sıvı	1
Anla-	24	kaza	4	Isın-	2	bilgisizlik	1	inek	1	Sız-	1
baş	24	kere	4	İşıl işıl	2	bilimci	1	inkar	1	Sızlan-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
başka	24	kısım	4	idare	2	bilimsel	1	İnleş-	1	Sızlat-	1
bütün	24	Kör Mustafa	4	İdare et-	2	Bilirsen	1	İnsan insanı alışverişte görsün.	1	sihir	1
çiçek	24	kucak	4	ifade	2	Biliş-	1	insani	1	silah	1
hayat	24	kusur	4	ince	2	bilmiş	1	insanlık	1	silgi	1
ışık	24	Kuşköy	4	isabet	2	binbir	1	insanoğlu	1	Silin-	1
nasıl	24	layık	4	istifa	2	binlerce	1	İnsanoğlu çiğ süt emmiştir.	1	Silkele-	1
öğretmen	24	lazım	4	İşlet-	2	Bir an evvel	1	inşa	1	Sindir-	1
önce	24	makine	4	itibaren	2	Bir düşüncedir al-	1	inşallah	1	sinek	1
ad	23	mavi	4	İyceden	2	Bir o kadar	1	ipincecik	1	sinir	1
biri	23	mektup	4	İyileş-	2	Bir türlü	1	İran Şahı Tahmasp	1	sis	1
Çıkar-	23	mücadele	4	İzin ver-	2	Birer birer	1	İrdele-	1	Sivas	1
davul	23	nisan	4	İzle-	2	Birik-	1	iri	1	sivil	1
Tanı-	23	niye	4	izleme	2	Birinci Dünya 1 Savaşı	1	İrkil-	1	Soğu-	1
yok	23	nokta	4	Jim (Cim)	2	birincilik	1	isim	1	Sol-	1
Atatürk	22	Ödüllendir-	4	Kafkas Cephesi	2	Birisini tanımak için ya seyahate gideceksin ya yemek yiyeceksin.	1	İsim tak-	1	sonraki	1
Düşün-	22	öteki	4	kahraman	2	Birleş-	1	İslam	1	sonsuz	1
Sinan	22	padişah	4	Kaldırıl-	2	birtakım	1	İspanya	1	Sonuç al-	1
ya	22	pembe	4	kale	2	bitişik	1	istekli	1	Sonuç ver-	1
Yaşa-	22	sağlamak	4	Kalkıver-	2	bitki	1	İstenil-	1	Sonuçlan-	1
Bulun-	21	Salla-	4	Kanarya Adaları	2	biyolojik	1	istifade	1	sonuçsuz	1
dil	21	sevinç	4	kanepe	2	Bizanslılar	1	istikbal	1	sonuncu	1
okul	21	sıçra	4	kanı	2	Boğul-	1	istiklal	1	soyadı	1
son	21	sistem	4	Kanuni	2	Bombala-	1	İş gör-	1	Sön-	1
leylek	20	Sorul-	4	Kapa-	2	bomboş	1	İş ver-	1	sönük	1
siz	20	Süleymaniye (Camii)	4	kapak	2	bora	1	işaret	1	Söylenil-	1
şiir	20	sürekli	4	kar	2	Boş otur-	1	İşe başla-	1	söylenti	1
şimdi	20	Süsle-	4	Karadeniz	2	Boşal-	1	İşe yara-	1	Söz altında kalma-	1
yeni	20	şarkı	4	karanfil	2	Boşalt-	1	İşi bit-	1	Sözün gelişi	1
artık	19	şikayet	4	Karıştır-	2	boşluk	1	işiiize	1	Sözünü dinle-	1
ayak	19	şu	4	Karşılaş-	2	boşuna	1	İşiiize bahın (işine bak!)	1	subay	1
camii	19	tabiat	4	karşılık	2	bot	1	İşit-	1	suçlu	1
Görün-	19	tabii	4	Karşılık ver-	2	boya	1	işkence	1	sultan	1
Gül-	19	Takıl-	4	Karşısına çık-	2	Boydan boya	1	işlem	1	Sultan Süleyman	1
güzel	19	tamam	4	kasım	2	Boyun eğ-	1	işsizlik	1	Sun-	1
hem	19	Taşı-	4	Katılaş-	2	boyunca	1	İtelen-	1	surat	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
iki	19	tat	4	katkı	2	boyut	1	itibar	1	sümbül	1
Konuş-	19	tedavi	4	Kay-	2	böcek	1	İyi kötü	1	süpürge	1
Sor-	19	tokmak	4	kayalık	2	Bölün-	1	İyileştir-	1	süreç	1
toprak	19	top	4	Kaydet-	2	buğday	1	iyimser	1	sürpriz	1
gerek	18	tüm	4	kayıt	2	bukle	1	izah	1	Sürt-	1
hep	18	türlü	4	Kayseri	2	Bulan-	1	İzlen-	1	sürü	1
hiçbiri	18	Uç-	4	Kazdır-	2	buncağız	1	İzmir	1	Sürüp git-	1
karşı	18	Unut-	4	kemik	2	Burk-	1	Julien Meyer	1	süsen	1
kim	18	Uy uy uy	4	Kendinden geç-	2	Bursa	1	jüri	1	sütun	1
şehir	18	uyku	4	kent	2	buruk	1	K	1	Şah Tahmasp	1
bazı	17	Uyu-	4	kervan	2	Buyruk ver-	1	kaçıncı	1	şahin	1
el	17	üzüm	4	kervansaray	2	büst	1	Kaçır-	1	şahit	1
Geç-	17	Var-	4	keşif	2	Büyüt-	1	Kadıköy Vecihi Tayyare İnşa Fabrikası	1	şalter	1
işte	17	varil	4	kilometre	2	cam	1	kadro	1	şanlı	1
Yüz (çehre)	17	Vecihi Hürkuş	4	Koca Sinan	2	Can sıkıntısı	1	Kafayı tak-	1	şanslı	1
zor	17	veya	4	koku	2	canavar	1	Kafkas Cephesi 7. Tayyare Bölüğü	1	şaşırtıcı	1
ancak	16	Yaşar-	4	Kon-	2	Canını ortaya koy-	1	Kâğıda kaleme sarıl-	1	şaşkınlık	1
birlikte	16	yayla	4	konak	2	ceket	1	Kahire	1	şebeke	1
Dinle-	16	Yetiş-	4	Konya	2	cephane	1	kahvehane	1	şeftali	1
ilk	16	Yıka-	4	Kop-	2	cephanelik	1	kakül	1	Şehzade Cami	1
iş	16	yıkıcı	4	Kopar-	2	cesaret	1	kalça	1	şekerli	1
resim	16	yıldız	4	Koru-	2	Cesaret ver-	1	kalın	1	Şekillen-	1
sözcük	16	Yolla-	4	Koyul-	2	cesur	1	kalp	1	şelale	1
tek	16	Yumuşa-	4	Kömürleştiril-	2	Cevahir Minaresi	1	Kalp kır-	1	şeritli	1
yaş	16	yuva	4	kös	2	Cevat Paşa	1	kalpli	1	Şeyh Saad Muharebesi	1
anlat	15	Yüz(sayı)	4	kumandan	2	Cezbet-	1	kamyonet	1	şık	1
avukat	15	1916	3	kurbağa	2	Christy Brownın (Kıristi Bıravn)	1	kan	1	şıvgın	1
belki	15	200	3	kurşun	2	cıvıltı	1	Kana-	1	şiddetli	1
bile	15	acele	3	Kurtuluş Savaşı	2	ciddi	1	kanaat	1	şişe	1
Çiz-	15	acı	3	Kuru-	2	cidecağum	1	Kanada	1	Şişir-	1
fakat	15	adlı	3	Kutül Amâre Zaferi	2	cideyrum	1	Kanat ger-	1	Şükret-	1
hava	15	ağrı	3	kuvvetli	2	cihan	1	Kanatlılar Birliği	1	şüphe	1
İcabettin Dayı	15	akım	3	kuyu	2	cilalı	1	Kanatlılar(dergi)	1	şüphesiz	1
köy	15	aman	3	kuzey	2	cins	1	Kanıksan-	1	ta	1
neden	15	anahtar	3	kürsü	2	civan	1	Kapan-	1	taarruz	1
söz	15	Andır-	3	kütüphane	2	civar	1	Kapısı açık	1	tabya	1
taraf	15	Anlamına gel-	3	La Gomera	2	Coştur-	1	Kapısını çal-	1	Tacetin	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Vur-	15	Anlatıl-	3	laboratuvar	2	cöriniyum	1	kapkara	1	taç	1
yarışma	15	araba	3	laf	2	cumartesi	1	Kapla-	1	Tahammülü kalma-	1
Bekle-	14	art	3	lamba	2	cüce	1	kaplan	1	tahmin	1
Dur-	14	asla	3	lodos	2	Cümbüşlen-	1	kapsam	1	tahrip	1
Gir-	14	ata	3	madem	2	cüsse	1	kaptanlık	1	tahsil	1
Göster-	14	Avlan-	3	mağrur	2	ç	1	karamsar	1	takdirname	1
hiç	14	Avrupa	3	mahalle	2	çaba	1	karargah	1	takım	1
oğul	14	ayrıça	3	mahcup	2	çabucak	1	Karart-	1	taklit	1
Öl-	14	Ayrıl-	3	maket	2	Çağır-	1	Karatay Kervansarayı	1	talih	1
Sür-	14	Bağdat	3	mal	2	Çağırt-	1	kardelen	1	talimat	1
tarih	14	Bağlan-	3	malzeme	2	Çağla-	1	karış	1	Tamamla-	1
Yapıl-	14	bakım	3	marangoz	2	Çağrıl-	1	Karış-	1	Tamamlan-	1
yoh	14	bal	3	martı	2	çakıntı	1	karlı	1	tanışıklık	1
Aç-	13	basamak	3	mehter	2	Çaldır-	1	kamumda	1	tarihçi	1
ağaç	13	Başlan-	3	melek	2	çalgi	1	Karşı karşıya	1	Tarihe geç-	1
Ay (zaman)	13	Bat-	3	memleket	2	çalılık	1	Karşı koy	1	tasarım	1
biraz	13	batarya	3	Men	2	Çalın-	1	Karşıla-	1	Taş-	1
birkaç	13	bayrak	3	meşgul	2	Çalışıl-	1	kasavet	1	Taşhan	1
deniz	13	Beğen-	3	Mevlana	2	çalışkan	1	kasırga	1	tatsız	1
diğer	13	benzer	3	mezun	2	Çalıştır-	1	Kaşlarını çat-	1	Tatsız tuzsuz	1
doktor	13	beyaz	3	miktar	2	Çanakçı Deresi	1	Kat-	1	tatsızlık	1
Dön-	13	Bırak-	3	milletvekili	2	Çanakkale	1	Katılaştır-	1	taviz	1
Edil-	13	biçim	3	milyonlarca	2	Çanaklı ilçesi	1	katır	1	tavuk	1
fazla	13	Bilin-	3	Mimar Sinan	2	çardak	1	katil	1	Tayyareci Fazıl	1
gemi	13	Bir araya getir-	3	misal	2	Çaresini bul-	1	Katlan-	1	Tayyareci Mektebi	1
hastalık	13	Bir zamanlar	3	Mona (Mona)	2	çaresiz	1	Kavuş-	1	Tayyareci Vecihi	1
herkes	13	Boşaltıl-	3	mucit	2	çaresizlik	1	Kavuştur-	1	tayyarecilik	1
Kır-	13	boy	3	mutlaka	2	Çat-	1	Kaybol-	1	tazyik	1
ora	13	buçuk	3	mühendis	2	Çatık kaş	1	kaygı	1	TBMM	1
ordu	13	bunca	3	Ne var ki	2	çatırtı	1	Kazı-	1	tebessüm	1
Otur-	13	büyüklik	3	nefer	2	çatlak	1	kehribar	1	tebrik	1
savaş	13	cevap	3	nefes	2	çay	1	kemer	1	Tebriz	1
süre	13	çalı	3	netice	2	Çekil-	1	kenar	1	tecrübeli	1
uzak	13	çanta	3	nitelik	2	Çevril-	1	Kendini göster-	1	teklifsiz	1
aile	12	çarşı	3	normal	2	çeyrek	1	Kes-	1	tekne	1
bilge	12	çene	3	ofis	2	Çıkıl-	1	Kesil-	1	teknik	1
Bin-	12	çığlık	3	Okşa-	2	çılgin	1	kesinkes	1	teknoloji	1
Bit-	12	Çıldır-	3	olgun	2	çıplak	1	keskin	1	telaş	1
bura	12	Çıtlık	3	Oluşturul-	2	çıraklık	1	keşişleme	1	Telaşlan-	1
çünkü	12	çöp	3	Onar-	2	çırpı	1	keyif	1	telaşlı	1
eski	12	Çöz-	3	Orman Kanunu	2	çırpınış	1	Kımıl-da-	1	temam	1
Kaldır-	12	defter	3	Ortadan kalk-	2	çinicilik	1	Kımıldan-	1	Temel Reis	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kapı	12	Değerlendirir-	3	ortalık	2	çiy	1	Kınalan-	1	temmuz	1
marş	12	denek	3	ot	2	çizgi	1	Kıpırdan-	1	temsil	1
nere	12	devir	3	Oturt-	2	çoban	1	kır	1	teneffüs	1
sıra	12	devlet	3	oysa	2	çoç	1	kırılğan	1	tercih	1
şekil	12	dilek	3	oyun	2	çorap	1	Kırkpınar Yağlı Güreşleri	1	tereddüt	1
üç	12	Dökül-	3	Ödüllendiril-	2	Çözül-	1	Kısa kes-	1	ters	1
yavaş	12	Duyur-	3	Öfkelen-	2	çözüm	1	Kıskan-	1	tertemiz	1
Anadolu	11	dümen	3	öğrenci	2	Dağıl-	1	kısmet	1	tescil	1
arkadaş	11	Düşünül-	3	Öğretil-	2	dah	1	kıta	1	teskin	1
At-	11	Düşünüp taşın-	3	öğretmenlik	2	dahha	1	kıvrak	1	Tez elden	1
aynı	11	Düşür-	3	ömür	2	dahi	1	kıyafet	1	THK Türk Kuşu	1
bilgi	11	düzen	3	Öv-	2	dahil	1	Kıymet bil-	1	THK Van İli Şubesi	1
bilim	11	Eğil-	3	özel	2	daima	1	kıymetli	1	Thomas Alva Edison	1
Çal-	11	elli	3	özgü	2	dair	1	Kızdır-	1	Tıkan-	1
Dayan-	11	Emret-	3	paha	2	Dalga dalga	1	Kızdırıl-	1	tır	1
farklı	11	erkek	3	panik	2	Dalgalan-	1	kızıl	1	Tırmala-	1
Getir-	11	Es-	3	Parıl-da-	2	dalgalı	1	kibirli	1	tiksinti	1
göre	11	esir	3	Parla-	2	dam	1	Kim bilir	1	Titch (Tiş)	1
Güler yüz	11	esmer	3	Paşa	2	Damlat-	1	kimileyin	1	titiz	1
hal	11	evet	3	pehlivan	2	daracık	1	kimsesiz	1	tohum	1
halk	11	evlat	3	perhiz	2	Daral-	1	kimyevi	1	tok	1
harf	11	Fırıl-	3	Pırıl pırıl	2	davranış	1	Kirala-	1	topaç	1
ise	11	fırsat	3	pilotluk	2	Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	1	Kiraya ver-	1	Toparlan-	1
İstanbul	11	Galatlar	3	portakal	2	dayak	1	Kirlen-	1	Tophane Sanat 1 Okulu	1
kalem	11	galiba	3	renkli	2	Dayak at-	1	kirli	1	toplam	1
kimse	11	genellikle	3	Romalı	2	defne	1	kişilik	1	toplantı	1
mermi	11	Gerçekleş-	3	ruh	2	Değ-	1	km	1	Toplatıl-	1
müzik	11	Getiril-	3	Rus	2	değer	1	kolaylıkla	1	topluluk	1
ön	11	Giy-	3	Ruslar	2	değin	1	kolordu	1	toplum	1
pek	11	Giydir-	3	rüya	2	dehşetli	1	koma	1	topuk	1
Taşın-	11	göğüs	3	Safinur	2	Delir-	1	komşuluk	1	Townshend	1
ülke	11	Gönderil-	3	sahi	2	Demeye kalma-	1	komut	1	tören	1
Yürü-	11	Görüş-	3	sakallı	2	demir	1	Konuşul-	1	tren	1
Ağla-	10	grup	3	sakat	2	Demirle-	1	Koparıl-	1	tufan	1
alan	10	Güle güle	3	Saklan-	2	deneyiş	1	kordon	1	tuğlacı	1
beyin	10	gülümseme	3	Salgılan-	2	depo	1	koridor	1	turna	1
bina	10	güz	3	sallanmak	2	dergi	1	Korkut-	1	Tuttur-	1
çapa	10	haberleşme	3	sanat	2	Derman bul-	1	koruma	1	tutum	1
çiftçi	10	Hacı Cavcav	3	Sar-	2	dernek	1	Korun-	1	Tutuş-	1
Dal-	10	hayranlık	3	sark	2	Destekle-	1	Kov-	1	tuzlu	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
dışarı	10	Hele	3	sarnıç	2	dev	1	Kovala-	1	Tuzsuz Deli Bekir	1
Geçir-	10	heyecan	3	Sat-	2	devamlı	1	köken	1	Tüken-	1
hikaye	10	ısrar	3	saye	2	deve	1	kömür	1	tür	1
incele	10	İdris	3	Sayıl-	2	Dicle Nehri	1	Kömürleş-	1	türbe	1
kabul	10	ilaç	3	seçili	2	Dik-	1	Kömürleştir-	1	Türk Hava Kurumu	1
Kullan-	10	İlgilen-	3	Selimiye (Camii)	2	dikenli	1	köpük	1	Türk Hava Kurumu Başkanı	1
madde	10	imkan	3	Sere	2	dikensiz	1	köpüklü	1	Türk Kuşu	1
milli	10	inanç	3	Seslen-	2	Dikil-	1	kör	1	Türkiye Cumhuriyeti	1
Oyna-	10	incecik	3	sessiz	2	dikili	1	Körlen-	1	Türkler	1
saat	10	İnle-	3	Sevindir-	2	Dikkat çek-	1	körpe	1	Türklük	1
sonuç	10	iyice	3	sıcak	2	dikkatlice	1	kral	1	Uçak Makine Mühendisliği	1
tabak	10	kabuk	3	Sıkıl-	2	Dilden dile	1	Kucakla-	1	Uçsuz bucaksız	1
tam	10	kanat	3	Sır-	2	Dile-	1	kuğu	1	Uçur-	1
Tut-	10	Kanuni Sultan Süleyman	3	sırt	2	dilim	1	kullanım	1	uçurtma	1
Türk	10	Kapat-	3	sokak	2	Dilinden anla-	1	kullanışlı	1	Uf!	1
uçak	10	Karar-	3	Soy-	2	Dillere destan ol-	1	kum	1	ufacık	1
Yetiştir-	10	kat	3	sulu	2	dimdik	1	Kur'an	1	Ufak tefek	1
yürek	10	kavga	3	Sunul-	2	din	1	kural	1	Uğraşıl-	1
alt	9	Kaybet-	3	Sürdür-	2	dip	1	kurban	1	Uğraştır-	1
ampul	9	kaynak	3	Süslen-	2	direk	1	Kurtar-	1	ulu	1
beş	9	kelime	3	şafak	2	direktif	1	kurtuluş	1	ulus	1
Edison	9	Kendi kendine	3	şair	2	diş	1	kurucu	1	Uluslararası Havacılık Organizasyonu (ICAO)	1
emin	9	Keşfet-	3	şart	2	dişbudak	1	kusursuz	1	Umutunu kes-	1
kadın	9	keşke	3	Şaşır-	2	doğma	1	Kuş Dili Festivali	1	Umursa-	1
kardeş	9	kırk	3	şefkat	2	doğri	1	Kuşköylüler	1	Umutsuzluğa kapıl-	1
kasaba	9	kıyı	3	şen	2	doğruca	1	Kuvayımilliyeci	1	unlu	1
Katıl-	9	Kızar-	3	Şenlen-	2	Doğrula-	1	kuytu	1	unsur	1
kolay	9	kimyasal	3	şevk	2	doğu	1	Kuzey Afrika	1	unutulmaz	1
Koy-	9	kokulu	3	Şıkır şıkır	2	Doğu	1	Küçük Hayrullah Camii	1	Utan-	1
köylü	9	komutan	3	Şiş-	2	doğum	1	küçüklük	1	Utandır-	1
Kurul-	9	kontrol	3	şöyle	2	Doğur-	1	Kükre-	1	uyanık	1
kuş	9	kök	3	şubat	2	dokunuş	1	kükrek	1	uyarı	1
Mustafa	9	köpek	3	şura	2	dokuz	1	külfet	1	Uygula-	1
sadece	9	köprü	3	tahta	2	Dolan-	1	kültür	1	Uykusu kaç-	1
Sık sık	9	köşe	3	Tak-	2	dolayısıyla	1	künk	1	Uykusuz düş, davulsuz cümbüş olmaz.	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
tel	9	Kurtul-	3	takip	2	Doldur-	1	kürek	1	Uyutmisiz	1
Temel	9	kurul	3	tamamen	2	Doldurul-	1	Küs-	1	Uzak dur-	1
Ya!	9	kuşak	3	tanık	2	Doluver-	1	Kütahya	1	Uzaklaştır-	1
yani	9	Kuşat-	3	Tanrı	2	donanma	1	lağım	1	uzman	1
yardım	9	Küçük Yunus	3	tapınak	2	dopdolu	1	Lak laka lak lak!	1	Uzun boylu	1
Yık-	9	kül	3	taşlık	2	dostsuz	1	lale	1	ücret	1
yine	9	Lily (Lili)	3	tayın	2	döntük	1	liderlik	1	üçüncü	1
yumurta	9	lira	3	tayin	2	Dönüş-	1	liste	1	ülkü	1
akşam	8	mart	3	teker	2	Dönüştürül-	1	lokanta	1	ümitsizlik	1
ana	8	masa	3	telefon	2	Dört bir yana ferman çıkar-	1	loş	1	üniversite	1
Azeri	8	Meclis	3	temel	2	Döv-	1	lütfen	1	Üret-	1
bazen	8	merdiven	3	temiz	2	Dövüş-	1	Lütfi Paşa	1	Ürpert-	1
bugün	8	meydan	3	teori	2	dul	1	lütuf	1	Üsküdar	1
dağ	8	Meyer	3	tepe	2	duman	1	Maarif Vekâleti	1	Üsküdar Paşakapısı İdadisi	1
dede	8	mimarbaşı	3	terk	2	durak	1	madalyon	1	üstelik	1
devam	8	mimarlık	3	test	2	Durdur-	1	mağlup	1	Üşüt-	1
dış	8	mor	3	teşvik	2	Durdurul-	1	mahir	1	üvey	1
eser	8	mutfak	3	THK	2	Durup dinlenmeden	1	Mahpeyker	1	üye	1
genç	8	muvaffak	3	tıpkı	2	duruyı	1	mahsus	1	üzüntü	1
gölge	8	mücevher	3	ton	2	Duyumsa-	1	mahzen	1	Vaaay be!	1
hali	8	mümkün	3	Tony (Toni)	2	Duyurul-	1	mahzun	1	Vadi Muharebesi	1
hemen	8	müşteri	3	Toplan-	2	düğüm	1	makam	1	Vah vah!	1
ışık	8	nazlı	3	tribün	2	Düğümle-	1	makinist	1	vallaha	1
kahve	8	neşe	3	tuhaf	2	dülgerlik	1	makus	1	Van Gölü	1
kez	8	neyiiz	3	Tutul-	2	Dümen kır-	1	Malazgirt Savaşı	1	varlık	1
koca	8	nice	3	Tükür-	2	dürbün	1	mana	1	vatandaş	1
komşu	8	Niğdeli Ali	3	tül	2	Dürt-	1	mantar	1	Vay be!	1
konu	8	oda	3	Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu)	2	dürüst	1	mantık	1	Vay canına	1
kötü	8	Okun-	3	Türkçe	2	düşünceli	1	mantıklı	1	vay canına!	1
Kur-	8	omuz	3	ucuz	2	Düşünceye (düşüncelere) dal-	1	Marangoz Yusuf Ağa	1	Vazgeçil-	1
meşe	8	on	3	ufak	2	Düzenlen-	1	marifet	1	Vecihi Sivil Tayyare Mektebi	1
Mustafa Kemal	8	ortam	3	ufuk	2	düzey	1	marka	1	Vecihi SK	1
Osmanlı	8	Ortaya çık-	3	Uğra-	2	düzgün	1	Marmara Adası	1	Vecihi XIV uçağı	1
Öğret-	8	Öbür dünya	3	uğur	2	Eamonn (İmın)	1	maskara	1	Vecihi XV	1
patates	8	önceki	3	Um-	2	edinim	1	maun	1	Vecihi XVI	1
rağmen	8	palamut	3	ustalık	2	Edime	1	mazur	1	verici	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
renk	8	pamuk	3	usul	2	Eee	1	mecburen	1	Veryansın et-	1
rüzgar	8	parlak	3	utanç	2	efendim	1	mecburiyet	1	Veysel	1
saz	8	pencere	3	uygun	2	eğilim	1	medrese	1	vezir	1
tarla	8	rahatsızlık	3	uykulu	2	Eğlendir-	1	meğer	1	Vurgula-	1
Tuzsuz	8	rastlamak	3	Uzan-	2	Eh	1	Mehmetçik	1	vücutça	1
Uğraş-	8	Sağa sola	3	Uzat-	2	Eh!	1	melodi	1	Weimar (Veymar) Mühendislik Okulu	1
uzun	8	Sal-	3	ünlü	2	ekip	1	meltem	1	yaa	1
üst	8	San-	3	Üretil-	2	Eklen-	1	memme	1	Yağ-	1
yahu	8	sayfa	3	üstün	2	El çek-	1	memeli	1	yağış	1
yakın	8	sayı	3	Üz-	2	elbise	1	memnun	1	yağlı	1
yalnız	8	sembol	3	vaziyet	2	elektriksel	1	menekşe	1	yağsız	1
yurt	8	Sevil-	3	Vecihi	2	elense	1	Meraklandır-	1	yahut	1
an	7	seyran	3	vefat	2	Eleştir-	1	meraklı	1	Yak-	1
Ara-	7	Seyret-	3	vinç	2	elmas	1	merhaba	1	yaklaşım	1
Araştır-	7	Sırala-	3	Vurul-	2	elumde	1	Merhem ol-	1	yamaç	1
ateş	7	Sil-	3	Vücuda getir-	2	Emek harca-	1	merkez	1	yangın	1
bahçe	7	siyah	3	yabani	2	Emek ver-	1	mermer	1	Yanı sıra	1
Başar-	7	sohbet	3	yağ	2	emir	1	mertek	1	yanılma	1
belli	7	sonbahar	3	yağmurla	2	endişe	1	mesafe	1	yanıltıcı	1
beri	7	Sök-	3	Yakın-	2	enerji	1	mesela	1	yanıt	1
birçok	7	Sürün-	3	yaklaşık	2	engelli	1	meslek	1	yanına	1
bölge	7	şans	3	yalnızlık	2	Eninde sonunda	1	mesut	1	yapayalnız	1
çek	7	Tanış-	3	yapıcılık	2	Er (asker)	1	metre	1	yapışmak	1
derin	7	taş	3	yaprak	2	Eril-	1	mevcut	1	Yar-	1
dopamin	7	tayyareci	3	Yar (sevgili)	2	Eriş-	1	Mevzilen-	1	yara	1
Duy-	7	tecrübe	3	Yarat-	2	erken	1	Meydana çık-	1	yaratık	1
düğün	7	Tek başına	3	yardımcı	2	Erzincan	1	Meydana getir-	1	yarış	1
geri	7	teklif	3	yaşam	2	Erzurum	1	mezar	1	yarışmacı	1
görüntü	7	tepki	3	Yaşan-	2	esaret	1	Mihlan-	1	yaşanmışlık	1
hangi	7	teslim	3	yatak	2	esenlik	1	Mımmın	1	Yaşat-	1
İngiliz	7	Topçu-	3	Yayımlan-	2	esinti	1	Mırıldan-	1	yaşlı	1
kaç	7	Topla-	3	yayıncı	2	Eskişehir	1	Mısır	1	yatay	1
kafa	7	Tufan	3	Yazdır-	2	esprili	1	mısra	1	Yatıl-	1
karı	7	tuvalet	3	yazık	2	eşit	1	Midas	1	Yatıştır-	1
Kazan-	7	türkü	3	yetersiz	2	Etimesgut	1	Milli Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey	1	yavaşça	1
kısa	7	uçuş	3	Yokla-	2	Etimesgutlu	1	Milli Eğitim Bakanlığı	1	yaver	1
Koca Seyit	7	Ulaş-	3	Yolunu tut-	2	etki	1	milyon	1	yavrucağız	1
Kork-	7	vakit	3	Yorul-	2	Etrafını sar-	1	Mimarbaşı Sinan	1	Yaygınlaş-	1
Kutül Amâre	7	Vazgeç-	3	yön	2	evlen	1	minnacık	1	Yayı-l	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Mehmet Âkif	7	Yakala-	3	yukarı	2	Evlendir-	1	Miralay Ali İhsan Bey	1	Yaylat-	1
muhteşem	7	yakınma	3	yumak	2	evlilik	1	Mirliva Halil Kut Paşa	1	yazılı	1
ocak	7	Yaklaş-	3	yumruk	2	evvel	1	model	1	yazlık	1
önemli	7	yalnızca	3	yumuşak	2	Ey!	1	modern	1	Yedi mahalleden kov-	1
parça	7	Yanıl-	3	yürekli	2	eyi	1	moral	1	yediyordu	1
sabah	7	yanlış	3	Yüzbaşı Hilmi Bey	2	eyvallah	1	motor	1	Yeğle-	1
Sevin-	7	yapıcı	3	yüzgeç	2	Ezberle-	1	muamele	1	Yeniçeri Ocağı	1
sınıf	7	yapılı	3	yüzyıl	2	Ezil-	1	mucibince	1	Yenil-	1
soğuk	7	yapım	3	Zaman zaman	2	F	1	mucize	1	Yer al-	1
sol	7	Yaptır-	3	zehirli	2	faaliyet	1	mucizevi	1	Yerinde durama-	1
Söylen-	7	Yaralan-	3	zeka	2	fakülte	1	Mudanya	1	Yerinden oynat-	1
tekrar	7	yarım	3	zırhlı	2	falán	1	mukavva	1	Yerini tut-	1
usta	7	Yaşlan-	3	ziraat	2	Farabi	1	muktedir	1	Yerle bir et-	1
üzere	7	Yat-	3	102	1	fare	1	mum	1	Yerleştirir-	1
verem	7	yayınevi	3	1037	1	fayda	1	mutluluk	1	Yerleştiriril-	1
Ye-	7	yel	3	12.	1	faydalı	1	Mükafatlandır-	1	yeşertme	1
yiğit	7	yeniçeri	3	13.300	1	faydasız	1	Mürdümeri Sokağı	1	Yeşilköy	1
yoksa	7	Yerleş-	3	13.Kolordu	1	felç	1	mürekkep	1	Yeşilyurt Tayyare Mektebi	1
yüzden	7	yeşil	3	1490	1	Fen Şubesi	1	müşfik	1	yetenek	1
zafer	7	Yet-	3	15	1	Ferahlat-	1	mütehassıs	1	yetenekli	1
Açıl-	6	yeter	3	15.	1	ferahlaticı	1	mütevazı	1	yeterince	1
altın	6	yılan	3	150	1	ferik	1	nadiren	1	yeterli	1
amaç	6	yunus	3	1556	1	festival	1	namlu	1	Yetin-	1
arka	6	Yük ol-	3	1588	1	Fethet-	1	Nargin Adası	1	yetişkin	1
asker	6	zeki	3	17.45	1	Fethi (Bey)	1	nasır	1	Yığıl-	1
at	6	zevk	3	18	1	fevkalade	1	Ne olur	1	Yıkan-	1
ayrı	6	zihinsel	3	1879	1	feyiz	1	neçi	1	yıkıcılık	1
az	6	Zorlan-	3	1882	1	fıkıh	1	nedecehsiz	1	Yıkıl-	1
Bağır-	6	10	2	1896-1969	1	fıkra	1	nefis	1	yıkıntı	1
Bah- (bak-)	6	12	2	19	1	fındık	1	nefret	1	Yıldır-	1
Büyü-	6	14	2	1917-1967	1	Fidan boylu	1	nesnel	1	Yıpran-	1
Cevap ver-	6	16	2	1918	1	fil	1	net	1	yiğitlik	1
cezve	6	1914	2	1920	1	filiz	1	neyiz	1	Yinele-	1
çam	6	1915	2	1930-1935	1	fincan	1	nicelik	1	yirmi	1
çare	6	1917	2	1932	1	Fino Kilisesi	1	niçin	1	Yit-	1
Düş-	6	1921	2	1935	1	fırsat	1	ninni	1	yoğun	1
düşman	6	2	2	1937	1	fizik	1	nişanlı	1	Yoğur-	1
elbet	6	21	2	1939	1	fiziksel	1	Niyetlen-	1	yoksun	1
elektrik	6	30.000	2	1947	1	flüt	1	Not düş-	1	yokuş	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
gelin	6	40-50	2	1954	1	foç	1	Nuh	1	Yol aç-	1
gene	6	724	2	1969	1	Fransız Julien Meyer (Jülyen Meyer)	1	Nuri (Bey)	1	Yol al-	1
gerçek	6	8	2	2003	1	Frigler	1	obur	1	Yol boyu	1
güç	6	a	2	22	1	Frigya Kralı Midas	1	Ocean Zırlısı	1	yolcu	1
Gülümse-	6	acaba	2	25	1	futbol	1	odun	1	yorgun	1
hasta	6	açık	2	26	1	füze	1	Of!	1	yorgunluk	1
hatıra	6	adımla	2	29	1	gadirlik	1	oğlan	1	yosunlu	1
hatta	6	Affet-	2	32	1	gam	1	Ohhh!	1	youv	1
Hazırlan-	6	ağa	2	33	1	garip	1	okkalık	1	yönerge	1
hoş	6	ağırlık	2	4	1	ğaye	1	okudi(1)	1	Yönet-	1
idi	6	ağız	2	481	1	gayet	1	olağanüstü	1	yöneticilik	1
ihtiyaç	6	Ağlan-	2	50	1	gayrimeskun	1	olasılık	1	yöntem	1
ileri	6	Ak-	2	57	1	Gazi Mustafa Kemal	1	Oldur-	1	yöre	1
ilerle	6	Aldır-	2	6	1	geçen	1	olgu	1	yudum	1
ilgili	6	alet	2	62	1	Geçin-	1	Olgunlaştır-	1	Yumurtla-	1
İN-	6	Alın-	2	7	1	Geçiril-	1	olumsuz	1	Yumuşat-	1
İnan-	6	Ali	2	81	1	Geçirt-	1	olumsuzluk	1	Yunan	1
iplik	6	Alkışla-	2	9	1	Geçıştır-	1	Olun-	1	Yunmuş arınmış (ol-)	1
kağıt	6	Allah	2	900	1	geçit	1	omurgalı	1	Yunus	1
karar	6	Almanya	2	980	1	geçiyi	1	onay	1	Yunusçuk	1
kazma	6	Angora	2	Aa!	1	geçmiş	1	onbaşılık	1	yuruyi	1
kırıl	6	Anker	2	abe	1	geldiiz	1	onsuz	1	Yusuf Ağa	1
kol	6	Anlaşıl-	2	Acemioğlanlar Okulu	1	gelincik	1	onulmaz	1	Yutuver-	1
Koş-	6	arazi	2	Acı-	1	gelinlik	1	Onurlandır-	1	yuvarlak	1
Kullanıl-	6	arı	2	Acı çığlık	1	Gelip geç-	1	Oooooh!	1	Yücel-	1
kuyruk	6	Artır-	2	Acık-	1	gelirsiz	1	Oralı olma-	1	yücelik	1
mimar	6	aslan	2	açı	1	gelişim	1	oran	1	yüklü	1
Oluştur-	6	Aş-	2	Açıkla-	1	genelge	1	organize	1	Yükselt-	1
orman	6	aşağı	2	açılış	1	geniş	1	Orta Çağ	1	Yüreği ferahla-	1
orta	6	Aşama	2	açlık	1	Gerçekleştiril-	1	Ortadan kaldır-	1	Yüreğini hoplat-	1
öte	6	Ata	2	ada	1	gerçi	1	Ortadan kaybol-	1	Yürütül-	1
para	6	atasözü	2	Ada-	1	gerekli	1	ortak	1	Yüz-	1
parmak	6	ayakkabı	2	adamcağız	1	gereksinim	1	Ortaya çıkar-	1	Yüz takın-	1
peki	6	aygıt	2	adami	1	gergin	1	Ortaya koy-	1	Yüzü ak, alını açık (ol-)	1
sanki	6	Ayrı-	2	Adan-	1	Geri çekil-	1	oruç	1	yüzüncü	1
sefer	6	Ayyy!	2	Addet-	1	Gezin-	1	Osmanlı Türkleri	1	Yüzünü ekşit-	1
sene	6	babacık	2	adet	1	gider	1	otomobil	1	zahmetsizce	1
sert	6	bağlı	2	Adını ko-	1	giderem	1	otuz	1	zenginlik	1
tane	6	bahar	2	Adlandırıl-	1	Giresun	1	ova	1	zerre	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
tatlı	6	Bahset-	2	affedici	1	girişim	1	Oy!	1	zihin	1
tebeşir	6	baht	2	Affedil-	1	girişi	1	Oyla-	1	ziyaret	1
torun	6	Bakıl-	2	Afrika	1	gitar	1	oymacılık	1	Zorla-	1
ümit	6	balık	2	Ağaçlandır-	1	gitgide	1	Oynat-	1	zorluk	1
Üzül-	6	bambaşka	2	Ağar-	1	giysi	1	oyuncak	1	zorunlu	1
vatan	6	Bastır-	2	Ağır aksak	1	Gizlen-	1	oyuncu	1		
Veril-	6	başarı	2	Ağır gel-	1	Gizli tut-	1	Ö	1		
vücut	6	başarılı	2	Ağırlaş-	1	gizlilik	1	Öde-	1		
Yan-	6	başlangıç	2	Ağırnas Köyü	1	gong	1	ödev	1		
yapı	6	başumda	2	Ağrı	1	göçmen	1	öksürük	1		
yemek	6	Becer-	2	ahbap	1	Göçüp git-	1	öksüz	1		
alfabe	5	Belirle-	2	Ahh!	1	göl	1	Öldürül-	1		
anı	5	Benze-	2	ahlak	1	Gömül-	1	ölüm	1		
bakış	5	berbat	2	ahşap	1	Gönül Hürkuş	1	ölürem	1		
bayram	5	beşik	2	Akdeniz	1	Gönül okşa-	1	Ömür sür-	1		
bebek	5	biricik	2	akıllı	1	gördüüz	1	öncü	1		
birbiri	5	birinci	2	Aklından çıkma-	1	görecehsiz	1	Önüne çık-	1		
birdenbire	5	birlik	2	akraba	1	Göresi gel-	1	Önünü kes-	1		
Bitir-	5	bitkin	2	akrobatik	1	Görmüş geçirmiş	1	Ör-	1		
Boz-	5	biyoakustik	2	aksine	1	Görüntülen-	1	örnek	1		
cahil	5	boğaz	2	Aktar-	1	görünüm	1	Ört-	1		
can	5	Bol	2	ala	1	görünüş	1	Örtül-	1		
canlı	5	Boya-	2	alacak	1	görürsüz	1	Övünül-	1		
çağ	5	Bozul-	2	alageyik	1	görüşme	1	özellik	1		
çekirdek	5	bölüm	2	alay	1	Gösteril-	1	özgür	1		
çeşitli	5	buluş	2	alaylı	1	gösterişli	1	özgürlük	1		
Çevir-	5	burç	2	Albay Nureddin1 Bey	1	gövde	1	özür	1		
çevre	5	buz	2	alçak	1	Göz dik-	1	Özür dile-	1		
çocukluk	5	bülbül	2	alem	1	Gözetle-	1	pahalı	1		
dakika	5	Büyük Millet Meclisi	2	algı	1	Gözlemle-	1	papatya	1		
ders	5	C.B.	2	Algıla-	1	Gözlerinden yaşlar boşan-	1	papaz	1		
diken	5	Cenab-ı Hakk	2	Alış-	1	Gözlerini dik-	1	Parçala-	1		
diploma	5	cep	2	alışkanlık	1	gözlük	1	Patla-	1		
duygu	5	Chris	2	Alıştırıl-	1	Gözü bulan-	1	Patlat-	1		
eğer	5	ciğer	2	Alkış tufanı	1	Gözü pek	1	Paylaşıł-	1		
etraf	5	coşku	2	Alkışlan-	1	Gözük-	1	paylaşım	1		
fabrika	5	Cumhuriyet	2	Allayıp pulla-	1	Gözünde tüt-	1	pekala	1		
fikir	5	cümle	2	altmış	1	Gözünü dik-	1	Pekiş-	1		
gece	5	Çalı çırpı	2	altüst	1	gözyaşı	1	Pekiştir-	1		
gök	5	çatapı	2	Amma yaptın ha!	1	gramer	1	Pençe vur-	1		
Gönder-	5	Çekip git-	2	An-	1	gurbet	1	Perdele-	1		
Görül-	5	çeşit	2	Anımsa-	1	Gücü yet-	1	pes	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Götür-	5	çetin	2	Anıtkabir	1	Güçten düş-	1	Peşine düş-	1
güneş	5	Çıkarıl-	2	Ankara Kalesi	1	Güldür-	1	Peşine takıl-	1
hadi	5	çingil	2	Ankerium	1	Gün gel-	1	petek	1
hakkında	5	çırak	2	Ankira	1	Günaydınlaş-	1	peygamber	1
hala	5	çiftlik	2	Ankuva	1	gündelik	1	pırlıtlı	1
hamur	5	daktilo	2	Anlamsızlaştı-	1	gür	1	plan	1
havacılık	5	damla	2	anlaşmazlık	1	güreş	1	porselen	1
hayvan	5	Davul döv-	2	aracı	1	gürz	1	poyraz	1
hız	5	Daya-	2	araç	1	güverte	1	problem	1
Hisset-	5	değerli	2	Aralan-	1	Güzelleş-	1	psikoloji	1
İbni Sina	5	Değiştir-	2	aralık	1	güzellik	1	pürşifa	1
İç-	5	dek	2	aralıksız	1	Ha	1	Püskürt-	1
ihtiyar	5	delikanlı	2	Aran-	1	Ha!	1	rahat	1
iletişim	5	demirci	2	araştırmacı	1	Haa!	1	rahatsız	1
İstiklâl Marşı	5	Denen-	2	Arı kovanı oğulsuz olmaz, düğün dernek davulsuz olmaz.	1	habersiz	1	ramazan	1
Kalk-	5	deney	2	Arın-	1	Hak et-	1	rapor	1
karanlık	5	Denil-	2	arızalı	1	hakikat	1	Rapor et-	1
karşın	5	dere	2	arkadaşlık	1	Hâkimiyet-i Milliye gazetesi	1	rengarenk	1
Kayna-	5	derece	2	armağan	1	Hakkından gel-	1	Renk ver-	1
kaz	5	Ders ver-	2	arpa	1	Hakkını helal et-	1	Resmedil-	1
kırmızı	5	destan	2	artış	1	Haklı çık-	1	rica	1
kış	5	Didin-	2	Artıkça art-	1	Haksızlık et-	1	Ringa	1
kişi	5	Dikle-	2	asıl	1	Hâl al-	1	Rol oyna-	1
kocaman	5	diz	2	asır	1	halet	1	Rumeli	1
korkunç	5	doğa	2	asistan	1	halka	1	Rumeli Mecidiye Tabyası	1
kubbe	5	doksan	2	Askere al-	1	han	1	Rusya	1
kulak	5	Dokun-	2	askerlik	1	hanım	1	rütbe	1
kutu	5	Dol-	2	asma	1	hanımlık	1	saatlik	1
kuvvet	5	dolayı	2	astronomi	1	Hannah	1	sabırlı	1
matematik	5	dolma	2	aşçılık	1	hapishane	1	sabırsız	1
memur	5	dolu	2	aşık	1	hareketsiz	1	Sabis	1
merak	5	dostluk	2	Aşır-	1	Harem	1	sac	1
mesele	5	Doy-	2	aşına	1	hassa	1	Saç-	1
Millet	5	Dök-	2	aşkın	1	hassas	1	saçma	1
mutlu	5	Döndür-	2	Ata-	1	Hata et-	1	sade	1
öküz	5	dönem	2	Atan-	1	Hata işle-	1	Sadık (Bey)	1
Peter (Pitr)	5	dönüm	2	atık	1	Hatır et-	1	sadrizam	1
pilot	5	döviz	2	Atlat-	1	Hatırlat-	1	sağ	1
sandalye	5	dua	2	Atmeydanı	1	Hava Bölüğü	1	saga(sana)	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
saray	5	dut	2	atmosfer	1	Hava Kuvvetleri	1	sağlam	1		
sarı	5	duvarcı	2	Aval aval bak-	1	Havla-	1	Sağlan-	1		
sevgi	5	duygulu	2	avaz	1	Havran	1	sağumdan(1)	1		
sevimli	5	düşünce	2	avcı	1	hayali	1	sahil	1		
sıkıntı	5	E!	2	Avicenna	1	Hayata gözlerini yum-	1	sahip	1		
silbogomera	5	efsane	2	ay	1	Hayattan (dünyadan) elini eteğini çek-	1	sahte	1		
		Eğilme	2	ayaküstü	1	haydi	1	sahur	1		
		eğitim	2	Ayaküstü	1	Hayıflan-	1	sakal	1		
		Eğlen-	2	Ayasofya	1			Sakarya Savaşı	1		

Ek 4 MEB Yayıncılık 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temel Sözcükler

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
bir	505	peş	5	eyvah	2	birazdan	1	korunma	1	zar	1
De/ da (bağlaç)	311	reklam	5	ezan	2	bireysel	1	koskocaman	1	zarf	1
bu	267	sağlık	5	falan	2	birleşim	1	koşul	1	Zayıflat-	1
Ol-	256	sarı	5	fırsat	2	birtakım	1	Koşuş-	1	Zedele-	1
ve	195	Say-	5	fil	2	bitkin	1	Kovala-	1	zehir	1
o	173	saygı	5	fişek	2	biyolojik	1	Kovul-	1	Zenginleştiril-	1
De-	147	sekiz	5	Fokur fokur	2	bizzat	1	köpekbalığı	1	zevkli	1
Gel-	124	sert	5	fotoğraf	2	Boğul-	1	Köpür-	1	zeytin	1
ben	114	Seyret-	5	gagalı	2	boğuşma	1	Körlet-	1	zımpara	1
ne	96	Sok-	5	galiba	2	Bohçala-	1	Kösele-	1	zır	1
gibi	94	sosyal	5	Geliş-	2	boksör	1	kral	1	zifir	1
Mı /mi /mu /mü	87	sürekli	5	genel	2	bolluk	1	kronik	1	zincir	1
Git-	80	şarkı	5	genetik	2	bomba	1	Kudur-	1	ziyan	1
çok	76	şöyle	5	geniş	2	bomboş	1	kudurganlık	1	Zorlan-	1
sonra	74	taze	5	gerçi	2	boru	1	kule	1	Zorlaş-	1
Karagöz	72	tekrar	5	gerektir	2	Boşal-	1	kulpsuz	1	zorlu	1
yer	70	Titre-	5	gidiş	2	boyalı	1	kulübe	1	zulüm	1
için	69	Uğra-	5	Giyin-	2	boyu	1	kurabiye	1	zurna	1
Ki (bağlaç)	69	ulus	5	gizli	2	boyun	1	kuram	1	zümrüt	1
sen	69	Utan-	5	Göç-	2	bozukluk	1	kurbanlık	1	Gazi	1
Al-	68	Uydur-	5	göl	2	Böl-	1	kurşuni	1	8 Yıl Sonra	1
insan	67	uyku	5	Gönderil-	2	Bölüş-	1	Kurtar-	1	Abbas Sayar	1
daha	66	vakit	5	görmekli	2	bravo	1	kurum	1	Abdal Musa	1
var	65	yaklaşım	5	görünmez	2	broşür	1	Kus-	1	Acemce	1
Hacivat	64	yamaç	5	Götürül-	2	budun	1	kuşkusuz	1	Ada	1
Yap-	62	yardım	5	Gözük-	2	buğday	1	kuşpalazı	1	Adana	1
Et-	59	yardımcı	5	guatr	2	buğu	1	Kutla-	1	Afrika	1
her	58	yatak	5	gurur	2	buğulu	1	küflü	1	Ahmet	1
iç	58	yazık	5	Gülümse-	2	Bulan-	1	kül	1	Akdere	1
gün	57	yıldız	5	Gülüş-	2	Bükül-	1	kültürel	1	Aladağlar	1
saat	55	yolun	5	güven	2	büst	1	küreselleşme	1	Aliş'imin Kaşları Kare	1
ama	52	yürüyüş	5	güvenlik	2	bütünlük	1	kütle	1	Amerika Birleşik Devletleri	1
Başla-	51	zor	5	hafif	2	büyüklik	1	laf	1	Ankara	1
Bak-	50	Ahmet Çavuş	5	hale	2	büyülü	1	lastik	1	Anzak	1
Dur-	50	Zehra Hanım	5	Harca-	2	cadde	1	layf	1	Araplar	1
biz	49	aç	4	hasbihal	2	cahillll	1	layık	1	Arda	1
doğru	49	Ağar-	4	Hastalan-	2	cansız	1	leh	1	Ardahan	1
kendi	49	alan	4	haşhaş	2	cenk	1	lezzet	1	Atatürk Parkı	1
en	48	alın	4	hatur	2	cenup	1	lifli	1	Atladım Bahçeye Girdim	1
Ver-	48	Alın-	4	hatıra	2	cesaret	1	linç	1	Ayağına Giymiş Sedef Nalini	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Çık-	47	Anlaşıl-	4	Hatırla-	2	ceset	1	lisan	1	Aziz Abi	1
siz	46	araç	4	havlu	2	cesurca	1	lokma	1	Aziz Amca	1
değil	45	Aş-	4	hayali	2	ceza	1	lor	1	Aziz Sancar Amca	1
Gör-	45	aşk	4	hayır	2	cezve	1	macera	1	Batı	1
Söyle-	45	aydınlık	4	hayma	2	ciddiyet	1	madeni	1	Bay Sancar	1
yan	44	ayıp	4	hayret	2	ciğer	1	mahcubiyet	1	Bektaş	1
şey	43	bağ	4	hazır	2	cihaz	1	mahmur	1	Birleşmiş Milletler	1
Çalış-	42	bağır	4	hekimlik	2	cin	1	mahpus	1	Bizans	1
El	42	bağır	4	hemşeri	2	civar	1	mahşer	1	Bonak Center	1
kahve	42	Bahset-	4	herhangi	2	coşkulu	1	mahzunluk	1	Börek Center (sentır)	1
Kal-	42	Bakın-	4	hesap	2	Coştur-	1	makinesi	1	Brezilya	1
bura	41	bal	4	Heyecanlan-	2	cumhuriyet	1	malum	1	Bugu Han	1
çocuk	41	bardak	4	hımm	2	cümle	1	mana	1	Bülbülüm	1
hep	41	Başlan-	4	hilal	2	çadır	1	manalı	1	Büyük Sultan Gazneli Mahmut	1
kadar	41	bazı	4	Homurdana homurdana	2	çağdaş	1	manevi	1	Ceyhan	1
diye	39	Biçil-	4	ırıp	2	Çağır-	1	Mari	1	Cumhuriyet	1
ev	39	birçok	4	ışık	2	çağrı	1	masraf	1	Çankaya	1
iki	39	Birik-	4	ıssız	2	çağrıcı	1	matemli	1	Dağlar Dağlar	1
kim	39	böcek	4	ibaret	2	Çağrıl-	1	mavilik	1	Demirkır	1
biri	37	bugün	4	içerik	2	çakı	1	mavzer	1	Dolmabahçe Sarayı	1
iyi	37	cep	4	İçir-	2	çaldırmak	1	mayo	1	Dönerchi	1
diş	36	ceviz	4	ifade	2	çalı	1	meclis	1	Dünya Ağacı	1
müzik	36	çekim	4	iftiracı	2	çalılık	1	mekanizma	1	Erzincan	1
zaman	36	Çevir-	4	ihtimal	2	Çalışıl-	1	memnun	1	Eski Romalılar	1
Bil-	35	Çök-	4	ikişer	2	çalışkan	1	mendil	1	Eski Yunanlar	1
cahil	35	Dağıt-	4	ilahi	2	Çalıştır-	1	merhaba	1	Eskiji	1
hiç	35	dalgı	4	İlerle-	2	çardak	1	mermi	1	Evlad-ı Fatihan	1
İste-	35	Dayan-	4	iletişim	2	çare	1	mesafe	1	Fatih	1
ara	33	defa	4	ilgili	2	Çarpış-	1	mesaj	1	Fear Of Missing Out (fiyır of mising aut)	1
Geç-	33	değişiklik	4	imam	2	Çarpıtıl-	1	mevcut	1	Firdevs Tunçay	1
imece	32	demir	4	imiş	2	çarşaf	1	meydan	1	FOMO	1
son	32	Dene-	4	ince	2	çarşı	1	mızrak	1	Gali Tigin	1
At-	31	deri	4	isim	2	çarşılı	1	mide	1	Gide Gide Yarelerin Derildi	1
Yıl (zaman)	31	dev	4	istek	2	Çat-	1	mikroorganizma	1	Gil Stern	1
kurt	30	dikkat	4	it	2	çay	1	mimari	1	Goethe (Göthe)	1
adam	29	düşünce	4	iyilik	2	çaydanlık	1	minare	1	Göç Destanı	1
ağaç	29	Eğil-	4	izin	2	çayır	1	minder	1	Güney Akdeniz	1
büyük	29	eğitim	4	İzle-	2	çer	1	misafir	1	Güney Anadolu	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kuş	29	Eğlen-	4	kaba	2	çeşitlilik	1	mitokondri	1	Harp Akademisi	1
Oku-	29	ehlikeyif	4	kader	2	çetin	1	moda	1	Hasan Emmi	1
ses	29	Ekle-	4	kağıt	2	çevale	1	modern	1	Hesi Re	1
Sev-	29	ertesi	4	kahraman	2	çevik	1	molekül	1	Hösük	1
şimdi	29	fotoliyaz	4	kalay	2	Çevrele-	1	morötesi	1	Hulin (dağ)	1
yok	29	Geliştir-	4	kaldıraç	2	Çevril-	1	Move your life!	1	İngilizler	1
şu	28	güçlü	4	kale	2	çeyrek	1	MÖ	1	İtalyanca	1
toprak	28	Gül-	4	kalem	2	çığlık	1	muhacir	1	İzmir Kız Öğretmen Okulu	1
at	27	gülümseme	4	kalp	2	çığırış	1	muşamba	1	Kalbim Rumeli'de Kaldı	1
baba	27	gündüz	4	Kapla-	2	Çıkarıl-	1	mutsuz	1	Kanuni Sultan Süleyman	1
hem	27	günlük	4	kara	2	çıkış	1	müdür	1	Kanunların Ruhü	1
köy	27	günümüz	4	Karıştır-	2	Çıldirt-	1	müsamaha	1	Kaptan Cook (Kuk)	1
nasıl	27	hafta	4	karşılık	2	Çınla-	1	müsrif	1	Karadeniz	1
deniz	26	hani	4	kartal	2	çıra	1	müze	1	Kavala	1
güzel	26	hasta	4	kasaba	2	çırpınış	1	müzisyen	1	Kıbrıs	1
ad	25	Haykır-	4	kasırga	2	Çiçeklen-	1	nane	1	Kısıkgediği	1
Bırak-	25	hedefle	4	kaside	2	Çiçeklendir-	1	narin	1	Kiyu-Liyen	1
bile	25	hediye	4	Kazandır-	2	çiçekli	1	nasırlı	1	Konya	1
böyle	25	hekim	4	kelime	2	çift	1	naylon	1	Kostantinople	1
Bul-	25	herhalde	4	kemere	2	çiğir	1	Nazlan-	1	Köşküm Var Deryaya Karşı	1
Dön-	25	hızlı	4	kesik	2	Çiğne-	1	nefret	1	Kutlu Dağ	1
gece	25	içeri	4	kestane	2	çilekeş	1	neft	1	Kutur Tigin	1
öyle	25	ihtiyar	4	keza	2	çimen	1	nehir	1	Küçük Aziz Sancar	1
Atatürk	25	ilçe	4	Kıl-	2	çirkin	1	neredeyse	1	Manastır	1
Duy-	24	ilişki	4	Kıymılda-	2	çizer	1	nesil	1	Maraş	1
kişi	24	İnan-	4	kır	2	çizgi	1	nimet	1	Maya Dağ'dan Kalkan Kazlar	1
üst	24	inkılap	4	Kırıl-	2	çizgili	1	Nitelendir-	1	Meclis	1
Ye-	24	kabuk	4	kırmızılık	2	Çizil-	1	niyet	1	Mehmetçik	1
balık	23	kabul	4	kısrak	2	çizme	1	not	1	Melbourne (Melborn)	1
önce	23	kamyon	4	kışkış	2	çizmeli	1	nöbet	1	Mersin	1
tepe	23	kanal	4	kıymetli	2	çoban	1	nur	1	Mısır	1
Yürü-	23	Kapıl-	4	kızgın	2	Çoğal-	1	nutuk	1	Muhacir Hakkı	1
ana	22	Karşılaş-	4	kilit	2	çokluk	1	nüfuz	1	Mübadele Komisyonu	1
artık	22	Kat-	4	Kilitle-	2	çoluk	1	oba	1	New İstanbul	1
baş	22	katkı	4	kilo	2	çökelek	1	odacık	1	Niagar (Niyagara) Şelaleri	1
Bulun-	22	kaygı	4	kirlilik	2	çöp	1	Odaklan-	1	Nobel Ödülü	1
bütün	22	Kesil-	4	kirpi	2	Çözül-	1	okuryazar	1	Nobel Kimya Ödülü	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
enerji	22	Kır-	4	kişilik	2	çukur	1	Okut-	1	Osmanlı Devleti	1
Hal	22	kırk	4	Kok-	2	Çürü-	1	olanca	1	Osmanlıca	1
ile	22	kısa	4	konser	2	dağınmık	1	olgunluk	1	Peri Bacaları	1
iş	22	kinetik	4	Konul-	2	dağıtım	1	oluşma	1	Peynircik	1
ya	22	klasik	4	Kop-	2	Dağlan-	1	Onarıl-	1	Pürsiçan	1
dil	21	Kon-	4	Koparıl-	2	dahi	1	onlarca	1	Robinson Crusoe (Robinsın Kuruze)	1
hayat	21	Kork-	4	korkunç	2	dair	1	oran	1	Rumelili	1
ön	21	korku	4	Koru-	2	daire	1	ortaokul	1	Rumlar	1
türkü	21	koyak	4	koskoca	2	Dalgalan-	1	ortaöğrenim	1	Sadi Yaver Ataman	1
Yaşa-	21	köşe	4	Koyul-	2	dalgın	1	oturak	1	Sardunya Kokan 1 Toprakların Öyküleri	1
yol	21	kullanıcı	4	kök	2	damak	1	Oyala-	1	Selanik	1
dünya	20	kural	4	köpük	2	dar	1	Oynaş-	1	Selenge	1
Düşün-	20	Kurtul-	4	kötülük	2	define	1	Oynat-	1	Ship Shak	1
İn-	20	kuytu	4	kudurgan	2	değer	1	oysaki	1	Sungur Tigin	1
işte	20	madde	4	kulak	2	değerli	1	öbek	1	Süleymaniye	1
iyimser	20	martı	4	kullanım	2	değişim	1	ödül	1	Sürmene	1
kötümser	20	merkez	4	Kur-	2	Delin-	1	Öfkelen-	1	Şahane Gözler	1
oda	20	metin	4	kurnaz	2	Delir-	1	öge	1	Şarlo	1
Sor-	20	meyve	4	Kuru	2	dengeli	1	öğrencilik	1	Şip Şak	1
uzun	20	mümkün	4	kuşak	2	Denil-	1	Öksür-	1	Taksim	1
yeni	20	nihayet	4	Kuşan-	2	denklem	1	öksüz	1	Tanrı	1
Türk	20	oğlan	4	kuşatma	2	denli	1	Ölç-	1	Tanrı Dağı	1
arka	19	olanak	4	kutlu	2	derece	1	Ölün-	1	Taxim	1
ayak	19	olumsuz	4	küçücük	2	deste	1	öncelikle	1	The İstanbul	1
başka	19	otuz	4	kültür	2	detay	1	Önemse-	1	Tigin	1
birden	19	öğrenci	4	küpeşte	2	Detoks	1	önerme	1	Tokat	1
geri	19	phubbing	4	leş	2	devam	1	Önlen-	1	Tokatlı	1
hareket	19	Pişiril-	4	lokum	2	devamlı	1	Örgütle-	1	Toroslar	1
ilk	19	post	4	mağaza	2	devir	1	Örneklen-	1	Tuğla	1
Koş-	19	saf	4	mahcup	2	Devret-	1	örtü	1	Tuna	1
neden	19	sağ	4	malzeme	2	Devril-	1	örtülü	1	Tükel Tigin	1
oğul	19	sakin	4	masa	2	Dıgıdık dıgıdık	1	Öt-	1	Türk Kahvesi	1
tarla	19	saldır	4	masal	2	dikenli	1	Öv-	1	TV	1
üzeri	19	sanatçı	4	memeli	2	Dikleş-	1	Öykün-	1	Ur Tigin	1
yani	19	saray	4	merinos	2	Dile-	1	özellik	1	Urumeli	1
Dadaruh	19	sayı	4	merkezcil	2	dilek	1	özen	1	Üsküp	1
Hasan	19	Sayıl-	4	mesai	2	dilim	1	Özendiril-	1	Üsteğmen Faruk	1
İstanbul	19	Seç-	4	meslek	2	Dillendir-	1	Özenil-	1	Vardar	1
beş	18	selam	4	mesut	2	dimdik	1	özet	1	Veysel	1
Bin-	18	sene	4	mezar	2	Din-	1	özgün	1	Yaşar Kemal	1
Gir-	18	seyirci	4	muhtar	2	Dindir-	1	özgüven	1	Yemen (türküstü)	1
göz	18	Sıkı sıkı	4	mutlaka	2	dipdiri	1	özlem	1	Yemen	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
hemen	18	şair	4	nereli	2	direkt	1	padişah	1	Yemenimin Uçları	1
Yapıl-	18	şapka	4	neşe	2	Diret-	1	paket	1	Yeni Cami	1
yaşam	18	Tak-	4	nezdinde	2	disiplinli	1	palaz	1	Yeni Zelanda	1
Türkiye	18	tanı	4	niçin	2	diyar	1	pamuk	1	Yunan	1
ağır	17	tanyeri	4	nine	2	diz	1	paraşüt	1	Yüce Mevlam	1
aygır	17	Teker teker	4	nitekim	2	Dizil-	1	parlamento	1	Z kuşağı	1
Bekle-	17	teknoloji	4	odun	2	doğrultu	1	parmak	1	Zeynep	1
eşek	17	televizyon	4	olanaksız	2	doğuştan	1	paslı	1	Zile	1
eşref	17	temas	4	olumlu	2	Dokun-	1	patatesli	1	Ziya Gökalp	1
hastalık	17	temel	4	omuz	2	dolay	1	Patırda-	1	 gözüyle bak-	1
karanlık	17	Temizle-	4	Onayla-	2	dolayısıyla	1	patlama	1	Ad (adlar) ver-	1
orta	17	terk	4	orak	2	Doldurul-	1	paylaşım	1	Adım at	1
salıncak	17	tokmak	4	ortak	2	Doluş-	1	pekmez	1	Ağzına vurup lokmasını al-	1
taş	17	Toplan-	4	ortalık	2	Dondur-	1	pembe	1	Akıl dağıt-	1
Ayaz	17	tuhaf	4	ortam	2	donuk	1	penceresiz	1	Akıl erdir-	1
Ağla-	16	Ulu-	4	oruç	2	dosdoğru	1	pençeli	1	Aklına (akla) getir-	1
arkadaş	16	Um-	4	Oturt-	2	dostça	1	peynir	1	Aklına gel-	1
dağ	16	umut	4	oysa	2	Doyul-	1	phone	1	Aklımı kullan-	1
memleket	16	Uyan-	4	öfke	2	Dökül-	1	photolurking	1	Allah'a emanet	1
on	16	Uzat-	4	Öğret-	2	Dönül-	1	pilav	1	Allak bullak et-	1
ordu	16	ümit	4	öğretmen	2	dönüm	1	politika	1	Altını çiz-	1
oyun	16	üstelik	4	Öhö öhö	2	Dönüştür-	1	porcelen	1	Anlamına gel-	1
Öl-	16	üzüm	4	ölçü	2	Dönüştürül-	1	Pörsüyüver-	1	Ara sıra	1
park	16	vadi	4	Örtün-	2	dörtmala	1	pösteği	1	Arada bir	1
portakal	16	veya	4	Övün-	2	Döşe-	1	problem	1	Arasına karış-	1
su	16	vücut	4	öz	2	Döv-	1	profil	1	Arayıp tara-	1
süre	16	Yağ-	4	özü	2	Dövül-	1	pudra	1	Ayak üstü	1
yemek	16	yalak	4	Özle-	2	Dövüşül-	1	pürüzlü	1	Babadan kalma	1
Aygır	16	yanıt	4	para	2	dua	1	pürüzsüz	1	Bacak kadar	1
anne	15	yatılı	4	Parla-	2	duman	1	raf	1	Bağları (bağını) kopar-	1
az	15	yaygın	4	Paylaş-	2	dumanlı	1	rağmen	1	Bağrı yanık	1
çevre	15	Yaygınlaş-	4	pehlivan	2	durak	1	Rahatla-	1	Bam teline dokun-	1
Düş-	15	yayla	4	pekala	2	Durgunlaş-	1	rahatsız	1	Baş et-	1
Gönder-	15	Yıka-	4	perde	2	Durul-	1	rahatsızlık	1	Başı dön-	1
ha	15	yiyecek	4	Pırl pırl	2	duruş	1	rakip	1	Başı önüne düş-	1
halk	15	yukarı	4	pirinç	2	dut	1	rehavet	1	Başıboş dolaş-	1
Konuş-	15	yuva	4	plan	2	duyarlı	1	resim	1	Başına dikil-	1
küçük	15	yükseklik	4	psikolojik	2	Duyur-	1	retikulum	1	Başının çaresine bak-	1
pek	15	Yüksel-	4	reklamcı	2	Duyurul-	1	rica	1	Batağa saplan-	1
sabah	15	yürek	4	renkli	2	düdüğü	1	risk	1	Bende /sende o göz var mı?	1
savaş	15	yüzey	4	rihtim	2	dün	1	sabır	1	Beşik salla-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
sokak	15	zavallı	4	rol	2	düşkünler	1	sabırlı	1	Bıçak gibi kes-	1
yahu	15	zayıf	4	roman	2	düşkünlük	1	sabırsızlık	1	Bir ağızdan	1
Yakın	15	zorunda	4	romantik	2	Düşür-	1	sabun	1	Bir aşağı bir yukarı	1
Anla-	14	Anzak Anıtı	4	sabahleyin	2	düz	1	Saç-	1	Bir inip bir kalk-	1
biraz	14	Arif	4	Saçmala-	2	düzenli	1	saçlı	1	Bir kıyamettir git-	1
birer	14	Aziz	4	Sakla-	2	düzey	1	saçma	1	Bir ol-	1
durum	14	Despina	4	Sal-	2	düzgün	1	sadık	1	Birbirine gir-	1
hatta	14	Dorukısarak	4	saldırgan	2	ebe	1	safa	1	Boş durma-	1
hava	14	Göreme	4	Savaş-	2	ebediyet	1	safha	1	Boşa git-	1
herkes	14	Hoca	4	Savrul-	2	edep	1	sağlam	1	Boşa harca-	1
ışık	14	İngiliz	4	seminer	2	edici	1	sağlıcakla	1	Boy göster-	1
Kaç-	14	Miho	4	Sendele-	2	efendiiiim	1	sağrı	1	Boy ver-	1
kar	14	Bir yandan	4	sentır	2	eflatun	1	Sahiplen-	1	Boyun eğ-	1
kardeş	14	Dalga geç-	4	sessizlik	2	Eğitil-	1	sahne	1	Buram buram tüt-	1
kaşağı	14	Harman et-(yap)-	4	sevecen	2	eh	1	sahra	1	Buyur et-	1
kız	14	Hastalığa yakalan-	4	Sevil-	2	Eh işte	1	sakal	1	Can kaygusu (kaygısı)	1
Otur-	14	İfade et-	4	sevinçli	2	ehil	1	saklı	1	Cana yakın	1
rüzgar	14	acaba	3	Sezinle-	2	ehliyet	1	salata	1	Canavar kesil-	1
Tut-	14	açı	3	sıkıntılı	2	Ek-	1	salgı	1	Canı isterse	1
yüz	14	adet	3	sınır	2	Eklen-	1	salı	1	Canı sıkıl-	1
ada	13	Affet-	3	sofra	2	ekler	1	saman	1	Cesaret et-	1
asker	13	Ağrı	3	Soğu-	2	Eklet-	1	sansar	1	Cezaya çarptırıl-	1
baca	13	Ai!	3	soğuk	2	ekonomik	1	sap	1	Çaresini bul-	1
bayrak	13	alay	3	sonraki	2	ekran	1	Saplan-	1	Çekip git-	1
birbiri	13	Alkışla-	3	sonuç	2	elbet	1	Saptan-	1	Çığ gibi büyü-	1
gerçek	13	altı	3	söğüt	2	elbette	1	Sarar-	1	Çılgık at-	1
gök	13	an	3	söylenti	2	elbise	1	sarf	1	Çocuk oynucağı!1	1
Göster-	13	art	3	söyleşi	2	elçi	1	sarhoşluk	1	Çoluk çocuk	1
Götür-	13	Arttır-	3	suç	2	elmas	1	sarılı	1	Dağdan gelip bağdakini kov-	1
hayvan	13	asır	3	suçlu	2	elverişsiz	1	sarışın	1	Dal budak sal-	1
hiçbir	13	aşçı	3	Sun-	2	Em-	1	Sark-	1	Damgasını vur-	1
karşı	13	ata	3	Sus-	2	emanet	1	Sars-	1	Damla damla	1
kaya	13	Avuçla-	3	sükut	2	emektar	1	Sat-	1	Darmadağın et-	1
kaza	13	Azal-	3	Sür-	2	emin	1	savak	1	Deli ol-	1
kent	13	aziz	3	Sürt-	2	emir	1	saybırkondiria	1	Demeye kalma-	1
Koy-	13	bahane	3	Sürüne sürüne	2	emmi	1	saygısızlık	1	Derman kalma-	1
ölüm	13	bahçe	3	Şaş-	2	emzik	1	sayısız	1	Deve kuşu gibi başını kuma sok-(kafasını kuma sokmuş devekuşu gibi ol-)	1
öte	13	bandıra	3	şekerli	2	Emzir-	1	Seçil-	1	Devreye gir-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
sıra	13	be	3	Şiş-	2	endişe	1	sefa	1	Dikili ağacı kalma- (ol-)	1
söz	13	beden	3	tabiatlı	2	endoplazmik	1	sefer	1	Dile gel-	1
Uç-	13	Belir-	3	tablet	2	enteresan	1	Seğirt-	1	Dili dışarı çık-	1
Zehra	13	berber	3	Takıl-	2	epey	1	sekizinci	1	Dili tutul-	1
acı	12	beyit	3	takip	2	Er	1	Selamla-	1	Dilinde düşme-	1
ahır	12	birinci	3	tamam	2	erik	1	sembol	1	Diline dola-	1
akşam	12	Birleş-	3	Tamamla-	2	erişim	1	sepet	1	Dilini eşek arısı soksun!	1
Ara-	12	Bitir-	3	tanık	2	esaret	1	Ser-	1	Dillere destan (ol-)	1
aşağı	12	bitki	3	tarih	2	Esenle-	1	serin	1	Donup kal-	1
cephe	12	Boşalt-	3	Taş-	2	Esikli kesikli	1	serinlik	1	Dört yanına bakın-	1
Çal-	12	boyut	3	tatlı	2	esmer	1	serseri	1	Duman al-	1
fazla	12	bozkır	3	tehlikeli	2	eşlik	1	Sertleş-	1	Durup dinlemeden	1
Getir-	12	Bozul-	3	Tel tel	2	eşya	1	sertlik	1	Duyamazlıktan1 gel-	1
güç	12	Buluş-	3	tepki	2	Etkilen-	1	servis	1	Efkar bas-	1
ise	12	buz	3	tepsi	2	Evlen-	1	Seslen-	1	El birliği	1
kadın	12	Bürün-	3	ter	2	evvel	1	sesli	1	El çek-	1
konu	12	Büyüt-	3	teşekkür	2	evvelsi	1	sessizce	1	Elden geldiğince	1
kuvvet	12	cahillik	3	tilki	2	eyer	1	sevda	1	Ele al-	1
mavi	12	cam	3	tiryaki	2	Eyle-	1	Sevdalan-	1	Eline kına yak-	1
sevgi	12	can	3	tokat	2	Ezdir-	1	sevdalı	1	Elini kolunu bağla-	1
Sür-	12	coşku	3	ton	2	faaliyet	1	sevgisizlik	1	Ev bark	1
tek	12	cümbüş	3	toplantı	2	fabbing	1	sevimli	1	Farkında ol-	1
tüm	12	çeşitli	3	Tosla-	2	facia	1	sevimsiz	1	Fırsat (fırsatını) bul-	1
Unut-	12	çeşme	3	Tozu-	2	fakfon	1	Sevin-	1	Geç kal-	1
Var-	12	çıkın	3	Tuttur-	2	fanatik	1	seyis	1	Geçit ver-	1
Veril-	12	çit	3	Tüken-	2	fani	1	seyrek	1	Gelip çat-	1
yine	12	çomak	3	türbe	2	fantım	1	Sez-	1	Geri çekil-	1
Canberra	12	çubuk	3	Türüm türüm	2	fantom	1	seziş	1	Gevezelik et-	1
Elif	12	Dağıl-	3	tütün	2	fark	1	Shoe center	1	Gezip tozmak	1
Kınalı Ali	12	dakika	3	uçak	2	fayda	1	Shopping center	1	Giyinip kuşan-	1
Sultan	12	dek	3	Unutul-	2	Fear of missing1 out	1	sıcaklık	1	Gönlünden kop-	1
boy	11	devlet	3	usta	2	felaket	1	sıfat	1	Gönlünü kazan-	1
Çağır-	11	dip	3	Uy-	2	fen	1	Sığış-	1	Gönül al-	1
çalışma	11	direnç	3	Uyandır-	2	fena	1	sımsıcak	1	Göz açıp kapayınca dek (kadar)	1
çiçek	11	dizi	3	uyanık	2	fener	1	sımsıkı	1	Göz açtırma-	1
Dal	11	Doğrul-	3	uygarlık	2	ferik	1	sınabing	1	Göz alıcı	1
davul	11	doktor	3	Uygula-	2	fert	1	Sınırlandır-	1	Göz kırp-	1
Dol-	11	Dolan-	3	uykusuzluk	2	fıkra	1	sıtk	1	Göze al-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
hız	11	Dök-	3	uyumlu	2	findık	1	Sıvış-	1	Gözler önüne ser-	1
İç-	11	duygu	3	Uza-	2	fırtinasız	1	Sıyrıl-	1	Gözü (gözleri) takıl-	1
kaydırak	11	dürüst	3	Üretil-	2	fiskiye	1	siberkondria	1	Gözü gibi (bak-) 1	1
komutan	11	düzlem	3	ürün	2	Fışkırt-	1	silah	1	Gözü kay-	1
mektup	11	eğik	3	Vay	2	fildişi	1	Silin-	1	Gözü takıl-	1
öğlen	11	elektronik	3	why	2	fiyat	1	simsiyah	1	Gözüne mil çek-	1
Sağla-	11	erken	3	yaa	2	fon	1	sincap	1	Gözüne uyku girme-	1
sanki	11	esrarlı	3	Yakala-	2	fotolörking	1	Sindiril-	1	Gözünü kan bürü-	1
türlü	11	ez-	3	Yaklaş-	2	ganimet	1	sindirim	1	Gözünün içine bak-	1
yabancı	11	fakir	3	Yala-	2	gaz	1	sinerji	1	Gözünün önüne gel-	1
yalnız	11	fasıl	3	yalancı	2	gazete	1	sirke	1	Gözyaşlarını tutama-	1
Yaz-	11	Fırıla-	3	yangın	2	gazeteci	1	sisli	1	Gurur duy-	1
Anadolu	11	Fışkır-	3	Yanıl-	2	Gecik-	1	sivri	1	Gücü yet-	1
adım	10	fincan	3	yaprak	2	geçerli	1	siyasal	1	Güle oynaya	1
alt	10	garip	3	Yarat-	2	Geçil-	1	slogan	1	Güler yüz	1
Anlat-	10	gelişim	3	yarım	2	geçim	1	snebbing	1	Gülmekten kırıl-	1
bilgisayar	10	gençlik	3	Yaslan-	2	geçmiş	1	sofa	1	Gün bat-	1
birlikte	10	gerekliklik	3	yaşantı	2	gelecek	1	soğan	1	Günah işle-	1
Çek-	10	gereksinim	3	Yatır-	2	gelenek	1	Sokul-	1	Günlerden bir gün	1
Dal-	10	Getiril-	3	Yay-	2	geleneksel	1	sol	1	Günün birinde	1
Den-	10	Giy-	3	Yazdır-	2	gelgelelim	1	solucan	1	Hakkını helal et-	1
E!	10	giysi	3	yele	2	gelinlik	1	soluk	1	Haklı çık-	1
eğer	10	Gizle-	3	Yen-	2	gelişigüzel	1	Soluklan-	1	Halay çek-	1
erkek	10	göç	3	yenge	2	gelişmişlik	1	sonbahar	1	Harikalar yarat-	1
güneş	10	gökyüzü	3	Yerleş-	2	genellikle	1	sonsuz	1	Hatayı (hatasını) anla-	1
kıyı	10	gölge	3	Yerleştir-	2	Ger-	1	sonsuzluk	1	Hatır say-	1
Kullan-	10	görünüm	3	Yerleştiril-	2	Gerçekleştir-	1	sonuçsuz	1	Hayal (hayalini) kur-	1
musiki	10	gündelik	3	Yet-	2	gerekli	1	sopa	1	Hayal meyal	1
nere	10	gür	3	yeterli	2	Gerin-	1	sorumluluk	1	Hesaba kat-	1
oyuncak	10	güzellik	3	Yetin-	2	Gezdir-	1	Soruştur-	1	Hıçkırık hıçkırık ağla-	1
Öğren-	10	haber	3	Yetinil-	2	gezi	1	Sosyalleş-	1	Hiç say-	1
öylesine	10	hadi	3	Yetiş-	2	Gezil-	1	sosyolojik	1	Hiddete kapıl-	1
parça	10	hadise	3	yetmiş	2	gırtlak	1	Sök-	1	Hoşa git-	1
sırt	10	Hallet-	3	yırtık	2	Gidil-	1	sömürge	1	Hoşnut et-	1
taraf	10	harman	3	yoğun	2	girişken	1	suçsuz	1	Hoşuna (hoşa) git-	1
telefon	10	hasret	3	yoksa	2	göğüs	1	Sulan-	1	Huyunu husunu (suyunu) al-	1
Uyu-	10	Hazırlan-	3	yorgun	2	gökkuşağı	1	suret	1	Hülyaya dal-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
üç	10	heybe	3	yorgunluk	2	gölgeli	1	sükunet	1	Hüngür hüngür ağla-	1
yarı	10	hisset	3	Yorul-	2	gömlek	1	süngü	1	İcat çıkar-	1
yılkılık	10	huni	3	Yönel-	2	görenek	1	süngülü	1	İçi titre-	1
yüksek	10	İşı-	3	yöresel	2	görev	1	Süpür-	1	İçinden çıkama-	1
Çılkır	10	İiii!	3	Yut-	2	görevli	1	sürelî	1	İçinden gel-	1
İngilizce	10	il	3	Yüz (sayı)	2	görgü	1	Sürmele-	1	İçine dert ol-	1
ah	9	ilgi	3	yüzünden	2	Görüntüle-	1	sürpriz	1	İçten içe	1
aile	9	İlgilen-	3	zeka	2	görünüşlü	1	sürü	1	İdare et-	1
ancak	9	iltifat	3	zengin	2	görüşme	1	Sürül-	1	İftira at-	1
bağımlılık	9	incecik	3	zevk	2	gösterge	1	süt	1	İhtimam göster-	1
beri	9	İncele-	3	zincirli	2	Göver-	1	şahin	1	İkide bir	1
bilgi	9	İndir-	3	Arif enişte	2	Gözlemle-	1	şehitlik	1	İleri git-	1
Bilin-	9	iniş	3	Avrupa	2	gözlük	1	şekilsiz	1	İlgi duy-	1
bina	9	İşit-	3	Beş Balığ	2	granit	1	Şımar-	1	İliklerine işle-	1
boş	9	İşle-	3	Bozcaada	2	gurbet	1	şımarık	1	İmdada yetiş-	1
derin	9	İşlet-	3	Buca	2	gübre	1	şırılta	1	İnceden inceye	1
dışarı	9	işlev	3	Buca'da Hayat2	2	Güçleştir-	1	Şiddetlen-	1	İple çek-	1
diğer	9	işleyiş	3	Bugu Tigin	2	güçsüz	1	şikayet	1	İş gör-	1
Dinle-	9	kahveci	3	Çanakkale	2	güdü	1	şimşek	1	İş tut-	1
Duyul-	9	kanat	3	Çanakkale Savaşı	2	Gümlet-	1	şirket	1	İşe koş-	1
ekmek	9	Karış-	3	Çukurova	2	Güneşlen-	1	şive	1	İşini bitir-	1
fakat	9	Karşıla-	3	Eski Mısırlılar2	2	Gürül gürül	1	şöping	1	İte kaka	1
fırçala	9	kayalık	3	Gelibolu Cephesi	2	gürültü	1	şöhret	1	İyi git-	1
fırtına	9	Kaybet-	3	Hacı Cavcav	2	Güt-	1	şölen	1	İyi(Eyi) gün dostu (dostları)	1
gemi	9	Kaybol-	3	Hatun Dağı	2	Güven-	1	şüphe	1	Kafa bul-	1
Görün-	9	kazık	3	Hüseyin	2	güvenilir	1	tabii	1	Kalın kafalı	1
idi	9	kedi	3	İbrahim	2	güvercin	1	tahayyül	1	Kan (kanlarını) dök-	1
kaldırım	9	kemik	3	İçişleri Bakanı2	2	haberci	1	taht	1	Kan dök-	1
kanguru	9	kenar	3	Kavala Limanı2	2	habersiz	1	Tak tak	1	Kanada kalk-	1
kapı	9	keskin	3	Mustafa	2	hacim	1	takı	1	Kapı aç-	1
kişneme	9	Keşfet-	3	Mübadele Günleri	2	had	1	takım	1	Kapıya dayan-	1
kocaman	9	kıl	3	Nurettin	2	hah	1	takıntı	1	Kargacık burgacık	1
Kokla-	9	Kız-	3	Orta Anadolu	2	Hah hah ha	1	takıntılı	1	Karşı karşıya	1
koku	9	Kızar-	3	Orta Çağ	2	hak	1	takma	1	Karşı koy-	1
konuşma	9	kimsecik	3	Peynir	2	haklı	1	talip	1	Karşılık ver-	1
koyun	9	Kişne-	3	Rum	2	halat	1	tan	1	Kaşla göz arası	1
nokta	9	kol	3	Safiye Ayla	2	halbuki	1	tanecik	1	Katık et-	1
renk	9	kolay	3	Savur	2	Halkalaş-	1	taneli	1	Kendimi bildim bileli	1
Saç	9	Kolla-	3	Simit	2	halsiz	1	Tangır tungur	1	Kendinden geç-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
sade	9	konukseverlik	3	Tosun	2	hamam	1	Tanış-	1	Kendini (kendilerini) kaptır-	1
Sallan-	9	Koyun (hayvan)	3	Türkler	2	hanım	1	Tanıt-	1	Kendini bir şey san- (zannet-)	1
San-	9	köylü	3	Rumeli (türküler)	2	hapis	1	tarhana	1	Kendini göster-	1
sevinç	9	kucak	3	(sözünü) balla kes-	2	hareketsiz	1	tarihçi	1	Kendini kapıp koyuver-	1
tahterevalli	9	Kuru-	3	Ağır bas-	2	harf	1	Tartışıl-	1	Kendini kaptır-	1
ters	9	laboratuvar	3	Aklında kal-	2	harikulade	1	tartışma	1	Keyif ver-	1
ülke	9	lazım	3	Ana baba günü	2	harp	1	tas	1	Kılıç çek-	1
vatan	9	liman	3	Artıkça art-	2	hasar	1	tasarım	1	Kıran kırana	1
Yak-	9	lokanta	3	Baş çek-	2	hasır	1	Tasarla-	1	Kızılca kıyamet	1
yön	9	meğer	3	Bayram havası	2	hassasiyet	1	Tasdikle-	1	Köşe bucak	1
yüzden	9	mesela	3	Bir arada	2	hastalıklı	1	tatil	1	Kulağına gel-	1
Türkçe	9	metre	3	Boydan boya	2	Haşlama	1	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.	1	Kurşun dök-	1
ağız	8	muhakkak	3	Burnunda tüt-	2	Havalan-	1	tatlılık	1	Kusura bakma-	1
asıl	8	mukaddes	3	Can at-	2	havalı	1	tavır	1	Kuyruğunu ardına kıs-	1
aynı	8	mutfak	3	Can ver-	2	havan	1	tavuk	1	Laf işit-	1
beyaz	8	mutlu	3	Cevap ver-	2	havlayış	1	tazelik	1	Meydana çık-	1
biçim	8	mübadele	3	Dile getir-	2	hay	1	tebessüm	1	Meydana gel-	1
birey	8	müthiş	3	Dolaşıp dur-	2	hayal	1	tedbir	1	Mola ver-	1
birkaç	8	nefes	3	Geri çevir-	2	hayalet	1	tedirgin	1	Nabız yokla-	1
bulut	8	Okşa-	3	Geri dön-	2	hayli	1	tefek	1	Ne demek	1
çifte	8	Okun-	3	Geri git-	2	hazin	1	tehdit	1	Ne diye?	1
destek	8	Oluşturul-	3	Göğüs ger-	2	he	1	tehlike	1	Ne fayda?	1
Dik-	8	öbür	3	Göz kamaştır-	2	hemencecik	1	tehlikesiz	1	Ne gelir elden! (elden ne gelir!)	1
Doğ-	8	öküz	3	Gözlerinden öp-	2	hey	1	Tekerlen-	1	Ne hikmetse	1
dost	8	ömür	3	Haber al-	2	heyecan	1	tekir	1	Ne olur?	1
duvar	8	önem	3	Hak et-	2	heykel	1	teklif	1	Ne var ki	1
düğün	8	Öttür-	3	İhtimal verme-	2	hıçkırık	1	teknolojik	1	Ne yapıp yapıp	1
dülger	8	özel	3	İster istemez	2	hınç	1	telaffuz	1	Nefes al-	1
enzim	8	Parçala-	3	Karşısına çık-	2	hırıltı	1	telaşlı	1	Nefes nefese	1
eski	8	Piş-	3	Kırk gün kırk gece	2	Hırsla-	1	telgraf	1	Nefesi kesil-	1
etraf	8	prenses	3	Muradına er-	2	hırsız	1	tencere	1	Neme gerek?	1
fizik	8	pul	3	Sık sık	2	hırsızlık	1	tepetakla	1	Neme lazım	1
Gez-	8	reis	3	Sözünü kes-	2	hışırıtı	1	terazi	1	Olur olmaz	1
haklı	8	ruh	3	Tatlı dil	2	hiddet	1	terbiyesiz	1	Ortadan kalk-	1
hala	8	saadet	3	Uçsuz bucaksız	2	hikaye	1	Terlet-	1	Ortalık ağır-	1
hoş	8	sahil	3	Yakıp yık-	2	hitaben	1	tertemiz	1	Ortaya koy-	1
iyimserlik	8	salınım	3	Yer al-	2	hizmetçi	1	tesadüfen	1	Ödö kop-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
kafa	8	Salla-	3	Yer ver-	2	hoş geldiniiz	1	tesir	1	Öfkesini çıkar-	1
kanat	8	sandal	3	Yerinde durama-	2	hoşgörü	1	tespih	1	Ölüm kalım savaşı	1
Kara (siyah)	8	sandık	3	Yol al-	2	hudut	1	tespit	1	Öne sür-	1
kitap	8	Sar-	3	Yüz ver-	2	hus	1	teşrif	1	Önüne çık-	1
kötümserlik	8	sarkaç	3	Zaman zaman	2	huuu	1	teşvik	1	Önüne geç-	1
mani	8	Sarsıl-	3	1.	1	huy	1	Tetikle-	1	Örnek ol-	1
millet	8	satır	3	16	1	hücum	1	Tıkı.. tık.. tıkı.. tık	1	Öteye beriye	1
Oluş-	8	sessiz	3	18.	1	hükümet	1	tıkırtı	1	Özen göster-	1
Onar-	8	Sık-	3	1800	1	hüküm	1	tılsımlı	1	Özene bözene	1
ora	8	sınıf	3	19.	1	hükümdar	1	tıpkı	1	Özür dile-	1
otobüs	8	sır	3	1912	1	hülya	1	tıraş	1	Para etme-	1
Öp-	8	siyah	3	1924	1	hüner	1	Tırman-	1	Pay al-	1
öteki	8	sözcük	3	1925	1	hürriyet	1	tipi	1	Peşine takıl-	1
özellikle	8	Sunul-	3	1930	1	ırak	1	tipik	1	Peşini bırak-	1
peri	8	Sürdür-	3	1930	1	Isır-	1	Titreş-	1	Pırl pırl ol-	1
sahip	8	süreç	3	1938	1	ısrar	1	titreşim	1	Rahat dur-	1
sorun	8	Sürükle-	3	1953	1	ıssızlık	1	Titret-	1	Rahat yüzü görme-	1
Sürtün-	8	şafak	3	1955	1	ışıklı	1	tohum	1	Sağa sola	1
şekil	8	şaka	3	2015	1	ışın	1	Toplaş-	1	Saymakla bitme-	1
tam	8	Şaşır-	3	3000	1	icra	1	toplu	1	Sefere çık-	1
tedavi	8	şavk	3	40	1	İçer-	1	toplumsal	1	Sınava gir-	1
Ulaş-	8	ta	3	7	1	İçerle-	1	torba	1	Sırası gel-	1
Vur-	8	tabiat	3	8	1	içli	1	torun	1	Silip süpür-	1
yavru	8	tahta	3	9	1	içtenlikle	1	tower	1	Sineye (sinesine) çek-	1
yeniden	8	tat	3	a	1	ihmal	1	toy	1	Sonuç al-	1
yerli	8	tay	3	aa	1	ihtimam	1	Tozuş-	1	Söz ver-	1
yöntem	8	tayfa	3	aaah	1	ihtiyaç	1	Tozut-	1	Sözü 'a getirmek	1
Avustralya	8	Tazele-	3	aba	1	İhtiyarla-	1	töre	1	Sözün kıyası	1
akıllı	7	temiz	3	abartılı	1	iken	1	turşu	1	Sürüp git-	1
altın	7	tımar	3	acele	1	İki gözüm	1	tutam	1	Şaka yap-	1
anıt	7	tıp	3	Acık-	1	ikindi	1	tutum	1	Şakaya gel-	1
araba	7	Topla-	3	acılık	1	ikiz	1	Tutun-	1	Şaşkın şaşkın	1
Ayrı-	7	topluluk	3	Acıt-	1	iklim	1	Tutuş-	1	Taban tepin-	1
belki	7	tuz	3	Açıkla-	1	ikramiye	1	tüccar	1	Tadına doyma-	1
Büyü-	7	Uzaklaş-	3	açılış	1	ilaç	1	tümce	1	Tadına var-	1
canlı	7	üçüncü	3	açıt	1	ilan	1	tüp	1	Talih yüzüne gül-	1
çiftlik	7	üniversite	3	Ada-	1	ilkokul	1	Türe-	1	Taş kesil-	1
çünkü	7	vapur	3	adımlık	1	imdat	1	Tüt-	1	Tekin değil	1
denge	7	yağmur	3	Adlandınl-	1	imparator	1	tütüncü	1	Tepeden tırnağa (kadar)	1
Doldur-	7	yahut	3	agu	1	imtahan	1	uçucu	1	Tereyağından kıl 1 çeker gibi	1
dört	7	Yaka	3	ağ	1	imza	1	uçurum	1	Tetikte dur-	1

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
düzlük	7	Yakış-	3	ağa	1	inat	1	Uçuş-	1	Tez elden	1
ekin	7	yalan	3	ağabey	1	İncin-	1	ufacık	1	Tıka basa doldur-	1
gelin	7	Yan-	3	Ağırlaş-	1	indiril	1	ufak	1	Tüy gibi hafif (ol-)	1
gene	7	yapı	3	ağlamaklı	1	inkar	1	Ufalan-	1	Ufak tefek	1
Gerek-	7	yarın	3	Ağrı-	1	insancıl	1	ufuk	1	Ufak tefek	1
göre	7	yasak	3	ağustos	1	insanlık	1	uğraş	1	Uzak dur-	1
Görül-	7	yazma	3	ahret	1	insanoğlu	1	Uğraş-	1	Uzun sözün kısası	1
halka	7	yepyeni	3	ağşap	1	insansız	1	Uğraştır-	1	Üstün ol-	1
henüz	7	yeter	3	akademi	1	inşallah	1	uğultu	1	Üzerinde dur-	1
ileri	7	yığın	3	akbaba	1	ip	1	uğur	1	Üzerine yürü-	1
ilginç	7	yıllık	3	akıntı	1	iri	1	Uğurlan-	1	Var gücümle	1
kahvehane	7	yiğit	3	akış	1	İrkil-	1	ulusal	1	Vız gel-	1
Kay-	7	yokuş	3	akraba	1	isabet	1	uluyuş	1	Yakınlık göster-	1
kayık	7	Yol-	3	aksi	1	isabetli	1	umutsuz	1	Yalnız başına	1
keklik	7	yolculuk	3	aktarma	1	iskemle	1	un	1	Yaprak kımıldama-	1
Kes-	7	Yont-	3	alaca	1	istasyon	1	ustaca	1	Yaş ilerle-	1
kış	7	yorgan	3	alafranga	1	İstenil-	1	utanmaz	1	Yenik düş-	1
koca	7	Yüz-	3	alca	1	istilacı	1	Uyar-	1	Yer yurt	1
konuk	7	yüzyıl	3	Alçal-	1	istiridye	1	uydurma	1	Yerini al-	1
koy	7	zafer	3	alelacele	1	işaret	1	Uydurul-	1	Yıllar yılı	1
köpek	7	zarar	3	alem	1	işkence	1	uygulama	1	Yoksun bırak-	1
kötü	7	zaten	3	alfabe	1	İşletil-	1	Uygulamacı	1	Yol ver	1
Kullanıl-	7	zerre	3	alıcı	1	işlevsel	1	Uygulan-	1	Yola düş-	1
mesele	7	ziyaret	3	alıntı	1	iştirak	1	Uzmanlık	1	Yolu düş-	1
okul	7	Zorla-	3	Alış-	1	itibar	1	uzunluk	1	Yolunu gözle-	1
orman	7	zorluk	3	allı	1	itici	1	üçer	1	Yolunu kes-	1
ova	7	Rumeli	3	allık	1	ittifak	1	üçgen	1	Yuvarlanıp git-	1
örnek	7	Allah	3	altüst	1	ivme	1	ürkü	1	Yürek dağla-	1
rehber	7	Anzaklar	3	altyazı	1	Kabar-	1	ürüme	1	Yüzü kara	1
sardunya	7	Bursa	3	amansız	1	kabile	1	üsteğmen	1	Yüzükoyun kapaklan- (yüzükoyun kapan-)	1
sarı	7	Çin	3	amatör	1	kabiliyet	1	Üşüş-	1	Zarar gör-	1
Söylen-	7	Gelibolu	3	amca	1	kabus	1	üye	1		
şehir	7	Hatice Nine	3	ameliyath	1	Kaçın-	1	üzerlik	1		
şehit	7	Hıdırellez	3	amfi	1	kaçıncı	1	üzüntü	1		
tane	7	Hristo	3	amir	1	Kaçır-	1	vahşi	1		
Taşı-	7	Maçan	3	amma	1	kadife	1	vaka	1		
toplum	7	Mardin	3	An-	1	kadim	1	vallahi	1		
toz	7	Meçhul Asker	3	Andır-	1	kafi	1	Vallahi billahi	1		
tür	7	Mehmet	3	Anır-	1	kahvesiz	1	varlık	1		
uç	7	Montesquieu (Monteskü)	3	anlam	1	Kaldırıl-	1	vaveyla	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
uluma	7	Nasrettin Hoca	3	anlamalı	1	kalkık	1	Vay anam	1		
uzak	7	Portekizce	3	Anlaş-	1	Kalkış-	1	Vay be	1		
Uzan-	7	Salihli	3	anlayış	1	kallavi	1	Vazgeçil-	1		
üzere	7	Simitçik	3	aptal	1	kamış	1	Vedalaş-	1		
yaşlı	7	Uygur	3	aracılığıyla	1	kan	1	vesselam	1		
Yat-	7	Uygurlar	3	aralı	1	Kan-	1	Vızıl-da-	1		
yazı	7	Zeliha	3	aralık	1	Kanatlan-	1	vızzzz	1		
DNA	7	Bir türlü	3	arama	1	kanı	1	vibrasyon	1		
Pervin	7	Ciddiye al-	3	Aran-	1	kanlı	1	vilayet	1		
Aziz Sancar	7	Eşref saati gel-	3	Araştır-	1	kanser	1	vitrin	1		
Aç-	6	Fark et-	3	arayış	1	Kap-	1	Vurul-	1		
Açıl-	6	Haber ver-	3	arı	1	Kapa-	1	vuruşma	1		
adlı	6	İş çevir-	3	Arındırıl-	1	Kapaklan-	1	yaban	1		
Ak-	6	Kendi kendine	3	arpa	1	kapalı	1	Yabancılaş-	1		
araştırma	6	Kurban ol-	3	arz	1	Kapan-	1	yağız	1		
ay	6	Peşine düş-	3	As-	1	kapalık	1	yağmurlu	1		
ayna	6	Söz et-	3	asılı	1	Kapatıl-	1	Yakalan-	1		
bağlı	6	Tek başına	3	asillik	1	kapkara	1	Yakıl-	1		
belli	6	12	2	asma	1	Kaptır-	1	Yakın-	1		
cisim	6	1934	2	Asosyalleş-	1	karakter	1	yakışıklı	1		
Çekil-	6	Aaa!	2	aşama	1	karasevda	1	Yakıştırıl-	1		
Değiştir-	6	abi	2	aşı	1	karı	1	yakmaca	1		
delikanlı	6	acayip	2	aşırı	1	Karıncalan-	1	yaldız	1		
ders	6	açıklama	2	Ateşle-	1	karlı	1	yalın	1		
dış	6	ajans	2	atlat	1	karpuz	1	yalnızca	1		
dijital	6	ak	2	av	1	karşılıklı	1	yalnızlık	1		
dostluk	6	akrep	2	avuç	1	kaşık	1	yanak	1		
Dönüş-	6	alabora	2	Avut-	1	Kat et-	1	Yanaş-	1		
Edil-	6	alet	2	ayakkabı	1	katillik	1	yanık	1		
eş	6	alışkanlık	2	ayaklı	1	katran	1	Yanıt-	1		
etki	6	alışveriş	2	ayar	1	kavanoz	1	Yanıtla-	1		
evet	6	altmış	2	ayçiçeği	1	kavga	1	yanlış	1		
Fırlat-	6	amaç	2	aydın	1	kavkı	1	Yansı-	1		
gerek	6	Anlatıl-	2	Aydınlan-	1	Kavla-	1	yapayalnız	1		
gövde	6	aracı	2	aylı	1	Kavra-	1	yapıcı	1		
harita	6	araştırmacı	2	ayrım	1	kavun	1	yapıcılık	1		
haydi	6	arazi	2	ayva	1	Kay-	1	Yapış-	1		
hırs	6	asla	2	ayyıldızlı	1	Kaydırıl-	1	Yara-	1		
hırslı	6	aslan	2	azap	1	kayıp	1	yaralı	1		
huzur	6	ateş	2	azıcık	1	kayısı	1	yarar	1		
hüzün	6	Atıl-	2	babacık	1	kayıtsız	1	Yararlan-	1		
ırmak	6	avlu	2	babalık	1	Kayna-	1	yaratıcılık	1		
ıslak	6	ayaz	2	bacak	1	kaynak	1	yaren	1		
İçil-	6	ayrı	2	badanalı	1	Kaynaklan-	1	Yarıl-	1		
ikram	6	ayrılık	2	badem	1	Kaynaş-	1	Yarış-	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Kaldır-	6	ayrıntı	2	bağımlı	1	kayt	1	yarışma	1		
Kalk-	6	azgın	2	Bağla-	1	Kaz-	1	Yasaklan-	1		
karın	6	azgınlık	2	bağlam	1	Kazın-	1	Yasla-	1		
kazan	6	azık	2	Bağlan-	1	keder	1	Yaşan-	1		
Kazan-	6	bacı	2	bahis	1	Kekele-	1	yaşayış	1		
kere	6	bahar	2	bahtiyar	1	kereviz	1	yaşlılık	1		
kez	6	Bas-	2	bakıcı	1	Kesinleş-	1	Yavaşla-	1		
kına	6	basit	2	bakım	1	kesit	1	yazarlık	1		
kırmızı	6	başarılı	2	bakımsız	1	kestirme	1	yazlık	1		
macun	6	bazen	2	bakır	1	keşke	1	yedi	1		
mahalle	6	Beğen-	2	balıkçı	1	kıç	1	Yedir-	1		
mal	6	bel	2	balıkthane	1	kıçaltı	1	yeğenim	1		
merak	6	belirtil	2	ballı	1	kılık	1	yelpaze	1		
niye	6	benek	2	bambu	1	kıpırdamak	1	yemin	1		
ot	6	Benimse-	2	barış	1	kıraç	1	yemiş	1		
Oyna-	6	benzer	2	bark	1	kırık	1	yemlik	1		
önemli	6	bereket	2	basın	1	kırışık	1	yemyeşil	1		
pençere	6	Beşer beşer	2	Bastır-	1	kırıklı	1	Yenil-	1		
potansiyel	6	beyazlı	2	başak	1	kırlangıç	1	yenilgi	1		
rahat	6	binlerce	2	Başar-	1	Kıs-	1	yeşil	1		
sakın	6	Biriktir-	2	başarı	1	kısaca	1	yetenekli	1		
sanat	6	boğaz	2	başkan	1	kısalı	1	yetersiz	1		
saye	6	Boğuş	2	başkent	1	Kısıl-	1	Yetikleş-	1		
sel	6	bol	2	başlangıç	1	Kıskan-	1	Yığ-	1		
sevgili	6	boya	2	Başlat-	1	kıskanmaksızın	1	Yıkıl-	1		
sıcak	6	Boz	2	başlayalım	1	kısmen	1	yıkılış	1		
sohbet	6	bölge	2	başparmak	1	Kışla-	1	yıkım	1		
soru	6	bölük	2	Başvur-	1	kışkık	1	yıkıntı	1		
soy	6	bulgur	2	Bat-	1	kıta	1	Yıl-	1		
şaşkınlık	6	buruk	2	batı	1	Kıvrıl-	1	yıldırım	1		
taşkömür	6	Burun	2	batış	1	Kıy-	1	yıldızlı	1		
tenha	6	buruşuk	2	Bayıl-	1	kıyafet	1	yılkı	1		
trafik	6	Cak cacak cak	2	bayram	1	kıyafetli	1	yırtıcı	1		
tren	6	canavar	2	Becer-	1	kıyasıya	1	Yırtıl-	1		
tüy	6	cengaver	2	been	1	Kıyasla-	1	yirmi	1		
yaş	6	cevap	2	beğeni	1	kızdır	1	Yitiş	1		
yavaş	6	çaba	2	beklenti	1	kibarca	1	yiyeceksizlik	1		
Yayıl-	6	Çabala-	2	Belirle-	1	kilise	1	Yoğunlaş-	1		
Yaz (mevsim)	6	çabuk	2	belirli	1	kilitli	1	Yokla-	1		
Yazıl-	6	çağ	2	Benimsetil-	1	kilometre	1	yoldaş	1		
yel	6	çakal	2	benlik	1	kimsesiz	1	yolluk	1		
yurt	6	Çalın-	2	bereketli	1	kin	1	yosun	1		
Ali	6	çaresiz	2	beriki	1	kinli	1	Yozlaş-	1		
Çinliler	6	Çarp-	2	besbelli	1	kiraz	1	Yozlaştı-	1		
Hacı Süleyman	6	Çatla-	2	Besle-	1	kireçtaşı	1	Yönelt-	1		

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
Zeytingöz	6	çığlık	2	Beslen-	1	kirpik	1	yum	1		
açık	5	Çıkart-	2	beşinci	1	kocakarı	1	yumak	1		
ağırlık	5	Çıkıl-	2	beyazlık	1	koç	1	yumruk	1		
akıl	5	Çıldır-	2	beyin	1	Koklaş-	1	Yumurtla-	1		
aman	5	çıplak	2	Bezen-	1	kolayca	1	yumuşacık	1		
anacık	5	Çırpın-	2	Bık-	1	Kolaylaştır-	1	yumuşak	1		
anı	5	çileli	2	Bırakıl-	1	kollu	1	yurtseverlik	1		
Art-	5	Çiz-	2	Biçimlendir-	1	koltuk	1	yuvarlak	1		
bakış	5	çocukluk	2	biçimli	1	komşu	1	Yuvarlan-	1		
Benze-	5	çoğunluk	2	Biçtir-	1	komut	1	Yükle-	1		
beraber	5	çorba	2	bilek	1	konak	1	Yüklen-	1		
bilim	5	çuval	2	bileşik	1	Kondur-	1	yüklü	1		
Bit-	5	dalgınlık	2	bilimsel	1	konservatuvar	1	yün	1		
boşluk	5	dans	2	bilmece	1	Konuştur-	1	Yürüt-	1		
boyunca	5	Darıl-	2	Bir bir	1	Konuşul-	1	yüzüncü	1		
bölüm	5	dava	2	Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır!	1	Kopar-	1	zahmetli	1		
çarık	5	Davran-	2			kor	1	Zannet-	1		
dede	5	davranış	2			korkusuzca	1				
Değiş-	5	Debelen-	2			Korkut-	1				
dere	5	Değerlendir-	2								
dikkatli	5	Değin-	2								
Dinlen-	5	değnek	2								
doğal	5	deh	2								
Dolaş-	5	deli	2								
dönem	5	demin	2								
düşman	5	Denetle-	2								
düzen	5	deneyim	2								
Etkile-	5	Dengele-	2								
evlat	5	denk	2								
farklı	5	destan	2								
Geçir-	5	diken	2								
gelişme	5	Dikil-	2								
genç	5	dinleyici	2								
gezgin	5	dir	2								
Giriş-	5	Diren-	2								
gönül	5	doğa	2								
gözyaşı	5	doğruca	2								
gümüş	5	dolayı	2								
hakan	5	Don-	2								
hangi	5	Doy-	2								
Hazırla-	5	Doyur-	2								
hele	5	dördüncü	2								
hücre	5	dudak	2								

Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık	Gövde	Sıklık
ikinci	5	durgun	2								
internet	5	düşünceli	2								
İt-	5	Düşünül-	2								
kalabalık	5	Düz-	2								
karar	5	düzenek	2								
karişım	5	efsane	2								
Katıl-	5	eğlence	2								
keyif	5	eğlenceli	2								
kör	5	eksiklik	2								
kum	5	elma	2								
kumsal	5	emek	2								
Kurul-	5	Engelle-	2								
kuyruk	5	engin	2								
medya	5	Er-	2								
mübadil	5	Eri-	2								
namuslu	5	Eriş-	2								
Oluştur-	5	Es-	2								
pay	5	esas	2								
peki	5	eser	2								
		esna	2								
		eşit	2								
		Ettir-	2								
		evrensel	2								

Ek 5 Görüşme Formu

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERDE YER ALAN KÜLTÜRDİLİBİLİM OLGULARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Saygıdeğer meslektaşım,
Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alan kültürdilbilimsel öğelere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Türkçe ders kitaplarında kullanılan kültürdilbilim öğeleri Türkçe dersi amaç ve kazanımlarına uygun nitelikte olmalıdır. Bu nedenle siz değerli öğretmenlerin görüşleri bizim için önemlidir. Verdiğiniz bilgiler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Sabır ve öznenizden dolayı teşekkür ederiz.

Abdullah GÜNEŞ

Yüksek Lisans Öğrencisi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Fırat Üniversitesi

Kişisel Bilgileriniz				
1. Cinsiyetiniz :	() Kadın	() Erkek		
2. Hizmet Süreniz:	() 1-5 yıl	() 6-10 yıl	() 11-15 yıl	() 16-20 yıl () 21 yıl ve üstü
3. Mezun olduğunuz fakülte/yüksekokul:				
4. Eğitim durumunuz:	() Lisans	() Yüksek lisans	() Doktora	

MADDELER

1. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı (deyim, atasözü, kalıp sözler, ikilemeler, terimler...) öğretimi konusundaki yeterliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

2. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri kültür öğretimi açısından yeterli buluyor musunuz? Bu konudaki fikirlerinizi açıklayınız.

3. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri, farklı milletlere veya dönemlere ait evrensel kültür öğelerini öğretmesi konusunda yeterli bulmakta mısınız? Fikirlerinizi açıklayınız.

4. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri milli kültür öğelerini öğretmesi konusunda yeterli bulmakta mısınız? fikirlerinizi açıklayınız.

5. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki söz varlığı ve kültürdilbilim öğelerinin öğrencilerin dil gelişimine katkısı ne düzeydedir, bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

4. Türkçe derslerinde söz varlığı ve kültürdilbilim olgularının öğretimi konusunda kullanılan kitap, metin, yöntem vs. değişkenlerin etkililiği hakkında düşünceleriniz nelerdir?

6. Türkçe ders kitaplarındaki metinler hakkında başka görüşleriniz varsa paylaşınız.

İZİN BELGELERİ

Ek 6 Anket İzni

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47377298-44-E.2443986
Konu :Anket İzni(Abdullah GÜNEŞ)

04.02.2020

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: 30/09/2019 tarih ve 18527511 sayılı Valilik Makam Onayı.

Fırat Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Abdullah GÜNEŞ'in tutanakta belirtilen konu ile ilgili araştırma izni hakkındaki 31/12/2019 tarih ve E.108265 sayılı yazısı, ilgi sayılı Valilik Makam Onayı ile oluşturulan komisyon tarafından incelenmiştir. İlgilinin çalışmasının Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarih ve 2017/25 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde uygulanabileceği ekte gönderilen komisyon tutanağı ile onaylanmıştır. Denetimleri ilgili okul, ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla, araştırmanın öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllük esasları çerçevesinde 2020-2021 eğitim öğretim yılı sonuna kadar ve **tutanakta belirtilen ilimize bağlı Eyyübiye,Karaköprü,Viranşehir İlçelerimize bağlı Okullardaki Türkçe Öğretmenlerine yapılması hususunda ;**

Bilgi ve gereğini rica ederim.

İsmail YAPICIER
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

EK:

- 1- Komisyon Tutanağı
- 2- Anket

Gereği:

Eyyübiye Kaymakamlığı (İlçe MEM)
Karaköprü Kaymakamlığı (İlçe MEM)
Viranşehir Kaymakamlığı (İlçe MEM)

Bilgi:

Fırat Üniversitesi (Eğitim Bilimleri Enstitüsü)
Abdullah GÜNEŞ

ARAşTIRMA İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU TOPLANTI TUTANAĞI

Valilik Makamının 30/09/2019 tarih ve 18527511 sayılı oluruna istinaden oluşturulan komisyonumuz toplanarak; Fırat Üniversitesinin 31/12/2019 tarih ve E.108265 sayılı yazısına istinaden, Abdullah GÜNEŞ isimli yüksek lisans öğrencisinin uygulayacağı "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürelbilimsel Açıdan İncelenmesi" konulu araştırma çalışmasını ve müdürlüğümüzce mühürlenmiş ekteki uygulama ölçeklerinin ;Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarih ve 2017/25 sayılı genelgede belirtilen hususlar çerçevesinde, Eyyübiye ,Karaköprü,Viranşehir İlçelerimizdeki ilgili Okullarda Yapılması Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak yürürlükte olan tüm yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, derslerin aksatılmaması kaydıyla ,araştırmanın ayrıca öğrenci, veli ve/veya öğretmenlerden alınacak izin ve gönüllülük esasları çerçevesinde 2020/2021 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar uygulaması talebi komisyonumuzca uygun görülmüştür.20/01/2020

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı :11611387/044/
Konu :Anketler-Abdullah GÜNEŞ

1270588
17.02.2020
S. K. K.
Bilgi

ŞANLIURFA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Abdullah GÜNEŞ'in, "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürelbilimsel Açısından İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmasını İliniz Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Atatürk Ortaokulu, Şehit Abdülcelâm Halat Ortaokulu, Göl Ortaokulu, Dr. Cavit Özyeğin Ortaokulu ve Mithatpaşa Ortaokulu bünyesinde görev yapan Türkçe Öğretmenlerine uygulayabilmesi için izin alınması gerekmektedir.

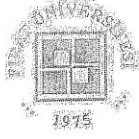
Bilgileriniz ile gereğini arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Kutbeddin DEMİRDAĞ
Rektör

EKLER :
Yazı (21 Sayfa)

Eyyübbey
Karaköprü
V. K. K.

BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sayı :48668769/044/
Konu :Anketler-Abdullah GÜNEŞ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Abdullah GÜNEŞ" Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdöbilimsel Açidan İncelenmesi' konulu yüksek lisans tezi için Şanlı Urfa İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağı, danışman dilekçesinde belirtilen kurumlarda çalışma yapması gerekmektedir. Yüksek lisans öğrencisi Abdullah GÜNEŞ 2019-2020 Mart-Mayıs Bahar döneminde bahsedilen çalışmasını yapabilmesi için Şanlı Urfa İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınması hususunda gereğini bilgilerine arz ederim.

e-imzalıdır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN
Enstitü Müdürü

EK :
Yazı (20 sayfa)
DAĞITIM
Gereği:
Yazı İşleri Müdürlüğüne

Bilgi:
Genel Sekreterliğe

Ek 7 Etik Kurul İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 01/11/2019-357221

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :97132852/302.14.01/
Konu :Etik Kurul Değerlendirmesi

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

Anabilim Dalımız Dr.Öğr.Üyesi Ahmet Turan SİNAN'ın danışmanı olduğu yüksek lisans öğrencisi Abdullah GÜNEŞ'e ait **"Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdöbilimsel Açıdan İncelenmesi"** konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır.
Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

Fırat Üniversitesi Rektörlüğü 23119 ELAZIĞ/TÜRKİYE
Tel: 0 (424) 237 00 00 Faks: 0 424 2122717
E-Posta: : Elektronik ağı: <http://www.firat.edu.tr>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Pınar Arslan

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
31.10.2019	37	9	Sorumlu Araştırmacı : Dr.Öğr.Üyesi Ahmet Turan SİNAN Yardımcı Araştırmacı:Abdullah GÜNEŞ

KARAR

“Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdilbilimsel Açıdan İncelenmesi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İmza
Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Doç.Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza

Ek 8 Orijinallik Raporu

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU

FORM
20

I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Abdullah GÜNEŞ	Öğrenci No: 181404106
Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi	
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	

II - TEZ BİLGİLERİ

Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	"Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürdilbilimsel Açından İncelenmesi ve Bu Metinlerin Kültürdibilim Olguları Bakımından Yeterliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri"
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN
II. Danışman	

III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU

Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanılarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir:

1. Kaynaklar bölümü hariç
2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç
3. Alıntılar dâhil
4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil

İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı

Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (222)	%10
Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (229)	%10

değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.

Kontrol Personeli <i>Celal YILMAZ</i> <i>Bilgisayar İşletmeni</i>	Tez, veri tabanına saklanmıştır. [] Saklanmamıştır. []
Sınav Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN (Unvanı, Adı ve Soyadı)	<u>Düşünce:</u> <i>[Signature]</i>

AÇIKLAMA

1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir.
2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmamalıdır.

Firat Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
23119 - Elazığ / TÜRKİYE

<http://ebe.firat.edu.tr/>

Telefon : +90 424 237 0086
Fax: +90 424 237 0087
e-posta: egtbilens@firat.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : .

Doğum yeri : .

Doğum Tarihi : .

Eğitim Durumu

Lisans : Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Yüksek Lisans : Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal
Bilimler Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yabancı Dil, İletişim

Diller : İngilizce